

о. Г. Костельник

Проповіди

голошені до радія в церкві Успення Пр. Діви у Львові

1. Новий Рік 1933

Христос раждається!

1. Дорогі браття! Різдвяний час, з якого ми ще не вийшли, наводить нас на радісні думки про життя, яке нам Бог дає і пособляє нам так, що й сам він зійшов з неба, народився як чоловік, щоб ми „життя мали і надто мали“, як сам Христос каже.

А Новий Рік наче стоїть на перехрестю, на роздоріжжю смерті й життя. Не одні наші далші й близші знакомі, а може й кровні, вже скінчили своє земське життя в тому році, що ось минув. І певні ми, що прийде і такий новий рік, коли й нас зачислять до тих, що вже скінчили своє земське життя.

А всежтаки наші думки і наше серце линуць до життя: З Новим Роком бажаємо собі взаємно многих літ, здоровля, щастя, всякого добра.

Так, бажання життя непереможне в нашій душі — бажання життя і щастя. Та наші надії, покладані на будучність, звичайно нас заводять. Не такий дійсний шлях людського земського життя, яким ми у мріях хотіли би його мати. І ніяке земське добро, ні всі разом не можуть забезпечити пам правдивого, того вимріяного щастя, бо земські добра непостійні, „зміняється образ сього світа“, як каже ап. Павло, а наше серце ненаситне — більше хоче, ніж земля може дати.

Ось ми, дорогі браття, маємо життя — та яке воно? Чи ми ним вдоволені і щасливі? Маємо здоровля — але здоровля се лиш початок до щастя, лише скарбівня, а не самі скарби щастя.

Журимося найбільше тим, що нині тяжко жити, біда на світі, нема де що заробити, а ті, що мають маєтки, безрадно дивляться, як їх маєтки руйнуються. Такий учений нинішній світ, а не можуть навіть тому зарадити, щоб маєтки не руйнувалися, а потребуючі щоб не були „безробітними“.

І так завсіди псує людям їхні звичайні рахунки якась невидна рука, якась сила, висша від людської...

Чи дійсно нема виходу з того „зачарованого кола“ людської неволі? Якщо нема, о, тоді даремні всякі наші надії на красшу будучність, тоді наші новорічні взаємні побажання тільки приємні слова. Та на щастя є вихід. Але він такий дивний, такий несподіваний, що в першому моменті здається нам наче загибель, а не ратунок. Та такий наш світ, що в ньому повно всяких привидів і позорів. Ось всім нам здається, що сонце кружить довкруга землі, що місяць такий самий великий, як сонце, покладаючись на свої очі, ми на се й присягли би, а в дійсности земля, та наша ніби спокійна земля, кружить довкруги сонця. Така несподівана розв'язка!

І шлях до правдивого щастя, дорогі браття, веде в несподіваному напрямі: щоби дійти до щастя, треба сперш у відректис я щ а с т я. Треба відректис не тільки мрії про багатство, але про все земське — навіть мрії про життя, як се Христос Господь навчає: „хто душу свою (своє життя) любить, погубить її; а хто ненавидить свою душу в сім світі, заховає її на життя вічне“ (Ів. 12, 25).

2. Відки те, що в нинішньому світі стільки горя і терпіння? І то не від природи, а від самих людей (війни, революції, безробіття). Природу людська наука і техніка щораз більше підбивають і примушують до людської служби. Всякі хвороби лічать, хорих, які давніше неминучо мусіли вмирати, оперують і виратовують від смерті. Воздухоплавці літають над землею, радіо в одному моменті переносить новини і концерти з одного кінця світа на другий кінець, кіна за дешевий гріш показують краї, народи і штуки, збогачують наше пізнання світа і забавляють нас. І працюють нинішні люди (котрі мають працю) — більше працюють, ніж наші предки працювали, бо культура домагається збільшеної праці, і багатства є на світі і засоби поживи в надмір, а в світі нужда, горе і голод. Як се так може бути, чому?

Погляньмо, дорогі браття, на той величезний край, де владодержці цілою душею пристали до „сього світа“, зненавиділи Бога і завзялися збудувати чисте земське щастя. Там найяскравіше виступає та балачка, що мучить цілий нинішній світ. Ніде більше люди не працюють, як там. І що з того? І ніде більше люди не терплять, як там. Ні хліба, ні спокою, ні безпечности не мають. Цілий їх край виглядає наче величезна фабрика, на половину зруйнована, бо що нині збудують, се завтра самі руйнують... Св. Письмо називає життя (спосіб життя) „дорогою“. Беручи сей спосіб вислову, мусимо сказати, що людство тому таке нещасливе нині, бо йде фальшивою дорогою.

Якби перелетні птиці під осінь вирушили, замість на полудне, на північ, так се була би фальшива дорога для них, і нічого не помагали би їм ніякі зусилля: чим далше ле-

тіли би, тим більше приходило би їм страдати. Горішні верстви людства своєю душою викривили, її природу знасилювали, від Бога відстудили, вмерли для Бога. А наше життя таке скомпліковане, що не можна йому вивести всіх кінців без Божої співпраці.

Тому Христос Господь і навчає: „без мене не можете нічого зробити“. (Ів. 15, 5).

І знов сказано: „Коли Господь не збудує дому, даремно трудилися ті, що будували“.

Тому, як ап. Павло каже, „Ізраїль не осягнув того, чого шукає“ (Рим. 11, 7), бо ішов фальшивою дорогою. Якеж диво, що і наш світ і ми самі не осягнули того, чого шукаємо, коли ідемо фальшивою дорогою життя?!

3. Дорогі браття! Бога нам треба, божої помочі, божого благословення нам треба, божої правди нам треба, котра буде для нас тим, чим світло для очей. Словом: живої, святої віри нам треба, віри, котра вяже людину з Богом і уподібнює її до Бога. Такої віри треба нам більше, ніж всього іншого, бо саме вона є тим загальним засобом, котрий може заступити всі інші добра і побідно вивести нас з усякої колізії та трагедії життя та довести нас до правдивого і певного щастя тут на землі і у вічності.

Послухайте, яка сила віри і які її овочі: „Святі всі вірою поконували царства, чинили справедливість, доступали обітниць, загороджували пащі лвам, гасили силу огня, втікали від вістря меча, ставали сильними з немічних, бували хоробрими на війні, розбивали полки чужинців, жінок доставали своїх померших з воскресення“ (Євр. 11, 33—35).

Се так ап. Павло про старозавітних святих. А про себе він говорить: „Навчився я вдовольятися тим, що маю... Всюди і у всім я привчений і бути ситим і голодувати і бути в достатку і терпіти недостаток. Все можу в тім, котрий мене кріпить“.

„Коли я немічний, тоді я сильний“.

„Нікому ні в чім не даємо соблазну, щоби наша служба була без догани... (ми) як умираючі, а отсе живі, як карані, а не повбивані, як сумні, але завсіди веселі, як убогі, а многих збогачуючі, як нічого не маючі, а все посідаючі“ (ІІ Кор. 3—10).

Ось се правдивий образ життя, се правдивий шлях і правдива перемога.

О, Господи, дай нам на будуче такої всепермагаючої і всеушасливаючої віри!

З Новим Роком просимо її від Тебе, бажаємо її собі, як найбільшого добра, і бажаємо її нашим найблизшим і дорогим і нашому, так тяжко досвідчуваному, народові і цілому людству.

4. Свята, жива віра найрасше обявляється в тому, як ми в нашій життє здійснюємо ті слова, що їх щодня вимовляємо — слова, яких навчив нас Христос Господь: „Отче-паш... да будет воля Твоя!“

Наш достойний митрополит Андрій саме що написав у своїй книжці „Божа мудрість“ такі гарні і мудрі поучення про ті слова Господньої молитви, що не можу здержатися, щоби не вибрати з них бодай декілька та потішити ними в сей Новий Рік всяку душу, що шукає святої потіхи.

Ось слова нашого сивоголового і тяжко досвідчуваного Архіерея (писав — диктував — він їх прикований недугою до свого крісла).

„Не без зворушення починаю про те святе слово писати. Воно так зрослося з духом нашого народу, що мимо волі приходять на думку ті довгі покоління бідних, так часто кривджених, так рідко щасливих людей, що в поті чола ціле життя працюючи, відзначалися такою незвичайною, цінною чеснотою, що її Апостол Христа називає терпеливістю Святих.

„Нераз бідні не багато знали при віру, нераз мудрих проповідей не багато чули, нераз навіть слів Господньої молитви не вміли без похибки повторити, нераз тих слів не розуміли. Але те одно слово „да будет воля Твоя“ розуміли і серед хрестів та тягарів життя.. вони вміли знестися високо в небо тим простим словом: „нехай буде Божа воля“...

„Трудно побороти в собі глибоке зворушення на гадку тих довгих рядів, що нераз з таким відданням Божій волі клали буйні голови на полях битви... так часто без св. сповіди, без молитви, без можности положити на собі знак св. хреста, умирали з тим словом на устах — за їх вічне спасення можна бути спокійним...

„Ви сироти — діти поляглих у боях, ви браття їх і сестри, може ще родичі та вдовиці по них — заховайте як дорогоцінну пам'ятку по них се слово: „да будет воля Твоя“... ті слова прикрашені порпурою крови не лише тих ваших дорогих померших, вони прикрашені й порпурою крови самого нашого Спасителя.. Тим прошенням ми й заслужуємо і випрошуємо божу благодать, потрібну нам до християнського перенесення всіх хрестів нашого життя аж до найбільшого — смерті..

Божа воля — святість наша... ми, виконуючи Його волю, доходимо до святости...

Наш Отець у небі святий, будьмож і ми святими“.

Ось так навчає нас наш достойний Архієрей.

Так навчає св. Церква, так навчає наш Небесний Учитель і Спаситель наш.

Се той єдиний шлях, котрий виводить нас із „зачарованого кола“ земської недолі. Нехайже він буде у Новім Році нашим шляхом. Амінь.

2. Благовіщення 1932

I

Дорогі в Христі!

1. Свято Благовіщення се перше свято євангелія. По-становлене воно на пам'ятку тої події, коли—задня людських гріхів замкнене — небо відчинилося й післало на землю до Преч. Діви свого ангела з доброю новиною, з першою євангелійською вісткою, що ось із неба сходить Божий Син, стає чоловіком, щоби стати нашим Спасителем.

Як довго мусів людський рід ждати на сю хвилю! Тисячі й тисячі років. Але коли прийшла „повня часу“, як св. письмо висловлюється, се значить, коли прийшов час, відмірений божим Провидінням, Бог сповнив свої обітницї, давані через пророків.

І тому свято Благовіщення се свято сповнення благословенних божих обітницї.

Усім, що терплять, усім, що ждуть на божу поміч, на благословенну відміну своєї тяжкої долі, воно благовістить „доброю новину“: що Бог не забув за них, але сповнить своє слово, як псалміст уже перед тисячами років кликав: „многі рани праведним, і от всіх їх ізбавит я Господь“.

Свято Благовіщення дає запоруку, що будуть сповнені Христові обітницї:

„Блаженні плачучі, бо вони будуть потішені.

Блаженні тихі, бо вони наслідять землю.

Блаженні переслідувані за правду, бо їх є царство небесне.

Блаженні ви, коли вас ганьбитимуть і злословитимуть задля мене... бо так переслідували пророків, що були перед вами“.

Так багато нині всякої нужди і недолі, так дуже всі потребуємо тієї євангелійської, святої потіхи, щоби не зломитися під тягарем життєвого хреста, але щоби перетерпіти все до кінця, що Христос Господь навчає: „Претерпівий до кінця, той спасен будет“.

Ми ще щасливі, що в своїй церкві, по переданню наших батьків, можемо спокійно Богу молитися. А скільки й таких наших братів, що розсіяні по світі, ні тої радости душі не мають! Скільки й таких, що збунтованим „духом землі і тіла“ (що так його назву) переслідувані за Христа чи не тяжше, як перщі християни поганськими царями!

Та нехай знають, свято Благовіщення дає їм запоруку, що Бог, якщо треба буде, хочби й чудесним способом потішить їх „доброю новиною“ в час, відмірений божим Провидінням. Вони, саме вони є „вибраною посудиною“ божою,

як сказав Христос про ап. Савла-Павла, і їх терпіннями має імя Христове наново заблестіти між народами світу.

Бо „коли ми немічні, тоді ми сильні“, як каже ап. Павло. Сильні перед Богом. Бо коли ми немічні, коли терпимо, як Христос навчив нас, тоді ми працюємо для Бога.

2. Велич і благодать Христового євангелія передовсім у тому, що воно освячує земські терпіння. Сі терпіння саяк чи так мусять бути. Такий закон земського життя.

Нема на землі ніякого великого людського твору, ні діла без людської праці, без жертви, самопосвяти—без терпіння. Кождий камінь сього старинного храму зрошений потом наших предків, окуплений їхньою працею і жертвою. І ті з історії добре заслужилися для свого народу або для Христової Церкви, котрі найбільше посвятилися і навіть життя віддали за свої великі ідеали. Се будівники життя.

А котрі тільки чужу працю марнували, щоби грішно веселитися, як той блудний син, се руїнники життя.

Отже маємо пам'ятати, що на будівників життя покликав нас наш Господь і Спаситель. Ні, не обіцяв нам Христос раю на землі. Рай на землі се омана душі, що Бога забула. Христос навчає нас: „Хто не візьме свого хреста і не піде вслід за мною, не може бути моїм учеником“. І не питає нас Христос, чи маємо свій хрест, і не каже нам, щоб ми собі знаходили. Христос каже, що всі люди досвідчають: „Доволі лиха кожного дня“.

Але Христос Господь освячує наші життєві хрести, як і свій хрест освятив. Освячує, ублагороднює і улекшує. Він найсвятішу правду говорить, коли навчає: „Тягар мій легкий, а ярмо мое любе“.

Апостоли радувалися, що удостоїлися терпіти задля імени Христового.

І таких нас Христос Господь хоче мати, щоб ми жили „як слуги божі у великій терпеливості... в доброчливості, в святім дусі, в нелицемірній любові, в слові правди, в силі божій...“, щоб ми вміли і могли бути „як умируючі, а отсе живі, як карані, а не повбивані, як сумні, але завжди веселі, як убогі, а многих збогачуючі, як нічого не маючі, а все посідаючі“ (Ап. Павло).

Ось такі є правдивими будівниками життя, що будують не незакінчену „вавилонську вежу“, але, як те сонце, роздають небесні дари на землі для нового розцвіту життя.

3. До тих двох учеників, що ішли з Єрусалиму до Емаусу, сказав Спаситель: „Треба було Христови все перетерпіти, і аж так увійти в славу свою“. А коли для Сина Божого такий закон, то чи для нас може бути інший?

Ось таке є Христове євангеліє, така наука нинішнього святого Благовіщення — „доброї новини“.

Треба нам терпіти і аж так увійти в славу, бо гідне терпіння — се будування доброї слави. Але як каже ап. Павло, „марні наші терпіння супроти нагороди, яка нас жде“. Амінь.

3. Вознесення Господнє 1932

I

Вознісся Господь наш Ісус Христос, Бог наш і Спаситель наш, з тієї землі на небо, та не покинув нас сиротами. „І се я з вами до кінця віків“, так він сказав до всіх генерацій своїх учеників, що мали прийти і мають прийти аж до кінця світа.

Ісус Христос завсіди з нами на невидимий спосіб своєю божою всюдиприсутністю, всевідучістю і помічю. Але, крім того, він завсіди з нами й наглядним способом: своєю святою Церквою і через неї. У Церкві він оставив євангеліє, свої св. Тайни і душпастирів та проповідників, що в імені Христовім просвічують нас його святою наукою та освячують нас його св. Тайнами.

І не тільки нинішні душпастирі та провідники Христові навчають нас і дбають за наше освячення і спасення, але ген усі, починаючи від самих апостолів, усі св. отці, церковні піснеписці, греки і слов'яни, відомі і невідомі, що створили культ нашої св. Церкви — наш обряд.

Вони навчили нас Христови служити гідно і велично — ніколи й ніде не спромоглася людська душа мудріше і красше Бога величати, як вони нас навчили. Яка є рожка між цвітами, такий є культ нашої Церкви між культуми інших Христових Церков. Твір Христом освяченого генія наших предків у Христі.

Також через сей культ Христос є з нами, бо сей культ відкриває нам Христового духа, впоює його в нас і переробляє нашу душу і ціле наше життя, щоби ми уподібнилися до Христа, нашого небесного Учителя і Спасителя.

Ми се більше відчуваємо, ніж здаємо собі ясну справу з того. Так воно звичайно буває в основних процесах життя. От так ми нпр. відчуваємо красший і гірший воздух, хоч не знаємо, відки така ріжниця.

Але годиться, щоби ми й розумінням пізнали багатство тих духових скарбів, які наша Церква роздає своїм вірним, бо через те зможемо ще більше цінити нашу Церкву, ту

величну боголюдську нашу спадщину, ще більше любити її і привязатись до неї.

Саме про те буде нинішня наука.

II

Дійсно, невисказано великі є духові скарби нашої Церкви. Хто призадумается над ними і порівнює їх з іншими, не знає, що в них більше подивляти: тут простоту і короткість вислову, а таку глибину змісту, там багатство і ніжність святих думок та почувань, а там знов ангельську арію... „Господи помилуй“, „Христос воскрес“, „Многая літа“, „Вічная пам'ять“. — Здається, прості речі, бо до них привикли ми з дитячих років. Та огляньтесь довкола, — ніде більше того не знайдете! А відки воно у нас взялося? Наша Церква нас навчила.

Св. генії у непроглядній минувшині, наче ті, що збирають перли над берегом моря, у безмежному царстві духа найшли отсі живі перли і нам їх передали у вічну спадщину.

Чи можна уложити коротшу, а сердечнішу молитву, як „Господи, помилуй“? Чи можна видумати простіше, а сильніше поздоровлення на пам'ятку воскреслого Христа, як „Христос воскрес — Воістину воскрес“? І красні бажання живим людям зложити, як „многая літа“, а усопшим „вічная пам'ять“?!

А що ж сказати про той різноцвітистий вінець з церковних богослужень, пісень і молитов, що тягнеться через цілий рік у всіх нагодах?

Тільки в самій Літургії є: Єдинородний Сине, Святий Боже, Іже Херувими, Свят (3), Достойно троїчне, Тебе поєм, Достойно богородичне, Отченаш, Да ісполняться, Буди імя Господне.

А деж вечірня зі своїм Блажен муж, Світе тихий, Нині отпушаєши?

А утрєня зі своїми піснями: От юности моєя, Величить душа моя, Слава во вишних Богу.

А великодний час зі своїми: Христос воскрес, Воскресєня день, Ангел вопієше, Плотію уснув.

А Зелєні Свята, а Різдво, Богоявлення, Великий піст з Преждеосвящ. Літургією.

А похоронні відправи зі своїми піснями, що і серце рвуть і душу потішають: Со духи праведних, Прийдіте, последнее цілованіє... А пісні до Преч. Діви: Под Твою милость, За всіх молишися, Благая...

Ви бачите, що я не вичисляю, тільки тут і там дїткнувся я поодиноких точок, щоби ви могли пригадати собі більше. Не в тому головна сила нашої Церкви, що вона має ті святі богослужєння і пісні і мелодії, що переховує їх записані в своїх книжках, але в тому головно сила нашої Церкви,

що ті богослуження і пісні живуть у народі. Вони для народу зрозумілі, в старинній нашій мові уложені. Народ їх знає і на пам'ять, і найглибші свої молитовні думки і почування ними висловлює, наводить у них свою найвисшу святу радість і потіху, наводить у них найглибшу свою життєву мудрість і надію на красшу майбутність на сьому й на тому світі. Наша Церква не тільки в мурах; вона всюди, де її вірні — в їх душах. Вона живе в нас, вяже нас зі собою тисячними нитками, продирається в найтайніші закутини нашого серця. Колиж ще пригадаємо собі, що всі наші предки, відколи наш народ християнський, жили тою багатотою високою церковною культурою, як і ми, що „Іже Херувими“, „Христос воскрес“, „Вічная пам'ять“ так само, як і ми, співав і Володимир Великий, наш перший християнський володар, то дійсно ані уявити собі не можемо сильнішого чинника в нашій життєвій справі, як є наша батьківська Церква.

Хто проживав на чужині, тільки той се зрозуміє. Знаю, що є наші люди (учительки) далеко від своєї Церкви і народу, які в святочний день беруть молитовник і співають з нього всі літургичні пісні та слізьми заливаються, зединюючися в святому моленні з своєю Церквою, зі своїм народом, з живими і умерлими — з тим святим пасмом, котре переплело в них духа Христового і до Христа доводить.

III

Тай під національним оглядом наша Церква була і є найсильнішим чинником.

Церква дала нашому народові першу світську культуру: письмо, мову і письменство вже в XI—XIII ст., коли інші європейські народи ще не мали своєї питомої культури.

Більше Церква, ніж державна власть, стопила різні племена в один український народ: і що державна власть не могла видержати, вона все видержала аж до нині — всі історичні лихоліття, зачинаючи від татарського.

Вона зробила наш нарід життєво сильнішим від усіх його нехристиянських сусідів-народів: вони щезли з лиця землі, а наш народ остався і унаслідив їх землю. Наша Церква се й надія наша на будучність — перша й найпевніша надія.

Де з вірою і відданням співаємо „Христос воскрес“, там нема смерті і не може бути, бо Христос „і сущим во гробіх живот дарував“.

Ось се наша світла спадщина по наших предках у Христі-Ісусі. У тій спадщині Христос, є заєдно з нами, а ми з ним. І як ап. Павло говорив про себе, так цілий наш

народ може про себе сказати: „Все я можу в Христі, що мене спомагає“.

Тут скорб наш, тут і серце наше. І як від самого Христа, так і від святої Церкви наших батьків, щоби говорити словами ап. Павла, не зможе нас відлучити „ані смерть, ані життя, ані ангели, ані начальства, ані теперішнє, ані майбутнє, ані сили, ані висота, ані глибина, ані яке інше сотворіння“ (Рим. 3, 38—39). Амінь.

4. Воздвиження Чесного Хреста 1932

I

„Кресту Твоєму покланяємся, Владико, і святоє воскресєніє Твоє славим“.

Покляємся і славимо, як покланялися і славили наші предки. Раю на землі ся служба св. Хресту не дає нам, бо рай на землі неможливий. Але дає нам отся служба те, що на землі можливо пайвисше і найцінніше — перемогу в усякій, усякій життєвій борні. Традиція каже, що римський цісар Константин Великий, коли надумувався, чи не пристати би йому явно до християнства, бачив світляний хрест на небі з грецьким написом *τοῦτο νικά*. — „тим побіджай“. І побідив Константин під знаком св. хреста всіх своїх ворогів-поган та придбав свободу для християнської віри і Церкви. Подібно й ми під знаком св. хреста побідаємо те, що низше в життю, а здобуваємо свободу для того, що в життю найсвятійше, найчистійше, найвеличніше — щоб воно могло вільно розвиватися і правдивим багатством збогачувати наше життя.

Св. хрест у земських радощах убагороднює нас, у смутку розважає, в страшних пригодах-переживаннях підбадьорює, поширює границі нашого життя від землі до неба, наповнює нашу душу відблиском небесних тайн і небесного світла; а через браму смерті, на котрій земля пише жажливі слова з Дантеївського пекла „покиньте всяку надію“, св. хрест переводить нас з твердою надією на вічне царство божє. Хоч тяжке наше життя, бо так земля хоче, а все-таки воно легке, бо так нам св. хрест дає, як і запевнив нас Христос Господь: „Тягар мій легкий, а ярмо моє любе“.

Св. хрест подвоює наші сили і освячує нас. І по всякій Голгофті доводить нас до світлого воскресєння.

Ми самі для себе є свідками тієї правди, що здійснюється в нас і на нас.

II

А коли приглянемося нашим предкам у Христі, що їм давав св. хрест, то і тут побачимо той самий образ, зложе-

ний із землі та її течій і з небесного світляного хреста, що все перемагає і по всякій Голгофті доводить до світлого воскресення. Але сей образ куди величніший і яскравіший, більше переконуючий, бо на тлі двотисячелітної історії християнства.

Як тільки Христова віра стала поширюватися по світі, став її переслідувати могутий римсько-грецький поганський світ.

Тривали ті переслідування через 250 років, а св. хрест остаточно переміг сей старинний, культурний поганський світ і заяснив вільно на християнських храмах і в людських душах.

Та як тільки християнська віра заволоділа в світі, стала надсувати жахлива хмара з північного сходу Європи — вандрівка диких, поганських народів. Західна вітка Христової Церкви потерпіла найтяжше. Впало західне римське царство, горди вандрівних народів зруйнували культурний старинний світ. Але не впала Христова віра, а мало по малу поконувала й переробляла ці дики поганські народи. Звиш 500 років тривала та мозольна, одначе благословенна, праця навертання варварських народів на Христову віру. Св. хрест і тут в цілості переміг — поконав і отсе варварське поганство, привів усі європейські народи до Христа Господа і навчив їх висшої мудрости та благородности життя.

Не дає Бог нараз так багато нещасття, щоби не можна знести його при божій допомозі. Одначе на кожду людину і на кождий суспільний організм, хочби се була й сама Христова Церква, зсилає Бог хрести, щоби за прикладом Христовим, що на Голгофті на хресті відкупив нас, відкуплювати себе в Бога і підноситися до висшого життєвого ступня. Східна вітка Христової Церкви щасливо перетривала руйнуючу вандрівку народів і наче ранішнє сонце привсичувала цілій Церкві в I. тисячеліттю.

Та прийшов час і для її Голгофти. В VII. століттю в Арабії повстала магометанська віра, мішанина погансько-жидівсько-християнська, і воєнними походами своїх визнавців з незвичайним щастям стала заливати світ. Були віки, коли здавалося, що християнський світ не видержить під тим страшним напором. Ціла східна Церква, з виїмком лиш деяких своїх західних країн, через кілька століть була буквально залита магометанським морем.

Непевна борня тривала кругло 1000 років. Ще 1683 р. турки облягали Відень. Але се вже були останні удари магометан, що загрожували християнському світові. Св. хрест і тут переміг.

І витворився христ. світ, сильний у собі і неприступний для ніякого зовнішнього наїзду. Се небувале явище в історії людства — дар євангелія, наслідок євангельського

„квасу“, сила св. хреста. Але чи є деревина, що цвила би безупинно? Не такі земські закони!

Коли могутий христ. світ заняв цілу кулю земську, коли зовнішні вороги стали для нього не страшні, тоді, саме тоді став проявлятися в його середовищі новий, небезпечний ворог — зневіра до св. хреста, до євангелія. Із зневіри з часом зродився бунт — бунт землі проти неба, бунт тіла проти духа, бунт людини проти Христа Спасителя.

III

Дорогі браття!

В першому моменті се виглядає як неможливе і неправдиве, щоби світло могло затемнювати світло. А однак се буквальна правда. Сонішне світло поглинає світло небесних зірок і в день ми їх не бачимо. Якби сонце світило день і ніч, ми знали би тільки про його дійсність, а не знали би про сей таємний, безмежний світ зір, що нам його відкриває ніч.

Так людська мудрість затемнює, поглинає божу мудрість. Людська мудрість для людини близька, має велику напругу, а божя мудрість далека, як зорі далеко від сонця.

В імени „науки“, поширеної і поглибленої людської мудрости, виріс в останніх віках бунт проти всього божого. Люди стратили зрозуміння для божих річей, бачуть тільки матерію, не хочуть знати за душу і бачуть тільки світ, не хочуть знати за Бога.

І змагаються, щоби ціле людське життя було основане на тій матеріялістичній доктрині та щоби зреалізувати химерні фантазії, що родяться в їхній самовійчій душі. Авжеж горе було би землі, якщоб сонце світило на неї безупинно — без чергування дня і ночі. Пустинею, наче Сагара, став би світ вневдовзі.

А однак треба християнству перейти всякі спокуси і досвіди, щоби його правда і сила показувалися щораз повнійше. Що ще перед 20-ти роками ніхто не міг би й повірити, се стало дійсністю:

Історична св. Русь зворохобилася проти Бога!.. І лютує, ах, як страшно лютує проти св. хреста — гірше, ніж лютували магометани, турки, татари...

Але св. хрест пригадує нам Христові слова: „Будьте відважні, я побідив світ!“ І другі Христові слова: „Дана мені всяка власть на небі і на землі“.

А коли поглянемо на хід двотисячелітньої історії, то в ній бачимо сі незвичайні слова здійснені, наче каменем вимуровані. Отже маємо, дорогі браття, тверду підставу вірити, що св. хрест Христовий славно переможе й теперішній ворожий собі історичний зворот.

Прийде, напевно знов прийде історична св. Русь, теперішня Україна і Росія, до св. хреста, прийде як блудний син, збогачена новими досвідами, з прочищеною душею і, як віримо, своїми страданнями приспичить святе діло зєдинення Церков та своїм прикладом утвердить усі христ. народи у визнанню Ап. Петра: „Господи, де підемо, ти маєш слова життя вічного!“

Прийде і співаємо наново, як і ми співаємо: „Кресту Твоєму поклоняємся, Владико, і святоє воскресєніє Твоє славим“. Амінь.

5. Св. Димитрія 1932

1. Св. Димитрій, якого пам'ять нині святкуємо, помер як мученик за віру Христову 306. р. по народженню Г. Н. Ісуса Христа. Був він цісарським намісником (проконсулом) у Солуні в Греції саме в часах останнього тяжкого переслідування християн у старинній римській імперії. Розуміється, і Димитрій дістав був цісарський приказ, щоби переслідувати християн, та він не тільки що не робив того, але ще й сам явно признавався за християнина. Цісар Максиміян казав спершу кинути його до тюрми, а потім, коли Димитрій все таки не відрікся Христової віри, казав жовнірам убити його списами.

„Дивен Бог во святих своїх!“ Такий оклик, дорогі браття, виривається нам з грудей, коли ставимо собі перед очі історію святих божих, а особливо історію св. мучеників. Яка моральна сила проявляється в тих людей, що перемогли всі інстинкти людської природи, що відrekliся всіх земських дїбр і життя своє віддали за свою св. віру! Яка жива і м'яка мусіла бути в них та віра, коли вони були готовими і спроможними віддати теперішні і наглядні скарби життя за те, що для звичайних людей є тільки наче казка і тїнь — за вимоги і обітницї прийдешнього Христового царства.

Земські інстинкти бачуть у тому нерозум і катастрофу.

А все таки, дорогі браття, не ті інстинкти в праві, а св. мученки божі. Вони вказують нам правдивий шлях життя, правдиву силу і правдиві скарби.

Як було спершу, так є і тепер і так буде до кінця світа: „Ми проповідуємо Христа розп'ятого — для жидів соблазн, для поган посміховище, а для нас покликає божу силу і мудрість божу, бо глупота божа мудріша від людей, а неміч божої сильніша від людей“ (І Кор. 1, 23—25).

Такий наш земський світ, що ріжні, противні сили воюють зі собою, тягнуть нас до себе, „а не все золото, що світиться“, не все добро, що здається

ся добром, не все неміч, що має вид немочі, не все втрата, що здається втратою, не все зиск, що здається зиском.

*

*

*

2. Як нам, дорогі браття, винайтися в тім життєвім морю?

Повторяю: Св. мученики вказують нам правдивий шлях життя, правдиву силу і правдиві скарби життя.

Христова Церква вже спершу окружила мучеників пієтизмом і святим культom. Назвала їх вона по грецьки „мартир“, се значить „свідок“. Так уже Христос Господь назвав апостолів: „І будете мені свідками в Єрусалимі і у всій Юдеї та Самарії і аж до краю землі“ (Дія. 1, 8).

а) Дійсно, св. мученики є свідками, найкрасшими свідками Христової віри — її правдивості і її надприродної сили. Чимжеж була би Христова віра в історії людства, якби сам Христос не вмер за неї на хресті, якби апостоли — ті що найблизше стояли до Христа і все бачили, чули і знали, не жертвували свого життя за Христову віру, якби в перших трьох віках Христова віра не мала безчисленних своїх ісповідників і мучеників?

Тоді Христос був би тільки одним із філософів, а його наука тільки одною з філософічних теорій, що живуть більше в книжках, ніж у самому життю.

А віра, св. віра хоче і має бути огнем, що перепалює і очищує ціле людське життя!

І тільки через мучеництво Христова віра є огнем, що його Христос Господь кинув у світ і хоче, щоб вона розгорювалася в ньому.

б) Кожний свідок правди робить розголос тій правді.

Св. Христові мученики робили і роблять розголос найглибшим, найпотрібнішим і найсубтельнішим правдам, які відчиняють нам двері до царства небесного. Вони, що так скажу, є найкрасшими піонерами Христової віри, а — як такі — вони є нашими св. учителями.

в) І ще більше! Як у звичайнім людськім життю старші, сильніші мудріші, ліпші працюють для мододних, немічніших і менше вартісних, так і в релігійно-духовім життю св. мученики працюють для слабих у вірі, для байдужних і навіть для тих, що ворожо успособлені до Христової віри. Церква се містичне тіло Христове, а св. мученики се найсильніші і найживіші члени того тіла, які передають свою силу слабшим, або й завмерлим членам. Отже св. мученики се, побіч Христа Господа, наші спасителі, „ловці наших душ“, як се навчає Ап. Павло в нинішньому Апостолі:

„Тому все терплю задля вибраних, щоби й вони доступили спасення в Христі Ісусі з небесною славою“ (II Тим. 2, 10).

Гарно каже св. Іван Золотоуст: „Стефана похоронили в землю, а на тій землі зійшов Павло і всі, що через нього увірували“. А Тертуліян писав: „Кров мучеників се насіння християн“.

*

*

*

3. Замість щоб ми далі, зачатим способом, вичисляли цінности св. мучеників, пригляньмося нашому життю, щоб краще зрозуміти ті цінности.

Буденне життя запрятує нас до дрібних справ, замулює нашу душу всякими злободневними інтересами і журбами, впоює її марницями, а тим звужує овид нашої свідомости. Дрібні речі стають для нас великими і важними, а найбільші речі — Бог, Христос, друге життя, царство небесне стають для нас наче щось дуже, дуже далеко, чуже і ледви дійсне. Дух буденного життя накидує нам свій розум і свої ціни, а відчужує нас від Христової дійсности і її цін. І заєдно змагаємося до чогось великого, а залишаємося з порожньою душею, бо буденне марне життя само себе зїдає. Якби не св. мученики, ми й самі не знали би, що в нас самих сидить.

Я сказав, що буденне життя замулює нашу душу і цілий світ перед її очима. І щойно надзвичайні нагоди, які потрясають нами, стрясають сей намул з нашої душі, і перед нами відкривається новий світ. Яким інакшим стає для нас ціле життя і весь світ, коли нам хтось дорогий умре!

Але нічیه слово не таке сильне, як слово св. мучеників. Вони роздирають наше буденне життя і через продерту його заслону показують нам безмежну дійсність царства божого. Розбуджують глибини нашої душі і вона починає розуміти, що вона не на те, щоби зісушилась у буденних марнотах, але щоби здобути царство небесне — царство вічне. І показують нам св. мученики, яку силу може давати людям жива Христова віра. І кличуть нас за собою голосом, який непокоїв св. Августина: „Коли могли сі і ті, чомуж не ти, Августине?“

*

*

*

4. Так, дорогі браття, і ми всі покликані на мучеників! Не дивуйтеся тому, а подумайте тільки, що й ми мусимо раз розпрощатися з отсим світом і життям. Кого Бог з такою долею сотворив, того на мученика призначив. І наш світ той самий, у якому жили ті св. мученики, що для нас є світочами в життю.

Тільки що є кровні й безкровні мученики, як се вже св. Августин пояснив. Се розрізнення нагадує кровну Христову жертву на хресті та безкровну в літургії. Однак вартість, хоч у відмінній формі.

І ми, дорогі браття, маємо бути „мартирами“ — свідками Христовими, божими. Свідками, що знають безмежну дійсність божу, живуть нею і для неї, своїм життям і словом роблять їй розголос, що, як свічка на вівтарі, спалюються для слави божої, а ближнім для доброго прикладу.

„Кров мучеників се насіння християн“. Се вічне правило для всякого мучеництва за великі, творчі ідеї.

Стільки в нинішньому світі поломаного, попсованого, фальшивого — Церква і народ і само життя потребує багато, багато мучеників, мартирів для реставрації.

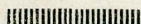
Погубні людські змагання в історії ще не були такі виспеціалізові, як нині. З людським добром виспеціалізувалось і людське зло. Буденне, плитке, марне життя задумали нинішні люде зробити релігією!

Фабрику — церквою! А замулення душі болотом землі задумали утвердити як найвисший закон життя!

І збирають плоди того убійства душі — буденне життя само себе зїдає і порожним залишається.

О, обізвіться благородні душі, будьте мартирами — свідками для безмежної, святої божої дійсности. Щоб божа слава не пропала, щоби люський рід не перевівся.

А ви, св. мученики, „іже добрі страдавші і вінчавшіся, молітеся ко Господу спастися душам нашим“. Амінь.

о. Г. Костельник

Непорочне Зачаття 1932

[Проповідь виголошена до радія в церкві Успення Пр. Діви у Львові]

1. Пречиста Діва — солодке ім'я в християнському роді.

І її свято якесь своє, повне того тепла, з яким відносноється дитина до своєї няньки.

Вона — мати нашого Спасителя, отже мати нашого відкуплення, мати нашого народження в Христі-Господі, отже наша духовна мати.

Ми так і називаємо її в церковних піснях „Мати наша“. Цей святий звязок материнства дає нам право й принуку, щоб ми у всяких життєвих прикростях і журбах удавалися до Преч. Діви з просьбою о поміч, як нас і св. Церква навчає, кладучи нам в уста щоденну молитву: „Под Твою милість прибігаєм, Богородице Діво, молитв наших не презри во скорбіх, но от бід ізбави нас, єдина чистая і благовословенная“.

Та я нині не думаю говорити про любов, опіку і поміч Преч. Діви, а буду говорити про те, чого можемо навчитися з життя і долі Преч. Діви — для нашого спасення.

2. Так, дорогі браття, з життя і долі Преч. Діви, Божої Матери повинні ми вчитися, що є воля Бога: що в людським життю має у Бога велику вартість, а що малу: що маємо робити, щоби подобатися Богу?

Се найпевніше на світі, що ми є шукачами, дослідниками — чого? Як не сказав би хтось, може: що ми є шукачами щастя, або правди, або якось інакше, та кінець кінцем вийде така остаточна відповідь, що ми є шукачами і дослідниками Бога і його святої волі. А се нелегка задача. Коли Бог сотворив нас шукачами, то і світ так зладив, щоб він не зраджував нам зараз своєї тайни, але щоби примушував нас шукати і вчитися в покірливості і ширости духа. Повно в світі привидів, позорів, звідливого блиску, а правда скрита.

Є оповідання для дітей, що один батько з невеликим сином слухали співу соловія; недалеко від соловія на дереві був також чирик і батько запитав сина: що він думає, котрий з тих двох пташків так гарно співає, а синок без надуми показав на пестро упіреного чирика. Помилився.

Такі помилки спричинили народну приповідку: „не все золотю, що світиться“. А скільки таких помилок між людьми — в їх осудах про світ і життя, про Бога і його волю!

Богацтво, слава, власть, довге життя своїм блиском засліплюють людей, і весь людський загаль мріє про ті речі як про найвисшу ціль свого життя.

А св. письмо пише, що велике перед людьми — мале перед Богом; а людська мудрість — глупота перед Богом. Як небо далеко від землі, так пляни і думки божі перевищують пляни і думки людські.

Ось, дорогі браття, у такому світі ми живемо. Тому вповні оправдане є напіннення Ап. Павла: „Вважайте, як небезпечно ходите“.

3. Дорогі браття! Якби Господь Бог був об'явив людським мудрцям, що одна з людських жінок буде вибрана на Матір Божу, і якби був сказав тим мудрцям наперед описати життя і долю Божої Матери, то вони певно помилились би. Мудрці були би собі уявляли, що Мати Божа народиться в царських палатах, одягатиметься в шовки і золото, будуть їй служити тисячі покірних людей — слуг, цілий світ буде знати про неї і приходитимуть до неї з поклонами люди з усіх сторін, а її образ носитимуть як найбільшу святість на своїх грудях та почитатимуть його в своїх домах і храмах...

А якжеж інакше виглядало життя Пресв. Богородиці! На ній сповнилася ціла Христова наука. І те слово: „хто не возьме хреста свого і не піде слідом за мною, не може бути моїм учеником“ і те: „в терпінню спасайте душі ваші“ і те: „навчіться від мене, бо я смиренний і покійного серця“ і те: „шукайте передовсім царства божого і правди його, а те все додасться вам“.

Не тільки для нас Христос Господь проголосив свою науку, але й сам, хоч він був Бог і чоловік в одній особі, піддавався їй, своє людське життя заздальгідь так уложив, щоби вповні відповідало його науці. І долю своєї Матери так само він заздальгідь уложив, бо, як Бог, міг се зробити.

Ось се велике в Бога, чого ми якось не можемо зрозуміти: „в терпінню спасайте ваші душі“.

4. Людські мудрці помилялися би щодо долі Богородиці, та не зовсім. У божих речах люди як діти, як діти в людських речах. Всі знаємо, що діти хотіли би мати багато грошей і все купувати, але відки гроші беруться, як до них дійти, що їх треба трудом і працею заслужити — се діти в своїх думках перескакують і не можуть того добре зрозуміти.

А подібно ми старші відносимося до божих речей.

Сей світлий образ долі Богородиці, який ми згадували, і ще куди світліший — здійснився, але аж по закінченню земського життя Пресв. Богородиці. Ніякі володарі, ні генії не мають такої слави, завсіди живої і переповненої найніжнішою любовю, як Пресв. Богородиця.

Однаке й Преч. Діва мала свою Голгофту, заки дійшла до свого „воскресення“.

Вона виховувалася як сирота, в убожестві через ціле життя, а жила без слави, як жінка убогого теслі Йосифа; родить свого Сина, Божого Сина, на дорозі, на безлюддю, в вертепі, і зараз мусить з ним утікати в чужий край, у Єгипет, де кілька років проживає як бідна емігрантка; та все те ще блідне перед її болем і упокоренням, коли стояла під хрестом, на якому був розпятий її найдорожший Син — Божий Син, про котрого мала найпевнішу запоруку неба, що він Божий Син і Спаситель світа, а ось тут умирає на хресті між розбійниками...

5. Так, дорогі браття, життя Преч Діви було тяжше, ніж наше життя — ось яка дивна воля божя! Але Преч. Діва не згорділа, коли ангел до неї з неба зійшов, та назвав її вибраною і благодатною. А під хрестом свого Сина не нарікала на Бога, зі на свою судьбу — ні слова не промовила. Свою Голгофту перейшла вона гідно, як і її Син — Син Божий.

І тим ось сповнила Пресв. Богородиця волю божу.

З вірою, надією і любов'ю Бога зносила вона всі свої терпіння і досвіди, поконала всі противні хвилі земського життя, і як небавом по благовіщенню, так і при кінці свого життя могла вона співати свою славну пісню: „Величає душа моя Господа“, бо вона побідила світ.

Скрита божя правда побідила через неї блискучі позори земського світа; божя доброта і святість — побідили через неї злобу і грішність земського світа; божя вічність перемогла у ній і через неї прохожість сього земського світа. І так Пресв. Богородиця стала не тільки нашою небесною Помічницею, але й ідеальним взірцем, як треба християнинові жити, щоби сповнити волю божу.

6. О, дорогі браття, і через нас та в нас хоче Господь Бог побіджати світ — його позори — привиди, злі нахили і його прохожість. На се Бог сотворив сей світ і на се нас сотворив. Наше земське життя се місце, призначене для боротьби, як зерно має боротися, доки находитися під землею, щоби вийти на соняшний світ.

А на війні ті добрі, котрі герої, котрі добре борються, а не ті, котрі сплять або забавляються, коли борба йде. А ми завсіди мріємо тільки про таке щастя, котре кінчається нечаяною і ненависною смертю: щоби спати (нічого не потребувати робити) і забавлятися.

Ось се мале і мерзенне перед Богом, хочби воно не знати в яким блиску виступало на землі.

А ми леда з чого попадаємо в зневіру і навіть у розпуку, найрадше говоримо про наші клопоти, журби і терпіння. Всяке Христове запевнення для нас ще заслабе, начеб ми тільки чули від Христа, а не також і бачили здій-

снену на самому Христі та на його його Пресв. Матері ту радісну науку:

„Блаженні плачучі, бо вони будуть потішені.

Блаженні голодні і жадні правди, бо вони наситяться.

Блаженні переслідувані за правду, бо їх є царство небесне“.

І начеб ми не бачили на Преч. Діві здійсненими її слова: „Величає душа моя Господа,

бо вчинив мені велике Сильний, і святе імя його.

І милосердя його від роду в рід для тих, що боять-ся його.

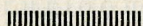
Скинув сильних з престола і підняв смиренних.

Голодних наповнив добрими, а багатих відпустив з нічим“.

7. О, браття дорогі! Так сотворений наш світ, що чим більша наша Голгофта, тим більше наше життя росте, тим більші скарби творяться в ньому, якщо тільки з Богом багатіємо, якщо сповняємо його святу волю.

Преч. Діва, якої нині світлий празник, Непорочне Зачаття, святкуємо, для нас найпевніший дороговказ, світлий взір і примір. Амінь.

Заввага: В попередньому числі в додатку „Проповіді“ на стр. 2 в 12 рядку з долу, замість „балачка“, має бути „болячка“.

о. Й. Осташевський

Блудний Син

„Уставши, піду до батька мого, й скажу йому: Отче, згрішив я на небо й перед тобою, і вже недостоєн зватись сином твоїм і прийми мене як одного з наймитів твоїх“. Лук. 15, 18—20.

Дорогі! Бог хотів, щоб людське життя було на світі достатне, вигідне, навіть приємне. Тому вложив у чорнозем невичерпану силу родити ріжнородний овоч і запашний та розмаїтоколіровий квіт, а у воздухах з Його наказів розливається широкими хвилями величезний концерт живих сотворінь.

Блудний чоловік на перекір Божій волі нівечить, випає Його св. наміри.

Бог зародить, а блудний чоловік спалить хлібне зерно, щоб таки його брат голодом примирив; продасть чужинцям майже за дурно своє вугля, свій цукор, хоч біднота власна мерзне і не має спромоги закритися ложкою го-

рячого чаю. Повно роботи аж просить робучих рук, а блудний чоловік ходитиме безробітним, ще й скаже собі платити за те, що нічого не робить. Одиниці накопичили багатства і не знають, що путнього з ним діяти; а загал кишить ненависно, метає проклоном, з дна чорної нужди підносить грізний п'ястук пімсти, бо не має сотика при душі.

Читаємо, що блудний син з власної охоти покидає рідний дім і летить стрімголов на непривітну чужину. Часто обставини аж просять творити власну державу, а блудні сини розложать нарід на групки, прикажуть в ім'я „спасення“ батьківщини летіти за злудними вогниками своїх фалшивих амбіцій і так самі свої розчвертують живцем рідну Неньку, щоб самим голіруч повіялися з лиховісними вітрами по цілім гльобі земськім.

Блудний син пропутав батьківські достатки між чужинцями. Блудна суспільність своїм трудом збогачує тисячі чужих купців, промисловців, ремісників, адвокатів, лікарів, а її рідні діти, покінчивши високі та фахові школи за границею і в краю, сидять на пісній бульбі, обдерті, бездільні з розпачю в душі.

Блудний син аж докотився до посади свинського пастиха. Блудні діти без найдрібнішої ініціативи мріють блудними мріями, блудно нарікають на цілий світ, а сами жадної роботи не шукають, до жадного труду рук не приложать, ще й затроюють атмосферу в рідній хаті, в громадянських установах. Села лінюхують, бідують і нарікають, а сподіються, що ось-ось невидно, як світ перевернеться і прийде до них і гості красше життя, розуміється, без їх труду і заслуг. Тимчасом люди пасуть чужі свині, без розбору плетуть язиком потрібне і непотрібне на своїх, скрізь неоправдано критикують свій провід, не чуються до обов'язку купити у своїй кооперативі, хоч дрібку гроша чи труду пожертвувати загальній справі.

Блудний нарід розтрачує вроджений талант, природні багатства землі, кольосальні запаси енергії, навіть геройський зрив, отже й не диво, що приходитьс'я йому зазнавати долі блудного сина.

Блудний син пізнав свою помилку, пізнав образу нанесену Отцеві і зараз вернув до рідної хати, щоб переблагати Вітця і направити зло.

Ми, маленькі сотворіння, часто тупцяємо на місці, а думаємо, що йдемо вперед; блудимо, а думаємо що йдемо правильним шляхом до ясної ціли. От нам треба за приміром блудного сина знайти правдиву дорогу до рідного дому, бо лиш там жде нас прихильне серце зажуреного Вітця і щасливе синівство.

Поможи нам, всемогучий Боже, знайти цей шлях повороту.

Дорогі! Кат. Церква, це щасливий, рідний дім доброго Вітця. Вона хоче, щоби всі люди були щасливі на землі та спасені у вічності. Тому мішається вона у всі прояви людського життя; усталює і диктує умовини та дороги, від яких не можна відхилитися, щоб не втратити одного й другого щастя.

Першою такою умовиною буде праця. Колиб блудний син був працював, не булиб злі нахили заманили його з рідної хати в далекий розпусний світ.

Бог наказав нам працювати: „У поту лица твого їстимеш хліб твій, аж покіль вернешся в землю, відки й узято тебе“

(1. Мойс. 3, 18). В Новім Завіті праця перестала бути прокломом за гріх. У ап. Матея (20, 8) читаємо, що царство Боже, це винниця, в якій працювати мають робітники наймлені. Отже праця це творчість у винниці небесного Вітця, зн. це сповнення Божої волі, це сповнення служби Божої. Праця в духовнім значінню рівняється хіба молитві, бо нею можна заробити собі небо. Прецінь більше описують євангелісти працю Христову, як його молитву, а ніхто хіба з живучих не знав так волі Божої і так докладно не сповняв її, як наш Спаситель. В Назареті працював теслею, хорих лічив, від села до села йшов голосити євангеліє і скрізь обтирав людську сльозу, облекшав людське горе, творив потребуєчим добро. Скільки тяжкого труду коштувало Мойсея зорганізувати й випровадити Ізраїля з Єгипту, перепровадити через море й пустинню аж до обіцяної землі. Нам обіцяє Син Божий: „Достоеи бо робітник нагороди своєї“ (Лук. 10, 7). На страшнім суді обіцяє за добрі діла вічне небо. Апостол Павло, який хіба найлучше з живих розумів науку Христову, говорить також про нагороду за працю: „Трудящому ратаєви перш подобає овошу скоштувати“ (2. Тим. 2, 6), або: „Кожний же прийме нагороду свою по своїм труді“ (1 Кор. 3, 8). Найбільше культурних здобутків дали людству безперечно монаші чини, бо їх правила кладуть цілком однаку вагу на працю, як на молитву. Праця змушує людину до напруження Богом даної сили, до розвинення духових способностей, до загартування моральних прикмет, як витривалости, терпеливості, солідности і совісности у виконанні діла. Чоловік, який нічого не вміє, нічого основно не знає — це пропавший чоловік, це безвартий байтала. Працею сплачуємо наш обовязок суспільности, а за працю маємо право домогатися від неї признання. Шляхотна гордість і певність себе родиться у грудях людини, коли вона як громадянин індивідуально, або як член організації працює ідейно для народа, стоїть в поготівлю на народні прикази. Так розуміють вагу праці інші народи. Тому вони збудували нашу культуру і цивілізацію. Ще яких сто літ тому не знали люди лампи, січкарні, кирата, машини

до шиття, залізниці, авта, ровера, була курна хата, інакше їли, простіше вбирались, не розуміли покористуватись парою, не знали електрики, цілком інакше представлялося тодішнє життя. Все це мозольним трудом прийшлося здобувати, винаходити людському мозкові. Українців між винахідниками нема. Ми заєдно втікаємо від праці. Навіть дитину посилають батьки до середніх шкіл тільки на те, щоб в життю не потребувала тяжко працювати, а не на те, щоб вибилася працею на вершини людства і дала народови найбільше високовартісної праці. Наші господарі вибють зараз з осені киратом свою мізерію і решта місяцями лінують поза печі, на сусідах, в коршмі, по ярмарках. В нас не просліджені підземні багатства, в нас не використана ще належно вся земля, нема садів, промислових пасік і медоситень, нема перерібки господарських продуктів. Німець бачив, що землі не прибуває і виставив дітям фабрики, побудував кораблі, дав інший хліб. Ми обов'язані також застановитися: З чого будуть жити мої діти? Їх жде менше поля, а більше тягарів. Таж наш обов'язок подбати за можливо людське існування діточок. На що ми їх батьками? На що держимо провід у громаді, в кооперативі, в „Сіль. Господарі“? Прещінь зі занедбаних обов'язків прийдеться також здати строгий рахунок перед Богом. Подумайте: Чи не прийдеться вашим дітям, крім праці на хліб, ще ставити церкви, школи, приходства? Чи не можна булоб їм скомасувати поля, здермувати мокляків, перевести меліорацію, побудувати їм гостинець, якусь фабричку, млин, бетонярню, якісь цегольні, районівку молочарську, якісь варстати? Памятайте, що мусимо напружити всю енергію, щоб сотворити між собою посади, варстати праці, способи прожитку для наших дітей. Їм далеко тяжше прийдеться боротися зі злиднями, коротати свій вік — ніж нам.

Тверді часи наказують нам тяжко працювати, багатощадити, розумно думати і пляновати, послідовно дбати про будучність.

На рідній землі будемо ходити блудними синами, поки всі не возьмемося до інтензивної та видайної праці. „Бідніє, хто лінивий на роботу, трудящая ж рука дає багатство“ (Прит. 10, 4).

Друга умова — це просвіта. Колиб блудний син знав був життя з його труднощами, з його вихилясами, колиб був знав чужину і її лицемірство, не так легко був би покидав спокійний дім рідного Віття, так легкодушно не завбав був своєї судьби з переворотними чужинцями.

В первопочині людства онікувався Господь Бог людьми мов добра мама малими недолітками, давав їм ради і вказівки, щоб в життю не блудили.

Цілі книги Ст. Зав. пишуть про мудрість, заохочують до мудрости, виказують користи з мудрости. „Найчайтеся, нерозумні, мудрости, і ви, глупі — розуму“ (Прип. 8, 5). На іншому місці кличе Соломон: „Мудрість бо над перли дорожша, й ніщо, що можна бажати, з нею не зрівняється“. (Прип. 8, 11). „Блажен, хто слухає мене, й невисипує перебуває день-у-день у воріт моїх, та стоїть на сторожі під дверима в мене! Бо хто знайшов мене, знайшов життя, й одержить ласку від Господа; хтож грішить проти мене, душі своїй той шкодить: всі, що цураються мене, люблять смерть“ (Прип. 8, 34—36).

Найбільшим реформатором людства і найбільшим його приятелем був безперечно наш божественний Спаситель. Він наскрізь переконуючо говорить про вартість мудрости у притчах про дівиці: „пять же було з них розумні, а пять необачні“ (Мат. 25, 2). Дальше розказує, як мудрі слуги подвоїли повірені собі таланти, а другий один мав і цей запов. Тамті одержали нагороду, а до цього відізався Господь: „І вкиньте слугу нікчемного у темряву кромішню“ (Мат. 25, 30). На іншому місці цього Євангелія читаємо: „Отим же, всякий, хто слухає сі слова мої й чинить їх, того уподоблю я чоловікови мудрому, що збудував свій будинок на камені... А всякий, хто слухає сі слова мої, та й не чинить їх, уподобиться чоловікови необачному, що збудував свій будинок на піску“ (Мат. 7, 24 і 26). Прегарне протиставлення дурноти мудрости. Ст. Зав. і Нов. Зав. голосять однозгідно, що хто здобуває знання, хто ширить просвіту, цей найкрасше виповняє волю Божу і такий може надіятися Божої нагороди. Тому й кат. Церква так зрозуміла прикази і науки Христові, що вже на досвітках свого існування стала джерелом, прибіжищем і покровителем здорової просвіти. Вона перша сотворила школу і тісно звязала себе зі школою. Наші часи зісвітчили просвіту й науку, але віддалившись від Церкви, застрягли вони в такий хаос „науковий“, залізли в таке багно „наукове“, що прийдеється хіба порівняти нинішніх просвічених безбожною наукою людей до блудного сина, як він зі свиньми живиться при спільнім кориті. Вже даються чути кличі правдивих учених, щоб завернути просвіту й науку до свіжого й здорового джерела, до кат. Церкви.

В практичній життю легше працює, більше прибутків має і вигідніше живе та навіть в громадянській життю більше з права користує просвічений громадянин — ніж темний анальфает.

Державні народи не жалують мільонів гроша на просвіту своїх горожан. Міста аж рояться від шкіл, курсів, вистав, рефератів, лекцій.

Користають всі верстви населення: інтелігент, студент, ремісник, купець, робітник, дозорець, служниця, старе й молоде.

Село спить. Мовби йому готовий достаток мав з неба впасти без знання і труду.

Воля Божа, щоб ми вчилися. Як ми ставимось у нашій парохії до науки? Ви скажете: „В нас є читальня, різні політичні партії, читають різні газети, в нас вже такі шпекулянти, такі механіки, такі мудрагелі, що від їх розуму аж страх збирає, аж замків не стає, за це в неділю церква пустою світить“. Це предвидів Ап. Павло: „Буде бо час, що здорової науки не послухають, а по своїх похотях виберуть собі учителів, ласкані од них слухом“ (2. Тим. 4, 3).

Саме в тім справа, що наші села на освітній ниві блудять. Здається їм, що весь розум в партійних часописах, а не в солодкій відповіді на життєві питання: Чи я маю шанувати родичів і помагати родині, чи не журитися ними? Чи маю шадити здоровля, чи затрачувати його в пиятиці, танцях, куренню, в розпусті? Чи гріш маю пропутати в коршмі, в картах, чи обернути на добро родини? Як маю поводитися з жінкою, чи як з дружиною, чи як зі звіриною? Чи мене що обходять мої діти, чи нехай ходять самопас? Чи в неділю маю бути на Службі Божій, чи спати? В життю маю бути правдомовним, чи брехливим? Як жити з добрими сусідами, а як зі злими? Чи якісь обовязки тяжать на мені супроти рідного народа, чи жадні? Відповідь на багато таких питань треба кожного дня дати через діла і поведення, не лиш 'язиком, дискусією. До цього треба виробленого розуму і почуття обовязку. Треба знати і закон Божий і все шляхотне, що людське знання до нині видумало, випрактикувало і нам як здорову, правдиву просвіту подає.

Крім цього треба нам практичної просвіти звязаної з нашим званням господині чи господаря. В нас ніхто не-ознакомлений з гігієною хати, челяди; господині не вміють здорово приготувляти поживи. Не маємо господарів — годівельників молочної худоби, молочників, сироварів, пасічників, садівників, фармарів курей; нема гарбарів, ковалів і т. д. Це наш хліб, наше звання, а ми навіть тут не маємо фахових людей.

Отже скільки то здалосяб нам учитися?

В зимі саме найбільше часу до науки. По селах живе багато покінчених студентів, інтелігентних дівчат, просить їх, нехай організують курси, нехай діляться набутим знанням з меншим братом.

Вертаймо з безпросвітного шляху темряви, бо там легко блудови нас вчепитися!

Останньою умовиною буде релігійність у практичній життю.

Колиб блудний син був правдиво релігійний, рішучо бувби не кривавив глибоким смутком старенького вітця, був би на чужині не розпустував, був би так низько морально не впав.

„Хто захове мої заповіді, цей любить мене, а хто любить мене, того полюбить мій Отець“ (Ів. 14, 21). Ап. Павло наче доповняє попереднє: „Знаємо, що кого Бог любить, тому помагає“ (Рим. 8, 28).

Нарід давно випробував, що: „Без Бога — ні до порога“, „Кому Бог допоможе — цей всякий труд переможе“.

Від релігійного чи безрелігійного життя безумовно залежить навіть наше земське щастя. Возьмім нерелігійний вчинок матери, яка позбулася плоду в злочинний спосіб. Місто полекші приходять боляки, рак, операція. Вона висисає послідний гріш з господарки на лікування, стає тягарем родини і то щоб передчасно згинуті. Скажім: ріжуться на весілля чи фестині. Наслідок нерелігійного вчинку буде шпиталь, процес, кримінал, грошеві видатки. Як наша парохія ставиться до цієї справи? Чи настоюєте на це в дома, в громаді, скрізь і всюди, щоб приватна і громадська робота стояла в тісній злучі з нашою релігією? Чи на ваших весіллях нема паних, безстидників, розбишак? Чи ваші родини наскізь релігійні та чи нема у вас ненависти, вічної сварки і проклону? Чи безпечно можна вечером через ваше село перейти, на подвірю сокиру лишити? Чи нема громадян, що в кооперативі наборгує, а не відасть довгу, ще й гнівається, перестане купувати і začне других бунтувати проти кооперативи? Чи нема таких, що позичать у вас грошей, потім не хочуть віддати, ще й в суді фалшиво присягнуть і ваше пропало? Чи батьки дають дітям те, що перед слюбом обіцяли, і не псують дитині життя, не колотять щастя? Чи не люблять одні під другими рити; одні других обріхувати; одні на других фалшиво свідчити; одні другим шкодити?

Ніколи не забувайте, що найбільші добродії людства, які своїми винаходами і знанням піднесли до нинішніх висот нашу культуру, були або чесними або строгорелігійними. Примір їх знання і релігійности нехай нам у життю присвічує, щоб ми не зблудили в земськім лябіринті. Християни! Хто з вас хоче поїздом вертати з чужини до рідної хати, мусить вірно придержуватися розкладу їзди. Наше життя це подорож, а наше розважання — це добрий розклад їзди. Кат. Церква—наша рідна хата — ніколи не запирає своїх воріт перед блудними дітьми. Вона все жде їх повороту. Дивіться! І нині розстелився перед вами простий і рівний шлях повороту. Правда, він пнеться стрімко в гору. Тяжко прийдеться його перейти. Але самотоко він певний

і хто важиться серйозно на нього ступити, не буде в життю блудити, а осягне вдоволення і спасення.

В Божий час ступайте на правильний шлях повороту!

Там же на нас рідний Отець, щоб пригорнути до розрадуваних грудей і обдарити небесним синівством. Амінь.

Кінець світа

„Сонце померкне, й місяць не даватиме світла свого, й зорі попадають із неба, й сили небесні захитаються. І тоді явиться ознака Сина чоловічого на небі; і тоді заголосять усі роди землі; і побачать Сина чоловічого, що йде на хмарах небесних із силою й славою великою“. Мат. 24, 29—31.

Дорогі! Мясопусна неділя розвиває перед християнами жахливі картини кінця світа. Самі страхом і грозою проймаючи явища, саме спустошення, дика руїна могутності, краси й життя попередять його. Сонце не дасть світла, місяць переміниться в кроваву масу, зорі з шумом зачнуть спадати з неба. Облаки запаляться блискавками, мовби ціле небо пожегаром займалося. Громи з гуком і силою вдарять об землю. Вихри й бурі завиють дикими голосами, обіймуть всеруйнучим крилом твори природи й людських рук та поженуть їх наче стадо сполошених пташок у глухі безвістя. Морська безодня вилле понад вершки гір. Закіплять вони некольним кипятком. Затрясється земля і вчинить бездонні пропасти. З лоскотом обірвуться скали. Зпід землі вибухнуть вогні. Зі страху заніміє звірина і пташка. З переляку будуть божеволіти, сохнути, гинути масово люди. Ціла природа збунтується проти законів, які тисячліттями нею кермували: залишить віковічні шляхи сталості і порядку. Все зачне розсуватися, западатися, гинути. Над світом закрутиться шалений танок безладдя.

Дивно. Християнське євангеліє, ця весела вістка, що споконвіку було творчим джерелом життя, ладу і корисної праці, спокійно голосить руїну цих цінностей і то так жахливу, що від страшної грози волос на голові стає, серце умліває.

Чиж при кінці не буде над світом Бога, який природі розказував би, розгульні сили пекла на припоні тримав, світом заряджував, чоловіком опікувався?

Годі зрозуміти: як може хаос заволодіти світом, що повний ладу, темрява взяти верх над світлом, смерть життя поконати?

А прецінь так буде, бо недвозначно розказує непомильний і всезнаючий Христос Бог: „Небо й земля перейде, слова ж мої не перейдуть“. (Мат. 24, 35.). Нехай милосерний Спаситель допоможе нам розібрати:

Хто спричинить на світі цю страшну руїну?
І як захоронити себе від цих нещасть?

I

Дорогі! Вже на початку віків було раз так, що чорна ніч і незглибимі води та дикі вихри в безладдю кипіли, переверталися, вулканом бухали, руїною заливали, у пільмі затопляли всякий прояв життя.

Тоді всемогучий Творець викликав був з небуття ці елементи, але ще не впорядкував їх, а лишив самих собі, та й вони казилися, витворювали дикий хаос. Аж Св. Дух зачав уноситися над водами і назначувати ціль і вказувати шляхи і зачеркати границі, установляти закони, заводити лад у безладдю. І нинішня вселенна стоїть, живе і розвивається цим Божим ладом.

Також чоловікові зачеркнув Бог своїми заповідями певні та стислі границі. Ними впорядкував Він людське відношення до Творця, ближнього і природи. Цей лад запровадив Бог лад у людській думці та в людськiм чині. Цей лад випровадив з дикого хаосу нашого предка і зробив його творцем культури, якою нині користуємося. Аке цей лад у всесвіті тривати має тільки так довго, як довго чоловік у повній гармонії знаходиться буде зі своїм Богом, а раз він відчужиться від свого Господа, зараз таки запанує хаос в його душі та стане він причиною безладдя, темряви і смерті в природі. Безбожник спричинює нещастя і смерть світа. Сумним доказом сказаного нехай послужать: Содом і Гомора, потоп, збурення Єрусалиму. У кождім цім случаю спрягалися сили німої природи в дикий, руйнуючий хаос, щоб нанести безпощадну загладу — там сірчаним огнем містам, тут розшалілими водами цілому світові, або війною і голодом ізраїльській столиці, а все ізза образи Бога. Або чи ж на наших очах не відхилився був передвоєний чоловік у своїй науці, політиці, торгівлі, навіть приватнім життю далеко-далеко від правдивого Бога? І зродився був небузалий хаос в цілім світі, та, як колись потопом, залляв він цілу Європу, найкультурнішу, але й найбезбожнішу часть світа, морем крові і безоднею нужди у світовій війні; дикою революцією і розшалілою анархією у повоєнних літах; а цинічним безправством, розбишацьким рабством і безприкладним хаосом на всіх ділянках життя по всіх європейських державах у наших днях. Здається, що кінець світа наближається. Зродилися пекольні муки на землі, а кінця безладдю, ні стражданням не видно. Дійсно „страшно впасти в руки

Бога живого". (Жид 10, 31). Нераз чуємо: „В цій родині, в цій хаті нема Бога“. І зараз таки представляємо собі в даній родині хаос. Муж і жінка сваряться, проклинаються, б'ються. Діти безлічно клять з батьків, не шанують їх, окрадають їх. Цілої родини ніщо не вяже, ніщо не лучить. Взаємно не вірять собі вони, вони для себе не існують; нема в них спільної журби, ні спільної співпраці в біді. Не принесуть там родичі ні найменшої жертви задля дітей, ні діти не пожертвуються за родичів. В цій родині не царює Божий дух гармонії та любови, а диявольський дух розкладу й самолюбства. Ціла така родина прямує у своїм безладдю нестримно до власної загибелі, до свого кінця.

Нам здається, що світ іде своїм „правильним“ шляхом. Але це тільки такий позір, така омана. Вже давно записано: „Як у дні Ноеві, так буде й прихід Сина чоговічого. Бо, як були за днів перед потопом, що їли, й пили, женились, і віддавались, аж до дня, коли увійшов Ной у ковчег, та й не знали, аж прийшла повинь і поносила всіх; так буде й прихід Сина чоловічого“ (Мат. 24, 38—39). Люди ніби й живуть звичайним собі життям, але в дійсності відчужуються від небесного Вітця, гріш і пристрасть їх богами, а спішна погоня за ними їх релігією. Місто всіх обіймаючої та всепрощаючої любови братньої надibuємо на кождім кроці зухвало розпаношений егоїзм особи чи народа. А прецінь Бог може тільки там перебувати, де людей лучить св. любов, де ще панує християнська вірність, скрізь інде панує дух розкладу, розростається сила хаосу, яка мусить закінчитися смерком людства, смертю світа.

Євангельський Закон каже докладно, де кінчатися Божий порядок, а де починається хаос і загибель. „Ні чужо-ложники, ні богохульники, ні содоміти, ні злодії, ні пияки, ні скупарі, ні розбійники не наслідять Божого царства“ — каже св. Писання. Отже люди, які важилися заколотити спокій і щастя законного подружжя, чи нарушити славу Божу, або скривдити ближнього на його життя, славі, майні, всі вони разом з тими, що щирять згіршення і з тими, що байдуже приглядаються людській нужді та блудам і гріхам своїх домашніх, виступили наче розбурхана повинь з високих берегів Божого ладу і розлялися лявіною гріха, пристрасти і злочину по цілм світі та й в безвигляднім хаосі топлять його. Вони, безбожники, спричинюють нещастя і смерть світа. До них кличе Апостол: „А нуте ж ви, багаті, плачте ридючи над злиднями вашими, що надходять. Богатство ваше зігнило, і шмати ваші міль поїла. Золото ваше та срібло поржавіло, і ржа їх на свідчення проти вас буде, і зість тіло ваше, як огонь. Ось плата робітників, що порали ниви ваші, задержана од вас, голосить; і голосіння женців до ушей Господа Саваота дійшло. Розкошували ви на землі та бу-

яли; по погодували серця ваші мов на день заклєння“ (Як. 5, 1—6). Наче доповняє ці слова Ап. Павло: „Прийде Господь, котрий висвітить сховане в темряві і виявить думки сердець“ (І. Кор. 4, 5).

Христос Господь видить, що холоне христ. любов, вимирає христ. родина, а плодиться безбожне, розпусне, озвірене стадо хижаків, які шораз скорше збільшатимуть на світі хаос у думці та в ділі. Відчуження людства від Бога зближить ту хвилю, в якій „побачать Сина Чоловічого, йдучого на хмарі з силою і славою великою“ (Лук. 21, 27.).

На облаках зявиться стрівоженим грішникам маєстат відвічного Судії, а побіч Нього апостоли, патріярхи, мученики, ісповідники, дівственники і пустиножителі, а там міліони ангелів, а всі вони непорочні на серці, озолочені рясно заслугами для Божої слави і людського ладу та щастя. Всі вони зачнуть обвиняти безбожних руїників Божого ладу та людського щастя. Кожда хвиля, заки западе присуд, тисячліттям стане. Кождий грішник наглядно зрозуміє всю нагу правду свого злочинного життя і рад буде сто разів собі смерть заподіяти, щоб утекти зперед ображеного Бога. Вони, безбожники, були причиною всіх нещасть на світі, а навіть його заглади, тому і заплатить їм справедливий Судія невмолимим присудом прокляття і вічної муки. „Ідіть від мене, прокляті, у вогонь вічний, приготовлений діяволу та ангелам його“ (Мат. 25, 41).

II

Якже захоронити нам себе від цих нещасть? Що робити, щоб уникнути страшного присуду, а позискати прихильність небесного Судії?

Дорогі! Правда, що „всім бо нам треба явитися перед судищем Христовим, щоб прийняв кожен по тому, що заробив тілом, чи то добре, чи лихе“ (ІІ. Кор. 5, 10). Правда, що всі ми підлягаємо владі Христа Бога, бо слушно записано: „Куди йти мені перед духом твоїм, куди втекти мені від лица твого?“ (Іс. 139, 7). Але й безперечною правдою є, що все були й будуть на світі люди повні непорочного духа христ. любови й вірности. Ці не полетять за лжехристами, за фалшивими месіями і не будуть потурювати діявольським спокусам. Вони становитимуть св. рідню, віддану цілковито та єдию Христови; будуть все живими членами Його містичного тіла. В них буде Спаситель жити, через них буде Він ділати.

Хоч світ еґоїзму попаде в хаос, то таки світа христ. любови не вдасться йому затопити. Тут перший образ розради для нас. Стараймося ніколи не відлучатися від Бога, стараймося бути святими, а не страшний буде нам спогад

про наш кінець. „Явилась бо нам благодать Божа спасительна всім людям, навчаючи нас, щоб відцуравшись нечестя і мирських похотей, розумно і праведно і благочесно жили ми в нинішньому віці, ждучи блаженного уповання і явлення слави великого Бога і Спаса нашого Ісуса Христа“ (Тит. 2, 11—13).

А хто згрішив, до цього солодко кличе Спаситель: „Не хоче Бог смерти грішника, тільки щоб навернувся і жив“. Св. Письмо наводить приміри: оправданого митаря, Марію Магдалину, розкаяного розбійника, і др. Чи ж я не можу стати в ряди розкаяних грішників? Таж сам Христос казав, що більше радості в небі з навернення одного грішника, ніж з 99 праведників. Я так часто в життю засмучував предоброго Ісуса, чомуб розкаянням не потішити Його? Стільки достойних примірів розкаяння на дорозі по праві присвічує мені. Голос Апостола сердечно наминає мене: „Оцеж хто знає, як чинити добро, та й не чинить, тому гріх“ (Яків 4, 17). Піду за цим напінненням. Не хочу бути літєплим в устах Христових, тому піду в життя і невтомно розсіватиму добрі діла. Між безбожниками зачну молитвою, доброю пресою, розумною увагою, передовсім християнським приміром Божу правду голосити, по всіх українських просвітянських і економічних установах, куди доступ буду мати, буду все стояти на сторожі кат. науки і християнської моралі, як чинників єдино творчих і конечно необхідних нам у теперішнім національним положенню; власними засобами, чи зорганізованою братньою помічу в ім'я Христа поможу тим, що страдають від матеріяльних недостатків. Отже з глибоким переконанням понесу божественного Спасителя у серцю і на устах в гушу злободневного життя, у темряву невиносимого лихоліття, щоб Його поставити єдиним учителем і найвисшим керманичем цілого українського народа, а себе всеціло віддати Йому на оруддя. Тоді не лякатимуть нас трівожні передвісники кінця світа. Як господар глядить без ляку на чорну хмару, навислу густо над його полями, бо бачить у ній міліони струмочків життєдайного дощу, кінцевого його садам і нивам, — так ми в небесних і земських явищах будемо бачити наближення сподіваного нашого викуплення і нетерпеливо ожидатимемо його.

Як християнські мученики, задивлені в ясність неба і щасливу вічність в ньому, спокійно вижидали присуду смерті, — так праведні, побачивши сходячого Судію в оточенню небесної слави й сили, будуть зі святим говінням і почуттям невисказаного щастя ждати лагідного Його призову: „Прийдіть, благословенні Отця мого, осягніть царство, приготовлене вам від оснування світу“ (Мат. 25, 34). Амінь.

Промова

виголошена на Повіт. Народнім Святі в Підгайцях з нагоди 40-літнього ювілею філії Товариства Просвіта 29. V. 1932.

„Так нехай світить ваше світло перед людьми, щоби бачили ваші добрі діла і прославляли Отця, що на небі“ (Мат. 5, 13—16).

Дорогі в Христ! Христос Спаситель кличе нас до творення добрих діл, бо через творення добрих діл прославляємо нашого Отця на небі. Якій же добрі діла? Любити ближнього, помагати в біді, отерти сльози нещасним, освідомлювати незрячих світлом правди і науки, виховувати молоде покоління в християнським і національним дусі на добрих синів для Церкви і народу. Оце завдання християнського і громадського життя.

Найбільшим скарбом чоловіка це віра і знання, бо це ті творчі сили життя, це шлях до здійснення ідеалів правди, краси любови, це певний шлях до красної будуччини.

Оцю знеслу ціль поставило собі найстарше українське Товариство Просвіта. Сумна була картина народного життя в час народин „Просвіти“. Непроглядна темрява по важких, панщизняних часах, царила над нашою країною, над нашим убогим народом. „Народ замучений мовчить“, як співав Шевченко. Здавалося, що народ пропащий, що тяжко йому діждатися красної будуччини, як це виказує другий поет в журбі про долю народу: „Народе мій замучений, розбитий, мов паралітик отой на роздорожу, людським призиством наче струпом вкритий, твоїм будучим душу я трівою“...

Однак Господь був з нами в час неволі. У цій непроглядній темряві заяснів блеск яскравого світла. Засвітили його люди доброї волі, люди, що ішли за вказівками Христа: „Так нехай світить світло ваше перед людьми, щоби бачили ваші добрі діла і прославили Отця, що на небі“...

Вони пішли в народ, як апостоли правди і науки, щоби сповнити закон любови ближнього, щоби сповнити і слова народнього пророка: „Обніміте, брати мої, найменшого брата, нехай мати усміхнеться, заплакана мати“...

З початку маленький гурток. Однак невеличка зірка відродження стала приближатися, аж заясніла повним блеском на українським небозводі і освітила найдальші закутини наших сіл.

(Докінчення буде)

о. Євген Мацелюх

Промова

виголошена на повіт. Народнім Святі в Підгайцях з нагоди 40-літнього ювілею філії Товариства Просвіта 29. V. 1932.

(Докінчення)

„Людіє сідашії во тьмі, відіша світ“... Люди, що силіли в темноті, побачили світло... З темних, незрячих братів повстали кадри свідомого народу, що в хвилях борби зуміли тисячі жертв життя і крові зложити на жертівнику рідного краю.

Чия це заслуга? Це творча праця „Просвіти“... І у нас сьогодні велике Свято, Свято 40-літнього Ювілею, сороклітньої творчої праці підгаєцької Філії Просвіти.

Колись наш повіт темний, сьогодні тисячі нас свідомих громадян зібралося на могилах тих, що перші засвічували світло Просвіти, що перші вказували шлях до правди і науки в наших убогих селах.

Вони вже спочивають у гробах. Але їх діла, їх пам'ять, це ми, виховані в дусі правди і обнови.

І ми в цьому повітовому Святі з дякою в першій мірі поспішили до могил тих, що були членами основниками і добродіями Просвіти. Наша дяка для них, це вічна пам'ять і отся наша молитва на їх гробах.

Коротко згадаю тих вибранців нашого повіту. Хто вони? Мала їх горстка, 22 членів-основників, бо між ними 7 священиків, 14 селян, 1 урядник..

Патріотичне духовенство і свідомі оличі з села закладають огнище просвітянської праці. Між ними перший основник філії бл. п. о. Станислав Новосад, гр.-кат. парох Підгаєць.

Праця зразу іде поволі. Світло бореться з темнотою і побіждає... Проміння правди і обнови вдираються в найдавні села. Праця в філії ведеться під проводом духовенства. Як голова філії працюють бл. п. О. О. Новосад, Станислав, Григорій Содомора, Ілярій Стеткевич. Найкраще розвивається філія під проводом бл. п. о. Івана Навроцького, пароха Голгіч, що через кільканайцять літ був вибраний головою Товариства і довів до того, що в 1910 р. філія мала вже 232 членів і 64 читальні по селах.

Висші духові стремління вимагають посвяти, жертв — для їх здійснень. І найшлися в нашій повіті ідеальні оличі, що не лиш ширили світло правди і знання, але і скла-

дали щедрі матеріяльні жертви для такої знеслої цілі. „Так нехай світить світло ваше, щоби бачили ваші добрі діла...“ І ті добрі діла знайшлися. Бл. п. о. Станислав Новосад складає щедрий, княжий дар на цілі Просвіти в сумі 120.000 корон австрійських. Сума на передвоєнні часи велика, але християнська любов найменшого брата склонює душпастиря до цієї щедрої жертви.

Підгаєцькі міщани бл. п. Дмитро і Текля Маркуші, брат і сестра, все своє майно жертвують для Церкви і для Просвіти. Около 6.000 золотих одержує філія в 1929 р. з рук покійних добродійств міщан.

В сьогоднішнім Святі ми не забули тих всіх, що несли високо смолоскип народної освіти, що протирали очі сліпим, незрячим, запалювали огнем любови до рідного краю. Ми прийшли тут на їх гроби зложити поклін покійним і в щирих молитвах згадати їх... їх дух сьогодні радіє і витає з нами, що в тисячах зійшлися тут.

Але молитва наша буде тоді успішна, коли ми підемо їх слідами і виявимо нашими добрими ділами, жертвами вірність ідеалам правди і любови.

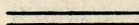
Правда! В нинішний час вороги хочуть нас розеднати, поділити на партії, щоб ми в ворожнечі самі себе добивали. Ширять вороги недовіря до Церкви, духовенства, інтелігенції...

Та сьогоднішнє Свято повинно нас злучити в одну родину для спільної праці, для спільного добра. Разом з Церквою Христовою, тією непохитною правдою, хай іде Просвіта до всіх наших хат, „хай стукає до всіх ворот, твердинею її буде кожда хата, а щитом нашим Бог і народ...“

Тільки Просвіта на чолі з Церквою доведе наш народ до красної долі!

І не зражуватись нам невдачами.

Засвітін — по словах Христа Спасителя—перед людьми добрими ділами, жертвами для Церкви і для народу, несім світло правди і знання в найширші верстви народу, а тоді Боже благословення буде над нами і збудуємо живі, незнищені твердині в серцях і душах мільонів українського народу. Амінь.

Н. Павлосюк

Неділя блудного сина *)

„Отче, согрѣшихъ на небо и предъ Тобою и нѣсѣмъ достоинъ нарецися сыномъ Твоимъ: приими мя, яко единого отъ наемникъ Твоихъ.“ (Лук. 15, 19).

Дорогі браття!

Сьогоднішнє святе євангеліє оповідає нам ось таку Христову притчу: Був в одного багатого батька син. І добре жилось синові в батька свого: мав всього доволі, був всіми люблений і щасливий. Та ось наприкрилось йому отсе вигідне життя під батьківською стріхою — і захотілося йому волі. Часто так буває, що коли комусь добре живеться, то він хоче ще чогось кращого. Так і з тим сином сталося. Приходить він до батька та просить віддати йому його частку. Великою несподіванкою, а то й образою, було се жадання для батька, котрий, прецінь, ніколи нічого не жалував синові своєму. Задля самої великої любови до сина не відмовив батько його просьбі і тепер і з затаєним болем душі віддав йому його частку. І негайно покинув син рідного батька і пішов у далеку чужину. Чужина... якою приманчивою видається вона на далеку віддаль; як манять нас сині горизонти, коли вдивляємося в них з горбків нашої теперішньої — але якеж розчарування дуже часто очікує нас там, де сині горизонти стають щоденною дійсністю!.. Перші хвили здавалися синові хвилями справжнього щастя. Та „воля“, ся горда незалежність, про котру він так довго мріяв, до котрої змагав з таким невсипущим завзяттям і котру раптовно осягнув — була всилі створити в його уяві хвилеву оману „безмежного щастя“. Але проминув час і розійшлося все добро, яке мав він з дому — воно ж не було нескінченим. І тоді прийшли тяжкі часи для сина: він став ходити по різних людях — просити хліба, просити замешкання; але кождий для себе жив, і не прийняли його. І ось нарешті він, колись син князя — тепер найнявся за пастуха безрог. Та і в тім стані, таким низьким і погордженім, він, що радо згодився на нього, щоби не вмерти з голоду, не міг довго вибути; прийшли хвили великого голоду, що загрожували йому смертю — треба було красти лущини з корню безрог, щоби ще якнебудь піддержати цілком зруйноване життя своє... Якаж справді жахлива руїна, яке

*) Проповідь виголошена на гоміян. семінарі Бог. Академії, веденого о. Дром І. Фіголем.

страшне пониження! А до такого стану довело його одно лиш — нерозвага й грішне життя.

Коли глянемо на теперішній світ, то мимоволі пізнаємо в нім ось того злощасного сина. Ось був він колись великий, гарний і щасливий. Ніколи нічого йому не забракло, бо опікувався ним сам його Творець Небесний. Мав він чисту, як хрусталь, душу та ласку освячаючу, в котрій так чудово відбивалась краса і велич Бога. Але стало сій душі тісно в домі Божім; стало їй осоружним світло Божого Лиця, котре безнастанно сходило до неї і наповняло її; вязничним ланцюхом видалася їй заповіді Божі — душа забажала „волі“... І тоді покинув світ свого Творця і помандрував в далекі приманчиві краї вільнодумства та цілковито розв'язаної етичної і моральної свободи, котра довела його до справжньої духової і тілесної руїни... Швидкою дорогою переходило людство крізь пустиню віків, упоєне шалом безмежного своєвілля; безнастанно й понад міру розтрачувало сили й багатства, винесені із прещедрої скарбниці Віття свого, і нічого іншого не хотіло — тільки одного великого, повного, безпосередньо-відчуваного насичення... Та ось недовзі помітили, що сі скарби через непогамоване уживання швидко вичерпались, а дальшої дороги не стало: перед людством світа станула несподівано чорна, жахлива безодня — немов отверта паща зрадливої гадюки, котра із затаєною злорадністю чекала на свою жертву. І йти ще далше — се значило просто летіти в пропасть... Так переходив світ різні етапи послідовного занепаду, доки не станув нарешті в обличчю жахливої смерті. Він уже не розтрачує нічого, бо вже нестало чого більше заперечувати: світ, колись великий і могутній, сьогодні лежить мов паралітик, розбитий власною скепсою і принижений власним самозапереченням: душа його лишилась пустою, а в серці дотліває жар безумної розпуки... Все його обмануло, всі його мрії, всі вартості показалися одною фальшивою оманю: ось ще вчора він, утративши дійсного Бога, обожував землю; ось ще вчора він голосив матеріялістичний світогляд, котрим переносив рай з неба на землю та співав похвальні гимни матерії; він ще вчора був лібералом, комуністом, анархістом — і якжеж те все його страшно обмануло!.. За стільки довгих літ упертих, безупинних шукань він не осягнув ні одного свого ідеалу: кожний ідеал врешті-решт показувався пустою злудою. Не знайшовши того ідеалу ні на одному континенті землі, він шукав його в своїм жолудку; але скоро побачив, що природні вимоги здорового організму зосім невеликі — і ось він станув тепер на суд перед своєю совістю, як найбільший шарлатан і банкрут, якого колинебудь бачила історія! Розглядається довкола — і не бачить ніде ні одного світлого проміння: скрізь чорна пільма за-

гально-запереченого змислу і страченої цілі та чорні боввані на хвилю здвигнених ідолів, що з пекольною злорадністю дивляться тепер на свого збанкрутованого творця — чоловіка.

Чоловік думав, що він сам, без Бога, уладить своє життя; думав, що він обійдеться без Божої помочі і зуміє сам знайти своє щастя: він відкинув євангеліє Христової науки і проголосив нове євангеліє — цивілізації! Однак з розвитком матеріальної культури розвивалася й нужда на землі, збільшувалася жорстокість та здичіння. Замість гармонії суспільного ладу, чоловік створив такі жахливі суспільні контрасти, з котрими не може дати собі ради ще й до сьогоднішнього дня! Відкинувши світло віри, він сфальшував поняття правди і краси: правдою назвав кождо неприродність, красою — бруд життя, героїзмом — брутальне насильство, а ціллю — низьку змисловість. Світ, такий широкий та просторий — став тісним для чоловіка: йому забракло землі, води, воздуху... Землю, що була гідною красшою одягу, сьогодні одягнено в арештантський лахман: побіч Божих храмів побудовано страшні заведення людського упадку; сам чоловік — сей вінець творіння, колись окраса землі, сьогодні став її найбільшою і найстрашнішою ганьбою! Та жахлива панорама, яка розгорнулася сьогодні перед нашими очима на території від Білого моря до Чорного — у большевіків наглядним доказом того, куди може зайти чоловік без Бога; як, опершись лише на авторитеті свого власного розуму, він може на широкий дорозі життя страшно поблудити і впасти.

Пригляньмося ще до нас самих. А як є з нами? Чине спокушували нас колинебудь горді підступні мрії про ніким і нічим не обмежену свободу? Пригляньмося до нашої душі. Від перших хвилин нашого існування на землі ми вже були дітьми Божими, наслідниками Христового Царства; ми мали великі вигляди на будуче. Але з літами нам стало тісно в домі нашого Вітця: зразу се виявлялось в неяснім, глухім бажанні, потім у нечемности, нарешті — в зухвалих кличах до Бога: волі! Ждаємо такої волі, щоби Бог вирікся свого права над нами! І Бог передав нам нашу дрібну частку, котра нам видавалася вповні вистарчальною на ціле наше життя, і з тим ми пішли в далеку чужину — в забуття Бога, мети нашої. Чим даліше ми відходили від Бога, тим більше забували Його. Подібно, як ріка, котра чим даліш віддалюється від свого джерела, тим більше затрачує свою свіжість та прозорість — так і ми все більше і більше затрачували зрозуміння нашого Вітця по мірі того, як все даліше від Нього віддалювалися. Нарешті ми цілком забули про Нього — попали в тяжкі гріхи й тоді ми Його зовсім не знаємо! Надаремно рештки нашої здорової природи, які ще

в нас збереглися, протестували, не годилися з тим: але ми не звертали уваги на них! Ми назвали їх нашим „варварським пережитком“, нашим „заобоном“ — і з жорстокою байдужістю катів знасилювали свою здорову природу! Так ми стали убійниками нашої совісти. Але се не перешкоджувало нам називати себе щасливими. І тоді ми в одну мить пірвали всякі „пута“ і стали „безмежно-свобідними“, відкинули всякі принципи й засади, ми зігнорували всякий авторитет і проголосили необмежену свободу нашим інстинктам! І тоді з нами сталося те, що стається з дикою звіриною, удержуваною довгі роки на ланцюху і потім раптовно спущеною з увязи... На жаль, за ті зловживання ми мусіли дорого заплатити! Ми витратили все багатство розуму, добрих діл, заслуг, ласку божу — і лишилися жебраками, нуждарями в повнім значінні сього слова... Тоді ми відчули великий голод правд, голод основ здорової етики, краси і добра — і закричали страшну пустку в нашій душі. Треба було якось рятуватись, бо ми ще хотіли жити: і тоді ми звернулися до наших товаришів — сотворінь: в звуках і красах природи, в лініях і рухах людського тіла і нарешті в самих наших нервах ми сподівались віднайти загублене щастя. Але сотворіння не могли дати більше, як були спроможні — до тогож вони були занадто хвилові — і тому не могли нас ушасливити. І ось тепер ми найнялись за послугувачів наших пристрастей — і почалися кормити земським болотом. Бо чим же є вся сучасна порнографічна література, вся перевернена до гори дном етика та естетика, вся підлість та брехливість сучасних політиків і дипломатів, і на решті сам чоловік, що поза п'ятьома своїми зміслами не знайшов в собі нічогосінько висшого та шляхотнішого? — чим є те все, як не одним огидним болотом? Зір, що колись мав силу дивитись на сонце — тепер впав у землю: він шукає разом із безрогами корінців, котрими міг би прожитись... Ось до чого сучасну людину довела спрага „безмежної свободи“!

Але блудний син отямився: по довгих, страшливих терпіннях, по довгих тернистих шляхах, котрі довелося йому переходити — нарешті подумав собі: тут зле, тут дуже зле... а там, в отця мого — добре... там вигідно і спокійно... Чогож маю мучитись тут та нарікати? Піді до нього, щоб стати бодай останнім із його слуг ізза негідности своєї! І так зробив. Розбитий і принижений, він не вагається визнати дійсність: так, він згрішив, він був нерозважний, він був гордий, був злий... Його справді манив широкий простір світа, його захоплював чар усіх здобутків та досягнень найновішої модерної псевдо-культури — він бажав необмеженої волі!.. І ось, коли вже він закоштував тої „волі“, він, дивлячись сьогодні на себе — розбитого, знищеного

морально й фізично та приниженого, не вагається визнати дійсність: так, так, він є великим грішником і як такий не має іншого шляху до повороту перед лице батька свого — лише через тяжку, сувору покуту! Се велика річ — признатись до своїх упадків. Великий жаль спонукує до нестримного рішення: піду та скажу! Без претенсій, без оправдувань та мотивувань — лише щоби прийняв його, як звичайного слугу-наймита. І сей жаль успішний: він не лише говорить, але робить. Дорога тяжка, бо далека — не має свого хліба: хліб також важкий, жебрацький. Се все безсумнівно сполучене зі соромом та ваганням — сей сором мусить збільшатись по мірі його наближування до батьківського дому; але він іде витривало до кінця.

А що ж батько за той час: чи забув про свого сина? Ні, він не забув його ні на хвилину — атжеж він так любив його безмірно! Батько красше знав життя від сина і вже наперед бачив усі важкі терпіння та гидоту, з котрою доведеться йому стрінати згодом... Але він не задержував його, бо хотів, щоби син сам пізнав життя. І тепер кожного дня виглядав кріз вікно, очікуючи його повороту. О, яка сила ріжних неспокійних думок, яка велика туга тиснулась йому до серця за цілий час відсутности сина?.. Та ось одного дня під вечір запримітив отець постать похилу, чорну в лахмані. Сю постать батька живо пізнав і, збираючи решту старечих сил, вибіг їй на стрічу. Від надмірного зворушення та радості покотились рясні сльози з батьківських очей... І негайно приказав одягнути сина в давню його одіж, надіти перстень на руку, дати доброї їжі, скликати приятелів та приладити прийаття...

Чи міг Христос більшими та красшими словами зобразити любов Бога до грішника? З хвилею покаяння Бог відразу все забув і каже наложити на душу грішника красну одіж ласки своєї. На руку накладає перстень — право до Божого наслідства. На ноги сандали — вертає всі давні сили. Дає корм — просить сідати за стіл євхаристійний, та та скликає приятелів — ангелів і святих Божих... Бо більша є радість з одного грішника, наверненого до Господа, як із 99-ти праведників!

Покаймосяж! Якщо ми справді хочемо бути христіянами не на словах тільки, не в метриках тільки, але дійсними живими ісповідниками Христа Господа, починаймо від покаяння! Покутою зачався новий христіянський завіт: проповідь покаяння, котру почув світ з уст найбільшого з пророків Івана Хрестителя, приготувала шлях для приходу Христа і його спасительного Євангелія: „Покайтесь — голосив сей святий — бо зблизилось Царство Боже!“ Найбільший з апостолів — св. Павло був разом найбільшим покутником. Всі пізніші великі отці і учителі Церкви, всі затворники,

стовпники та отшельники — всі вони великі покутники; їх покута, їх ревність була якраз тою твердою непереможною силою, о котру розбивались найбільші діявольські, еретичні напасти! Тому мусимо щиро й отверто визнати свої гріхи перед Господом та побороти всі труднощі на дорозі до Бога, від котрого ми відступили. Важка се дорога, але не треба журитися — а уява звичайно все переважає. Лишім же все Богови: то його журба про нас; а журімся тим, що є тепер перед нами — нашими вольними і численними гріхами. Прийдім до Господа Бога і скажім враз із каючимся митарем: Боже, милостив будь нам грішним! Боже, очисти гріхи наші і помилуй нас, бо ми без числа согрішили перед Тобою! Світ обманув нас — не дав нам щастя, він не розв'язав ні одного нашого сумніву і він обікрав нас з усього нашого багатства, котре ми мали від Тебе, а взаміну не дав нам нічого, лиш ганьбу та пониження! І ось, подерті, зранені — звертаємось до Тебе: прости нам, добрий Отче, прости нам! Ти Сам сказав, Боже Святий, що не хочеш смерти упавшого грішника, лише вічного його життя і щастя: твоя любов до грішника така велика, що задля нього Ти не завагався зійти з неба на землю і понести тут страшну смерть — для того просимо Тебе, не відкинь наших мольб і прийми нас! Вже не зведе нас більше світ, котрий може дати славу тільки зовнішню — а до нутра, до душі не сягає. Ми знаємо тепер, що правдиву славу, правдиву честь дає тільки служба Тобі, нашому Богови.—А служба Тобі найкрасша, найвища і найщасливіша. Позволь же нам, недостойним, стати в ряди Твоїх вірних служителів і віддати Тобі честь і поклоніння. Амінь.

о. Др. Андрій Ішак

31. Неділя по Сош.

(Про терпіння)

Сліпець нїкій сїдяше при
пути прося... глаголя: Ісусе Сыне
Давидовъ, помилуй мя (Лук. 18, 35).

1. Такими словами, Др. Браття, просив ерихонський сліпець світла для своїх очей у Христа Спасителя, бо докучила йому дуже сліпота, яка є чи не найстрашнішим каліцтвом для чоловіка. Сліпець, хочби був сильний як лев, то що йому з тої сили, коли її не може ужити до потрібної праці після своєї волі. Він є радше при найбільшій тілесній силі слабкий наче дитина, яку треба вести за руку. І хоч був би сліпець розумний, як Соломон, то що йому з того,

коли не може зужиткувати своєї мудрости, як слід. І хоч був би багатим так, що міг би задоволити свою найдрібнішу забаганку, то що йому з того, коли він позбавлений найкрасшої утіхи, яку дає йому світло очей. Незавидна доля глухого, кривого, німого, але незавидніша доля сліпого, бо він через брак світла терпить найбільше.

І про се людське терпіння нехай буде нинішня наука, бо воно в нинішніх часах таке дуже розповсюджене, що нема чоловіка, який не терпів би. Один став калікою від кулі на війні, другому відібрали зір лучі тріскаючого гранату, третій хоруге на падачку, іншого припала гризота за хліб насущний, якого не годен заробити серед пануючого безробіття і т. д.

Звідки таке загальне терпіння і нащо воно?

1. Відповідь на се питання дає нам св. віра. Вона учить нас, що терпіння є властивою прикметою упавшого людського роду. Коли наш прародич Адам согрівив в раю, то наслідком того гріха була смерть на душі і на тілі. Смерть на душі об'явилася утратою божої ласки і ослабленням душевних сил т. є ясного розуму і досконалої волі. Смерть на тілі об'явилася хворобами, терпінням та короткістю життя. „В поті чола будеш їсти хліб твій, доки не вернешся в землю, з котрої ти повстав“ (Бит. 3, 19). Тому слушно каже ап. Павло, коли застановляться над загадкою гріха і смерті: „Через одного чоловіка гріх у світ прийшов, а через гріх смерть“ (Рим. 5, 12). Отже смерть, хвороби, клопоти, журби і терпіння є наслідком первородного гріха. Є вони для людей не тільки карою, але й ліkarством проти людської зарозумілості, змисловості і безмірної жажди уживання. Є вони так зрослі з людською природою, що ніколи не дадуться усунути з сього світа. Хочби чоловік як намагався поліпшити свій добробут, ублагороднити життя, віддалити терпіння, то може його тільки дещо зменшити, але цілковито усунути не всилі. Тому дармо обіцяють різні реформатори людства рай на землі, „ідіже ність болізни, ні печали“, кождий здорово думаючий є переконання, що такого раю між людьми ніхто сотворити не всилі, бо без терпіння на сім світі не обійдеться. Слушно сказав папа Лев XIII в однім листі: „Журби і терпіння дісталися в уділ нашій природі. І може хтось зробити найбільші зусилля для поправи існування, мимо сього людство не буде вільне від великої муки. Осягнути життя без журби, повне спокою і розкоші, є неможливо“. Щастя і нещастя, терпіння і радість змінюються в людськiм життi, як погода і дощ. Наше життя є подоріжжю, в котрій переходимо не лиш рівнини, але й скалисті гори. Наше життя — як каже св. Амврозій — се плавання морем, де нас хвилі то підносять в гору, то кидають у глибину.

Одначе скаже неедин: Звідки ми приходимо до того, щоби терпіти за блуд наших прародичів? Коли жаден закон в світі не карає за чужі провини, коли навіть батько не відповідає за проступки сина, то яка справедливість в тім, щоби ми терпіли за гріх Адама? Слідуючий примір нехай служить відповіддю на сей закид. Був за часів удільного галицько-волинського князівства один боярин, що зрадив свого князя і утік з Мадярами, які відступали зпід Галича на Угорщину. В кару за зраду відібрав йому князь землю і добра, які він мав. Щож одідичили діти боярина? Певне, що не одідичили ані маєтку, ані землі, яку їх батько стратив через невірність, а тільки одну неславу і убожество. Подібно і ми замість дарів, які Адам утратив через гріх, одідичили самі уломности і терпіння і в той спосіб покутуємо за гріх Адама.

2. Існує відоме право природи, що кожда річ на світі має свою ціль. Нема жадної появи в життю, яка була би без ціли. Коли так, то заходить питання: Яку ціль має терпіння в людськім життю? На се питання дає нам відповідь Христова наука: Терпіння є на те, щоби грішника направити, а праведника випробувати. Як приходить грішник до поправи через терпіння, служить нам примір блудного сина, що зажадав свого пайку майна від свого батька. Коли син протратив цілий свій спадок і почав терпіти голод на низькій службі, щойно тоді протверезився, постановив поправитися, повернути до батьківського дому і бути там хочби найнищим слугою. Якби батько був не дав блудному синові частки, якої жадав, то хто знає, що потрафив би блудний син зробити. Він може був би підпалив цілий батьківський доробок. Він може був би підніс свою негідну руку на рідного батька. Але розумний батько вволив волю сина, щоби той через терпіння на чужині поправився. Се не якийсь батько, се небесний Отець дає волю кождому блудному синові — грішникови, доки грішник через тяжкі досвіди не протверезиться і не покається. Таким досвідом буває хвороба, небезпека життя, смерть у родині, утрата майна або слави, біда, недостатки і інші кари, яких досить має Всевишній, щоби ними приборкати людську непокірливу натуру.

Зсилає Бог тяжкі досвіди як середник, при допомозі котрого відвертає чоловіка від річей туземних, а каже застановитися над справами висшими, над своєю душею, над вартістями неперемінними. Ось неедин працює і не годен дочекатися овочів своєї праці. Обробить старанно поле, засіє і дивиться, чи ладно посходило. А коли посходило, журиться, щоби вороння не видерло ще невикоріненого зерна і тішитися, що незадовго будуть жнива. Прийшли жнива, аж тут надійшов ворог, що не хоче робити, а тільки воював би і забрав все з поля, або ще до жнив вибе все град і чоловік лиш

жовкне з гризоти та журби. З часом успокоїться господар, тай каже: коби лиш здоровля, аби не було припадку в родині і на обійстю, то й се забудеться. А коли трафиться хвороба в родині і грозить смерть, тоді каже: Треба ратувати душу, бо чолозік не вічний і кожної хвилі може померти. Так відвертає терпіння людське привязання від марних річей до висших і від висших до найвисших, де розходиться про вічність. Терпіння є тим природним середником, що звертає увагу чоловіка на справи найважніші в життю. є воно тим лікарством, що лікує грішника з його злих склонностей.

3. Але не щадить Бог терпінь і праведникови, чого найкрасшим приміром є св. Письмо, яке оповідає, скільки перетерпів праведний Йов. Чомуж так? Авжеж праведника не має Бог за що карати! Ані лікувати не треба праведника, який не має хиб. Одначе терпить і праведник на сім світі Чому і нащо? Зсилає Бог на праведника терпіння, щоби його випробувати і дати нагороду за видержану пробу вічне щастя. Многими муками треба нам увійти в царство божє — каже Ап. Павло (Діян. 14, 21). А св. Єронім так говорить: „котрий святий осягнув вінець без терпіння? Шукай, а знайдеш, що кождий зносив хрести і муки“. Без терпіння на землі нема вічної радості в небі.

Цісар Константин В., що перший дав християнській вірі право горожанства, поїхав зі своєю матір'ю Єленою до Єрусалиму оглядати сліди Христа. На місці, де Христос терпів і умер на хресті, казав Константин збудувати церкву, а на місці, де був гріб Христа, казала збудувати церкву його мати Елена. Сі дві церкви на місці, де Христос умер і воскрес, є наче два символи в цілій історії християнства. По терпінню і смерті Христа наступило його воскресення, но переслідуванню і муках християнства наступила його свобода і тріумф. По терпінню і смутку неодної християнської душі слідує радість і нагорода в небі. Бо коли є Страстний П'яток, то є і Воскресна Неділя, коли є смуток, мусить бути й радість — се природне право в життю кождого християнина і в історії кождого народу. І для народу зсидає Бог терпіння на те, щоби його протверезити, вилікувати з тяжких блудів і хиб та вказати висші цілі, до яких має стреміти.

Той чоловік, що не мав би жадного терпіння, був би властиво нещасливим. Св. Августин так каже: „Не мати жадного хреста се великий хрест“ — а на іншій місці: „Нема більшого нещастя, як щастя грішників“. Раз подорожував св. Амврозій до Риму. В дорозі заїхав заночувати до двора одного багатого римського патриція. Коли говорено між іншим про терпіння в сім життю, зауважив св. Амврозій, що кождий чоловік, котрого любить Бог мусить переходити

терпіння, які є дорогою до досягнення вічної щастливості. На це відповів здивований патрицій, що він в се не вірить, бо в цілм своїм життю не мав жадного терпіння. Коли почув це св. Амврозій, зараз вийшов до свої служби і закликав: „Збирайтеся чим скорше. Я не можу довше лишитися в сім домі. Якщо тут нема терпіння, то нена також Бога“. Так поборював св. Амврозій поганські поняття про терпіння, що покутували в римськім шляхтичі. Давно не розумів поганський світ терпіння, як провидіння божого, але як знак неласки богів. І коли якийсь Римлянин нажився так, що вже йому життя надоїло, коли не міг брати участі в пирах, які тревали від полудня до пізної ночі, коли почув біль у грудях, чи ревматизм в ногах або нестравність у жолудку, накладав на себе руку.

Подібно нині чується бесіди, які заносять поганськими засадами. Коли хтось видить немічного каліку або здитинілого старця, що через свою старість стає прикриттям для свого найблизшого оточення, то нераз каже: „Мав би я бути таким на старі літа, то волів би відібрати собі життя!“ Се наскрізь нехристиянське поняття про життя і терпіння. Таж ціле наше життя є терпінням, а мимо всього в серці кожного є непоборне, бо природне, бажання жити. А в світлі віри терпіння на сім світі заступає чистилище другого світа. Через терпіння, яке тут зносимо, ми сплачуємо наче кількома сотиками вину тисячного довгу. Хто буде мусіти відпокутувати гріхи свої в другім світі, сей заплатитиме колись тисячі, замість кількох сотиків тепер. Тому молився св. Августин: „Тут мене, Боже, печи, тут мене ріж, тут мене смали, а щади мене у вічності!“

Було в давнині право, що довжник, який не мав чим заплатити довгу на означений час, діставався до в'язниці. Раз прийшов князь до в'язниці, де сиділо двоє довжників і кинув одному і другому калитку з грішми на голову. Перший зніс сей несподіваний удар спокійно, підняв калитку і знайшов там стільки, що міг себе викупити на волю. Другий був нетерпеливий. Коли почув, що щось йому упало на голову, відкинув зі злістю від себе калитку з грішми. Подібно діється між людьми. Господь зсилає несподівано терпіння і один зносить сей удар терпеливо і досягає вінець вічної нагороди, другий лютиться і грішить ще більше, щоби замість відпокутувати тут на землі, терпів вічно в другім життю. А однак Бог є тим, що дає терпіння і потішає терплячого. „Смирись я еси з'їдо — Ти еси подносив главу мою“ — каже псаломник. Тому слушно говорить ап. Павло: Тим, що люблять Бога, все складається на добре (Рим 8, 28)—навіть терпіння виходять їм на спасення. Амінь.

о. Остап Гайдукевич

Слово

на гробом бл. п. о. Корнеля Лотоцького, пароха Литвинова,
виголошена дня 28. II. 1931. р.

Тільки сюди!.. І сумну що путь ми кінчимо! Тільки сюди, й ні кроку дальше не підемо ми з тобою, покійний наш брате, отче Корнелю. Хоч дорогий Ти нашому сердцю, хоч твою страту ми болюче відчули, хоч вчасно, ненадійно нас покидаєш, хоч сум давить наше серце, а жаль сльози з очей витискає — дальше з тобою не підемо. Не підемо наразі — не підемо нині! Ніхто, ніхто з нас! Ні твої найрідніші, ні твої друзи-приятелі, ні твої сусіди... ніхто, ніхто...

За хвилини кілька ляжеш в обіймах сирої-студеної матімки-землі сам-самісінький, — а ми розійдемося і за турботами дня станемо скорше чи пізніше Тебе забувати, бо — живий живе гадає! Така вже доля всіх нас!..

На отсьому місці тихого спокою, серед Твоїх парохіян, спочине знеможене Твоє тіло по трудах життя й спатиме блаженним сном до зову ангельської труби. Душа твоя піднялась з країни сеї долини сліз і горя; страсла з себе разом з тілом всі житейські турботи — і стала на суд перед найсправедливішого суддю — Царя-Христа...

А в слід за душею пішли й неустрашимі свідки — добрі діла, що стануть з нею на суд, дадуть свідоцтво правді і благатимуть Суддю-Христа, щоб милостив був Тобі в день судний.

Правда — Ти був лише чоловіком! А в книгах читаємо, що „седмерицею в день паде праведник“. Та ті свідки — добрі твої діла, яких цілу довгу низку придбав Ти собі на вірній і невсипучій службі Богови і народови, по святій сповіді на ложу твого тяжкого болю, віджили, — довгі, тяженькі болі змили дочасні кари і тому ми маємо право надіятися, що вирок справедливого Судді для Тебе ласкавий, що з уст Христа почув ти солодкі слова: „добрі рабе благий і вірний, во малі бил еси вірен, над многими тя поставлю — вниди в радість Господа твого“...

Щасливий Ти, брате наш! Ти скінчив мандрівку життя, по християнськи помер, сповнилося й останнє бажання Твоє, яке Ти перед пару днями з правдивим християнським спокоем і підданням Божій волі переказав мені: „поховайте мене гарно, по християнськи“.

До того, що посів Ти, ми щойно зіхаємо. Де зайшов Ти, ми туди лиш прямуємо. А перед нами ще стільки безоднів,

каміння, терня... ще борба з відвічним ворогом нашого спасення, яку Ти побідно нокінчив.

Твоє серце було добре, благородні почування володіли Твоєю душею. На чужі болі, потреби, терпіння Ти все спішив з розрадою, потіхою, помічю.

Я певний, що не було для Тебе більшої приємности в життю, як коли міг Ти другому добре зробити. Тож не забудь і тепер за нас! Моли милостивого Христа, щоб у це время люте глянув ласкавим оком на нас, щоб дав нам свою ласку „да не погибнем“! Моли Його за нашу святу Церкву, за бездольний наш народ, за рідню свою й за нас, негідних Христових слуг.

Кінчимо нашу останню прислугу Покійникови. Та заки це станеться, хай вільно буде мені, як сусідови Покійного, з яким доводилось мені пережити неодну радісну й сумну хвилину життя — від імени дорого нашого Покійника попросити вас тут присутних.

До вас Впов. Пані, дружино Покійника, промовляє ваш муж моїми устами в останнє: дякує Вам від серця за всі блага, які старалися Ви на кожному кроці приспорити покійному, за доброту вашого серця, за любов, за піддержку у тяженьких хвилях життя, за терпеливість і виrozumіння, які так благородно ділали на вашого мужа. За те, що львину часть турбот у злиднях життя Ви все добровільно брали на свої слабі плечі, щоб лиш своєму мужеві дати змогу більшої праці для справи Бога і народа. За те, що як ангел мира, Ви вміли все лагодити, все єднати — і своїм умілим поступуванням помагали сповняти мужеві тяжкий обовязок — пасти Христове стадо!

Дякує Вам покійний за ті турботи, які ви перенесли підчас довгої, тяжкої його недуги, коли Ви з самовідреченням останки ваших сил клали, щоб бодай хвилеву пільгу принести вашому мужеві.

Хай надгородить Вас обильно податель всяких благ — Христос! Не падайте духом під тягарем хреста, який подбалось Божому провидінню вложити на Вас, лиш як ціле життя, так і тепер у покорі піддайтеся Божій волі зі словами молитви: „да будет воля Твоя, яко на небеси і на земли“. Своїми молитвами перед престолом Царя-Христа pomoже Вам покійний муж нести тяжкий хрест розлуки в самоти.

І вас, діти, зяті, невістко і внуки, в останнє прощає ваш добрий, дорогий батько і дідусь. Ви були радістю його життя, потіхою, світлим проблеском на хмарному недозводі його житейських терпінь.

Дякує вам за ті радісні хвилини, пережиті у вашому гурті і ті труди і жертви ваші, які поносили ви підчас дов-

гої, тяжкої його недуги. А благословлячи вас в останнє на тяжку дорогу життя — просить, щоб вашу любов, яку ви передше ділили між ним і мамою, — перенесли ви тепер цілу на маму, бо вона тої теплоти ваших сердець так дуже тепер потребує. Піддержуйте її, кріпите себе взаємно в передчасному тяжкому ударі, який постиг вас, а навчені живим приміром батька — йдіть пробоем вперед й гордо несіть прапор зі святим кличем: — за справу Бога і добро народа!

І Вас прошая, достойний пане коляторе, від вашого пароха. Довгу низку літ довелося Вам прожити разом. Були у тому часі дні гарні і хмарні, була радість і сум. Та все завдяки Вашій гуманності і добросерддю — тому знаменному дідицтву ваших батьків — Ви на кожному кроці вміли показати, що людськість в життю чоловіка для Вас *suprema lex*, й що на все інше у життю з тієї точки належить глядіти. Завдяки тому відносини між двором і приходством були взірцеві, а дружні відносини між Вами вказували другим глибоке розуміння Вами засади: що в праці над справою Бога і движенням народа всі чинники мусять сприятися — і спільній праці підпорядкувати всякі інші кличі днів.

І вас, всечесні Отці, прощає покійний, брат наш у Христі, товариш-робітник у винограді Христа, який нераз своїм розумним словом і досвідом вмів неодному з нас дати корисні вказівки у тяжкому нашому завданню. А до того він був все скорий, все робив се охотно. Служив нам радою і помічу. За те нині, дякуючи вам моїми устами за християську, останню прислугу, — просить вас дуже, щоб у своїх святих молитвах й підчас приношення Безкровної Жертви не забули ви згадувати душу усопшого раба священоерея Корнилія.

В кінці до вас звертається покійний ваш отець парох моїми устами, дорогі браття, парохіяни Покійного! 30 літ жили ви разом. У важких часах воєнного лихоліття кріпилися ви взаємно. Знав він вас усіх. Знав ваші бажання і потреби. Жив вашим життям. Ваша радість була для нього радістю, ваш сум для нього сумом. Все сердечний для вас, все скорий до послуг. Все готовий допомогти, порадити, піддержати кожного з вас. Вирозумілий на людську нищету, він скорше себе кривдив, чим когонебудь з вас. Всіх вас уважав за велику свою родину, а невсипучим старанням його було: дбати за дочасні і вічні добра тієї родини. А нині його нестало! Тіло віддаємо землі, а душа його пішла до Господа і Творця свого. За пару хвилин над тлінними його останками знесеться лиш могила землі, а ви стратите його з очей. Та не стратите тих наук, тих засад, які голосив вам покійний ваш духовний отець цілих довгих 30 літ. Віддасте пам'ять Покійному, покажете вдячність за його працю, коли жити будете після науки, яку він голосив вам, коли не зій-

дете з дороги, якою він вів вас, яка єдина зможе вас завести в простори вічного щастя.

В останнє, на ту дорогу, благословить вас ваш отець духовний і моїми устами кличе до вас: — Діти мої! Жийте по божому, по християнськи! Любіть Бога над все, а ближнього як самого себе. Любіть себе взаємно. Помагайте собі взаємно. По тім пізнають вас, що ви ученики Христа. Любіть свою віру, свою Церкву, свою народність. Не дайтеся ніколи збаламутити ложним пророкам, але „з Христом і за Христа“ хай буде кличем у вашому житті. — А мене згадуйте у ваших святих молитвах як того, що завжди бажав вічного і дочасного вашого добра. Амінь!

о. А. Галандюк**Про жертву та її значіння**

„Від сходу та й до заходу сонця
буде Моє ім'я величатися між наро-
дами і всюди приноситимуть імені
Мому кадило і жертву чисту; ве-
лике буде ім'я Моє між народами“.
Мал. 1, 11.

Наш Господь і Спаситель Ісус Христос прийшов на світ не задля Себе самого, але задля нашого спасення. Він умер на хресті, щоби примирити нас з божою справедливістю й заслужити нам божу ласку. Нескінчена злоба гріха домагалася нескінченної вічної кари відкинення і не далася інакше стерти, як через дорогоцінну Кров Єдинородного Сина Божого. Ісус Христос, єдинородний, любий Син Божий, мусів проляти Свою найсвятішу Кров за гріхи світа, принести Себе в жертву Свому небесному Отцю. Але щоби та Його одноразова хрестна жертва вічно відновлялася, тревала так довго, як сама Його релігія, яка не може існувати без жертви, мусіла наступити по кровавій смерті містична, образова смерть, яка примінювала би нам всі заслуги дійсної, раз понесеної Христової смерти. Се має місце в Службі Божій, котру установив Ісус Христос на те, щоби продовжувати посеред нас в усіх віках, в усіх місцях хрестну жертву.

Кожда Служба Божа є для нас нагодою до зрозуміння жертвенної смерті і безмірної любови Ісуса Христа. Кровава хрестна жертва на Голгофті відновляється в безкровний спосіб повсякчасно в кожній Службі Божій. Але недбале ходження на Службу Божу неухважно її слухання й легковаження її ласк доказують, яким конечним є основне поучення про Службу Божу, для великої частини вірних. Тому нашим завданням запізнатися докладно зі Службою Божою, як одинокою і найсвятішою безкровною жертвою Нового Завіта.

Але найперше спитаймо себе, що властиво маємо розуміти під словом жертва і яке значіння мали всі старозавітні жертви. Відповідь на ті два питання буде предметом сьогоднішньої нашої науки.

1. Жертвою звемо видимий дар, котрий приносимо Богови і нищимо його в тій цілі, щоби Бога узнати як найвисшого Пана життя і смерті й як власника цілого сотворіння та зеднати собі Його прихильність і ласку. Дар, що його приносимо на жертву, мусить бути видимий. Всі видимі дари, як молитву, терпіння і самовідречення, звемо справді також жертвами, але тільки в переноснім, а не у властивім

значінню. Жертва є властивим ділом поклонення і тому приносимо її тільки самому одному Богови, а не Святим.

Жертви приносилися по всі часи від початку світа, навіть поганями і дикими народами. В Старім Завіті, в Ізраїльтян, жертви були Богом виразно і строго наказані. Каїн і Авель, сини першої пари людей, жертвували перший зі своїх плодів земних в подяку за щасливий їх збір, другий з первенців своїх овець в подяку за їх розмноження. Ной по виході з корабля приніс Богови благодарну жертву за виратування себе й своєї рідні від загибелі. Мелхиседек жертвував Богови хліб і вино в подяку за перемогу Авраама над ворогами; патріярхи також жертвували; Мойсей зложив Богови жертву у стіп гори Синай і на приказ Бога докладно приписав, які мають бути жертви та в який спосіб їх приносити. Величаву жертву приніс Соломон з нагоди посвячення святині; Ілія виблагав у Бога дощ жертвою; в єрусалимській святині забивали кожного ранка і вечора здорове ягня без скази і палили на жертівнику. Також Єгиптяни, Перси, Вавилонці, Халдейці, Греки, Римляни, Германи, Слов'яни, всі народи, навіть ті, що служили сотворінням і ідолам, зділаним людськими руками, приносили жертви. Щож хотіли вони досягнути своїми жертвами? Вибраний Богом нарід знав, що відколи Адам і Ева зіли зі забороненого дерева овоч, запанувало в світі зло, людство відвернулося від Бога, жерела всього життя і всеї щасливості, і звернулося до смерті і до вічної муки. За вибавлення від того зла зітхали патріярхи, примирення з Богом шукав нещасний народ; тому приносив дари і жертви. Праведність опустила людей, тому загнівалося Божество й опустило землю; треба Його гнів дарами і жертвами злагіднити, щоби знов повернуло на землю; та думка зневолювала поганські народи до складання жертв.

Всі старозавітні жертви, як також жертви поганського світа, мали один і той самий початок, одну і ту саму ціль. Вони походять зі свідомости великої вини і з почуття немочі і нужди, з потреби життя в спільноті з Богом, до очищення від гріхів, до позискання божої прихильності і ласки.

Як дуже помножувало число жертв банування за спасенням! Безпереривна жертва в святині в Єрусалимі і гекатомби Греків, себто жертвування сто волів нараз, не приносили примирення з Богом, не усували гріхів на землі, не давали надії на краще життя.

Всі жертви Ізраїльтян і поган вказували, що людство віддалилося від Бога і потребує відкуплення, а разом також, що ніщо в світі, ніякий дар, ніяке сотворіння не є всилі примирити справедливого Бога і відзискати Його прихильність та уподобання.

Якеж значіння мали всі жертви?

2. Вони були прообразами, що вказували на одну, правдиву, богоугодну жертву, котрої установлення проголосив пророк Малахія словами: „Від сходу та й до заходу сонця буде ім'я Моє величатися між народами і всюди приноситимуть імени Мому кадило і жертву чисту; велике буде ім'я Моє між народами“. Мал. 1, 11. Та одинока жертва, перед котрою всі інші жертви мусять уступити, як тіні перед світлом, є одноразова і повсякчасна жертва Ісуса Христа, раз кроваво звершена на хресті й повсякчасно відновлювана в Службі Божій.

Та жертва здійснила в трьох годинах спасення, задля котрого Ізраїльтяни і погани довгі тисячі літ даремно приносили безчисленні жертви; вона присвоює і присвоюватиме овочі спасення всім вірним кожного дня аж по кінець світа.

Щоби пересвідчитися, що всі старозавітні жертви не були нічим іншим, як тільки прообразами, вказівками, тінню одноразової і повсякчасної жертви Ісуса Христа, пригляньмося тим жертвам, у яких подібність з жертвою Ісуса Христа зовсім виразно виступає і ніяк не дається заперечити. Такими старозавітними жертвами, що маються до жертви Ісуса Христа, як світлина до живої людини, є жертвування Авраама на горі Морія, пасхальне ягня і жертва Мелхиседека.

„Аврааме! Аврааме! возьми сина свого єдинородного, котрого любиш, по імені Ісаака, іди і принеси його мені в жертву цілопалення на високій горі, котру тобі покажу“. Бит. 22, 25. Так сказав Бог до праотця ізраїльського народу, Авраама, на якого синови Ісаакови спочивала обітниця, що в нім будуть благословенні всі народи землі. Зараз вночі вибрався Авраам в дорогу, прийшов зі своїм сином на гору Морія, збудував жертівник і положив на нім свого єдинородного сина на жертву цілопалення. Але коли вже гадав добути мечем заколоти сина, затримав його ангел божий і сказав Бог: „Я пізнав, що ти боїшся Бога і не пощадив свого сина єдинородного задля Мене“. Бит. 22, 12.

Опісля поновив Господь Бог запевнені йому обітниці. Тут є жертвою єдиний, любий син. Гора є жертвеним місцем, а костир жертівником; його батько витягає без пощади меч проти свого єдиного, любого сина. Але Бог вдовольється послухом, та його сина кров не проливається, життя не жертвується.

Чимже іншим була незвершена жертва Ісаака, як не прообразом Ісуса Христа? Щоби здійснити благословення народів, котре Бог злучив з потомками Ісаака, появляється Його Єдинородний Син в тілі, як потомок Авраама.

Сей Єдинородний Син Божий, Ісус Христос, несе, як Ісаак, жертвне дерево, хрест, на гору, кладеться на нього,

але ніхто не кличе: стій! Пробили Його бік, Його кров тече, Він дає Своє життя за викуплення грішників. Про ту жертву пише св. апостол Павло: „Він, що Свого Сина не пощадив, а за всіх нас видав Його, хиба ж з Ним і всього нам не подарує?“ Рим 8, 22. В тім прообразі Ісаака бачимо, кого Бог призначив на жертву: Свого Єдинородного, а саме любого Сина. Як Сей звершить жертву і що заслужить нею, се показує нам св. Письмо в прообразі пасхального ягняти.

В ночі перед виходом з Єгипту, коли Бог передав всіх первородних синів Єгиптян в руки ангела смерти, мусіли Ізраїльтяни забити пасхальне ягня, ягня мужеське, однорічне, здорове і без скази, помазати кров'ю Його подвої і двері домів, а мясо спекти та їсти його опоясані, обуті і з палицею в руках. Коли св. Іван, вказуючи на Христа, проголошує слова: „Глядіть, се Агнець Божий, що бере на Себе гріхи світа“, то хотів очевидно сказати, що в Ісусі Христі сповнилося те, що було прообразом в пасхальнім ягнятї: де кров Христа кропила подвої душі, туди не йде діявол, бо там не має власти. Хто з довірям споживає Христове Тіло на дорогу до вічності, сей може з вірадою вирушати, бо божі ангели зовсім певно товаришитимуть йому в дорозі до небесного Ханаану...

Св. апостол Павло був так сильно пересвідчений про правду, що споживання пасхального ягняти було прообразом жертвної жертви Ісуса Христа, що в своїм першім листі до Коринтян напминає вірних до внутрішнього відновлення й очищення, зак святковатимуть пасху: „Очистіть-же старий квас, щоб ви були нове місиво, бож ви й є безквасні; бо і пасха наша, за нас заколена, Христос“. 1. Кор. 5, 7. Що пише пророк, коли порівнює Христа з пасхальним ягнатем: „як вівцю на заколення ведуть його; а він не відчиняє своїх уст“ (Іса. 5, 77), доказує наглядно, що в Христі сповнилося образове значіння пасхального ягняти.

Вияснені дотепер обидва прообрази відносяться наглядно наперед до одноразової кровавої жертвної смерті Ісуса Христа на хресті. Але жертва Христа, хоч тільки одна, тріває повсякчасно. На се вказує прообраз Мелхиседека. Вже Давид вихваляє: „Клявся Господь і не пожалує: ти священник по віки почину Мелхиседековому“. Пс. 109, 4. Св. апостол Павло запевняє, що се місце відноситься до священничого уряду Христа. Євр. 4, 10. Мелхиседек, цар Салиму, приніс після побіди Авраама над п'ятьма царями хліб і вино на жертву; бо він був священником Всевишнього і поблагословив Авраама. Тит. 14, 18, 19. Ся жертва, одинок в своїм роді в цілім Старім Завіті є наглядним прооб-

разом Нового Завіта. Христос, цар священиків, установляє в Єрусалимі, в колишнім Мелхиседековім Салимі, жертву під видами хліба і вина, в котрій Його крівава перемога над ворожими силами, а саме Його хрестна смерть, в безкровний спосіб має відновлятися і струєю ласк спливати на всі народи. Жертва Мелхиседека є прообразом Служби Божої. Там хліб і вино в руках священика — царя; тут правдивий цар-священик приявний під видами хліба і вина, себто Ісус Христос, Син Божий.

Християни! який батько родини був би готовий покласти свого сина-одинака і наслідника на божий приказ добровільно, не вагаючися і не нарікаючи, на жертвник? Сумніваюся, чи Авраам знайшов би багато наслідників між нами. Коли нас Бог від такого досліду звільняє, коли Він сам того піднімається, що для нас за тяжке, та жертвує Свого Єдинородного, любовного Сина за нас, за наші діти, щоби ми і вони знайшли себе в вічності, чи віритимемо в любов і милосердя Бога і приходитемемо на Службу Божу, щоби дати свідчення нашій вірі?

Коло Ізраїльтяни зачули, що ангел стерти тільки ті доми пощадити, котрі будуть помазані кров'ю ягняти, і що споживання ягняти буде знаком до виходу з краю неволі в обіцяну землю, чи знайшовся там хтось, хто не бажав би спасати свого життя і забезпечити собі щастя? А ми не бажали себе скропити кров'ю божого Ягняти, ні споживати Його Тіла і Крови, щоби одержати відпущення гріхів і вічне життя? Як дуже зрадив Авраам, як побачив священика Всевишнього, що жертвував хліб і вино, та як він поблагословив його. Нескінчено більшою є наша радість: Ми знаємо, що Всевишній сам жертвується на Службі Божій під видами хліба і вина і можемо прийняти Його корм. Амінь.

2. Про установлення Служби Божої

„Се є Тіло Моє, що за вас дане. Се чиніть на Мій спомин“. Лук. 22, 19.

Тому, що старозавітне левитське священство було немічне і нежиточне, а його жертви були самі в собі безвартісні й не могли дати спасення, мусів по установі Бога виступити інший священик по чину Мелхиседека, Ісус Христос, наш Господь і Спаситель. Він надоложив за всіх людей в той спосіб, що віддав за них своє життя; Він приніс Себе в жертву на хресті за гріхи цілого світа і вивед нас вічне спасення. Але він хотів, щоби Його священство не устало з Його смертю і щоби Його одноразова кровава жертва на хресті повсякчасно відновлялася і вірні святкували пам'ять Його смерті. Тому перетворив Ісус Христос на Тайній Ве-

чері, в ночі перед Своїми страстями, хліб на Своє Тіло, а вино на Свою Кров, приніс їх Богови, Свому небесному Отцеві, на жертву, накормив ними Своїх апостолів, котрих установив священниками Нового Завіта, і дав їм приказ: „Се чиніть на Мій спомин“.

Так виложила на основі писань св. апостола Павла свою науку про установлення Служби Божої католицька Церква і се зовсім вистарчає для вірного католика. Церква говорить правду, бо Ісус Христос, Син Божий не опустив її, а св. Дух перебуває в ній повсякчасно. Сю правду скріплює оповідання про Тайну Вечерю, а передовсім те, що доторкається пори відправлення Тайни Вечері та дійств і слів Ісуса Христа на Тайній Вечері.

1. Ціле життя, науку і чуда Ісуса Христа описали чотири св. Євангелисти: Матей, Марко, Лука і Йоан. Але вони не писали в однім і тім самім часі, тільки один по другім. Тому не диво, що найважливіші події в життю Ісуса Христа всі записали, а менше важні тільки деякі. Про страсти Ісуса Христа оповідають подрібно всі св. Євангелисти, бо вони є підставою християнства. Але також Тайна Вечеря видалася всім Євангелистам такою важною подією, що ніодин з них про неї не замовчав, а св. Іван, що писав накінєць, уважав навіть konieczним розказати з всіми подробицями так про обітницю того таїнства, як також про приготування до нього, се значить, про обмивання ніг і про послідні слова Ісуса Христа.

З тої старанної докладності чотирох Євангелістів виходить, що вони не менше значіння прикладали до того таїнства, як до самої хрестної смерті Ісуса Христа. І зовсім слушно. Тайна Вечеря і кровава жертва Ісуса Христа на хресті є зі собою тісно і нерозривно зв'язані.

Виходить, що се подія великої ваги, коли св. Дух нечаче зневолив св. Євангелістів писати про се таїнство.

З уваги на пору, в якій Ісус Христос установив Тайну Вечерю, треба узгляднити час перед установленням Тайни Вечері й час по її установленню. Обидві хвили вказують виразно, що Тайна Вечеря не була тільки звичайним святочним пиром, але також жертвою. Час, що попередив установлення Тайни Вечері, був жидівським часом, в яким забиwали великоднє пасхальне ягня та їли з опрісками і гіркою салатою, а запивали вином. Що святкування пасхального ягняти було у жидів жертвою, є незапереченою правдою.

Оповідас нам св. Лука: „Прийшов же день опрісноків, як треба було колоти пасхальне ягня. І післав Петра та Йоана, кажучи: Ідіть та приготуйте нам пасху їсти... Вони пішовши же, знайшли, як сказав їм, і приготували пасху. І сказав їм: дуже бажав Я їсти сю пасху, перше ніж прийму муки“. Лук. 22. В послідних словах зазначив Ісус Христос

час, що мав наступити по Тайній Вечері, час його добровільних мук і смерти. А на муках і смерти знамена жертви є так недвозначно пророками й апостолами наведені, що треба або великої глупоти або злоби, щоби заперечити, що смерть Христа є правдивою жертвою.

А Тайна Вечеря знайшлася по середині між двома жертвами. Найперше відбулася старозавітна жертва пасхального ягняти. Всі Євангелисти годяться в тім, що Тайна Вечеря відбулася в тому часі, коли пасхальні ягнята в жидів саме заколювалися. Св. Іван оповідає, що по жидівським пасхальнім пирі Господь перше обмив Своім апостолам ноги, щоби через благодатне очищення і приклад Своєї покорі гідно приготувити їх на майбутнє таїнство. Велика кровава жертва Нового Завіта відбулася на другий день і сам архієрей Каяфа сказав про неї на Високій Раді: „Лучше одному чоловікови вмерти за народ, а не щоб ввесь народ загинув. Сеж сказав він не від себе, а будши первосвящеником того року, пророкував, що Ісус має вмерти за народ. І не тільки за народ, але щоб діти божі розсіпані зібрати в одно“. Ів. 11, 50—52.

Щож має означати Тайна Вечеря по середині між двома жертвами? Вона є жертвою, що проголошує жертвам Старого Завіта їх кінець і розпочинає жертву Нового Завіта, яка треватиме до кінця світа. Щоби пересвідчитися про правдивість тих останніх слів, пригляньмося ділам і словам Ісуса Христа на Тайній Вечері.

2. Ісус Христос не хотів розставатися зі світом, не залишивши Своім ученикам памятки і запоруки Своєї повсякчасної любови. Тому, коли разом зі Своїми апостолами спожив пасхальне ягня, а тимсамим задоситьучинив приписам Старого Завіта, і через обмивання ніг приготував апостолів по звичаю Свого народа на новий пир, взяв хліб у Свої святі руки, підніс Свої очі до неба, промовив над ним молитву подяки, поблагословив його, переломив його, дав його Своім апостолам і сказав: „Прийміть, їдьте, се є Тіло Мое, що за вас дається на відпущення гріхів“. Подібно взяв чашу до рук, знов подякував, поблагословив її, подав її Своім апостолам і сказав: „Пийте з неї всі, се є Кров Моя нового завіта, котра за вас і за многих проливається на відпущення гріхів. Се чиніть на Мою памятку“. І апостоли робили те, що їм приказав Ісус Христос.

З того однозгідного оповідання св. Євангелистів, як також з оповідання св. апостола Павла про Тайну Вечерю, виходить зовсім виразно, що Ісус Христос відправив тут і установив св. дійство, а саме жертву і то жертву Нового Завіта.

Що Ісус Христос звершив св. дійство, заключаємо з того, що зачав і закінчив молитвою. Ісус Христос промо-

вив молитву над видимими дарами хліба і вина, що були призначені на жертву, і поблагословив їх.

Своїм всемогучим словом Спаситель неремінив в чудний спосіб хліб на Своє Тіло, а вино на Свою Кров і жертвував Свому небесному Отцю за людей. Се виходить зовсім виразно з Його слів, які проголосив на Тайній Вечері. Христос Господь відправляє молитву над видимими дарами; Він молиться до Свого Небесного Отця. І хтож тепер сміє ще сумніватися і казати, що Бог, до котрого Христос молився, не освятив тих дарів? Коли Христос Господь сказав над хлібом „се є Моє Тіло“, а над чашою „се є моя Кров“, коли так говорив всемогучий Син Божий, то хто сміє ще сумніватися, що хліб не перетворився в Його Тіло, а вино в Його Кров? А колиж перетворив хліб і вино на своє Тіло і Свою Кров, то приніс їх zarazом в жертву Свому небесному Отцю. Се бачимо з тих знаменних слів, які Ісус Христос додав до слів перетворення. Коли Ісус Христос сказав „Се є Тіло Моє“, zaraz таки додав „що за вас дається на відпущення гріхів“. Тіло Христа жертвувалося за нас на хресті. Колиж сказав „се є Кров Моя“, zaraz таки додав „котра за вас і за многих проливається на відпущення гріхів“. Кров Христа пролялася за нас на хресті. Отже тим Христос начеб говорив: як Моє Тіло і Моя Кров пожертвується завтра в кровавий спосіб на хресті, так також жертвую їх сьогодні безкровним способом за людей на відпущення гріхів.

Ті додаткові слова є новим знаменем, що Тайна Вечеря є жертвою. Вона мала ввєднати нам божу ласку і благословення.

Але Ісус Христос не тільки сам жертвував Своє Тіло і Свою Кров, а zarazом установив також повсякчасну жертву Нового Завіта для всіх віків і поколінь. Тому сказав: „Се чиніть на Мою пам'ятку“. Тими словами дав приказ і повновласть Своім апостолам та їх наслідникам у священстві, щоби чинили те, що Він учинив, се значить, щоби приносили ту саму жертву, яку Він приніс. Іншими словами: хотів Ісус Христос, щоби апостоли приносили Його Тіло і Його Кров Богови на жертву і давали вірним споживати та в той спосіб аж по кінець світа відновляли Його жертвенну смерть на хресті й заневинити їм оwoч хрестної смерті. Так розуміє св. Павло Господні слова, коли пише: „Скільки бо раз їсте хліб сей і чашу сю пете, смерть Господню звіщаєте, доки Він прийде“. І. Кор. 11, 26.

Зі сказаного ясно, що Ісус Христос дійсно відправив і установив на Тайній Вечері під видами хліба й вина для Своїх вірних жертву Нового Завіта та що ся жертва є вічним відновлюванням Його хрестної жертви. Заразом приказав Ісус Христос Своім апостолам й їх наслідникам відправ-

ляти те вічне відновлювання Своїї одноразової хрестної смерти в Службі Божій. Отже Служба Божа є неустаючою, повсякчасною жертвою нового завіта, в котрій Ісус Христос під видами хліба й вина, безкровним способом жертвується Свому небесному Отцю. Подібно жертвувався колись Ісус Христос кровавим способом на хресті на горі Голгофті.

Християни! Коли батько в присутності своїх дітей спорядить завіщання й означить в ньому, що вони та їх потомки мають щороку в пам'ятний день його смерти збиратися в його хаті, щоби згадувати його в любови і вдячності і в тій цілі справити пир і на сей пир зробить легат, якого відсотки мають частинно покрити кошта пиру, а частинно розділені по рівній частині між усіх учасників його поминок, хто ж з родини не буде заховувати й виповнювати його завіщання? Чи ж знайдеться бодай один член в родині, що не хотів би брати участі в поминальній пирі й не бажав би запевнити собі доходу зі зробленої фундації?

Глядім! Найсвятіше і найбагатіше завіщання залишив своїм вірним Ісус Христос, Син Божий. Він залишив Себе самого зі своїм божеством і людством разом зі всіма заслугами, які здобув для всього людства як божественний Спаситель.

Ісус Христос приказав у Своїм завіщанню на Тайній Вечері, що всі Його поклонники повинні часто, дуже часто збиратися на святкування пам'яті Його страстей і смерті; Він хоче всіх їх накормити небесним хлібом; Він хоче щедро рукою наділити їх небесними багатствами, се є відпущенням гріхів, божою ласкою й надією на вічну щасливість. Тому-то апостоли радо повинувалися приказови Спасителя і вже від самого початку відправляли Службу Богу, як читаємо в листах св. Павла: „Маємо жертівний олтар, з якого не мають права їсти ті, що служать скинії“. Євр. 13, 10. Від апостолів переняла Церква Службу Богу як найбільше добро і заховувала її по всі віки, бо навіть в часах найбільших переслідувань відправляла її. Коли хвилі переслідувань змоглися до найбільшого степені, зійшла Церква в підземні катакомби, заховалася в самотні яруги й укриті гірські печери, де серед нічної тиші, глибоко під землею відправляла Службу Богу на звичайних, поєдинчих престолах і відпущала своїх вірних, скріплених на дусі, на найтяжші муки і смерть на костирах і в зубах диких звірів. Християни! Ми ученики Христа сьогодні не потребуємо боятися таких переслідувань, тому тим більший обов'язок тяжить на нас ходити на Службу Богу, щоби відсвяткувати пам'ять смерті Основника нашої релігії й брати участь в завіщанню небесних дібр. Хто за мало цінить Службу Богу, не знає ціни спасення, не любить Ісуса Христа, свого Спасителя, не почуває себе слабим і безпомічним, без ласки на своїй

душі виставляє себе на найбільшу небезпеку — на вічне відкинення від Бога.

Візьмім собі до серця слова Ісуса Христа: „Се чиніть на Мою пам'ятку“ та пильно й побожно ходім на Службу Божу, в якій повсякчасно відновляється пам'ятка Його хрестної смерті. Амінь.

3. Про значіння Служби Божої

„Не покину вас сиротами; прийду до вас“. Ів. 14, 18.

Процесійними походами і більшими та меншими гуртками, пішки й возами удаються побожні паломники на площу до далеких відпустових місць, щоби помолитися перед чудотворним образом і доступити божих ласк. З живішим биттям серця в грудях і з побожною піснею на устах переступають вони при радісних звуках дзвонів церковні пороги і перший свій погляд, першу свою думку і перше своє зідхання спрямовують на чудотворний образ, на мощі св. Мученика. На вид тих святих предметів ясніють їх очі, радість і набожність видно у виразах і рисах їх лиць, їх постава зраджує їх внутрішній настрій глибокої пошани і посвяти. Таке сильне вражіння роблять на душі християнського богомольця чудотворні образи й мощі святих. А що то було, колиб знаходився ще на землі вірний образ Ісуса Христа або Його святе Тіло, що колись у гробі лежало? Чи на се святе місце не збігалися би зі всіх сторін вірні, щоби бодай раз поглянути на ті великі цінності і поклонитися їм? І зовсім певно воно так було би, бо правдивий образ Христа був би безперечно образом найбільших ласк, а Христове Тіло було би найсвятішим тілом поміж всіми святими тілами.

Християни! Алеж правдивий і вірний образ Ісуса Христа, правдиве і чудотворне Христове Тіло знаходиться зовсім близько коло нас і кожного дня, коли тільки хочемо, можемо на Нього дивитися та Йому поклонятися. Правда, ми здивовані й тяжко нам повірити в се? Але се наше здивування й ся недостача сильної віри в нас зараз уступають, як тільки зрозуміємо значіння Служби Божої, що є вірним образом Христового життя й самим живим Ісусом Христом.

1. Народження й смерть, радість і горе, що виповнюють тривок часу між тими двома границями, складаються на образ життя людини на землі. Син Божий, котрий у Своїй невимовно глибокій покорі забажав рівним статися нам в усім, з виїмком гріха, народився як чоловік, і ходив 33 літа по землі. Його завданням і потіхою було проповідати і спов-

няти волю Свого небесного Вітця. Але Його свята ревність і вірність Свому завданню принесли Йому чашу терпіння і мук. Він прийняв ту чашу і терпеливо випив її аж до послідної каплі; з послуху до Свого небесного Отця і з любови до нас приніс Себе в жертву на хресті. Але по триденнім перебуванню в гробі славно воскрес і повернув до Свого Отця в небі.

Такі риси з життя Ісуса Христа на землі повинні також знаходитися в Службі Божій, якщо вона є вірним образом Ісуса Христа. Загріймо наші серця глибокою вірою і з найбільшою увагою стрібуймо на основі Служби Божої відтворити перед нашими очима вірний, цілий і живий образ Ісуса Христа.

Молитва, спів, кадження, всі рухи, слова і діла священика при Службі божій представляють образowo життя Ісуса Христа на землі. Священик, надягнувши на себе богослужебні ризи, приготує хліб й вино до Служби Божої на столику в закрестії або побіч головного престола, що нагадує нам різдво Ісуса Христа в вифлеємськiм вертепі, Його молодий вік і укрите життя в Назареті. Опісля виходить перед престіл, отвирає царські двері й починає вже прилюдно відправляти, щоби представити прилюдне життя, науку, муки й смерть, воскресення й вознесення Ісуса Христа. Після „Єдинородний Сине“ переносить нас над бистрі води Йордану, де перед девятнацяти віками св. Іван Хреститель хрестив Ісуса Христа й де дався чути голос з неба: „Сеє є Син мій любий, котрого я сподобав собі“. Зараз потім виступив Ісус Христос з прилюдною наукою, ходив по жидівській землі й творив чуда, а се зображує „Малий Вхід“ священика з Євангелієм. Священик бере до рук на груди Євангеліє з престола й немов Христос з неба виходить від престола, йде довкола престола, виходить діаконськими дверми на церкву й подає св. Євангеліє людям до цілування. Слідує читання Апостола й Євангелія, що пригадує науку Ісуса Христа й апостолів. Апостола читається перед Євангелієм, бо Ісус Христос посилав наперед апостолів в ті місця, де мав прийти і проповідати Євангеліє. По несповна трилітнім навчанню віздить величаво Ісус Христос на одnorічнім ослятку до Єрусалиму, щоби передати Себе на муки і принести Себе в жертву за спасення всіх людей. Сю подію зображує „Великий Вхід“ священика, коли він, поклонившись святій трапезі, йде до закрестії, бере чашу з вином і дискос з Агнцем і частицями, виходить північними діаконськими дверми на церкву і вертає через царські двері до престола, де кладе приготовані дари. Тайну Вечерю, а разом муки й смерть Ісуса Христа на хресті зображує священик в той спосіб, що проголошує слова божої всемогучости „Се є Тіло Моє“ над хлібом і „Се є Кров

Моя“ над чашою з вином. На ті слова сходить з неба сам Ісус Христос і укриває Свою божу велич під незначними видами хліба й вина. Але в тій самій хвилі, коли в таїнственный спосіб відновляється па престолі воплощення Сина Божого, звертається також послідна й найвисша ціль воплощення, кровава жертва Ісуса Христа на хресті. На се вказують окреме освячення хліба і вина, як також піднесення в гору чаші й дискаса переложеними навхрест руками священника та слова священника: „Твоя от твоїх Тебі приносим о всіх і за вся“. Мимоволі насуваються нам у тій хвилі на гадку Христові слова: „Сповнилося. Отче! в Твої руки передаю Духа Мого“ і ми разом зі священником віддаємо глибокий поклін Ісусови Христови, що зявився і приніс Себе в жертву на престолі. Але ось знов дає знак голос дзвінка. Священик ломить освяченого Агнця на чотири часті, укладає їх на дискос у виді Христа на спомин страстей Ісуса Христа на хресті, а з них одну часть вкладає в чашу. Ся сполюка Господнього Тіла з Господньою Кровю означає воскресення Ісуса Христа. Опісля бере священник чашу в руки й обертається до людей зі словами: „Со страхом Божієм і со вірою приступите!“ Сей рух священника з чашою нагадує нам тих 40 днів по воскресенню, в яких Ісус Христос являвся з часта Своім ученикам перед Своім поворотом на небо. Священик благословить вірних св. Тайнами, проголошуючи слова: „Спаси, Боже, люди твоя і благослови достояніє Твоє!“ Се знов нагадує ту хвилю, коли Ісус Христос вийшов з учениками на Оливну гору, поблагослови їх і на їх очах знісся на небо. Але Ісус Христос обіцяв, що буде з нами перебувати аж до кінця світа, тому ще раз звертається священник з чашою в руках до вірних і воголошує сю правду віри словами: „Всегда нині і присно і во віки віков“. В той спосіб зображує нам священник своїми молитвами, рухами, словами і ділами в Службі Божій різдво, смерть, воскресення й воснесення Ісуса Христа.

„Ми заступаємо місце Христа,“ пише св. апостол Павло. А Христос не пропустив на землі ні одного дня без молитви. Тому також священник не зробить при престолі ні одного кроку без молитви. Він молигся з піднесеними в гору руками, щоби представити перед нами Ісуса Христа на молитві, обертається з поздоровленням і благословенням до народу, щоби вказати, що життя Ісуса Христа на землі було ланцюхом любови і благодатей для народу. Він всіма своїми рухами зазначає земну мандрівку Христа з міста до міста, з села до села, з місця на місце, щоб голосити людям благу вість. Якийже маляр є всилі в однім образі зібрати всі риси життя від народження аж до смерті? В образі маляра знаходимо завсіди тільки одно зображення. Одначе образ

Ісуса Христа в Службі Божій не є людським витвором, тільки божою установою. Тому знаходиться тут все, що тільки мистець може своєму образу дати, як схожість з життям Ісуса Христа риса в рису, але також те, чого ні один мистець не може своєму творови надати, життя, і то не тільки земне, але земне і небесне, дочасне і вічне посполу. В Службі Божій зображується не тільки вірно повторена і живо виведена історія цілого життя Богочоловіка Ісуса Христа, але також і сам живий, правдивий Богочоловік Ісус Христос.

2. „І ось я з вами по всі дні до кінця віку,“ говорить наш Спаситель перед Своїм вознесенням на небо. Мат. 28, 20. „Не покину вас сиротами: прийду до вас.“ Ів. 14, 18. Обидва місця св. Письма говорять про особисту присутність, про поновний прихід Ісуса Христа на землю. Правдивий і вірний Син Божий вміє знайти спосіб, щоб виповнити Свою обітницю.

Ісус Христос, живий і правдивий Богочоловік, той сам, що жив колись на землі і що тепер в небі є, приходить щодня до нас і мешкає постійно між нами. В Службі Божій являється повсякчасно між нами, безнастанно творить в тій святій Жертві й в святих Тайнах великі чуда, безпереривно є нашим Учителем і Посередником з престолу і на престолі.

Вже 1900 літ правиться в Його Церкві Служба Божа і таксамо довго по всіх усядах побожно і з глибокою пошаною згинають священники і з ними весь християнський народ свої коліна в тисячках і сотках тисяч Служб Божих. Перед кимже то вони згинають свої коліна? Перед живим Христом, Сином Божим, перед котрого іменем на вколішки падуть і похиляють свої голови всі ангели в небі. Чи ж не є се таксамо великим чудом, як перетворення хліба і вина на Тіло в Кров Христа? Тома схилив свої коліна, як побачив Христа, та сказав до Нього: „Господь мій і Бог мій!“

Ті міліони й міліони правовірних християн, що продовж XIX-ох століть згинали і згинають свої коліна, хоч виділи й видять тільки види хліба і вина, але не Того, котрого бачив Тома своїми очима і котрого ран дотикався своїми руками; сила тайнства, сила віри попхнула їх на коліна, переконала їх про Його тайнственне зближення і перебування. Хтонебудь вірить ще в чуда, мусить признати, що та віра в присутність Христа, поширювана продовж цілих століть, є найбільшим, постійним чудом. Хто ж ділає се чудо? Живий Ісус Христос ділає се чудо над чудами кожного дня на кожній Службі Божій.

Ісус Христос сділяв у часі Свого видимого життя на землі хорих, потішав зажурених і засмучених, очищав грішників, воскрешав мертвих, насичував голодних.

А сьогодні, чи ж не діється ще то само? Скільки хо-

рим вернула молитва в ім'я Ісуса здоровля, скільки зажурених і засмучених, непотішених знайшло потіху і спокій під хрестом? Хто робить се? Чи може люди? Люди не годні зділати того. Христос Господь, котрий живе і досіль ділає в Своїй Церкві, довершує тих чудес. А чиж повірить хто, щоби в сповіді міг хтось знайти заспокоєння, а податковий грішник духове воскресення, якщоби сповідь була тільки марним людським ділом і якщоби не кермував кроками каятника і сповідника через Свою невидиму близькість живий, чудотворний Христос? І скільки знеможених і струджених покріпила, тільки одна трапеза, трапеза Бога.

Як часто проповідується про одну і ту саму правду віри й чується тосамо з року на рік. І хоч чули ми вже не раз ту науку, знаємо її й розуміємо її, вона не нудить нас. І хоч слухали ми кожної Великої Пятниці проповіді про страсти Ісуса Христа і кожного Великодня про воскресення Ісуса Христа, слухаємо її за кожним разом радо і з тою охотою й самою увагою. Чи можна би дати віру тим словам, колиби сам Бог через уста священника не проголошував Своїх таїнств, які так само не старіються й не тратять на красі й правді, як Він сам. І якже міг би Христос Господь через уста священника проголошувати Своє слово, якщоб Він не жив у Своїй Церкві? Христос Господь живе, повсякчасно живе в св. Жертві; тут є, тут ділає, тут говорить, тут благословить, жерело всього життя. Без живого Христа нема правдивого християнства, а живий Христос є в Своїй повсякчасній жертві і в священстві католицької Церкви.

Якщо ж справа так стоїть, то хто не вірить в Службу Божу і набожно та часто не слухає її, не може на правду зачисляти себе до правовірних християн, хиба що до християн по назві.

На божій ниві росте і стоїть пшениця і кукіль аж до часу жнив і щойно тоді виділяться: пшениця піде до стодоли, а кукіль в огонь. На божім тоці лежать зерна пшениці й полови на одній купі. Але коли Господь возьме до рук віялку, щоби очистити Свій тік, тоді половина полетить, а зерна полишаться.

„Хто не зо Мною, той проти Мене; і хто не збирає зо Мною, той розтрачує“, говорить Господь. Мат. 12, 30. Хто не шукає Христа в Службі Божій, не молиться до Нього, не приймає Його, той є проти Нього, є Його ворогом, а хто є ворогом Христа Спасителя, той є також ворогом свого власного спасення, ворогом святих, приятелем діавола і його спільників. Хто не збирає з Христом, з Христовою правдою, з Христовою любов'ю, з Христовою лагідністю й терпеливістю добрих діл для вічності, той тратить все, навіть те, що без своєї заслуги отримав вже у св. Хре-

шенню, тратить спокій на землі, а за гробом душу і блаженство. Добрі діла можна тільки з Христом збирати; в Ньому знайдемо вірного товариша і помічника, якщо ходитимемо на Службу Божу, де Він, живий і всебладий, об'являється і жертвується за нас і задля нашого спасення. Приходім отже, дивімся і кушаймо, який солодкий є Господь. Тоді зможемо з більшою слухністю, ніж Давид, закликати: „Які любі пробутки Твої, Господи сил!“ Пс. 83 2. Амінь.

4. Про ціль Служби Божої

„Замо́вкнім перед лицем Господа
Бога,... бо Господь приготує
жертву й освятить Своїх знаних“.
Соф. 1, 7.

Найкрасшим способом почитання Господа Бога й осередком всього Богослуження була по всі часи й в усіх народів жертва. Жертвою узнаємо необмежену владсть і велич Бога і zarazом зазначаємо нашу зависимість від Нього. Ся наша зависимість від Бога дається відчувати в різних обставинах життя і тому різні є також роди жертви.

Патріярх Яків заснув на полі і в часі своєї подорожі до вуйка Лавана. В сні побачив Бога і Його святих ангелів. Бог поблагословив Якова й приобіцяв, що буде опікуватися ним. Яків поставив на тім місці жертівник, налив на нього оливи і назвав його Ветиль, се значить дім божий. Яків приніс жертву почитання і славослов'я великому і сильному Богови, котрий тут об'явився. В Єрусалимській святині приношено ягня кожного дня рано й вечером на жертву цілопалення, щоби віддати славу і честь всемогучому Богови.

По потопі світа Ной вийшов з родиною з корабля і приніс Богови жертву цілопалення з чистих звірят і птиць в поєдку за щасливе виратування від загибелі себе і своїх рідних. Ізраїльтяни приносили Богови все жертву подяки за отримані добродійства.

В день примирення забивав первосвященик у Старім Завіті червону корову за себе і козла за нарід і кровю кропив Святаю святих, щоби очистити від гріхів і примирити з Богом себе і нарід. Була се жертва примирення. По припису мусів кождий Ізраїльтянин, що почувався в совісті до якоїсь провини, визнати перед священиком свої гріхи і принести жертву, щоби очистити себе від гріха.

За первосвященика Ілія являється Анна, бездітна жінка Елькана, зі своїм чоловіком в святині, приносить жертву і просить Бога о мужеського потомка, якого зтразом обіщав віддати Богови на службу по кінець його життя. Жертва Анни була без сумніву жертвою прошення. Ізраїльтяни

приносили такі жертви, коли хотіли собі щось випросити у Бога.

Велич і святість Бога зневолювала людей до складання Йому жертви почитання і славослов'я, Його нескінченна доброта до складання жертви подяки, доскулююча свідомість гріха до складання жертви примирення, нужда і неміч людства до складання жертви прошення. Але прийшла година, в якій Син Божий умер на хресті як жертвенне ягня і роздерлася церковна завіса на дві половини на знак, що сповнилося пророцтво Даниїла „в середині тижня настане кінець жертвам цілопалення і їдальнім“. Дан. 9, 27. Через жертвенну смерть Ісуса Христа закінчився Старий Завіт зі своїми многими і різнородними жертвами, а Новий Завіт став оснований зі своєю одинокою й повсякчасною жертвою. Та жертва визначається всіми такими прикметам, які відповідають божій величч і нашій нужденности та тимсамим зєднала і зби́рала в собі прикмети всіх жертв, які ми завинили Богови й які служать нам до спасення.

Служба Божа цілковито осягла свою ціль, бо усунула всі невистарчаючі жертви Старого Завіта і заступила їх правдивою, совершенною, богоугодною і для нас спасенною жертвою.

Отже Служба Боже є найвеличавішою жертвою почитання й славослав'я, наймилішою жертвою подяки, великою жертвою примирення й задоситьучинення й найуспішнішою жертвою прошення.

1. Все, що Бог сотворив, сотворив передусім для Своєї слави. Всяка твар від стебельця травички аж до столітнього дуба, від каплі роси на траві аж до життерадісного ясного сонічка на небі голосить божу величч і славу. Та ще в більшій мірі повинен чоловік прославляти Бога. До Бога повинно линути серце чоловіка, перед Богом повинні зігнути ся коліна чоловіка, уста чоловіка повинні все узнавати Бога, почитати й славити Його величч, всемогучість, святість і любов. Чоловік повинен кликати за псалмістом: „Тобі принесу жертву хвали і ім'я Господнє призову“. Пс. 115, 8. Але яка жертва є гідна божої величч і маєстату, чие серце є чистим престолом для жертви хвали найсвятішого Бога, чий уста є гідні, щоби славити Його невисказане ім'я, почитаючи Його непонятне єство?

(Докінчення буде)

о. А. Галандюк

4. Про ціль Служби Божої

(Докінчення)

Безмірно великий і нескінчено святий Боже! Як сміємо ми грішні й немічні приносити жертву хвали, а коли сміємо, то який дар є гідний бути жертвою Твоєї хвали, Твого почитання? Ми не сміємо приносити жертви з грішним серцем, ми молимося надармо грішними устами, ми не знаходимо на землі ніякого дару, що був би гідний Твоєї величі і святости. Всі наші молитви марні й незвершені. Тільки з одних уст виходила така молитва, як пристойть Богови. Була се молитва Сина Божого, котрий прийшов на світ у людській тілі й з людською душею. Ціле Його життя на землі було одною безпереривною молитвою. Згадаймо тільки Його останню, повну болю молитву на Оливній горі й ту молитву на хресті, якою закінчив Своє земне життя. Його молитва перевищала славословні співи ангелів у небі і вона одна була гідна величі Бога, бо йшла від Сина Божого на землі до престолу вічного Бога на небі. Але найкрасше і найбільше звеличав Ісус Христос Свого небесного Отця Своєю кровавою жертвою на хресті й заєдно ще звеличує Своєю безкровною жертвою в Службі Божій. Служба Божа є тою жертвою, яку дарує нам Син Божий на те, щоби ми могли тим цінним даром приносити гідну жертву хвали й почитання найсвятішому, триєдиному Богови.

О, колиб ми, памятаючи про нашу неміч і нескінчену велич Бога, якнайчастіше являлися на Службі Божій, щоб славити і величати триєдиного Бога через Ісуса Христа, Сина Божого. „Через Нього без перестанку приносимо Богу жертву хвали, се є овоч уст, що визнають ім'я Його,“ каже ап. Павло. Євр. 13, 15.

Великий є Бог сам у Собі, великий у Своїх ділах. На ту велич треба нам глядіти і бути в ній щасливими, а всі божі діла, видимі й невидимі, дари природи і благодати повинні служити нам засобами, щоб ми могли осягнути ціль, котру нам Бог призначив, се є Його Самого оглядати лицем у лице, любити Його і посідати Його на віки.

2. Служба Божа є наймилішою жертвою подяки.

Ми всі повинні Богови дякувати, дуже дякувати за безчисленні добродійства і ласки, які ми отримали з Його милосердної руки від першої хвилі нашого життя аж до сьогоднішнього дня. Лекше нам почислити зорі на небі, ніж Божі добродійства. Всі добра для нашого тіла, всі ласки для нашої безсмертної душі, особливо боже слово і ще більше Слово, що сталося Тілом, Христос Господь у Пре-

святій Евхаристії, відпущення гріхів, надія вічного життя є дарами Бога, небесного Отця. Коли ми відчуваємося вже зобов'язані до великої вдячності чоловікові, який зробив нам один одинокий дорогий дарунок, як же вдячні повинні ми бути Богови, котрий нам усе дарував, що маємо, і все дарує, чого надіємося, вічне, щасливе життя, Себе самого, найвище і найсовершенніше добро?

Не можемо краще подякувати Богови, як коли дякуємо Йому через Ісуса Христа, Його Сина; ніякий принос, ніякий дар не є такою гідною заплатою за Його безкінечну любов і доброту, як Служба Божа, в котрій жертвується Ісус Христос через руки священика за нас Богови, Свому небесному Отцю.

В Старім Завіті посвячувало Богови не тільки перший збір земних овочів, але також всі первенці чистих звірят і всіх первороднів з людей; а що жертви людей були заборонені, то мусілося людських первороднів викупити жертвуванням звірят. Ми бачимо, як у Старім Завіті мусілося жертву подяки складати з перших і найкращих дарів, одержаних від Бога. Св. апостол Павло називає Ісуса Христа образом невидимого Бога, первороднем усякого сотворіння, розуміється з уваги на Його людську природу. Кол. 1, 15. А коли Він, як первородний всього сотворіння, приносить Себе в жертву Богови, чи ж ся жертва не буде найсовершеннішою відплатою, найбільше гідною жертвою подяки за всі дари і ласки, котрі ми отримали від Бога? Зовсім певно. І зовсім слушно і спасенно було би, щоби ми висказували подяку завжди і всюди Тобі, о Господи, святий Отче, всемогучий, вічний Боже, через Ісуса Христа, нашого Господа на Службі Божій. Ісус Христос дуже виразно означив Своєю молитвою подяки на Тайній Вечері Службу Богу як жертву подяки Нового Завіта. В тім значінню Церква велить християнам відплачуватися Службою Божою в подяку за всі добродійства.

3. Служба Божа є великою жертвою примирення й задовситьучинення.

Сотверення є великим добродійством, але ще більшим добродійством є відкуплення. Бо нінащо нам не придалося би, бути сотвореними на образ і подобу Бога, колиб гріх і дівол держали нас здалека від нашої цілі і кінця, здалека від неба, а вкінці пірвали нас у пропасть вічної загибелі. Ні — того не могла допустити божя любов — радше дав Бог Свого Єдинородного Сина в руки грішників, радше дав Його убити на жертву примирення, як щоби нас підчинити власти діавола і віддати на вічну загибель. „Се є Моя Кров, Кров Нового Завіта, котра за вас і за многих проливається на відпущення гріхів“. Такі слова сказав Спаситель при установленню Служби Божої,

маючи на увазі Свою смерть на хресті, щоби показати, що обидві жертви є одною й тою самою жертвою примирення на відпущення гріхів. Про се наше жертвенне ягня говорить апостол Йоан: „Він ублагання за гріхи наші; не за наші ж тільки, а також цілого світа“. І Йоан 2, 2. Про Нього лише апостол Павло: „В котрому маємо викуп кровю Його і прощення гріхів“. Кол. 1, 14. Отже слушно вчить св. Церква: Христос приносить себе Богу Отцю на жертву в Службі Божій за гріхи, котрі щодня поповнюються; слушно молиться священник, коли надрізує навхрест проскорку: „Приноситься в жертву Агнець Божий, що бере гріх світа, за життя і за спасення світа“. О, колиб ми зрозуміли, що нам треба зцілою душею жертвуватися Ісусови Христови, нашому Спасителеви, в Службі Божій, щоби разом з Ним і через Нього самі стали живою, святою і богоугодною жертвою!

4. Служба Бога є найуспішнішою жертвою прощення.

Одно є певне: ми нічого не маємо, Бог має все. Ми не маємо права на божі дари, Бог дає нам їх даром. Тому мусимо просити, завсіди просити, о відвернення дочасного зла, о наділення дочасних дібр, а головню просити о увільнення від найбільшого лиха, о прощення гріхів, просити о силу до відвернення спокуси, о силу в боротьбі й небезпеці, просити о витревалість у добрім. Просити мусимо, просити можемо; але, чи будемо також вислухані? В прощальній бесіді сказав Ісус Христос до Своїх учеників і разом до нас: „Істинно, істинно кажу вам: чогоб ви не попросили у Отця в ім'я Моє, дасть вам“. Йоан 16, 23. А деж ми маємо більше право просити в ім'я Христа, як не в Службі Божій? В тій святій жертві стає Христос, наш оборонець і заступник, з нами перед Отцем, тут надолужує Він безвартісність наших молитв вартістю Своїх заслуг, тут підпомагає наші молитви ціла Церква, в котрої імени свята жертва приноситься, а праведні на землі й святі в небі лучаться з нами. На правду велика се жертва прощення, в котрій Син Божий попереду йде зі Своїми просьбами й заслугами, а за Ним тягнеться безконечна товпа наших заступників Святих і благодіючих праведників. Хтож сумнівається, що така жертва прощення є мила Богови і для нас спасення?!

Богомольці на землі й душі в чистилищі вмють сказати, яку силу, яку потіху, який спокій дає нам жертва прощення в Службі Божій. О, колиб всі добре пізнали, відчували досвідчили силу молитв, які оточують святую жертву і через Ісуса Христа вислухані бувають у Службі Божій.

Християни! Коли Ісус Христос говорить „ніхто не приходить до Отця, як тільки через Мене“ і коли ми можемо знайти Ісуса Христа тільки в Службі Божій як вічного Спасителя й Посередника, то зовсім ясно, що всяке почитання,

всяка подяка, всяке примирення, всяка молитва є тільки в злуці з Христом, тільки через Христа в Службі Божій успішна, Богови мила й спасенна. Нема правдивого почитання, крім почитання в душі Ісуса Христа, нема гідної подяки, крім подяки через Христа, нема примирення крім примирення в Христі, нема вислухання молитви, як тільки через Христа. Христос є для нас усім у Службі Божій. Амінь.

Про церкву

„Господи, я полюбив красоту
дому Твого й місце пробування
слави Твоєї“. Пс. 25, 8.

Багацько є гарних місць на світі, що ведуть людині забути про звичайні турботи життя та бодай на хвилю переносять її в зачаровану країну золотих мрій. Але найгарнішим місцем на землі є церква, як християнський дім молитви, звичайне місце спільного Богослуження вірних, образ і передсмак небесного щастя. На її вид приходять нам на думку довгі покоління, які входили в отворені її брами й виходили з них, які пережили тут короткі, а тихі й спокійні свої дні від найранших літ весни свого життя аж до палиці сидоголового старця. Таємними словами промовляє церква до нас, що все йде, все минає, але незмінне божє слово закликає в ній людей завжди на ту саму дорогу спасення й спокою. Вона говорить нам, що тут побирає молодь свою науку, недосвідчені чують слова перестороги, байдужі слова захопоти, недбалі й легкодушні слова напимнення, грішники одержують свою кару, покуючі досягають прощення гріхів, сумуючі дізнають потіхи, слабодухи розради, вмираючі потішаються надією вічного життя. Вона вчить нас розуміти слова: „Христос — наша сила!“ Ті слова були на устах многих тих, що вже замінили своє місце в храмі на місце вічного спокою на цвинтарі. Вони були їх кличем у життя; вони повинні стати також нашим кличем.

Перейдім тепер до опису християнського храму й заснавімся над значінням його основного розміру та його внутрішнього устрою.

1. Перші християнські церкви були побудовані на основі подовгастого чотирикутника, або прямокутника. Прямокутник був змисловим образом часу, поділеного на чотири пори року й цілого видимого світа в противенстві до святого числа три, в яким перебуває Бог. Прямокутник указує zarazом на чотирох євангелістів, які є підвалинами й стовпами християнського світа. Запозичено його від Ноевого корабля, що спас людство від загибелі, та від старозавітної скинії й Соломонового храму, що були також побудовані в виді прямокутника. Пророк Езекиїл бачив у своїх видін-

нях новозавітну церкву не в іншій формі, як у формі подовгастого чотирикутника, а св. Йоан спостерігає той сам вид у небесній Єрусалимі. (Об. 31, 16).

Щойно за царя Константина Великого почали будувати церкви в формі хреста з пошани до Розп'ятого Спасителя. Сей вид являється до деякої міри подвійним подовгастим прямокутником. Обидва прямокутники перетинаються з собою під прямим кутом і вказують на обидва завіти, які звершилися в Ісусі Христі. В тій формі бачили давні християни образ чотирикутного світа. Св. Єронім каже: „Чимже іншим є вид хреста, як не чотирикутником світа? В головах є схід, по правій руці північ, по лівій полудне, а в ногах захід“. Отже збудована в формі хреста церква представляє хрест, на якому усі роди чотирикутного світа зістали відкуплені.

Хрест, якого голова є з правого боку на схід, вказує нам напрям, що повинен бути під увагу взятий завжди, коли приступається до будови нової церкви. Наша віра зі сходу прийшла й тому так треба будувати нові церкви, щоби своїм головним престолом були до сходу звернені, якщо нема непоборних перешкод. В той спосіб побудовані церкви мають глибоке, таїнственне значіння, бо пригадують входячому до них християнинові, що він віддаляється від темряви гріха та приближається до світла й сонця правди, Христа Господа, й за Його ласкою має колись дістатися до неба, що зістало через гріх втрачене.

Тому, що Ісус Христос заложив Церкву на скелі, ввійшло також у звичай, будувати церкви на горбах і піднесених місцях. Скала є змісловим образом Спасителя. Як під ударом палиці Мойсея отворилося в скелі жерело, що напоїло й скріпило спражнених Ізраїльтян на пустині, так з духової скали, якою є Христос Господь, випливають райські ріки чотирьох євангелій. Малюнками тих рік прикрашували перші християни гробниці померлих, щоби в той спосіб зазначити, що померші дістануться завдяки євангелію до небесного раю. Також апостол Петро називається скалою, не тільки тому, що ім'я Петро значить скала, але передовсім тому, що він є угодним каменем католицької Церкви. Скалою Петра є Рим. „Ти є Петро — сказав Христос — і на тій скелі збудую Церкву Мою“. Мат. 16, 18. В той спосіб на горбах і холмах побудовані поодинокі церкви є змісловим образом загальної, католицької Церкви.

У нас будували церкви на горбах і холмах на спомин тих святих гір у Святій Землі, що відіграли визначну роль в історії божого Об'явлення й нашого спасення, як також тому, щоби очистити й освятити давні місця, на яких почитано поганські ідоли. Переважала тоді думка, що ангели осідають на стрімких верхах гір, які сягають найближше до

неба, покликуючися на пророка Наума: „Ось на горах бачу стопи посла з доброю вістю“. Наум 1, 15. Пропасть, що отвиряється в долі, пригадувала перемогу архангела Михаїла над сатаною, що полетів стрімголов у невольні челюсти. Певно заважили тут також слова псаломщика: „Очі мої підношу на гори, звідки поміч моя прийде“. Пс. 121, 1. Бо й дійсно — на горах можемо подивляти пурпурово-червоне небо перед сходом і по заході сонця; на горах можемо схолодити чоло, обмити потім від праці й спеки дня. На горах царює святий спокій, тут не видно випарів долів, нема ярмаркового стиску, не чути радісних земних криків, не чути стонів і зойків грішного світа. На горах повіває спокоєм неба. Тут утихомирюються хвилі пристрастей, стихає море журби. Тут ласкоче нас легонький подув вітру, усьплює поважний пошум ялиць, пробуджує гураган шалючої бурі. На горах скріплює охлялу нашу грудь чистеньке, здорове повітря зі сходу й родяться в нас дивні думки. На горах чуємо звуки небесних арф і як орел губимося в синяві неба.

Вкінці вказує високі положення церков на святе місто на великій і високій горі, на новий Єрусалим, де вулиці — золото чисте, як скло просяйне, де мури ясписові, де ні сонце, ні місяць, не світять, бо слава божа освітила місто, а світильник його — Агнець. Об. 21. Один святий порівнює вірних з каменями, які добуваємо з гір і з нутра землі. Під ударом молота перемінюємо безформні камені в гарні чотирикутні плити, які опісля, зужиті під будову, себе взаємно підпирають і держать. Подібно також вірні є каменями Церкви, які під молотом Тайни Покаяння стаються здатні, щоби бути будівельним камінням у небеснім Єрусалимі.

2. Коли ввійдемо до середини церкви, побачимо в ній три віддільні часті: олтар, храм вірних і притвор. Християнська церква призначена не тільки на окреме місце перебування Бога, але також на місце згромадження вірних. Тому християни кладуть найбільшу вагу на внутрішнє укрощення церкви.

Осередком і життям церкви є олтар. Церква без олтаря є, як тіло без голови. Олтар узмисловлює голову розп'ятого Христа й тому буває найбільше укрощений, хоч занимає ним простір є найменший. Олтар є місцем, де звершується Пресвята Евхаристія й приноситься Христос на жертву. Тут мешкає сам привний Бог і тому, крім священника й церковної служби, яка повинна визначатися побожним життям, нікому з вірних не дозволяється сюди входити.

Троє дверей у стіні з образами, що звється іконостас, і представляє найважливіші події з історії божого об'явлення, лучить олтар з храмом вірних. Передня частина храму вірних є звичайно о один степень піднесена, а подекуди є навіть відділена особною низькою перегородою, і зовється кри-

лос або пресвітерія. Храм вірних є змисловим образом Церкви. Сама церква зображує корабель, олтар каюту корабельника, копула машт, стовпи, колюмни й філяри гребла, а хрест на копулі якір.

Оскільки Церкву, зовемо кораблем на бурливому морі в якому людство пливе й завсіди на нові небезпеки виставлене буває, а однак має обіцяну певну, затишну пристань, то порівнюємо її з кораблем Ноя. Тому говоримо, що поза Церквою нема спасення. Довкруги нас потоп і смерть, тільки в кораблі Церкви знаходимо спасення. Христос спить на кораблі, а Його ученики попадають у зневіру задля бурі. Пробудившись, кличе Христос „маловіри!“ й утихомирює море. Ученики повинні були вірити в Нього, навіть колиб Він не пробудився. Церква є кораблем Ноя, який плаває по морі дочасности й ціло переводить нас на той світ, до раю й до Спасителя. Церква спасає нас від вічної загибелі, як корабель Ноя спас людство від хвилі потопу. Звідси-то походить спосіб представлювання Христа як корабельника на гробах у катакомбах в Неаполі.

Фундамент і підвалини, що на них спочиває конструкція цілої будівлі, пригадують нам Ісуса Христа й нашу віру в Його Божество й післанництво. На тій вірі опирається вся наша надія на вічне спасення. Чотири стіни узмислюють нам науку чотирох євангелистів і пригадують нам чотири головні моральні чесноти: мудрість, справедливість, мужество й здержність; ці чесноти творять сильні охоронні мури в нашій духовій життю. Церковний поміст пригадує нам покору, про яку говорить псалмопівець: „Прилягла до землі душа моя“. Пс. 118, 25. Він пригадує zarazом також поміст неба. Високість церкви вказує на надію майбутнього життя, довжина на терпеливість, ширина на любов. Стовпи й колюмни представляють апостолів і єпископів. В Об'явленню стоїть: „Мур міста мав дванайцять підвалин, а на них імена дванайцяти апостолів Агнця“. Об. 21, 14. Один богоугодний муж говорить: „Стовпами Церкви є рівно з апостолами й євангелистами єпископи й учителі, які духово держать божий храм і підпирають його своєю наукою“. Склепіння зі звіздами представляє небесний звід і пригадує нам псалом, по словах якого повинні також звізди хвалити Господа. Пс. 148, 3.

Вікна є змисловим образом вражливости на божу правду й ласку. Подібно, як світло сонця дає кожному предмету барву, так також проміння божої ласки дають всім предметам їх прикрасу. Високі барвисті склянні вікна ставлять перед очі велич барв небесного Єрусалиму.

Найдавніші церкви потребували мало світла, бо з уваги на переслідування Богослуження відправлялися потайки, переважно в ночі. Також було звичаєм у перших християн за-

вішувати вікна при всіх святочних обходах дорогими килимами з майстерно вигантованими подіями з божого Ов'явлення. В суті річі церква не повинна бути освічена зовнішнім світлом, тільки сама собою й славою Бога, як говорить в Ов'явленню: „І не потребує місто те сонця, ані місяця, щоб світили в ньому, бо слава божя освітила його, а світильник його — Агнець“. Об. 21, 23. А пророк Ісаїя говорить: „Вже не сонце буде тобі світилом щоденним, не місяць — яснотою, а сам Господь буде вічним світилом тобі і Бог твій славою твоєю. І не зайде вже сонце твоє й місяць твій не згасне, бо Господь буде тобі вічним світилом, і скінчатся дні смутку твого“. Іс. 60, 19—20. Щож іншого хочуть Ісаїя й євангеліст Йоан сказати, як не те, що в католицькій церкві Христос є вічним сонцем, з Якого, незалежно від змінчивости земних річей, пливе по всі часи й для всіх людей світло правди, жар любови й ласки. Над Церквою здійсмається новий небозвід з незмінним світлом місяця й зізд, с. зн. слава сполуки святих.

Кругле вікно з образом Бога й вічності. Вставлені в ньому шиби в виді зізди нагадують нам ту чудну зізду, яка вела трьох царів до вифлеемського вертепу, до Спасителя й була зірничею християнства. Червоні скла в ньому вказують на Пресвяту Діву Марію, яка є тою рожею, що вийшла з кореня Єсея; вона є рожею без терня, рожею з лона св. Анни.

Церковні двері нагадують нам Спасителя, як Він сам сказав про Себе: „Ядвері: Мною, коли хто ввійде, спасеться, й входитьиме, й виходитьиме, й знайде пашу“. Йоан 10, 9. А на іншій місці говорить Спаситель: „Ось стою під дверми й стукаю; коли хто почує Мій голос і відчинить двері, то ввійду до нього і вечерятиму з ним і він зо Мною“. Об. 3, 20.

Двері є змисловим образом вузької брами. В старинних часах уявляли собі дорогу чесноти ріжною від дороги гріха. Дорога чесноти — вузька, стрімка, утяжлива й небезпечна, але веде до небесних радощів: „Вузькі ті двері й тісна та дорога, що веде до життя й мало таких, що їх знаходять“. Мат. 7, 14. Дорога гріха — широка, вигідна, весела, але веде до неколкої муки: „Широкі ті двері й розлога та дорога, що веде до загибелі й богацько таких, що ними входять“. Мат. 7, 13. Великий поет Данте поставив був напис над дверми пекла: „Хто через мене входить, нехай оставить всяку надію за собою“. Кождий християнин стоїть у своїй молодости, як мітичний силач Геракл, на роздоріжжю і, як сей, повинен рішитися йти вузькою й небезпечною, а не розлогою й вигідною дорогою.

Двері є також змисловим образом Богородиці, через яку зійшло на світ спасення. Марія є царською брамою, брамою світла, брамою сходу.

Середні церковні двері є двокрильні й пригадують старий і новий завіт, життя на землі й поза гробом, обидві таблиці з божими заповідями, двосічний меч і книгу Обявлення, яка була записана з обидвох сторін: у середині й назовні. По обидвох сторонах порога стоять переділені брамою дівиці, мудрі звідси, а немудрі звідтам. Двері церкви означають також двері неба. Хто не ходив до церкви, той подібно, як немудрі дівиці, знайде замкнені двері неба.

По отворенню входових дверей вступаємо в притвор, народом звичайно називаний бабинцем. У давніх часах притвор мав далеко більше значіння, як сьогодні, так задля багатьох дорослих, які щойно до християнства наvertsалися й тут обучалися в правдах віри, як також задля строгої покути, яка змушувала багатьох дорослих перебувати в притворі й не дозволяла їм входити до середини церкви, поки не відправили її й не дали доказів правдивого покаання.

Притворам прислужувало право азилу. Біженець знаходив у них охорону перед переслідуванням. В притворах відбувалися давніше церковні собори; в них засідали також єпископи до виміру справедливості. Але в першій мірі була та частина церкви призначена ділам милосердя. В притворі заставлялися братолюбні столи для бідних і відбувалися славні аґапи. У давніх християн було звичаєм обходити пам'ять померших у той спосіб, що по Богослуженню за них заставлялося столи в притворі для священників і вірних і запрошувано до них також бідних і гноблених, вдів і сиріт, яких на додаток обдаровувано ще грішми й одежою. Блискучий приклад такої аґапе дав Паммахій, що на похоронах своєї жінки Павлини в церкві св. Петра в Римі видав бідним обід і обдарував їх одежою та грішми. Ще й до сьогоднішнього дня полишився притвор місцем, де бідних обділюється милостиною.

В притворі знаходився образ, що представляв упадок наших прародичів, щоби вірним заєдно пригадувати, де лежить жерело всіх гріхів, від яких спасе основана Христом Церква, і щоби нагадувати їх до щирого покаання. Сей образ був причиною, що притвор називали також раєм. Тут висів на стіні також образ бідного Лазаря, щоби входячим у церкву пригадувати обов'язок милосердя супроти бідних, і образ страшного суду, щоби нехрещеним і каючимся показати, яку загибель готують собі ті, що не йдуть правою дорогою.

При входових дверех церкви в притворі стояли звичайно два льви. Лев є царем звірів і як такий є заразом змисловим образом самого Христа. Христос се лев з покоління Юди. Лев при вході давніх церков є наче їх сторожем і означає їх силу в Христі. А передовсім рикаючий лев є змисловим образом воскресення з мертвих. Слова

вмираючого на хресті Спасителя будять мерців, як рик льва молоді львинята.

В притворі знаходилася також кропильниця зі свяченою водою й хрестильниця, де в давніх часах відбувався хрест дітей і новонавернених. У тих часах вільно було тільки хрещеним входити в церкву.

Всі складові частини — олтар, храм вірних і притвор — творять одну глибоко задуману в своїм пляні церкву, яка якраз тому є таїнственным образом Бога в трьох особах і разом також образом землі, неба й престола небесної слави.

Християни! Яке глибоке й таїнственне значіння має християнська церква! Чи здаємо собі справу з того, коли входимо до неї? Чи заховуємося в ній так, як того вимагає її велич і святість? Мойсееви заборонив Бог стати ногою на місці, на яким об'явився йому. Давид виляв на радощах своє серце перед Богом у подяку за те, що змогли заєдно брати участь у приношенні жертви з тої хвили, як скинія станула на горі Сіон близько його палати. Соломон велів дорогими різьбами та сріблом і золотом прикрасити новозбудований храм у Єрусалимі. З якою почесною повинні ми відноситися до своєї християнської церкви, що вже є не тінню, а справдішним домом божим? З якою ревністю повинні ми відвідувати її, з якою запопадливістю повинні ми старатися о лад і порядок у ній? О колиб кождий з нас міг за псаломівцем Давидом закликати: „Господи, я полюбив красоту дому Твого й місце пробування слави твоєї“. Пс. 25, 8. Амінь.

Неділя VIII по Сош.

„Шукайте перш царства Божого і правди Його, а се все доложиться вам“. Мат. 6, 33.

1, По мученичій смерті Івана Хрестителя Ісус Христос відплив човном на безлюдне місце сам. А апостоли і товпи народу пішли за ним пішки з міст.

І вийшовши, Ісус Христос побачив багато народу (самих чоловіків було п'ять тисяч) і змилосердився над ними та уздоровив їх недужих. Опіля навчав людей аж до вечера. Люди так заслухалися, що забули навіть за їду. Щойно як Ісус Христос закінчив науку, почули голод, але не було чим заспокоїти його, бо хліба не взяли зі собою з дому, а в пустині не можна було нічого купити. Тільки один хлопець мав п'ять ячмінних хлібів і дві риби, алеж те все могло легко п'ятерох людей з'їсти, бо хліби в жидів не були великі й не треба було до них навіть ножа, бо їх не краляли, а ломали, Але Ісус Христос подбав про те, щоби люди не йшли

голодні до дому. Він велів апостолам посадити людей на траві й покликати хлопця з хлібами й рибами до себе. Взяв у руки хліби, глянув на небо, поблагословив і переломив їх та дав ученикам, щоби роздавали людям. Апостоли обділили хлібами й рибами всіх людей до одного. І сталося чудо. Всі люди наситилися й ще полишилося стільки решток, що ними заповнили цілих дванайцять кошів.

2. Ревність і витревалість, з якою сей нарід слухав Божого слова, нагородив Ісус Христос у той спосіб, що наситив його також тілесною поживою. Нарід бажав передовсім заспокоїти голод душі Божим словом і тому покинув дім і майно, залишив працю й ремесло, забув всі свої турботи й вирушив з жінками та дітьми на пустиню. Цілий день перебув на самоті й слухав Божого слова з уст самого Бога. Ніяка гадка не заколотила його уваги. Ніхто не думав про їду, ніхто не нудився.

Любов до Бога й журба про вічне життя виносить людину понад землю так, що вона забуває, що є людиною та може вдоволитися ангельським хлібом. Загально відомі випадки, що деякі люди в часі відпустів і місій до вечера нічого не їдять, щоби могли прийняти св. Причастя. Звичайний змисловий чоловік не розуміє потреби душі, він думає лиш про наживу й насолоду тіла, бажає змислових розкошів і розривок. Він не відчуває голоду за хлібом Божого слова, нудиться й дрімає підчас проповіді, а якщо проповідь трохи довше протягнеться, виходить з церкви й на своє оправдання заявляє, що він се вже не раз чув і добре знає. Але по його поведінці не видно, щоби він добре знав Боже слово. Якби його добре знав і був твердо переконаний про його правдивість, то певно також виповняв би його, бо не вистарчить лиш знати Боже слово, але треба його також виповняти. „Щасливі ті, що слухають Божого слова й виповняють його“. Хто слухає Божого слова й виповняє його, сей є живим членом Царства Божого на землі, яким є католицька Церква, й буде мати право на вічне щастя в небі. А зараз дається йому також те, що потрібне до дочасного життя на землі. Тому сказав колись Ісус Христос: „Шукайте перш царства Божого й правди Його, а се все доложиться вам“. Правдивість тих Своїх слів потвердив Ісус Христос чудом на пустині, як про те свідчить нинішнє євангеліє.

Скінчилася духовна пожива, настав час, щоби подумати також про тілесну поживу, бо чоловік є не лиш духом, але також тілом. Творець душі тіла подбав про те, щоби нас поучити, що се зовсім справедливо, а навіть є обов'язком, старатися про потреби тіла, але щойно тоді, коли послужилося Богови й попрацювалося для спасення душі. Ісус Христос велів покликати до себе хлопця з хлібами й рибами, поблагословив і помножив ці дари Божі та накормив ними весь нарід.

Се чудо Божої всемогучости й доброти повторяється кожного року. Кожного року намножує Бог зерно, яке хлібороб весною кидає в землю, жене стебло зі землі й каже рости колоскови на ньому, який за одно зерно дає 20, 30 до 40 нових зерен. Бог дає зернови силу, що воно кільчиться, виростає в стебло й дає колос. Бог каже світити сонцю, спадати росі й дощеві, без яких ніщо не може дозрівати. Бог повторяє кожного року в природі те чудо й дбає про всі сотворіння. Він кормить небесні птиці й прикрашує цвіти гарними барвами. Особливо є Він для нас милосердним Отцем, якому завдячуємо тіло й життя, поживуй напій.

Раз обіцяв один учитель дітям на початку жнив, що покаже їм великий стіл, при яким знаходять поживу тисячі людей і звірят, цілі села й міста й насичуються. Діти були цікаві побачити той дивний стіл. Учитель вивів дітей на гору, показав їм розлогі, збіжжям покриті поля й сказав: „Глядіть, діточки! се той великий стіл, який кожного року заставляє для нас небесний Отець. Всі ми є Його гістьми, всіх нас, як також нерозумних звірят, насичує Він з уподобанням. Почитайте з покорою того доброго, невидимого Отця, як часто глядітимете на сей заставлений стіл“. Діти зійшли захоплені з гори, а одно з них сказало: Тепер шойно розумію добре слова: „Очі всіх на Тебе вповають і Ти даєш їм корм у свій час; Ти отвираєш руку Твою, і наповнюєш все, ще живе вдоволенням“. Пс. 144, 15. І се зовсім не завдає Богови труду, ані журби, старатися про всі сотворіння, навіть про найменшого хробачка. Бо для Бога є ціла земля наче порохинка, і як на одно Його слово весь світ повстав, так також одним Своїм словом, Своєю всемогучою волею удержує Бог кожде поодинокі сотворіння.

3. Ісус Христос нагородив також того хлопця, що так охочо й радо відступив для людей весь свій запас, який забрав для себе й для своєї рідні. На зазив апостолів пішов зараз до Спасителя і в Його руки зложив хліби й риби. Ні одного кусника не задержав для себе. Яке вражіння мусіла зробити та безінтересовність сердечного хлопця, що в біді так радо прийшов з поміччю всім потребуючим: „Щасливий, хто знає бідного й убогого; в лютий дев' вибавить Його Господь“. Пс. 40, 2. Хлопець не потребував жалувати, що в свій добродушності відступив свої хліби й риби, бож тими хлібами й він сам наситився і тисячі зголоднілого народу.

Так воно буває, коли добре робимо для других. Бог не дасть Себе перевищити в доброті. Найменшу милостиню, яку даємо другим, відплачує нам Бог многократно. Він сам обіцяв небо тому, хто подасть склянку води спрагненому. Приповідка каже: Милосердного Бог помилує.

Се виказалося найкрасше в життю пророка Ілії. Під час довго триваючого голоду стрів він перед брамами

міста Сарепти бідну вдовицю. Він попросив її о склянку води й кусник хліба. Йому відповіла жінка: „Як Бог жив, не маю більше хліба, тільки жменю муки й трохи оливи. Якраз шукаю ще двох кавалків дерева, щоби ще спекти для себе й свого сина; хочемо зісти й потому вмерти“. На се сказав Ілія: „Не журися! Приготов наперед для мене з муки паланицю, а потому, спекти також собі й своєму синові!“ Вдовиця послухала. І щож сталося? Муки в горшку не убувало й збанок з оливою не став пустий, аж голод у краю скінчився. Завдяки своєму доброму ділові — забезпечила вдовиця себе й свого сина перед усякою дальшою бідой.

Подібно відплачує Бог всяке добре діло, яким ми прислужилися ближнім.

Але вернім до того хлопця, що подав Ісусови Христови свої хліби й риби. Зі всіх людей, що тоді прислухувалися словам Спасителя, є, крім апостолів, тільки він один названий. По всі часи буде його добродушність записана в Святім Письмі та, як довго світ стоятиме, тішитисямуть вірні його добрим ділом, скільки разів почують слова того святого Євангелія.

Отже будьмо вдоволені тим, що посідаємо, й поклаймо всю нашу надію на Бога, якщо навіть небогато отримаємо від Бога, а будемо вдоволені й покладатимемо надію на Його всемогутність і доброту, будемо ситі та не збуватиме нам на нічім, що кінечне для нас, а навіть зможемо й щось дати. Бог може також малі засоби при мудрім нашім уживанню так побільшити, що не відчуємо недостачі, зможемо другим давати й ще нам лишиться. Скупар, який дивиться тільки на те, який великий даток, а не на всемогутність і доброту Подателя, бідуює в достатках і дає другим бідувати; накінець зів'яне й зісхне серед свого накопиченого багатства, як зв'яне й ссихає зелена трава, виставлена на спеку сонця. Де не знають і не шукають Божого благословення, там карає прокляття Боже.

Служба Богови й спасення є першим і найконечнішим нашим заняттям. Старання про тіло не є кінцевою ціллю нашого життя, тільки засобом до досягнення тої цілі. Тому треба так получить наші старання про те, що вічне й дочасне, як Бог наказує, а тоді будемо на землі вдоволені й у вічності щасливі!

Будьмо також милосердні та вічливі для других! Справді за се не буде наше ім'я записане в Святім Письмі, але Бог затагне його в книгу життя, де так написано: „Щасливі милосердні, бо вони помилені будуть“. Мат. 5. 7. Амінь.

Ол. Герета.**Про смерть *)**

Дорогі! Такий уже закон природи, що все, що тільки є на цьому світі, проходить, усе пливе нестримно вперед, як ріки до моря, й кінчиться. Квіти, що весною й літом так чудово прикрашують нашу землю, відцвітають і вянуть. Овочі, що ними пишається деревина, осінню опадають. Птички, що своїм співом веселять Божий світ, на зиму відлітають від нас. Навіть сонечко, що так ясно у день світить, у вечері ховається за обрій. Тай чоловік — вершок усякого творива — з літами старіється, слабне, наближається шораз до могили, мусить вкінці умирати. Ні володар, ні підданий, ні пан, ні слуга, ні богач, ні вбогий, ні старий, ні молодий, ні мужчина, ні жінка — словом ніхто не є вільний від того правила — мусить умерти.

Отже не слід нам привязуватися до цього світа, а треба пам'ятати про те, що прийдеться нам умерти. А щоби ця правда красше станула нам перед очима, то розважмо за Божим благословенням те, що

I. смерть певна дтя всіх. тільки ми не знаємо де, коли й як умремо;

II. отже не вільно нам відкладати покаєння на останню годину.

I

Ми вмеремо. Це знає кождий із щоденного досвіду, бо, як то кажуть, від смерти ще ніхто не випросився. Смерть — це невідкличний засуд, це кара за первородний гріх, дана для всіх людей. Та ми, хоч знаємо, що мусимо вмерти, але часто потішаємо себе, що чейже смерть ще так скоро не прийде до нас, що нам ще не пора вмирати. Та біда в тому, що так думати є дуже небезпечно. Або ж то багато треба, щоби чоловік умер? Одна сильна прістуда, одна нагальна злість, одна болячка — те все густо-часто веде людей до гробу. Або чи не чуємо нераз, що одного несподівано привалив дім своїм румовищем, другого грім убив, інший утопився, а ще інший заснув тай більше не пробудився, а того таки від стола поклали в домовину?! А й св. Письмо дає нам на ці непевні обставини чимало прикладів: полководця Олоферна, завязаного ворога ізраїльського народу, впоеного вбито вліжку, на дітей праведного Йова завалився дім, Ананій і Сафіра за брехню згинули наглою смертю. Та не тільки поодиноких людей постигла несподівано смерть, але й цілі громади. Чи не читаємо в Біблії, що всіх сучасників Ноя затопив потоп, а пешканців Содоми й Гомори,

*) Проповідь виголошена на гомілетичнім семінарі в Богосл. Академії у Львові.

спалив огненний дощ? І Христос Господь виразно перестере-рігає нас перед непевним часом смерті та наказує: „Сторо-жіть же, бо не знаєте, в який час Господь ваш прийде!“ (Мат. 24, 42), а на іншому місці навчає, що смерть прийде, як той злодій, коли ми найменше сподіємося. Смерть, як каже св. Єфрем, це великий пан — не чекає ні накого, але хоче, щоби всі на неї ждали. Смерть — це немов гострий меч, що на тонкому волосінні заєдно звисає над нашими головами, який кожної хвили може впасти на нас. Вдумай-мося в це добре!

Неодин сьогодні з ріднею, з друзями, серед милої роз-мови з найдорожшими особами, а завтра — простягнений на смертній постелі в судорогах скінчить життя. Сьогодні рано, як квітка, що до сходу сонця розцвітається, а ввечері — як зісохле бадилля, як скошена хопта. Ця правда може стре-пенути й збудити в нас постанову: не буду безглуздо від-даватися марним розкошам світа, не стану побиватися за маєтком, не буду вже добровільно грішити! Бож кожної хвили може прийти до мене смерть і що тоді буде зі мною? Як я умру, тоді мої приятелі, що то нераз спонукували мене до гріха, забудуть про мене, що найвище кількох із них відведе моє тіло до — могили. А душа? Що з нею станеть-ся? Вона ж має стати перед Найвисшим, Найсправедливішим суддею! Як вона там покажеться грішна і нерозкаяна?

Ми про все думаємо, до всього прикладаємося, розби-раємо дбайливо все, що може нам принести дочасну користь, вигоду, чи славу. А до смерті чомусь найменше приготов-ляємося або й цілком не думаємо про неї. Забуваємо про те, що кожний день, кожда хвилина наближає нас звільна, але безупинно до тієї найважнішої хвилини, в якій скінчиться наше дочасне життя, а пічнеться вічність. А яка буде та вічність — щаслива, чи нещаслива? Це залежить від того: як хто умре. Після смерті нема вже поправи. У св. Письмі кається: „В якенебудь місце впаде деревина, там і лежатиме“. (Екк. 11, 3.) Тож подумай кожний: коли тобі прийшлосяби зараз умирати, чи хотів би ти вмерти так, як те тепер є — у гріховних налогах, у гніві, з людською кривдою та іншими важкими гріхами? А якщо ти не хотів би вмерти в такому страшному стані, то знай, що треба тобі якнайскорше поєднатися з Богом!

II

Не відкладай найважнішої справи, — справи своєї душі на старість, бо навіть не знаєш, чи ти її доживеш! Тому зачни відтепер думати про смерть! Св. Іван Золотоустий дає нам таку пересторогу: „Чи то вже пора тоді навантажувати корабель, коли ним кидають морські буруни й він про-

падає у безвістях? Або чи пора аж тоді муштрувати військо, як ворог зі всіх сторін обляг місто?" А вже й деякі зі старинних поган уважали за конечне думати часто про смерть. Филип, король Македонії, навіть держав собі хлопця, який мав йому щоденно пригадувати: „Королю, ти є чоловіком, думай про свою смерть!“ Подібно й єгипетський король Птолемей казав собі поставити на стіл трупячу чашку, а його міністер мав накликувати час від часу: „Королю, глянь, і ти будеш таким трупом!“ А християни? — пустинники, монахи, мученики й безліч святих людей — ціле життя думали про смерть і приготувлялися до неї. Вони добре розуміли вагу смерті. Тож і ми стараймося по змозі наслідувати їх!

Та не дурім себе, що ми ще в останній хвилі життя збудимо жаль за всі гріхи і Бог простить нам усе, бо Він милосерний! Так, Бог милосерний, готовий і найбільшого грішника пригорнути до свого батьківського серця, коли той кається. — Але хто зна, чи при смерті Господь Бог не відмовить нам тієї ласки, яку ми ціле життя відкидали?! А може ми тоді вже не зможемо жалувати за гріхи? — згідно зі словами св. Письма, де то Премудрість каже: „Я кликала вас, а ви не слухали“ — (Притчі Сол. 1, 24).

Вкінці, щоби ще ясніше ви пізнали, як то небезпечно відкладати покаяння на кінець життя, хай вам послужить ще й оцей приклад: В Англії жив молодий, багатий пан. Він був вихований у дуже побожнім, правдиво християнським дусі. Та як заприятелював з безбожним, грішним товариством, і сам став вести грішне життя. А коли совість докоряла йому, він продумав таке: „щоби дістатися до неба, не конче треба завсіди жити свято, вистарчить, щоби смерть була добра.“ Тому держав він собі двох католицьких священиків — одного у своїй палаті в місті, другого на селі, де часом перебував, та заєдно вмовляв у себе, що має забезпечене спасення. Якщо занедужав би в одній місцевості, чи другій, зараз зможе очистити свою душу. Тому вже й не звертав уваги на своє життя — жив щораз більше грішно. Та дуже завівся той пан у своїх мудруваннях. Одного разу виїхав він не в далеку дорогу, а кілька кілометрів — з одного свого дому до другого. Був зовсім здоровий, та в дорозі нечаяно заскочила його важка, смертна недуга. Мусів задержатися в придорожній коршмі. Слуги налякалися та побігли по священиків. Та заки вспів священик прибути, пана нестало між живими. Він помер і то навіть без ніякого знаку покаяння. Бачите, що значить відкладати покаяння на останню годину.

(Докінчення буде)

Ол. Герета**Про смерть**

(Докінчення)

Тай і не легко є щойно при смерті зачинати думати про покаяння й поправу, бо яке життя, така й смерть. Впрочім уявімо собі чоловіка, який ціле життя вперто доптав Божі заповіді, ошукував та кривдив людей, не додержав присяги, ваявся в багні грішних розкошей, а зі священиків глузував. Кажім, що такого чоловіка кидає недуга на ліжко й каже виглядати близької смерті. Як думаєте, чи легко йому тоді здобутися на покаяння? О ні! Його душа занадто прилипла до марноти цього світа. Подібно, як хорий, що йому відривають платок від рани, відчуває тоді найбільший біль, так і цей грішник страшно боліє, коли бачить, як смерть насильно відриває його від цього світа. Він тремтить увесь, що мусить покинути все й ставитися перед Найвисшим Суддею. А те слово „суддя“ — як воно його тривожить! Воно ж ставить йому перед очі його життя, виповнене вщерть самими грішними вчинками, відкриває грозу вічної погуби — вічного пекла. Та хоч він ще й мав би час прийняти останній лік — відбути передсмертну сповідь, але це для нього прямо неможлива річ. Йому треба би жалувати щиро за гріхи та благоді Божого милосердя, прощення, але що ж? Діявол, що ціле життя ним володів і тепер не відступає від свого підданого. Він вливає до совісти грішника чорну розпуку і вона кличе: „годі! немає спасення для безбожних!“ Несчастний бореться зі собою, а тимчасом надходить остання година. Пальці рук і ніг деревіють, на чоло виступають краплини холодного, смертного поту, очі мутніють, він стогне, скрегоче зубами, водить блудно очима по хаті, мову йому відняло. А ті, що стоять біля його ліжка безраді — нічого йому не всилі допомогти. Він зойкнув ще раз і скінчив життя на радість діяволам. Так умирають ті грішники, що в життю ніколи не думали про смерть, ні про покаяння.

Та не така смерть праведного, побожного чоловіка. Праведник умирає спокійно. Смерть, яку він часто мав перед очима, для нього не страшна. Вона для нього є тільки сном. У надії скорого пробудження до кращого життя, до слави, до щастя, до оглядання Бога — свого Пана, якому він ціле життя вірно служив. Один праведник на старості літ тяжко занедужав. Його син стояв над ним і плакав. Але батько був спокійний, не жалівся, не нарікав. Син дивувався, як це так можна. Та батько промовив: Сину! Слухай! Колись я подорожував по далеких краях. Останні дні моєї подорожі були найтяжші, бо дорога вела через дикі гори,

а я був уже обезсилений. Але згадка на батька й на рідну хату додавала мені сили й відваги. Я подвоїв свої кроки і вернув щасливо в батьківські обійми. Так і тепер моя життєва подорож кінчиться -- я спішу до Отця всіх людей. Це сказав і з усмішкою на лиці умер праведник.

Так і ми, дорогі, коли хочемо спокійно й щасливо вмерти, приготівляймося до смерти праведним життям! Вистерігаймося гріхів, приймаймо часто св. Тайни. А особливо не відкладаймо покаєння на смертну годину, бо це дуже небезпечна річ! Жиймо так, якби ми ще сьогодні мали вмерти! Молімся, щоби Ісус, як воскресив молодця з Наїну та Лазаря зі смерти до життя, так щоби й нас збудив із гріховного сну до праведного життя! А тоді й наша смерть не буде нам страшною — вона буде для нас наче тим заходом сонечка на те тільки, щоби воно ясніше зійшло нам уже там — у небесній нашій батьківщині. Амінь.

о. П. Яросевич

Неділя IV. по Сош.

(Про віру)

Направду, кажу вам, що між вами, що вірите в одного правдивого Бога, не знайшов я такої глибокої — сильної віри в того Бога, як у сього поганина. Так сказав Ісус Христос до жидів, відповідаючи на просьбу поганина-сотника, що благав Христа, щоб уздоровив його тяжко слабого слугу. І кажу вам, говорить Христос дальше, що багато народу зі сходу і заходу сонця т. є. поган засяде в царстві небеснім з Авраамом і Ісааком, а сини царства т. є. ті, що вірять в одного правдивого Бога, будуть вигнані в тьму кромішню.

Чому ж Ісус Христос грозить такою страшною карою віруючим у правдивого Бога? Тому, що тим синам божим бракує того, з ним прийшов той поганин до І. Христа: їм хибує сильної віри в Бога. Сі слова І. Христа відносилися до жидів, та вони відносяться й до нас християн-католиків. Як тому 19-сот років скаржився І. Христос на жидів, що не мають віри в Бога, так само скаржиться ще й нині на нас. Прирівнаймо себе то того сотника. Він поганин, не вірить у правдивого Бога, має своїх поганських божків, може зарадитися славних лікарів, має до поради ріжних ворожбитів-знахорів. І шож він? Чи йде може до ворожбита-знахора, як то робили і роблять погани. Він приходить до І. Христа і віруючи сильно в те, що Ісус Христос може уздоровити його слугу, покійно просить о ту ласку. Ба що більше! Його віра в божеську силу І. Христа така сильна, що коли І. Христос каже, що піде до його хати і уздоровить слугу,

то він кличе: Господи, я не гідний того, щоби ти переступив поріг моєї хати; лиш скажи одно слово тут на тім місці, де стоїш, а слуга мій подужає. Так сильно вірив у божу силу Ісуса невірний поганин. А ми? Якій ми у вірі неподібні до того поганина! Коли нам якесь нещастя трафиться, то нам ані на гадку не прийде піти до Ісуса і просити Його о поміч; але зате біжимо чим боржій до міста до жидівки, чи де до якої циганки чи хочби і до нашої віри ворожбитки і в них шукаємо помочі в нашім нещастю. Скажіть же тепер, чи не може і на нас Ісус Христос так жалуватися, як жалувався на жидів? А чому ж ми так робимо? Тому, що не маємо сильної віри в Бога. Ми віримо лиш так словами, а не ділами, а віра без діл, як каже ап. Яків, мертва.

Чи не правда, дорогі браття, що ви дуже розгнівалися би на того, хто вам сказав би, що ви невірні, що в Бога не вірите! Як то? — скажеш, брате. Я не є правовірний християнин-католик? Яж вірю в одного Бога; вірю, що Бог є справедливий суддя, що за добре нагороджає, а за зле карає; вірю в науку Ісуса Христа; вірю в безсмертність душі, вірю, що божа благодать мені до спасення конче потрібна; вірю, що є небо і пекло. Добре, брате, що ти в те все віриш; а знайже, що та віра тільки тоді може тобі на щось придатися, якщо будеш її визнавати не тільки словами, але й ділами; коли спосіб твого життя буде годитися з тою вірою; або інакше: тільки тоді віра твоя заведе тебе до царства небесного, коли вона буде живою, а не мертвою.

Віра, коли тільки є правдива — жива, тоді вона не лишиться лиш марним словом, але буде виявлятися на зверх ділами, що з неї походять. Але коли віра не виявляється на зверх ділами, то знак, що вона або дуже слабонька, або цілком замерла в чоловіці. Хочеш розуміти, чоловіче суєтний, „що віра без діл мертва є“? Чи ж Авраам не з діл оправдався, коли сина свого Ісаака приніс Богови в жертву? Чи не бачиш, що те його діло ішло з глибокої, живої віри в Бога? А Мойсей, а пророки, а апостоли — чи вони не є великі ділами з віри? Як тіло без духа мертво, так і віра без діл мертва. Як довго в чоловіці є душа, доти чоловік ходить, видить, чує, говорить — словом: жиє. Коли ж душа з чоловіка вийде, тоді вже ні нога не поступиться, ні рука не чепиться ні за яку роботу, очі, хоч і дивляться, не видять; уха не чує; чоловік стає зимним, задеревілим трупом. Так і з вірою. Як довго в чоловіці є жива віра, так довго вона виявляється на зверх ділами. Коли ж не видно ніяких добрих діл, що їх віра виявляє, в чоловіці віра замерла, мертва.

Віра се наче добре, здорове насіння, що кинене в землю, росте, цвите і видає зерно; коли ж із землі не сходить, то значить, що або зогнило в землі або замерле потребує вох-

кости. Так само коли віра не видає з нашого серця добрих діл, то знак, що вона або дуже слабенька або завмерла цілком. І тому кажуть св. Отці, що не може бути, щоби той, хто має живу віру, вів зле життя.

Ти, брате, віриш, що є один правдивий Бог; а деж є у тебе послух, Богови приналежний? Де честь, де любов до Бога? Чому в твоїх потребах удаєшся не до Бога, але до поганих ворожбитів-ошуканців? Віриш, що Бог є всюди, все знає, а чомуж у присутности того Бога робиш таке, чого не важився би зробити при твоїм слугі? Віриш, що Бог є справедливий суддя, чомуж не ділаєш нічого доброго, щоби ти був нагороджений? Чи парокон робиш зле, грішиш раз по раз, щоби бути тяжко покараним? Віриш, що маєш безсмертну душу, котра вічно буде жити, а по смерті тіла суджена буде; чомуж не стараєшся, щоби їй добре жилося? чомуж відтрчуєш від себе божу благодать, без котрої в муках невольних прийдеться жити душі? Чомуж не боїшся пекла, коли віриш, що воно є; що в нім вічні муки? А коли твої діла далеко втекли від твоєї віри; коли ведеш життя якраз не таке, як віра каже, не кажи, що маєш правдиву віру, живу віру, спасенну віру, якої Бог від нас жадає і яку нагороджує. З такою пустою, неплодною вірою ніхто до неба не дістанеться, але ще тяжше буде осуджений, бо Ісус Христос каже: Слуга, котрий пізнав волю свого Пана і не учинив після його волі, тяжко буде покараний.

Чи в нас віра вже на добре завмерла, се зрозуміємо ясно, коли наші діла порівнаємо з нашою вірою. Визнаємо віру християнську, а ведемо життя наче поганське. А за таку віру будемо гірше покарані, ніж правдиві погани, що Христа Господа не знали або не знають. Та може запитатися хтось: Щож робити, щоби завмерлу віру до життя збудити? В нинішнім св. Євангелію се написано! „Прийшов сотник до Ісуса, молячи його“. Зроби і ти так, брате! Зблизися до Ісуса покірно: скинь зі себе всю гордість; упокори свій розум перед Богом. Той сотник поганин, а він, чуючи про Христові чуда, пізнав у ньому Бога, приходить до нього в найбільшій покорі і просить. І ти розміркуй собі своїм розумом, що лиш Бог один тобі зможе допомогти, прийди же до нього з покорою і предложи свою просьбу.

Та не тільки пізнав сотник Бога в Ісусі, але він засвідчає се прилюдно. Не потребуєш, Господи, іти до моєї хати; скажи одно слово, а слуга мій зараз подужає. Ото маєш другу умовину до оживлення віри: се доброта волі. Сотник показав свою добру-ширу волю. Щоб ти відзискав віру, то мусиш хотіти того. Як не будеш мати доброї волі прийти до Ісуса і йому покоритися, то віри не відзискаєш.

І якуж потребу має сотник до Ісуса? Слуга мій, каже, лежить дуже слабий. Не отець, мати, жінка, дитина, лиш

простий слуга. Любов до ближнього зробила те, що він покоровся, зламав свою волю. Пізнай же, брате, з того, що Бог до себе веде терпінням, журбою — потребою. Сотник, журячися про здоровля слуги, іде до Ісуса. В тій потребі пізнав він, що сам о собі стояти не може; що йому треба підпори — ратунку, що йому треба Бога — віри. Так і ти, брате, при першій журбі — терпінню, як тільки пізнаєш, що сам собі ради не даш, іди до Ісуса, покорися, проси, а тоді віра в тобі оживе і просьба твоя буде вислухана, Бог поможє тобі в нещастю.

Бо так каже св. Письмо: „праведник з віри буде жити“. Амінь.

Неділя X. по Сош.

(Про молитву)

Господи, змилуйся над моїм сином, бо страшно мучиться, просить батько Ісуса Христа. Син йому заслаб, злий дух опутав його. Батько всюди між людьми шукав ратунку, але аж Ісус Христос поміг йому. Та й справді! Хтож може нам ліпше і скорше допомогти, як не Ісус Христос? Він помагає кожному, хто тільки з покірною просьбою і сильною вірою до Нього удається. Він і сам кличе до себе потребуючих помочі, коли говорить: „Просіть, а дасться вам; шукайте, а знайдете; стукайте, а отвориться вам“. Моліться, каже Спаситель, а дістанете все, чого вам треба до вічного спасення і до дочасного життя. Моліться, а отворяться вам ворота, знайдете дорогу до небесного Єрусалиму вічного життя.

Чому ж від того часу, коли Христос Господь, непомильна правда, вирік сі великі слова, аж до нинішнього дня отся обітниця так мало людям сповнюється? Чому Г. Бог вислухує так мало просьб, заношених перед Його престол? Скількиж то людей раз на раз калатає до брам небесних, що може ніколи для них не отворяться? Скільки то людей шукає дороги життя, а летить на дорогу загибелі в пропасть вічну? Яка причина того? Хто тому винен? Бог, чи ми люди, що просимо? Коли Бог, то з того видно, що Бог наших молитов вислухати або не хоче, або не може. Алеж Бог сам сказав: Я є правда! Небо і земля перейдуть, а слова мої не перейдуть. Чи ж тому, хто душу нашу з нічого сотворив, тяжко приходитьсь спасти її? Чи всемогучий Пан неба і землі не може улексити нужді бідного чоловіка? Чи ж той, що назвав себе світлом, дорогою і життям, не годен освітити дороги до вічного життя? Певно, що може; але скажеш: не хоче! О мій Боже! Хтож міг би бути таким невдячним, щоби таку гадку до себе припустив! Такий нехай тільки погляне на образ Спасителя, розп'ятого на хресті, і з хреста відозветься до нього безконечна божя лю-

бов. На щож ті руки розп'яті, як не на те, щоб ними весь світ пригорнути? На що рана в серці отворена, як не на те, щоб до того серця цілий світ притиснути, як не на те, щоби Своєю кров'ю змити гріхи каянника? Так, Бог хоче і може вислухати наших молитов, а коли не вислухує, то вину того припишім таки самі собі.

Ми молимося, але як? Чи таку молитву можна назвати молитвою? Запитаймо нашого сумління, що нам відкаже? Колиб відважився хтось нас так просити, як ми Бога просимо, чи ми його послушали би? Не до такої молитви, як наша, привязав Христос Господь свої обітниці. Ми хутше страхаймося, коли не поправимо наших молитов, щоби не сповнилися на нас страшні слова Апостола Якова: „Будете просити; а не дістанете,“ або слова пророка: „Кликати будуть, а не вислухаю“; „коли витягнете руки ваші до мене, відверну очі мої“. Щоби не стягнути на себе такого нещастя, застановімся коротко, як нам молитися, щоби наші молитви були і Богу милими і для нас пожиточними.

Отворім книгу св. Євангелія, там знайдемо ясно і докладно в слові і на прикладі спосіб, як треба молитися. Той самий Ісус, що навчив нас молитися, подав нам і спосіб, як молитися. Слухаймо, що говорить: „Коли молитесь, не будьте, як лециміри, що на соймищах і рогах улиць стоячи моляться, щоби їх виділи люди; амінь кажу вам, що вони приймають свою заплату“. Отже наша молитва має бути щира, не лицемірна — фальшива;— вона має походити єдино з любови до Бога. Богато є таких, що моляться для людей, не для Бога, не божі, але людські очі хочуть на себе звернути. А душі який з того пожиток? Люди, що серця зтого збагнути не можуть, похвалять тебе; але що скаже на те серцевидець Бог? Чи людська похвала оправдає перед Богом нещирю, лицемірну молитву? Чи людська похвала може вирівнати найлекшу божу образу? Чи людська похвала може душу спасти? На що придасться людська похвала без божого благословення? Вона не запалить нашого серця божою любов'ю; а чим же ми є без любови Бога? Нічим більше, як тільки порохном, що світить, а не гріє; землею без дощу, що ніколи не видасть спласених плодів життя.

Наша молитва має бути ще й покірна. Слухаймо, що в тій справі говорить Ісус Христос. Виложивши притчу про митаря і фарисея, так кінчить: „всяк возносяйся, смиритися; смиряяйже себе, вознесетя“. Бо є й такі, що, забираючися до молитви, стають перед божим лицем так, начеб не вони потребували Бога, але Бог їх; начеб вони Богу робили ласку, що моляться, а не Бог їм, коли приклонює вухо своє до їхньої молитви. Не визнають своїх проступків-гріхів, але вираховують Богови свої добрі діла, як фарисей. Справді покірна постава тіла, однак душа зухвала, зігнуті коліна, але

не пригнута гордість; руки зложені, але гадки всьому злomu приступні. Отже коли молимося, маймо завжди перед очима образ каючогося митаря. Киньмося душею до ніг Спасителя; тільки Його маймо в пам'яті; Його в гадці, в серці. Перед Ним поскаржмося на нашу біду й неміч, визнаймо наші провини; корімся, як можемо найглибше, бо ніколи не зможемо покоритися перед Богом так, як того вимагає божя велич. Страх божий і надія, пошанування й любов нехай виповнять цілу нашу душу. Всі пусті гадки стараймося якнайпильніше від себе віддалювати, бо при молитві лише одна гадка повинна нас цілих займати. Та ми при молитві всім іншим займаємося, тільки не нею. Одним з голови не сходять розпустні, нечисті гадки; інші думають про господарство, другі про свої клопоти — журби, про суди, процеси. Є й такі, що призадумуються над тим, яку би то пакість зробити сусідови чи там ворогови; моляться, щоби скапав, як та свічка. А мало хто молиться з гадкою про те, про що властиво повинен думати; що він знаходиться в божім домі, перед лицем Божим.

Та не тільки в церкві, але і в дома треба молитися широко, горячо, покірно. Нехай нас до того приводить гадка, що Бог є не тільки в церкві, але й на кождім місці. Тільки що пробудимося з нічного сну, першу гадку звернім до Бога. Впадьмо на коліна перед Богом — Отцем нашим, перед Богородицею — Матір'ю нашою; просім їх о благословення та поміч при кождій роботі чи відпочинку, бо св. Апостол виразно каже: Чи то їсте, чи пете, чи щонебудь іншого робите, все робіть на славу божу. Так кожда хвиля нашого життя, кожде діло має причинятися до слави Божої.

Та недосить, коли наша молитва буде щира, покірна, горяча. Вона ще має бути сполучена з живою вірою. Слухаймо знову слів Ісусових: Про що з вірою просити будете, дасться вам. До сотника каже: По вірі твоєї нехай тобі станеться. До розслабленого: Дерзай, чадо! відпускаються тобі гріхи твої. До невісти Хананейської: Жінко, велика твоя віра, нехай станеться тобі, як жадаєш! Тими словами і іншими показав нам Спаситель, скільки добродійств можемо випросити у Бога, коли просимо з кріпкою вірою. Коли хочемо, щоби й до нас Христос відозвався тими словами, просім з вірою в Його всемогучість, а дасться і нам.

Але і найліпша молитва не багато нам допоможе, коли в ній не витриваємо. Не досить, щоби наша молитва була тільки раз доброю, вона повинна бути завжди доброю. Що дня потребуємо помічі і благословення божого, тож що дня і просити маємо; що дня відбираємо багато добродійств від Бога; отже випадає що дня за них дякувати, що дня ображуємо Бога, чи ж не маємо що дня просити о прощення?

Отже щоби наша молитва була досконала, мусить бути завжди однаково щира, покiрна, мусить бути витривала.

Але може хтось скаже, що й такої щирої, витривалої молитви Г. Бог не завжди вислухує. Правда! Та тоді не смутитися, а радше радуватися тим треба. Дуже часто сповняє Бог просьби злих і безбожників, але на їх згубу; а не сповняє просьб добрих і побожних, але то для їх добра і спасення. Просимо, щоби Бог улекшив нашої біди — недостаткови, та хто знає, чи маєтки не були би причиною зубожіння нашої душі? Просиш о здоровля; але може відзискавши здоровля тіла, страстиш здоровля душі? Бог ліпше знає, чого тобі треба, тому не завжди сповняє твої просьби. Отже кождий раз, коли молимося, робім се з цілковитим підданням божій волі. Того навчив нас Ісус Христос своїм прикладом, коли в олівнім городі молився: „Отче, а ще возможно да мимоїдет чаша сія от мене; но не якоже аз хошу, і но якоже Ти“. Відверни від мене, Отче, ту чашу, але не тому, що я хочу, але як ти хочеш! Так і ми в нашої молитві просім: Отче наш, коли можна, нехай біди і нужди, терпіння і нещастя віддаляться від мене; але не моя, а твоя нехай буде воля. Амінь.

Неділя XI по Сош.

Одного разу розповів Ісус Христос своїм ученикам таку притчу: Один цар мав багато довжників і зачав рахуватися з ними. І коли так з ними рахувався, привели до нього одного довжника, що був йому винен десять тисяч талантів т. є. велику силу грошей. Тоді розказав цар продати його і його жінку і діти і цілий його маєток, щоби відобрати бодай якусь частину своїх грошей.

Але той довжник упав цареві до ніг і сказав: Пане, почекай мені, а я все тобі віддам. І цар змилосердився над ним; пустив його на волю тай ще дарував йому весь його довг.

Коли той царський довжник вийшов на вулицю, здибав чоловіка, що був йому винен 100 сотиків. І насів на нього: Віддай мені довг! А той чоловік упав йому до ніг тай проситися: Почекай мені, а все тобі віддам! Але він не хотів чекати і всадив його за тих марних 100 сотиків до вязниці.

Коли се побачили його товариші, пішли до царя і розповіли йому річ. Цар розгнівався, закликав того довжника до себе і каже до нього: Рабе лукавий! То я тобі дарував такий великий довг, а ти не змилосердився над тим бідаком і за марний довг саджаєш його до вязниці? І казав цар мучителям доти мучити його, доки не віддасть всього довгу.

Ось таку притчу розповів Ісус Христос ученикам, а на кінці додав: Так само зробить з вами Отець небесний, як

не простите кождий зі щирого серця ближньому вашому, коли той супроти вас провиниться.

Ся притча образ великого божого милосердя до нас людей і образ нашого лукавства супроти других людей, супроти наших ближніх.

Той цар, що рахувався з своїми довжниками, се Г. Бог; а ті довжники се ми люди. Кождий з нас то той довжник, що був винен цареві велику силу грошей. Від малої дитини, як тільки прийдемо до розуму, аж до старости затаємо довг за довгом супроти нашого царя Г. Бога. Бо скільки разів згрішимо, стільки разів задовжуємося у Г. Бога. Скільки того довгу затає кождий з нас через час свого грішного життя, се знаєте самі. З кождим днем, з кожною годиною наш довг у Г. Бога більшає. Скільки то разів на день переступаємо божі заповіді, скільки ріжних безбожних гадок перейде через нашу голову? Скільки разів на день розсердимося на батька, на матір, на дитину, на брата чи сестру? Скільки злости, гніву, ненависти до наших ближніх заховуємо у своєму серці? А кождий гріх, зтягнений нами супроти Г. Бога, то довг, з котрого мусимо здати рахунок перед нашим царем Богом; то довг, котрий мусимо віддати!

Г. Бог має повне право судити нас за ті довги; а коли ми не всилі того довгу віддати, так має Господь повне право покарати нас вязницею, страшною вязницею, в котрій будемо плакати і зубами скреготати — неклем.

І якже виконує Г. Бог те своє право супроти нас? Чиж карає нас по нашій заслугі?

Справді, він нас кличе до рахунку; але коли щиро з Г. Богом порахуємося, коли на св. сповіді щиро визнамо всі наші гріхи, коли щиро з серця закликаємо: Боже, милостив буди мені грішному, то Г. Бог готов дарувати нам весь наш довг; Г. Бог готов забути ті всі нечислені кривди, що ми їх йому заподіяли. Готов Господь помилувати нас, бо він многомилостивий, він жерело всякого милосердя. Він знає нашу слабу волю; знає нашу нерішучість; знає за всі спокуси; які на нас на кождім кроці напастують; тому не карає нас безоглядно, не карає нас після нашої заслуги, але чекає нашої поправи.

Так Г. Бог дарує нам наші довги. Але в заміну за те жадає, щоби й ми відпускали тим, що провиняться супроти нас. Коли застановимося над тою ріжницею, яка є між тим довгом, що його Г. Бог нам відпускає, а тим, що ми маємо відпускати нашим ближнім, то побачимо, що Г. Бог жадає від нас дуже мало. Г. Бог відпускає нам великі, тяжкі, нечислені гріхи, що ми їх поповнюємо зовсім добровільно зі всею зухвалістю. А довги, що маємо відпускати нашим довжникам, се тільки малі, незначні провини.

Г. Бог відпускає нам так, що приймає нас за своїх синів, робить нас наслідниками царства небесного, учасниками своїх ласк. А від нас не жадає того, щоби ми, відпускаючи ближньому, приймили його за нашого друга, товариша, приятеля; жадає тільки, щоб ми йому, як кожному іншому, бажали добра для його душі й тіла, щоб ми по нашій можливості допомогли йому, скільки разів він нашої помочі запотребує. Г. Бог відпускає нам наші гріхи тільки з самого милосердя; Він сам з того не має ніякого пожитку; а нам каже відпускати довжникам нашим на те, щоб воно вийшло нашій душі на пожиток; щоб ми мали більше заслуги, коли станемо на страшнім суді Христовім.

Так поступає Г. Бог зі своїми довжниками — з людьми. А якжеж люди роблять зі своїми довжниками? Люди не мають милосердя для своїх довжників; не знають, що се значить: дарую тобі твою провину, забуду тобі, що ти мені зле зробив; що ти мене скривдив. Люди не знають справедливості одні супроти других, ані супроти себе самих; бо собі все даровують, хочби яку велику провину. А то тому, бо люди се великі самолюбів. Чоловік у біді приходить до сусіди і проситься у нього: заратуй, сусідо! А сусіда, буває, ще й тішиться з його біди. Сам жадає, щоб йому другий допоміг; але щоби він допоміг ближньому, о, се вже ні!

Ходять по землі ріжні сотворіння, але такого завятушого, як чоловік, нема ні одного. Вже не говорю про людей чужих собі: та придивімся життю найближшої родини! От є чоловік і жінка! Нехай но жінка зробить щось не так, як чоловік скаже; що то зараз крику, скільки то сварні, проклонів, ба навіть приходить і до бійки! Нема тої солодокости Христової, нема вирозуміння, нема того духа спокою, який повинен бути між дітьми одного батька — Бога.

А як браття й сестри живуть зі собою — особливо, коли діляться майном?

Чиж треба вам, браття і сестри, говорити, що тоді діється? Чи перейде тоді хоч один день в тій родині без сварки, проклонів, без бійки? Злість, гнів, ненависть, заздрість так опанують людей, що ціла родина викине зпоміж себе Бога, а стане мешканням диявола — правдивим пеклом! Не день, не місяць, не рік, не два, але ціле життя буде він пам'ятати те, що батько „скривдив“ його.

Браття між собою й мордуються не раз за марні марниці — рідні браття!

Ось маєте правдивий образ людського завзяття, людської злости. Молимося що дня „і остави нам долги наша, якоже і ми оставляем должником нашим“, а робимо цілком противно! Ми хочемо, щоб Г. Бог дарував нам наші гріхи, провини, але коли хтось провиниться супроти нас, о, то йому не спустимо ані на волос, караємо його до самого остатка,

ще й тішимося з його мук і терпіння! Мстимося на наших довжниках, але забуваємо на кінець тої притчі, забуваємо, що той цар зробив зі своїм довжником! Ото за те, що він не помилював свого довжника, але всадив його в тюрму, зробив з ним цар то само! Ось справджується пословиця: якою мірою міряєш, такою відміряється тобі! Всадив цар того немилосерного чоловіка до тюрми, щоби відпокутував за всі свої довги. Памятайте, дорогі браття і сестри, кінцеві слова Ісуса Христа: „Такожде Отец небесний сотворит і вам, аще не отпустите кийждо брату своєму от сердец ваших прогрішення їх“.

Якщо ви не відпустите тим, що провинилися супроти вас, то не надійтеся у Господа Бога прощення своїх провин. Се слова правдиві, се щира правда! Сеж говорить Г. Бог, І. Христос!

Тож, дорогі браття й сестри, коли може хтось із вас забув, що значать ті слова, що їх щодня вимовляє „і оставинам, якоже і ми оставляєм“, нехай по нинішній науці возьме собі до серця ті слова божі, нехай добре запише їх собі в серці, щоби ми собі їх пригадали, коли на нього прийде хвиля гніву й завзяття на ближнього свого. А хто стоїть тут у св. церкві з завзяттям на свого ближнього, нехай викине з серця ту трутину, що йому життя затроює; нехай проститься з ближнім своїм, а побачить сам, як весело, як легенько зробиться йому на серці, коли той камінь скине з нього. Амінь.

о. А. Галандюк

Неділя XVI По Сош.

„У малім ти був вірний, над
многим тебе поставлю; увійди в ра-
дість пана твого“. Мат. 25, 21.

Ісус Христос часто послуговувався притчами у своїй науці. В тих притчах умів таким приступним способом вложити найвисші правди віри й обичаїв, що їх розуміли всі люди і навіть нелітні діти. Одну з Христових притч оповідає нам сьогоднішнє євангеліє. Один багатий чоловік виїздив у далекий край. Прикликав він своїх слуг і розділив між них свої таланти. Одному дав п'ять талантів, другому два, третьому один, кожному відповідно до його здібности, і відїхав. Перший слуга працював і заробив ще п'ять талантів. Другий придбав ще два таланти, а третій не працював, але закопав свій талант у землю. По довгій часі вернув нан. Скликав своїх слуг і ночав числитися з ними. Перший слуга приніс йому десять талантів, а другий чотири. Пан похвалив їх, і, нагороджуючи, сказав до кожного з них: „Гаразд,

слуго добрий і вірний, у малім ти був вірний, над многим тебе поставлю; увійди в радість пана твого". На кінець прийшов третій слуга, приніс один талант і сказав: „Пане, знав я, що ти строгий чоловік, жнеш, де не сів, і збираєш, де не розсилав; я боявся, пішов та сховав талант твій до землі; ось тобі твоє". Пан нагнівався на лінивого слугу, казав відібрати талант від нього й дати тому, що мав десять. А лінивого слугу велів кинути в темницю, де був плач і скрегіт зубів.

Релігійні правди, які вияснює отся Хвистова притча, вчать нас добре покористовуватися божими дарами і в той спосіб приготуватися на божий суд. Але щоб ті правди лежали нам дійсно на серцю і ми йшли за їх вказівками, послухаймо коротко вияснення тої притчі і застановімся 1. над призначенням чоловіка, 2. над життям чоловіка, 3. над долею людини у вічності.

1. Чоловіком, що відїхав у далекий край, є Христос, що відїйшов до Свого Отця в небі та колись знову прийде і потягне Своїх слуг до обрахунку. Слугами, яким повірив Свое майно, є вірні. Талантами, що роздав вірним, є природні дарування, сили і нагоди до доброго, як життя, здоровля, пам'ять, розум, маєток, а в ще більшій мірі надприродна освячуюча ласка, яка освячує душі вірних для божого царства, і ділаючи ласки, які помагають їм збирати скарби для неба.

Ті таланти розділив Бог у неоднаковій мірі. Одному дав п'ять, другому два, а третьому один. Одному дав під одним поглядом більше, під другим менше. А зділав се тому, щоби один другому помагав і вправлявся у взаємній любови. Але чому Господь Бог дав одному якраз таку, а іншому ту мірку талантів, того ми не знаємо. Однак се знаємо, що Бог зділав так у своїй нескінченій мудрости і любови. Та віра заховає нас перед гордістю, якщо ми більше одержали, а перед слабодушністю і завистю, якщо ми менше одержали. Бог дав нам таланти на те, щоби ми ними орудували. Від тих, яким більше дав, буде більше вимагати, а від тих, яким менше дав, буде менше вимагати. „Кому дано багато, багато вимагатиметься від нього". Лук. 12, 48.

Зі сказаного пізнаємо призначення християн.

Християнин повинен себе уважати за слугу свого Бога і Христа — за слугу, що не має нічого сам зі себе, але все, що доброго посідає, від свого Бога і Спасителя має. Тому повинен добре уживати дарів і ласк, котрі йому Бог дав, щоби мати зиск, зиск для доброї слави, для добра своїх ближніх і для спасення своєї душі. Він має призначення відробити відповідно до кількості повірених собі талантів. „Кому дано багато, багато вимагатиметься від нього".

Возьмім собі ті слова до серця! Пізнаємо своє християнське призначення! Бог покликав нас до життя не тому, щоби ми собі, але Йому служили. Бог випосажив наше тіло і душу всіми потрібними здібностями і силами на те, щоби ми їх найперше виобразували, а опісля обернули їх на Його славу та своє й своїх ближніх спасення. Він підпомагає нас своєю ласкою й хоче нас також надальше підпомагати. Він визначив кожному з нас круг ділання, в котрім ми з успіхом можемо сповнити своє призначення.

Якже представляється дійсне життя чоловіка на основі притчі про таланти?

2. Бог звертає нашу увагу на дві класи християн. Одні християни використовують і добре оруднують всім тим, чим наділив їх Бог, се значить, божою ласкою та дочасними і духовними добрами. Інші не покористовуються ними; вони обертають все, що їм Бог дав, на свої хвиливі приємности, а не на своє та своїх ближніх спасення і не на божу славу.

Перші є вдячні Богови задля Його дарів і ласк, вони запопадливо оруднують ними, працюють і добро творять відповідно до скількості повірених собі талантів і осягають приріст на божих дарах і ласках. А ті що, свій талант закопали, є невдячні для Бога, без запалу, щоби свої дари добре використати, не роблять нічого доброго і не одержують приросту на добрах і ласках, якими їх Бог наділив.

Вони навіть марнують і нищать божі дари, бо уживають і надуживають їх не по божій волі, але по глупоті свого серця.

З тих двох клас християн тільки перша має на оці своє призначення, і служить Богови одержаними від Нього дарами. Християни другої класи затратили своє призначення, бо або не уживають божих дарів по божій волі, або зуживають їх проти божої волі.

А тепер звернім свої очі на себе самих!

Ті зпосеред нас, що знають своє призначення, дбають про благородність свого серця і живуть так, як учить святе Євангеліє. Вони борються з покусами, усувають або виминають перешкоди спасення, використовують запопадливо час і нагоду, щоби ставати щораз ліпшими і бути чесними. О, колиб гурток таких добрих і чесних зростав з дня на день посеред нас!

Але далеко більше є посеред нас таких, котрі закопують повірені їм таланти. Вони не стараються побожно жити і не слухають докорів і напімнень своєї совісті. Вони не думають про Бога, занедбують богослуження і молитву і запопадливо дбають тільки про те, що дочасне і земне.

Жиючи серед грішного світа, віддаються грішним пристрастям, допчуть божий закон, осквернюють себе нечисто-

тою, нарушують чуже добро, стають налоговими грішниками, бунтуються проти Бога і Його Церкви. Горе таким людям, коли не спам'ятаються, поки ще час, і не завернуться на праву дорогу божих заповідей.

Такі люди вже на світі дуже нещасливі, а якаж доля жде їх у вічності!

3. На притчі про таланти бачимо, який обрахунок прийметься нам колись зложити і яка відплата чекає нас.

Хто повіреними собі даруваннями і ласкою добре орудував, буде нагороджений. Чи він мав п'ять талантів, чи два, якщо був вірний, привітає його Господь як доброго і вірного слугу. Чи він мав п'ять талантів, чи два, се незначне в порівнянні з тим, над чим його Господь поставить. Він отримає свою заплату від свого Господа на втіху собі і своєму Господеві.

Але яка велика буде кара того, що не використав повіреної собі ласки! Він виступить перед своїм Господом як лихий і лінивий слуга. Якщоб посмів себе уневиняти, побільшити ще свою провину. Йому відбереться те, що мав, і виключиться його від спільності з Богом та передасться його на вічну муку.

А коли така доля жде того, котрий не використав повірених собі дарувань і ласк, то щож тоді станеться з тим, котрий на пусто змарнував і надужив їх.

Згляд на нашу вічну щасливу або вічно нещасливу долю на другім світі повинен нас привести до поважної задуми; повинен тих, котрі є вірними, в добрім скріпити, а тих, котрі є невірними, до поправи життя спонукати, щоби вони також доступили вічної заплати.

Таку заплату отримали всі святі мученики і праведники. Вони були добрими і вірними слугами й увійшли у вічну радість Господа. Та заплата щасливості є також приготована для нас і ми отримаємо її, коли будемо вірні.

Нехайже задля тої заплати, задля тої радості не буде для нас ніякий захід затяжкий, ніяка боротьба, ніякий труд, ніякий тягар, ніяка жертва завеликі.

Будьмо вірні нашому Господеві, щоби ми у вечері нашого життя й опісля в день страшного суду почули з уст вічного Судії блаженні слова: „Гаразд, слуго добрий і вірний! увійди в радість пана твого“. Амінь.

Неділя XVII по Сош.

„Перше, заки помолишся, приготуй себе і не будь, як чоловік, що кусить Бога“. Сір. 18, 23.

По приказу Господа нашого Ісуса Христа ми повинні заєдно молитися і ніколи не переставати. Але бувають часи,

в яких ми повинні ширіше і ревніше молитися, як звичайно, та бути більше витривалими і постійними в молитві. Такими часами є години великих спокує, дні важких досвідів і загроза горя та скрути. Якщо якісь часи напоминають людей, щоби в молитві шукали у Бога захисту, то ними є передовсім наші часи. Затяжка господарська криза, непевне завтра, ворожнеча між народами і державами, переслідування Церкви і боротьба з Богом, з релігією, яка безпощадно ведеться на землях колишньої Росії і яка поширюється по малу по всій земній кулі, змушують нас звернути своє серце до Бога і в Ньому шукати помочі, заради й опори на грозяче лихо. Дорогою, що веде до Бога, Творця неба й землі, є молитва. Молитва єдина з неволі нас вирве. Тільки, щоби наша молитва була побожна, постійна і покійна, як молитва поганської невісти Хананейки, що в нещастю, яке спало на неї задля страшних страдань навіщеної злим духом її доньки, кличе заєдно і з повним довірям: „Помилуй мене, Господи, Сину Давидів, донька моя тяжко біснувата!“ І хоч початково Христос Господь не хоче її вислухати, ані припустити до себе, вкінці зневолює Його її безпереривна, покійна молитва до вислухання її: „Жінко! велика твоя віра; нехай буде тобі, як хочеш“. І одужала її донька від того часу. Добра молитва виеднує нас те, о що просимо. Але щоби молитва була добра, треба дуже багато; передовсім потрібне є приготування, про що звичайно забуваємо.

Не даром говорить св. Дух: „Перше, заки помолишся, приготови себе і не будь, як чоловік, що кусить Бога“. Сір. 18, 23. „Приготовте свої серця Богови і служіть Йому одному“. І. Цар. 7, 3. Щоби пересвідчитися, яким конечним є добре приготування до богоугодної молитви, застановімся сьогодні над ділом молитви, напрямом молитви і ціллю молитви.

1. Молитва є побожною розмовою з Богом і летом нашої душі з земних низин до небесних висот. В молитві розпочинаємо далеку мандрівку, залишаємо землю, дім, рідню, свояків, приятелів, а навіть своє власне тіло, уриваємо на час всякі відносини з людьми і вступаємо до неба, щоби знайти там приятеля, за яким нудьгує наше серце, в якого товаристві мило нам на душі, якого розвага ділає як бальсам на нашу хору душу. Ми входимо в розмову з Тим, котрого всемогуча рука вивела з безодні небуття ангелів і людей.

Коли вибираємся в далеку дорогу, то вже наперед добре і довго надумуємося, що нам потрібне і про що треба ще постаратися, щоби наша подорож випала добре. Все, що підчас подорожі являється безпотрібним тягарем, що нам на заваді, лишаємо в дома; але з того, що конечне, не забуваємо нічого, кілька разів перешукуємо свої кишені та свій

подорожний клунок і зчаста запитуємо себе, чи не забули чого. Щойно коли ми зовсім певні, беремо палицю в руки і розпочинаємо мандрівку.

Щож треба нам узяти на дорогу до неба? Гроші? Алеж ні, їх не потребуємо тоді. „Блаженні убогі духом, бо тих є небесне царство“. Запаси поживи? Також ні. Бог сам наситить нас на дорозі до неба, бо наша душа, яка зноситься до Нього, жиє не хлібом, тільки словом, що виходить з уст Бога. Провідників? І се ні. Бог приказав своїм ангелам, щоби стерегли нас на тій дорозі. Отже щож? Тільки одно. Наше серце, бо воно саме веде розмову з Богом; молитва є властиво мовою серця до Бога. Коли наше серце має говорити, то мусить також мати гадки і вишукувати слова, щоби ту небесну розмову могло вести з Богом. Про те треба нам постаратися через приготування до молитви.

Проповідник, який в імя Бога хоче говорити до сердець вірних, наперед добре розважить, про що говорити до них. Він возьме під увагу церковний час, настрій вірних, бажання свого власного серця для їх дочасного і вічного спасення, загляне до св. Письма і попросить св. Духа о просвічення й поучення; щойно потім почне говорити. Якщоб він спустився на те, що прийде йому на язик, булоби се зухвалістю супроти Бога, в котрого імени говорить, булоб се легковаженням вірних, до яких звертає свої слова.

А ми гадаємо в молитві вступати в розмову з Богом без усякого приготування. Ми не боїмося гріха, коли від першого ліпшого нашого заняття або навіть від гріха переходимо до молитви без приготування. Чиж то не є легковаженням Бога, зухвалим і грішним упованням на Його поблажливість і лагідність? Але в якийже спосіб можна найкрасше приготуватися до сеї святої розмови? Відорвімся на кілька хвилин від світа, відвернім свої змисли від його впливів, подаймося до нашої найскритшої комнатки, до домівки нашого серця з нашими думками і спитаймо себе про дві річі: яке лихо гнече нас і чого доброго недостає нам? Будьмо щирі зі собою при відповіді на ті два питання, а знайдемо подостатком того, про що повинні ми говорити з Богом, багато лиха, про якого відвернення треба нам благати, багато доброго, про якого наділення треба нам просити. Богато нарікань задля невислухання молитов замовклоби, колиб ми бодай трохи часу посвятили на те, щоби застановитися, про що нам слідби просити.

(Докінч. буде)

о. А. Галандюк

Неділя XVII по Сош.

(Докінчення)

Якщож не отримуємо того, о що просимо, то тільки тому, що зле молимося. „Просите, тай не приймаєте, тому, що зле просите“, се значить: без приготування просите, пише св. Яків. Як. 4, 3. „Не знаєте, чого просите“, сказав Ісус Христос до Якова та Йоана, синів Заведеевих. Скільки людям мусівби Христос Господь дати таку відповідь! Молимося зле, бо дуже часто просимо нерозумно Бога о речі, які шкодилиби нашому спасенню та якими хіба наділиви нас Бог, загніваний на нас. Добре приготування вказує нам також, у яким напрямі маємо молитися.

2. Молитвою звертаємося до Бога, найвисшого Пана, неба і землі. Коли горожанин бажає передати своєму володареві прохання на письмі о наділення його ласкою, чи поважитися стати перед ним, як перед кождим собі рівним? Його одяг буде чистий і старанний, його постава зраджуватиме шанобу і покору; він вже заздалегідь подумає про ту важну поведінку і з боязким серцем думатиме про те, чи він є також гідний того, щоби знайти прийняття і послухання у свого пана. Опісля вступає він в салю прийнять свого володаря і тремтячою рукою, з глибоким поклоном, передає своє прохання на письмі. Володар вже перед тим освідомлений про бездоганне життя того чоловіка, про його праведність і покірну вірність, нахилюється приязно до нього, бере до рук його письмо, перечитує його і каже здивованому прохачеві: Станеться тобі по твоєму бажанню. Коли ми входимо через небесні ворота і стаємо перед лицем Царя царів, щоби передати Йому просьбу в молитві, випадає відложити повсякденний одяг наших думок і наложити одяг покорі і синівської глибокої пошани; належало би відлучити наше серце від нечистих і неправих пожадань і накинути на нього одяг чистих думок. Найкрасшою запорукою на те, що наша молитва дістанеться до неба, є чисте, безгрішне життя. „Хто вступить на гору Господню, або стане на святім місці Його?“ питається цар Давид і дає таку відповідь: „неповинний руками і чистий серцем“. Пс. 23, 3, 4.

„Бог відкидає молитви без віри, огорнені ляком дочасних журб, омотані жадобою земних дібр, безплідні в добрі

діла“, пише св. Іларій про молитви тих, котрі говорять свої молитви без приготування, зимним серцем, а може навіть з привязанням до гріха і без охоти поправи, як зимні, безбожні люди. Не робім дурниці й не жадаймо вислухання своїх молитов від Бога, перед котрим не являємося як слуги перед Господом, але котрого бажаємо зділати в своїх нерозважних просьбах слугою своїх земних химер і жадоб.

Якщо хочемо, щоби наша молитва була вислухана, повинні ми молитися з живою вірою й сильною надією на Бога, Не попадаймо в зневіру й не кажим: Наша молитва була даремна, але з повним довірям говорім до себе: ми справді не гідні, щоби нам Бог помагав, але надіємося на Його велике милосердя. Тоді рідко коли наша молитва буде даремна. Бог прихилиться до нашої просьби і вислухає нас, що є власне ціллю нашої молитви.

3. Молитва впроваджує нас в посідання земних і небесних дібр або увільняє нас від дочасного і вічного лиха. Коли хочемо напевно досягнути якусь ціль, послугуємося звичайно такими середниками, які надаються до досягнення такої цілі. В протинім разі всі наші зусилля будуть даремні й ми не досягнемо задуманої цілі.

Молитва є ключем до неба. Одначе ніхто не може бути такий наївний, щоби думав ключиком від годинника отворити вязневи двері від вязниці. Хорий, позбавлений мови, не може описати лікарєви місця і познак своїх терпінь і даремно очікує від нього помочі. Давай людині, що піднеслася з ліжка по тяжкій недусі, шість разів денно пісної юшки, вона не почує прибутку своїх сил від неї. Тільки добра молитва, молитва, яка спричинює внутрішнє очищення й шире упокорення, є ключем до неба. Лиха молитва не зможе виводити душі навіть з тілесної неволі.

Гріх є найнебезпечнішою хоробою зі всіх недуг, Бог сам є лікарем, що вилікує душу з тої хороби; молитва є мовою грішника, щоби свої терпіння міг відкрити небесному лікарєви. Хто тої мови не знає, хто не вмє так молитися, щоби Бог розумів його, той не буде спасений і вмере без покаяння в своїх гріхах. Немає навернення без молитви. „Без Мене не можете нічого“ говорить Спаситель. Божа ласка є сильною стравою душі, молитва посудиною, в яку збираємо ласку божу, але тільки богоугодна молитва; квола молитва не виеднає ніякої ласки у Бога.

Нерозкаяної, закамєнілої душі, що невпинно летить у пропасть вічої загибелі, не затримає ніяка земна сила; людська красномовність, людська повага, людські погрози і кари не є всилі спинити її бігу; але божа ласка ще зможе її затримати на краю загибелі, коли вона вже близька упадку. Молитва на смертній постелі, в смертній боротьбі, на-вернула до покаяння і вирвала від вічної смерти вже неодну

душу, яку диявол вже мав за свою. Але тоді треба безумовно здатися на божу волю, як учить св. Кипріяні: „Коли зявиться покірна віра і наступить цілковита здача на Бога, дасть Бог ласкаво те, чого домагаємося від Нього на вколішки і з пошаною“.

Молитва не є звичайним, тільки святим небесним ділом, тому не можна добре відправити її без приготування. Молитва є дорогою й мостом, що крізь терпіння, боротьбу і труднощі життя веде і переводить нас до Бога, в країну вічного спокою. Молитва без приготування, без вірності, без побожності і покорі полишає нас далеко від Бога. „Сей нарід почитає Мене устами, але його серце далеко від Мене“. Мат. 15, 8. Молитва, що впливає зі скупленого духа і добре приготованого серця, веде скоро до Бога і ставить нас не тільки перед Його лицем, але також лучить нас як найтісніше з ним. Ціллю молитви є вислухання і поміч Бога. Бог вислухає нас і поспішить нам на поміч, коли наша молитва походить з добре приготованого, чистого і покірного серця. Великий і багатий є наш Господь у небі в своїм милосердді. „Серцем скрушеним і смиренним Бог не погордить“. Пс. 50, 19. Амінь.

о. Омелян Квіт

Неділя XII

А коли молодець почув те слово,
відійшов сумний (Мат. XIX, 22).

І відійшов молодець від Ісуса Христа сумний. У нього було бажання жити після заповідей Божих, якась таємна сила кликала його до Бога, але він не може зараз рішитися, щоб пуститись вузькою дорогою в слід за Христом, він завагався і тому відходить сумний.

М. Д.! А скільки то і ви в щоденному житті переживали таких сумних хвилин. Нераз якийсь такий сум ваше серце огорне, що годі його описати, висказати, чи з другими поділитись. Десь у глибинах серця відчуваєте душевний глум і докір, і не знаєте його причини. Тоді звичайно ви невдоволені, захмарені, починаєте нарікати на своє життя. Але колиб ви трохи застановились над причиною цього суму і внутрішнього неспокою, ви відкрилиби в собі таємну силу, товаришку життя — вашу совість.

Колиб ви хоч на хвилину відвернули свої очі від земських приман світа, ви побачилиб її лице. Колиб ви на хвилину відвернули вуха від світового гамору, ви почулиб її голос. Про нею вона сказалаб вам, та серед гамору світа і вічної погоні за земським добром, щастям, ви не чуєте її голосу. Тому в нинішній науці буду говорити про совість:

- 1) як вона ділає на тих, що її слухають;
- і 2) як мститься на тих, що її каменують.

I

Убив чоловік сусіда. Ніхто не бачив. Закрив його у землю і сліду не стало. Доходили, слідили — не дізнались. Здається: все гаразд, навіть люди призабули. Аж тут за рік зголошується до суду чоловік і каже: „Цього сусіду я забив і закрив у землю. Судіть вже мене, бо довше не видержу“.

А там несла жінка обід женцям у поле. За межею чийсь бурячки так гарно вдались, що аж мило подивитись. Тай чомуж не вирвати кілька, ні душі живої не видати. А в пасхальну сповідь сповідається жінка, що вирвала два бурачки. Щось як ланцюхами прикувало ці бурячки до її пам'яті і досі не дало забути.

А дитина шкляночку на столі збила. Чистенько кусники позмітала на смітник, аж мама в хату. Зачервонілось дитя, очка пішли в долину і голосу нестає. Ніхтож його навіть не питає, що сталося.

Щож це таке? Совість! Це немилосерна наша пані, що не дасться прикрити, приспати, забути, ні перекупити. Піде чоловік за голосом совісті — добре, не піде — вона помститься на ньому. Поповнить чоловік злочин, вона зараз виписує в його серцю і пам'яті незапертий вирок. Для доброго чоловіка совість є милим приятелем життя, а для людини злої волі вона стає страшним переслідувачем. Людина тоді нидіє, марніє, лице і чоло зарисовується бороздами, волос сивіє, сон втікає, страва не смакує. Хтілосьби кудись втікати від світа і людей і годі собі місця знайти. І ніхто його тоді не судить, не потягає до відвічальності, не заковує в кайдани, не мучить, а тільки власна совість збунтувалась. Нераз скаже собі наївний чоловік: „А хто там пекло оглядав“! А оце грижа совісті — чиж замало змальовує це місце неспокою?!

Тому, М. Д., коли часами відчуваєте такий внутрішній неспокій, сум і докір, ви радьтеся тоді своєї совісті. Вона веде рахунки, переводить контролю, радить. Що вона вам скаже, ідіть за її голосом. Бачилиж нераз, як люди рахувались зі своєю совістю щойно тоді, коли судьба кинула їх на смертне ложе і чотирма стінами відгородила від гамору світа. Як мучились вони. Не лишайтеж своїх рахунків аж під кінець життя, але рахуйтеся зі своєю совістю кожний раз, коли вечером кладетеся спати. Розкуйте її з кайдан гріха в св. Тайні Покаяння!

II

Є у світі добро і зло. І вже маленька дитина пізнає ріжницю між ними. Вона знає, що лізти в огонь — зле,

а бавитись на сонці приємно. Кождий розумний чоловік мусить сказати, що за добро належиться добро — нагорода, а за зло належиться зло — кара. Справедливий суд мусить бути. Коли за зло вже ваша совість судить, а світські суди карають, то якжеж осудить Трибунал Вічності? Немає такого банку, щоб приймав однаково добрі і фалшиві гроші. Або вибираєте зло і чекаєте темноти, або вибираєте добро і з ним засядете в світлі вічної радості. Не можна двом панам служити.

Або існує для вас Бог, або не існує. Та немає народу в світі, який душею не відчував би над собою надземної, небесної сили Божого Маєстату. І вчені, що блудними своїми розумуваннями зводили других, при кінці життя самі навертались до Бога, хіба що кінчили життя в страшних судорогах і боротьбі з власною совістю. Десять заповідей Божих, що їх передав Господь Мойсееви на горі Синай, вириті Богом не тільки на двох камяних таблицях, але і в серці кожної людини. Навіть погани розуміють декальог і заховують його. А раз ви знаєте, що є над вами Бог, ви мусите так жити, як Бог цього хоче і вимагає.

Але скаже хтось: А от буває так, що злочинець убіє чоловіка, ограбить, опісля другого, четвертого... і веселий і добре йому і щастить йому.

Буває й так. Але совість у цього злочинця вже скаменіла, а раз душе його камяна, то й ділає, як камінь. Цегла, що впала з даху і вбила дитину, зовсім нічого собі з цього не робить. Той злочинець, що замордував людину, переживав грижу совісти, але щоби не чути її голосу, поборює її в той спосіб, що вбиває другого... четвертого... Всеж таки прийде час, що совість візьме верх і упімнеться за свої права.

М. Д.! Жиди добре знали, що Христос не є звичайним чоловіком, бо творив Божі діла, але в своїй закаменілості ведуть його на суд. Пилат, чужий чоловік, умиває руки і каже: „не нахожу в тім чоловіці ніякої вини“, але вони кричать: „кров його на нас і на наші діти“. Розіпняли Христа, сонце заховалось, земля здригнулась, Юда повісився, та Жиди даліше каменують свою совість і бють печатки на гробі Христа, жовнірів ставлять. Христос воскрес, а вони дають жовнірам гроші і просять казати, що Христа нічю його ученики вкрали. З'являвся Христос по воскресенню, апостоли свідчили, полилась ріками мученича кров, цілий світ повірив, одні лише Жиди до нині не повірили.

Та прийшов день пімсти. І на Юду і на Жидів совість зачала щораз більше налягати: Що ви зробили? Що ви зробили?... І Юда не видержав навіть одного дня, а в 70-тім році по Христі сповнились на жидях їх власні слова: „кров його на нас і на наші діти“. Римські війська облягли Єрусалим,

виморили одних голодом, інших вимордували без пощади. Не було деревини, де не висілоби по кільканацять трупів. Навіть руїни міста заорали, щоб сліду не остало.

Та свою совість можна вкаменувати не тільки такими злочинами, як убійство, грабіж, але й повсякденними гріхами. Кого совість кличе до Бога, а він шукає свого щастя тільки в багатствах і вигодах світа, той ніколи спокою не зазнає. Люди за марний гріш чи скибу землю життя жертвують. Совість докоряє їм, що зле роблять, але вони не слухають її голосу, тому вона помститься на них хочби аж поза межами цього світу. Саме до них відносяться слова нинішнього св. Євангелія, що: „Лекше є верблюдови пройти крізь ухо ігли, ніж багатому увійти в царство небесне“. (Мат. 19, 23).

Скільки буває між людьми намови і силування до обмов, фалшивих зізнань, присяги. Ці люди кривлять свою душу і затроюють совість других на ціле життя. Ось це причини цього смутку і невдоволення на землі. Бунт проти власної совісти не дасть спокою.

Тому, М. Д. дідіть за голосом вашої совісти і не будьте сумні, але веселі. Нехай ваша совість буде вам не суддею, але приятелем і ширим дорадником. Говоріть з нею, радьтеся, здавайте рахунки, щоб щасливий і веселий був вам кінець. Хочби вам прийшлось дуже багато терпіти, та з чистою совістю ви сильні, сміливі, отверті, веселі — щасливі. Ви не залякаєтесь ні перед громом, ні вогнем, ні навіть самою смертю. Не відходіть від Христа сумні, як цей євангельський молодець, але приступайте до Христа з повною радістю, очищуйте свою совість у його Найсвятіших Тайнах і відходіть веселі, щоб колись вкінці повернули до Нього на вічне мешкання при спільній трапезі радості. Амінь.

Неділя XVIII

Говорять йому: „злих за зле стра-
тить, а винницю віддасть іншим
виноградарям, котрі віддадуть йому
плоди в свою пору“. (Мат. XXI—41).

В нинішньому св. Євангелію оповідає Христос таку притчу: Був один чоловік господар, що насадив винницю, огородив її плотом, викопав у ній точило до витискання вина, збудував вежу, віддав виноградарям і відійшов. А коли зближалась пора плодів, післав він слуг своїх до виноградарів, щоби взяли його плоди. Але виноградарі схопили його слуг, одного побили, другого забили, ще іншого укаменували. Знову післав він других слуг більше, ніж перше, і з тими поступили так само. Вкінці післав він до них свого сина, кажучи: Чейже засоромляться перед моїм сином. Та виноградарі, коли побачили сина, кажуть між собою: це

наслідник, ходить, убемо його і будемо мати його спадщину. І схопивши його, вивели з винниці і забили. Тепер питає Христос фарисейв: коли прийде господар винниці, що зробить з тими виноградарями? А фарисей говорять йому: Злих за зле погубить, а винницю передасть іншим виноградарям, котрі віддадуть йому плоди у свій час.

М. Д.! Вичуваю зараз ваше, може навіть обурення на тих злих виноградарів. Якжеж вони могли так негарно, нечесно й несовісно поступити зі своїм господарем? Якжеж так твердо й жорстоко віддячилися йому за добро? Але тепер спитаю вас: Що зробить той великий Господар неба і землі з тими, що здорові й сильні ввійшли в посідання розлогих піль, садів, лугів, дібров, з яких весь збут обертають тільки для земської вигоди, наживи й марнотратности, а про великого Господаря й словом не згадають? І в найменшому відсотку не звертають Богови з того, що від Нього дістали. Що зробить з тими, що кпинами й насмішками, наче каміннями, жбурляють на тих, божих слуг, що впоминаються за той збір для великого Господаря? Що зробить з тими, що вигнали Його Єдинородного Сина на Голгофту, а грішним життям до нині Його розпинають?

Люди розсілись на божім ґрунті і забули за його Господаря. Поробились панами, якби весь світ від віків до них належав і на віки їх має бути. Забули нещасні, що на цій землі ми тільки подорожні. Тому застановімся в нинішній науці:

- 1) Звідки ми взялись на землі;
- 2) нащо нас Бог сотворив;
- 3) що чекає нас за вірність Богови.

I

Звідки ми взялись на землі, до кого належимо і хто має право над нами, це кождий з нас знає. Кождий є свідомий того, що він є ділом рук Божих, від Бога походить і до Бога має вернути. Кождий знає, що він не є паном землі, але дістав її тільки в аренду, якої речинець вигасає з кінцем його життя. Як нагим і без нічого родився, так і вмираючи все оставить на землі, а тільки душа його піде перед цього великого Господаря здати рахунок зисків і страт з уживаної ниви.

Кожда людина відчуває свою залежність від Бога, бо коли повстання чоловіка є ділом рук Божих, то і ціле його життя є в руках Божих. Навіть погани цю залежність відчували, тільки не вміли докладно цього висказати. Одні думали, що держава, яка видає закони і опікується громадянами, має найбільше право над чоловіком, другим здавалося, що найвисше право над людиною мають родичі, бо дають дитині життя. Та просвічені вірою мусіли люди переконатись,

що належать до Бога і тільки Він має над ними найбільше право.

В Адамі Бог сотворив чоловіка, дав йому силу множитися, сотворив йому душу і поблагословив його. Як Римляни колись, маючи багато невольників, випікали на їх чолі свої печатки, щоб кождий пізнав, до кого належить, так і Бог на нашій душі вибив свою печать безсмертності. Родичі дали життя, але вони є лише орудником у пляні Божім і кожда мати мусить сказати до своїх дітей так, як сказала колись мати сімох братів Макавейських Соломонія до свого сина, якого вели на муки: „не бійся ката, але іди з готовістю на смерть, бо хочу тебе разом з твоїми братами оглядати наново у вічнім життю!“ (2. Мак. 7).

Хоч Бог нас не потребував, але коли сотворив, не може бути байдужим на те, чи ми слухаємо Його, чи ні. Все, що маємо, маємо від Бога. І зір і слух і здоров'я і багатство не ми собі дали, а все є даром Божим. За це ми маємо Його любити, Йому служити і піддаватись Його волі. Чи Бог нам дає, чи від нас бере — має право. Коли забирає дитину, не питається родичів. Без всього можемо обійтись, та ніколи без Бога.

Якжеж часто люди забувають про Бога. Вони користуються Його дарами, тішаться зором і слухом і здоров'ям і багатством, але це все уживають тільки для себе, а може навіть проти Бога. Вони не признають над собою ніякого права, кплять собі зі слуг Божих, виганяють Сина Божого на хрест, а навіть готові стати на про з самим Богом. Нещасні хотілиб докинути болотом на сонце, та зависоко воно.

II

Нашо ж Бог сотворив нас? Чиж потребував нас для свого совершенства? Ні! Він сотворив нас з любови, щоб поділитися в нами тим щастям, яке має в собі. Євангельський господар віддав виноградарям винницю вже засаджену, огорожену, з готовим знаряддям плодозбору, щоб осінню поділитись з ними гарним збором. Так само і Бог дав нам розум, серце і волю, щоб ми Його пізнавали, любили і Йому служили, а за це поділились з ним вічним щастям у небі.

Все, що бачимо у світі, має свою ціль і середники до осягнення її. Цвітка тоді зацвіте, коли корінчик притягне для неї води і соків землі, а листочки зачерпнуть для неї поживи з повітря. Нащо булоб плавців для рибки, колиб води не мала, нащо крилець для птички, як не літалаб. Навіщо чоловікови розум, яким доказує чудес, а Бога не знавби, навіщо серце палке, геройське для світа, а мертве для Бога. Як рибу манить вода, а птичку простори, так і наша душа рветься до Бога. Тільки чоловік слабкої волі і лінивий іде за пристрастями світа і служить їм рабом.

Вже в нашій природі лежить те, що розумом хотілиб відкрити і пізнати всяку правду. Вже маленька дитина цілісний день свою маму засипує питаннями, а що це, а чому це, а нащо, а як і т. д. Вчені люди літами просиджують над книгами, та роздумуть над різними винаходами, відкриттями, щоб облегчити життя людині. Які горді є винахідники своїми відкриттями, а цілий світ величає їх і плеше з радости в долоні, що пізнали те, чого досі не знали. Але знаємо, що сама наука ще ні зеренця правди не створила і з трудом тільки відкриває і пізнає деякі правди, що є лише слабою відбиткою тої правди, яка є в Бозі.

В природі серця міститься бажання любити все, що добре, гарне. А чимже є краса сотворінь у порівнянні до красн, яка є в Бозі? Коли подивляємо щось гарного в природі, то на те, щоб думка наша линула до джерела, звідки вся краса походить. І вже св. Августин сказав: „Неспокійне моє серце, доки в Тобі, Боже, не спочине“. А Соломон, що цілу свою державу обложив золотом і сріблом, сказав наприкінці життя: „Марнота марноти і все марнота“.

Колиж пізнаємо і полюбимо Бога, тоді наша воля мусить рішитися, кому має служити. Або стане вона панею ваших змислів і зробить вас слугами Бога, або дасть волю вашим пристрастям і зробить вас рабами землі. Або будете служити Богови і тішитися славою і щастям у Нього, або будете служити світові і станете невільниками дочасности і вічності.

III

Щож нас чекає за вірність Богови? Відповідь на це проста: Якою мірою мірите, такою вам відміряться. З яким серцем віддалились ви Богови, таке побачите у Нього в страшну хвилю. Колиж ви Бога любили і Йому служили, тоді велика ваша нагорода на небесіх.

Бог не обов'язаний нам за нашу службу платити. Як володар не є обов'язаний платити своїм підданам, так і Бог не є обов'язаний платити за сповнення закону. Лихою ми назвали цю дитину, що при родичах казалаб собі за все платити. Міг Бог так зробити, як робить держава, що каже підданам: Сповниш закон, то добре, нічого за це не дістанеш, а переступиш закон, понесеш кару. Отже Бог може і має право домагатися сповнення Його заповідей без винагороди. Але міг Бог наділити нас й дочасною, земською нагородою. Та чи це вдоволить нас? Чи булоби вистарчаючим щастям? Чи далоби нам відповідь на питання про вартість нашого життя і безсмертності душі?

Бог інакше все урядив і зі службою Йому зв'язав наше щастя. Вже Авраамови сказав: „служи мені вірно, а я буду твоєю нагородою“. „Чого око не бачило, ані ухо не чуло,

ані у серце чоловіка не прийшло, це приготував Бог тим, котрі Його люблять“ (І. Кор. II. 9).

М. Д.! Зваживши це все, зробім собі постанову, що від тепер хочемо інакше жити. Не хочемо бути тими виноградарями, що збунтувалися проти свого господаря. Ми хочемо бути виноградарями, що віддадуть своєму Господареві Його часть, щоби не стратити нашої части в небі. Ми вигнанці на цій землі, подорожні, деж знайдемо поміч, потіху на цій долині сліз? Тому скажемо за апост. Петром: „Господи! до когож підемо? Ти маєш слова життя вічного“ (Йоа. VI, 68). Амінь.

о. Богдан Цурковський

Про Католицьку Акцію

(проповідь на Архієрейській Службі Божій в часі канонічної візитації Скалатського деканату 1933 р.)

Аз есмь путь и живот. Йоан 46.

Цей 1933-тий рік є небуденним роком у життю цілого християнсько-католицького світа. Бо якраз цього року минає 1900 літ від смерти Христа Спасителя на хресті. І з цієї причини голова католицької Церкви, Святійший Отець Папа римський, проголосив цього року для цілого християнсько-католицького світа так званий святий або ювілейний рік, в яким великі ласки з небес спливають на всіх тих, що віддадуться під опіку Христа та зложать Йому приречення вірності. Наш нарід, як може ніякий інший у світі, використав цей благодатний, святий рік тим величавим святом, яке відбулося у Львові в день празника св. Юрія Побідоносця, 7. травня цього року, а в тиждень пізніше по всіх парохіях нашої архідієцезії, в яким святі віддав свій найбільший скарб, свою молодь, під опіку Христа Спасителя.

А Боже Провидіння зарядило так, що саме в цей ювілейний святий рік зволив завітати у межі нашого деканату Преосвящений Єпископ Кир Іван, щоби в часі цього тяжкого лихоліття покріпити нас на душі, запалити у наших серцях ще більшу любов до Христа та надію на красше майбутнє.

Ці дві, такі памятні події: ювілейний рік і ця канонічна візитація Преосвященого Владики не повинні, ні, не сміють, спалахотіти мов цей солом'яний огонь та безслідно проминути у нашій життєвості тільки у формі милого спомину, а навпаки, вони мусять стати зворотною точкою у нашій життєвості, вони мусять дати спонуку до нашого душевного відродження в Христі Ісусі.

А обставини склалися так, що на це вже крайня пора: або тепер або може вже ніколи! Не йде тут про якусь дру-

горядну річ, ні, тут йде про само існування, о бути або небути нашого народу.

І тому в такім важнім ділі звертаюся до Вас, наш Пресвящений і Дорогий Владико, з уклінним проханням: Благословіть нас усіх; благословіть мене, щоби я своїми немічними устами зумів хоч у дрібній частині виповісти вагу хвили, благословіть і всіх тут присутних, вірних дітей своєї Церкви і народа, щоб ті слова не відбилися безслідно мов о тверду скалу-граніт, але щоб по словах Христа Спасителя „упали на землю благу“ та здоровим гоном зійшли у наших серцях.

Дорогі во Христі браття і сестри! Мабуть кождий з вас чув, у часописах читав, а навіть у школі вчився про ті так звані вулкани, про труси землі, де то страшні підземні сили стрясають землею, коли то під їх діланням найсильніші будівлі колибаються та валяться, коли то предвічні гранітні скали у порох розсипуються, коли сотки і тисячі людей в одну мить тратять цілий свій добуток і життя, непевні свого завтра... Такі то самі потрясення, тільки іншого роду, стрясають нині цілим людством. Нинішній час — це час великого та затяжного лихоліття, так званої кризи, яка своїми оковами огорнула увесь світ і здається, нема вже такого закутка, де вона наглядно не давала себе відчувати. Мільони безробітних, людей молодих, здорових та охочих до праці, що цілими літами шукають праці та заробітку, а знайти не можуть і через це зі своїми родинами та дрібними, невинними діточками терплять найчорнішу нужду, загальний господарсько-промисловий застій і зубожіння широких верств населення — оце білянс, оце жниво цього лихоліття. А коли додамо ще цю новочасну панщину, яку завели у себе большевицькі можновладці, панщину куди тяжшу та жорстокішу, як давна, — то образ цього невідрадного положення у головних рисах бувби готовий.

Та однак, на жаль, на цім не кінець. Це тільки, як то кажуть, одна сторона медалі. Відвернім цю медаль і на другий бік, а побачимо, що і ця друга сторона не ліпша від першої, ба, своєю жакливістю вона ще гірша, ще страшніша від першої! Бо коли на першій стороні бачимо ми так зване матеріяльне, себто тілесне та маєткове положення людства у сучасну хвилю, то по другій стороні бачимо ми його душевний стан, його моральний рівень.

І тут криза, страшна криза, в виду якої так і хочеться закликати словами поета: „кругом неправда і неволя!“ Погляньмо тільки у широкий світ, а побачимо, як то чобіт переможців брутально топче та брукає найсвятіші почування переможених, як людське самолюбство без жадних скрупулів по людських трупах ступає, як воно глухе та сліпе на зойк розпуки та терпіння і сльози меншого брата. А розгорнім часописи, то аж кишить у них від всяких мордів, грабіжей, самогубств, злодійств, ошукань та різних інших тяжких зло-

чинів. Це все так нам збуденніло, що не робить на нас вражіння, що про найбільше гідкий та рафінований злочин читаємо наче якусь байку, так я собі „до подушки“, щоб скорше та спокійніше заснуло! А зрештою чи аж часописів нам треба, щоб побачити цей застрашаючий моральний упадок людства? Чи, щоб побачити це, мусимо їхати десь у чужі краї, чи може у цей осередок моральної гнилі та розкладу он там за Збручем, у царстві антихриста? Погляньмо тільки кругом себе, що в нас діється, а з боєм серця мусимо сказати: І в нас недобре та невесело! Спитайте тільки подругів, мужа і жінку, про їх життя, спитайте родичів про їх рідних таки дітей, спитайте рідню, братів, сестер, сусідів про їх взаємні відносини, спитайте про ті „манка“ та недобори громадянських установ, про крадіж публичного добра, які тепер на порядку дня, спитайте молодь про їх невинність, погляньте на цю безхарактерність, що за Юдин гріш та за марну марницю каже бути руїником та зрадником своєї св. віри та народу — а досить вам буде!

Розважуючи це все, подумаете собі: Певно, що воно так далі бути не може, бо згинемо, пропадемо у цім лихоліттю, всеж таки якась рада, якийсь лік на це мусить знайтися! Так, правда, не від сьогодні уміні та вчені люди працювали та працюють над ущасливленням людства, всі свої свої сили напружують, щоб винайти такий спосіб, такий лік на біду та людську нужду. І під впливом їх наук повставали та повстають різні партії, які — кожда на свій спосіб — подають раду, подають лік на біду та нужду. А ліки ці, як звичайно ліки, від уміркованих аж до радикальних, революційних. І всіх тих ліків пробували люди, бо хтожби собі добра не хотів, „попопаючий — як то кажуть — і бритви хапається!“ І ми самі свідками були, як то зарево революції обхопило було по війні цілу середню і східну Європу, як то під її діланням великі, превеликі зміни настали, однак добра, як не було, так і нема, навпаки: воно ще й гірше стало! Таж в ім'я цього земського добра, щоб рай — як вони обіцяли — тут, на землі, завести, потекло ціле море братньої крові там за Збручем, на Україні та в Росії, але чи дійсно там добро, рай на землі настали? Колиб ми про життя та долю тамошніх людей навіть ніяких вісток не мали, то вже сам факт, що відти утікають не якісь нероби-дармоїди або люди що до вигідного життя, до так званого люк்சусу, привикли, але робітники і селяни, що то вже від маленької дитини до біди та тяжкої праці привикли, що зрештою ви, над границею самі на власні очі бачите, а утікають відти мимо кільчастих дротів на границі, мимо ліса багнетів та машинових крісів, наражуючися на смерть, бо — як самі кажуть — там уже їм видержати годі, що ліпша смерть, як таке життя, то видно, що не рай, а пекло там на землі.

Так отже всяких способів пробували люди, щоб свою долю поправити, величезні жертви майна і крові поносили, однак все завело, все надармо! І знову ці умні, учені люди почали застановлятися, що це за причина, що всі так дуже захвалювані ліки на поправу людської долі заводять, ба, ще гірше стає. І по довгих дослідах, по всесторонній виміні гадок, винайшли вони цей блуд, задля якого ці всі ліки нінащо здалися. Цим блудом є легковаження, а навіть заперечування невмирущого людського духа, безсмертної людської душі. На живого чоловіка, на людину, глядять большевики як на бездушну машину, яка по заспокоєнню своїх тілесних потреб нічого більше до щастя не потребує. Та саме життя показало, що так воно не є, що чоловік не машина, що цю слабеньку матерію, що людським тілом зветься, оформлює безсмертний дух, який не дасть скувати себе в кайдани і домагається своїх прав. Хто безкарно намагається нехтувати ці предвічні права безсмертної людської душі, цей не добро, а загладу людині готує. І ці самі учені люди закликають людство до відвороту з блудної дороги. Ударним кличем найновіших часів, кличем людей красшого майтутнього є: Рівночасно з тілом плекаймо й людського духа, виховуймо морально й душевно сильні одиниці, бо тільки морально і душевно сильний загальє в спромозі відродити людство до красшого завтра, бо тільки він зможе опанувати це тяжке лихоліття, яке тепер переживаємо. Однак тут заходить важне питання: Хтож нам дасть, хто виховає ці душевно та морально здорові одиниці? Ніхто інший, як той, що сказав: „Я дорога і правда і життя“ — Христос Господь. Вже старинні грецькі та римські учені, що жили ще перед народженням Христа Спасителя, казали, що без Бога, без релігії нема правдивого добра на світі. А Великий папа Лев XIII в цей спосіб відзивається: „Коли у чоловіка слабне релігійне почуття, що підносить та убагороднює душу і витискає у ній почуття права і моралі, тоді приходить його упадок, тоді він віддається своїм диким склонностям, він думає тільки про власну користь, а наслідком цього буває ворожнеча, незгода, війна та ворохобні, супроти яких безсилі є всякі закони, суди, а навіть оружна сила“. Правда, які це вірні знімки сучасних відносин!

Одиноким ліком на сучасне тяжке лихоліття — це поворот до Христа. В західних краях бачимо вже сильний такий рух, берімся до цього і ми і то негайно, поки ще час. Бо коли під впливом матеріальної й моральної кризи могутні державні народи заломлюються, хитаються, то щож говорити про наш бідний, нещасний нарід, що то його мов цей горох при дорозі „хто йде — то скубне“. Ми не маємо чого ждати, бо звісно, що „нім товстий схудне, то худого біда візьме“.

Отже не ждім із заложеними руками на поправу відносин, не сподіваймося, що може прийде якийсь геній-чоло-

вік, що чудо нам зділає та за одним замахом зліквідує, про-
 жене це тяжке лихоліття, добробут та гаразд нам принесе.
 Ключ до розв'язки сучасної біди знаходиться в нас і тільки
 у нас самих. Не з гори, але з долини, від нас самих, від
 наших родин, громад та цілої суспільности мусить початися
 до кращого майбутнього. А це відродження можливе тільки
 через поглиблення релігійности, через розширення християн-
 сько-католицького світогляду на всі ділянки нашого життя.
 Однак щоби наша праця користь принесла, щоб лихови за-
 радила, то вона мусить бути обдумана та зорганізована.
 І якраз це має на цілі т. зв. Католицька Акція, установ-
 лена для цілого християнсько-католицького світа теперішнім
 Святішим Отцем Пієм XI, а введена в нашої церковній
 провінції нашим Високопреосв. Митрополитом Андреем. Пе-
 редовсім покликана до життя в цих днях т. зв. Католицька
 Акція Української Молоді, або коротко КАУМ. Цілий тягар
 оборони та поширювання св. віри спочивав дотепер на пле-
 чях духовенства, то є єпископів і священників. Однак часи
 змінилися. Надто вже глибоко та широко вкорінилося зло,
 загато вже ворогів так чужих, як і, на жаль, своїх, має
 наша батьківська свята віра, щоб самі священники, хочби які
 ревні та запопадливі, могли собі дати раду. Тому Святіший
 Отець і наші Владики кличуть до Вас: Дорогі во Христі
 браття і сестри, будьте і ви апостолами та оборонцями св.
 віри Христової, а передовсім ти, наша надіє на красше зав-
 тра, наша дорога молоде! Поможіть священикам у їхній
 праці для добра загалу.

А як спільною працею, спільними зусиллями можна ве-
 ликих, прямо неімовірних діл доконати, то наведу вам на
 закінчення один приклад. Є на півночі Європи один невеличкий
 край, менший як Галичина, що Нідерляндією зветься.
 Хоч густо заселений, однак панує у цім краю невиданий
 у нас добробут. А цей добробут видерли мешканці цього
 краю невсипучою працею та спільними зусиллями великому
 та могутньому ворогові — морю. Як уже сама назва краю
 вказує, лежить він низше позему моря, то значить, що море
 є висше від нього. Де тепер урожайні поля, було колись
 морське дно, з якого мешканці цього краю тяжкою, спільною
 працею виперли воду, а на границі між морем і цим краєм
 побудували великанські запори, тами, щоб вода знову не
 вдерлася та не залила краю. При цих тамах поставили вони
 сталих вертівників, які днем і ніччю вартують, щоби могутні
 морські філі не перервали їх. Однак від часу до часу зри-
 ваються сильні бурі та гурагани, які спініними, могутніми
 філями ударяють раз-у-раз об ці тами і під їх впливом по-
 чинають вони тріщати та подаватися. Самі вартівники, мимо
 невсипучої праці, не всілі були би їх поконати. І тоді на
 їх зазив несеться голос тривоги по цілім краю і все, що

жие, старі і молоді, мужчини і жінки, біжать до загрозованих заборів і спільною працею оборонюють свій край від загибелі.

Дорогі во Христі браття і сестри! Невсинучою працею та спільними зусиллями наші предки також поставили таку таму проти своєї загибелі, а нею є наша батьківська свята віра. До береження цього нашого скарбу, нашої святої віри і обряду, є Богом покликані сторожі, єпископи і священники. Праця їх у звичайних, нормальних часах вистарчає. Однак під цей час страшного лихоліття зірвалися могутні бурі та гурагани невірства та моральної гнилі, які загрозовують нам загибеллю та руйнуванню. І тому Богом покликані сторожі нашої св. віри, наші Владики, б'ють у дзвін тривоги та могутнім голосом старозавітних пророків кличуть: Браття, позір! Та-ма, запора проти нашої загибелі, наша свята батьківська віра в небезпеці! У чийм серці не вигасла ще хоч іскорка любови до своєї Церкви та свого народу, хто добра своїм дітям бажає, нехай спішить до помічі, до рятунку!

Спішим і ми чим скорше до оборони нашої святої віри, вступаймо цілими рядами до Католицької Акції, гуртуймося під прапором Христа Спасителя, а певно що під цим прапором знайдемо дорогу до кращого життя. Амінь.

о. В. Р. Рабій

Воздвиження Чесного Хреста

„Хресту Твоєму поклоняємся,
Владико, і святоє воскресеніє Твоє
славим“.

Дорогі в Христі браття і сестри!

1. Свята Церква сьогодні ставить нам перед очі Хрест Господній, прибраний, прикрашений в осінні цвіточки. Співаючи прекрасну церковну пісню „Хресту твоєму“, похилиємо свої голови перед святим Хрестом, нагадуючи собі ту велику радісну подію вишукання Хреста Господнього на горі Голгофті через св. Єлену, матір римського цісаря Константина. І як тоді патріярх Макарій підносив Хрест у гору, благословляючи народ, так і нині св. Церква підносить Хрест і враз з великими поклонами співає „Господи Помилуй“.

2. Хрест Господній це дерево, на котрім були розп'яли Сина Божого, це найдорожше знамя для кожного віруючого християнина. Хрест це знамя побіди над сатаною, над неволею гріха, хрест це символ тріумфу Божественного Спасителя і Його Церкви. Свята Церква з великою пошаною ставиться до св. хреста. Двічі до року виставляє Хрест своїм

вірним у храмі божім до особливого почитання. На кождім місці бачимо хрест: у церкві і поза церквою, при дорозі в селі і в місті. Церква-Мати знаком святого Хреста хрестить, відпускає гріхи, благословить. Хрест Ісуса Христа це наша віра, спасення, сила, початок і кінець нашого життя.

3. Дивлячися на прикрашений Хрест Господній, нагадуємо собі криваву дорогу Ісуса Христа з хрестом на Голгофту. Бачимо Ісуса — Сина Божого збитого, скатованого, опльованого, пониженого, як на своїх зболілих раменах несе тяжкий Хрест. Бачимо, як виснажений, ослаблений Ісус тричі паде під своїм Хрестом, розуміємо добре, скільки терпінь, болю і крові коштувало наше відкуплення. І що ж нам каже цей виставлений хрест? „Хто хоче за Мною іти, нехай возьме свій Хрест і іде за Мною“. Так! Хто хоче бути учеником Ісуса, хай двигає свій хрест терпінь, нещастя, у цім життю. Ніс Ісус Христос свій хрест і Матінка Божа і всі святі угодники, мученики, і ми мусимо теж нести свій хрест, нужно й покірно, здаючися на волю Божу.

4. Якась дивна сила тягне нас до св. Хреста. Вже від Голгофти від розбійника, сотника, котрі навернулися біля Хреста, пригортає Хрест Господній і тягне кожде серце і душу. „І коли я буду вознесений від землі, всіх притягну до себе“ (Іван 12, 32). Чудесна сила з Хреста тягне поган, жидів, всі народи світа до Його почитання, до віри в розп'ятого Спасителя. Невидимі проміні любови з Хреста Господнього проникають і притягають душу грішника до св. Сповіді і божественної Трапези. Струя ласки божої благодати, милосердя, що спливає зі св. Хреста, сокрушає закам'янілі серця, потішає опущених, зболілих, опечалених пригортає, утверджує невіруючих і маловірів. Хрест Господній це непобідима сила. Що за Маєстат божої мудрости й всемогучости криється у св. Хресті! Ніхто його не поборов, ніяка людська сила і не поборе, не переможе! Хрест всіх притягне до себе на землі і щойно тоді скінчить своє післицтво, свою місію, тоді, коли „буде одно стадо і один пастир“.

5. Віддаючи глибокий поклін Хресту Господа нині, співаючи „Хресту твоему“, ми виражуємо велику нашу надію на цей св. Хрест, бо співаємо: „Святоє воскресеніє Твоє славим“. Бо чим бувби св. Хрест, ті наші терпіння, прикрости життя, недоля, якби не було це все получене з нашим спасенням і воскресенням. Отже віримо, що св. Хрест доведе нас до ціли. Маймо надію, що наші хрести-терпіння скінчатися на цім світі, а за них чекає нас вічне щастя на другому світі. Амінь.

о. Володимир Лиско

Готовися, Вифлеєме

(Різдвяні науки)

I

Як Бог у Ст. Завіті приготував людей на прихід Месії

Во своя прийде і свої его не
прияша. Єлици же прияша его, даде
ім область чадом Божіим бити...
(Ів. I. 11—12).

Зближається час свят Христового Різдва. Перед різдвяними святами св. Церква назначує піст, т. зв. різдвяний піст або „пилипівка“. Цей піст є на те, щоби ми в покуті і розважанню приготувалися на це свято, щоби і нас не стрівув докір: „во своя прийде і свої его не прияша“...

Різдвяні свята це не лише пам'ятка колишнього приходу Ісуса Христа; це не лише спомин — а дійсність. Хоч Христос прийшов на світ у людському тілі тому дев'ятьсот трийцять три роки — свій прихід Він щораз відновлює. Вправді не в людському тілі, як у Вифлеємі, але духово приходить Він до нашого серця. Св. Бернард каже, що треба розрізнити троякий прихід Іс. Христа: 1) прихід на світ у людському тілі, 2) прихід духовий до людського серця, 3) прихід у славі на Страшний Суд. І додає, що ані перший прихід у Вифлеємі, ані третій на Страшнім Суді не дасть нам участі в Його заслугах, якщо не будемо мати участі в Його другім приході, значить, коли Христос у нас не народиться, коли не прийде до нашого серця.

Це дуже важна справа, яку треба порозуміти.

Як у Ст. Завіті надія на прихід Спасителя була осередньою точкою, найважливішим моментом, що кріпив, піддержував і давав силу ізраїльському народові, так і для нас у Нов. Завіті Христос має бути початком і кінцем наших змагань, наших гадок, наших діл. „Не жию я, але живе в мені Христос“ — каже Ап. Павло. А коли хто призабув про Божі дороги, коли віддалився від Христа, то цей піст є на те, щоби знову зблизитися до Христа, щоби приготувати своє серце на Його прихід.

В нинішній науці буду старатися пригадати вам, як Бог приготував людей у Ст. Завіті на прихід Спасителя, щоби на основі того й ми пізнали, як маємо приготуватися на свято Христового Різдва.

Упавший чоловік не був в силі сам без висшої помочі відзискати страченої святости. Мертвець не може сам себе воскресити. Так і духовий мертвець не може збудити сам себе до духового життя. Велика була Божа образа задля первородного гріха, тож і велика, але справедлива кара впала на людський рід. Та Бог милосердний вже в раю обіщав Спасителя, кажучи до змія-діявола: „Ворожнечу положу між тобою й між жінкою, між твоїм потомством і її потомством. Той зітре твою голову, а ти будеш чигати на його п'яту“. (Бит. 15, 15). Значіння наведених слів таке: Ворожнечу положу між діяволом і Преч. Дівою, між слугами діявола і Сином Преч. Діви, Іс. Христом. Пречиста Діва породить того, що знищить силу діявола, звільнить від власти діявола людський рід, над яким діявол запанував через гріх.

Ті Божі слова — це перше євангеліє, це перша радісна вістка про Спасителя.

Чому Г. Бог зараз не післав Месії? Чому? Не наша річ знати Божі пляни. Але оскільки нам наш слабкий розум дозволяє, можемо в часті відгадувати. Не післав Господь зараз Спасителя, бо люди були негідні такої великої ласки. Людська природа наслідком гріха стала надто змислова. Треба було, щоб людський рід пізнав, відчув на собі свій упадок. Треба було, щоб спокутував цей гріх. Щоби пізнав, що без Бога то так, як сліпому на бездоріжжю. Треба було, щоб людський рід не лише пізнав вартість Бога, ала і затужив за Богом.

Люди мусіли пізнати наслідки гріха.

Історія виказує, що наслідки гріха показалися дуже скоро. Зіпсуття і упадок поступали так скоро, що вже в I. книзі Біблії читаємо ось таку скаргу: „Всяке тіло поспуло свою дорогу на землі“ (6, 12). Наклін до гріха і безбожність дійшли в часах Ноя до того ступня, що Бог жадував, що сотворив чоловіка і постановив: „Погублю чоловіка, котрого я сотворив, з лиця землі, від чоловіка аж до скота і від гадів аж до птиць небесних“ (Бит. 6, 7).

І так сталося. Все вигинуло через потоп, крім Ноя і його родини, що самотні були праведні перед Богом. Про потоп свідчать також передання старинних поганських народів.

Але і цю кару забули незабаром пізніші покоління. Нахил до гріха вкорінився в людським серцю. З літами люди знову забули Бога та стали безбожними, як перед потопом. Пізнання Бога в них так потемнилося, правда про одного Бога з їх свідомости так зникла, що в короткому часі вони

цілковито віддалися ідолопоклонству. Вони молилися до сонця, місяця, зізд; почитали різні звірята як божества (напр. Єгиптяни почитали бика Апіса). Інші народи робили собі божків з каміння, заліза, дерева, молилися до них і приносили їм в жертву навіть людей. Св. Письмо згадує такого божка на імя Молоха.

Рука в руку з ідолопоклонством ішло страшне зіпсуття. Всякі видумані проступки, яких побожний християнин боїться навіть назвати по імени, поповнювались явно. Для тих проступків вибрано навіть божків. Розпуста мала свого божка (Венеру), а пиянство свого (Бакха). Звірята не можуть так низько впасти, так проти власної природи грішити, як це робили люди. Слово „чеснота“ було їм невідоме. Про право чи справедливість не було мови. Хто мав силу — цей мав право. Тож від поганства починається варварство і невілництво.

Таке життя — розуміється — не могло дати вдовлення, ані спокою. Не давало спокою багатим, а тим менше поневоленим. Тому і між поганями знаходились люди, що, бачучи такий нужденний стан, тужили за ратунком. Поганський, римський поет Горацій ось так каже в однім своїм вірші: „Прийди вже, прийди, Сину благословенної Дівиці, прийди між свій нарід і вертай скоро до неба, позволь, щоб ми тебе своїм батьком і владикою звали“. А ще перед тим грецький мудрець Сократ висказав надію, що з неба зійде посередник, який навчить нас, як без блуду належить сповняти обовязки супроти Бога і людей.

Отак історія виказує, як низько впав чоловік без Бога; виказує, що прийшов час, коли народи пізнавали свій нужденний стан і звертали свої очі до неба о поміч.

Різдвяний піст нагадує нам цей сумний, передхристовий час, коли то народи без Божого світла в темноті і необичайности страдали тяжко, страдали духово і фізично, не маючи ні звідки помочі, ні ратунку. Цей час заставляє і нас призадуматися і видати належний осуд на тих людей, що то і нині хочуть без Бога будувати рай на землі. Коли чоловік не буде мати Божих дорогосказів, коли забуде Божі заповіді, то скоро зблудить. Коли чоловік позбудеться свого висшого призначення, коли забуде, що він для Бога сотворений, що в собі носить Божий образ, то лишиться звір'ям. Тоді не рай, а неволю собі готує, не рай, а менажерію, де один для другого стане хижим звірем. Цього вчить нас стара і нова історія. Це бачимо на тих краях і народах, що виповіли послушенство Богови. Як у Ст. Завіті народи, що забули Божий закон, попали в поганство, а наслідком того в страшну нужду і неволю, так бачимо і тепер у колишній країні, що була шпихлірем цілої Європи: нині під большевиками нужда і голод. А яка духова неволя? За вільне слово, за свої пе-

реконання, хочби найсвятіші, чекає там тюрма або заслання на примусові роботи, на Соловецькі острови.

II

Щоби обітниця про Месію не затратилася між людьми, щоби приготувати дорогу для йдучого Спасителя, вибирає Провидіння Боже один нарід, що ще найбільше вірно служив Г. Богу, а це нарід ізраїльський. Коли всі інші народи були погружені в ідолопоклонстві, призначає Бог Авраама, що один був праведний, на правітця того народу. „Вийди з землі своєї і з роду свого і з дому вітця свого і йди в землю, котру тобі покажу. І зроблю тебе великим народом і звеличу ім'я твоє і будеш благословенний... І будуть благословенні через тебе всі племена на землі“. (Бит. 12, 1—2). Так говорив Г. Бог до Авраама. Бог випроваджує його з його батьківської землі, щоби охоронити його перед зіпсуттям, наділює обіцяною землею, молоком і медом пливучою, обіцяє йому свою поміч і благословення і каже, що через нього прийде благословення для всіх племен.

Тими словами знову пригадує Бог свою обітницю, дану в раю, і означає вже докладніше, з якого роду прийде Месія.

Минали сотки літ, Господь Бог в особливий спосіб опікувався вибраним народом з потомками Авраама, і нераз ще їм пригадував свою обітницю.

Ісаакови явився Бог і сказав подібно: „Умножу сім'я твоє, яко звізди небесні, і дам сімени твоему всю землю сію і благословятся осімени Твоєм вси язици земнії, понеже послуша отець твой Авраам моего глагола і соблюде заповіді моя і повелінія моя“. (Бит. 26, 4, 5). Умножу потомство твоє, як звізди на небі, і дам потомству твому цю землю і через твоє потомство будуть благословенні всі народи за те, що послушав твій отець Авраам мого голосу і держав заповіді мої і постанови мої.

А праотцеви Яковови об'явився і Бог і сказав „Я Господь Бог Авраамів, отця твого, Бог Ісааків. Землю, на котрій лежиш, тобі віддам і потомству твому... і благословляться в тобі всі покоління землі і у потомстві твому“. (Бит. 28, 14).

А коли патріярх Яків умирав, натхнений віщим духом, сказав такі пророчі слова до сина свого Юди: „Не відбереться жезл від Юди, доки не сповниться обітниця і не прийде Той, на котрого народи чекають. (Бит. 49, 10).

І це пророцтво сповнилося. Юдське царство тривало до часу Христа. Якраз перед приходом Христа заволоділи Палестиною Римляни і царя Ірода назначили вже Римляни.

Також цареві Давидови об'явив Г. Бог, що з його наслідства вийде Месія і заснує вічне царство на землі: „А коли ти спічнеш з отцями твоїми, я взновлю потомство твоє по тобі і вчиню довголітнім царство його. Він збудує дім імені мому, а я утверджу царство його во віки“.

Мої Дорогі! Коли це слухаєте, чи не вражає вас безмірна Божа доброта? Вже сама обітниця на Спасителя, дана Богом у раю, є свідомством великого Божого милосердя. А ще коли бачимо, як Небесний Отець дорожить спасенням людей, як хоче, щоби не забували Його слова, Його обітниці, набираємо вражіння, що та Божа Любов до людей росте, степенується. Він сам являється Правитцем, з ними розмовляє, їх загірає до витривалости, за витривалість у вірі обіцяє участь у ділі відкуплення: „З твого роду вийде спасення“. „За те, що послухав твій отець Авраам мого голосу і держав заповіді мої, розмножу твій рід і через твоїх потомків будуть благословенні всі народи на землі“ — сказав Господь до Ісаака.

Не лише для потомків Авраама має прийти Месія, але для всіх народів землі. Ті народи погрузли в поганстві, а Господь у своїй доброті думає про їх спасення. Вибирає праведних, щоби через них прийти з поміччю грішним.

І тепер ще є багато поган. Ще більша половина світа не знає науки Христа. Чи ви знаєте про це? Чи ви, що покликані до віри Христової, не почуваетесь до обов'язку бути посередниками в поширюванні Христового царства? Що в тім напрямі ви вже зробили? 1000 мільонів ще не знає Христа! А між христіянами скільки ще є таких, що їх знання дуже поверховне і слабоньке? Яка поверховна їх віра, видно з їх поганих діл, з їх життя. В часі різдвяного посту ми маємо перевірити свій стан, маємо подбати, щоби приготувати своє серце на прихід дорогого нам Спасителя до нашого серця. Цього домагається любов Божа.

III

Бог не лише разураз пригадував свою обітницю на Спасителя, не лише дбав про душевне спасення старозавітних людей, але і в дочасних справах свого вірного народу, що захоплював Його закон, виявляв свою надзвичайну опіку і поміч.

Пригадаймо собі, як Г. Бог ратував ізраїльський народ з єгипетської неволі. Коли єгипетські фараони, бачучи ріст ізраїльського народу, завзялися знищити його, являється Бог Мойсееви і каже: „Бачу недолю людей

моїх, що в Єгипті, і чую їх скаргу задля жорстокости наставників і тому зійшов я, щоб виратувати їх з рук Єгиптян". (Вих. 3, 7—1).

В чудесний спосіб випроваджує Бог ізр. нарід з Єгипту. Посилає кару за карою на фараона так, що вкінці він мусів позволювати на вихід.

Та щойно Ізраїльтяни вийшли з Єгипту, як фараонові стало жаль за безплатним робітником. Збирає військо, сам стає на його чолі і пускається завертати Ізраїльтян. І знову страшенне положення. Здавалося, що нема виходу для ізраїльського народу. Перед ними море, а за ними фараон з військом. Але Господь має вихід. Каже Мойсееви ударити палицею по воді, море розступається, а нарід переходить на другий бік моря сухою ногою. Колиж фараон відважився йти тою самою дорогою, море зійшлося і зотопило його враз з його військом.

Ось так опікувався Бог ізраїльським народом. Сам Г. Бог сказав до Мойсея: „Я Г. Бог сильний і вірний... і являю ласку тисячам тих, що люблять мене і заповіді мої сповняють". (Втор. 5, 9).

На дорозі до обіцяної землі нераз ще находився ізр. нарід у скрутнім положенню, нераз грозила йому велика небезпека від сусідніх народів. Але коли покладав надію на Бога, завсіди находив поміч. Раз стояли Ізраїльтян, у війні з п'ятьма князями Амореїців. Була рішача боротьба. Ісус, сун Навин, ізраїльський вожд, бачучи, що сонце заходить, а боротьба нерішена, просив Бога, щоби задержав сонце, аж поки не переможе ворогів. І щож сталося? Бог казав сонцю стати, поки Ізраїльтяни не віднесли перемоги. Ось так опікувався Г. Бог ізраїльським народом, бо цей нарід заховував Його закон, мав високе призначення: з ізраїльського народу мав вийти Месія.

І ми також маємо високе призначення. Кожний з нас покликаний до Божого царства. А наш нарід в особливий спосіб має сповнити велику місію. Вже давно намісник Христовий, папа Урбан VIII сказав до Українців: „Через вас, Українці, я сподіюся навести Схід". А нині ця місія ще пекучіша. Ми бачимо, як он там на Сході наші рідні браття під большевицьким чоботом потопляють у потопі безбожництва — яке загрожене їх душевне добро і родинне життя!

Чи не відізветься, не порушиться наше серце, щоби йти їм з поміччю? А якуж поміч ми можемо їм дати? „Я Бог сильний і вірний... і виявляю поміч тим, що люблять мене і заповіді мої сповняють" — сказав Г. Бог. І ми можемо числити на Його поміч, коли будемо Його любити і заповіді Його сповняти.

Важний обов'язок маємо сповнити в тім часі різдвяного посту. Ми маємо зробити себе гідними Божої любови. А як це зробити?

Хоч як тяжко чоловікови признатися до своїх недочас і блудів, як тяжко змінити своє життя, перемогти злі яклонности, то мимо цього мусимо це зробити. Ми мусимо ясно зрозуміти, ясно поставити собі перед очі, що і для нас прийшов обіцяний Месія, що він і нам приніс спасення. Ми Його знаємо, ми вже стільки разів Його приймали — а може і знову відвернули своє серце від Нього?

Як у Старім Завіті Г. Бог приготавляв людей на прихід Спасителя, так теж св. Церква кличе до нас у тім пості: „Готовися, Вифлеєме“ — готовися, душе християнська, на цей другий прихід Христа Господа, нехай прийде до нас і замешкає з нами і дасть нам власть бути Його дітьми після слів евангелія: „А котрі приймали Його, дав їм власть дітьми божими стати“. Амінь.

II

Що передсказали пророки про Спасителя

Прослідіть Писання... а вони є
тими, що свідчать про мене.
(Ів. 5, 39).

Перед різдвяними святами св. Церква наводить нам у своїх богослуженнях пам'ять св. Праотців одної неділі, а другої св. Отців. Праотці і Отці це визначні люди в Стар. Завіті, про яких ми чули в попередній науці, яким була дана обітниця на Спасителя і з яких роду мав прийти Він на світ. В неділю Отців евангеліє вчисляє родовід Христа: „Від Авраама до Давида родів чотирнацять, від Давида до переселення вавилонського родів чотирнацять, а від переселення вавилонського до Христа родів чотирнацять“.

Крім родоводу Г. Бог об'явив через пророків ще й обставини, серед яких прийде і буде жити Месія. Хотів Господь, щоб не були ніякого сумніву щодо Месії, щоб люди, пізнавши наперед час, місце і обставини Його приходу, і Його прийняли щирим серцем. Пророки свої пророцтва списали, тому каже Ісус в Євангелію: „Прослідіть писання, а вони свідчать про мене“.

В нинішній науці пізнаймо і ми ті пророцтва: 1) що передсказали пророки про Христа; — 2) чому Жиди не прийняли Месії; 3) як ми маємо приготувитися на Його прихід.

I

Хто це були пророки? Пророки були це Богом надхнені мужі, яких Г. Бог посилав до ізраїльського народу, щоб утримували його в правдивій вірі, перестерігали перед

блудами, взивали до поправи, грозили, а то нераз і передсказували Божі кари.

Іх за це нераз переслідували, хоч вони самі вели праведне життя. Г. Бог давав пророкам дар ділання чудес і передсказування будучих річей. Щоби утримати нарід у правдивій вірі і Божій любові, пророки вказували на обіцяного Месію і надхнені Божим духом так докладно передсказували час, місце і інші обставини приходу і життя Спасителя, що здається, немовби власними очима бачили все те, сотки літ наперед.

Вже патріярх Яків передсказав час, коли має прийти Месія: „Не відбереться жезл від Юди, доки не прийде Той... на якого народи чекають“. Значить, Христос мав прийти аж тоді, як Жиди стратять своє царство. Але з найбільшою докладністю час приходу Месії означив пророк Даниїл. В своїй пророчій книзі він каже так: „Як я молився, Архангел Гавриїл, летючи швидко, доторкнувся мене і сказав: Даниїле, тепер зійшов я, щоб навчити тебе розуміння тайни. Як ти молився, вийшло від Бога слово і я прийшов сповістити Тобі: Від хвили видання приказу обвести муром Єрусалим до Христа Владики сімдесять седмиць призначено для твого народу і святого Твого міста, щоби були спокутувані проступки, запечатані гріхи і беззаконня, щоб була приведена вічна справедливість і затверджені видіння і пророцтва і буде помазаний Святий над Святими. А як мине шістьдесять девять седмиць, виданий буде на смерть Христос“. (Дан. 9, 21). Чи може бути докладніше пророцтво? Шістьдесять девять седмиць років значить 483 літ. Отже каже пророк, що від видання приказу обвести муром Єрусалим за 483 літ прийде Христос, прийде на те, щоб були спокутувані проступки, запечатані гріхи і беззаконня, щоб була повернена вічна справедливість і щоб potwierдилися всі об'явлення і пророцтва.

Пророк називає Його по імені: „Святий над Святими“, „Христос“, „Владика“. Єрусалим обвести муром приказав перський цар Артаксеркес в 20 році свого панування т. е. 453 р. перед Хр. Відняти 453 літ від 483 літ, то вийде якраз 30 рік по рождестві Христа. Докладно сповняється його пророцтво: тоді Христос став навчати.

Де мав народитися Христос, говорить пророк Міхей. Він жив 700 літ перед Христом. В своїй пророчій книзі він каже так: „І ти, Вифлеєме, земле Юдова, хоч ти найменший між містами Юдовими, з тебе вийде Вождь в Ізраїлі, якого народини від начала, від вічності“. (Міх. 5, 2).

З тої то книги дали відповідь трьом царям зі Сходу учені книжники в Єрусалимі, коли ті царі питали „де Христос має народитися“?

Пророк Ісаїя передсказує, що Христос народиться від Діви: „Се Діва зачне в утробі і породить сина і ім'я Його буде Ємануїл, це є з нами Бог“. (Іса. 7, 14). Той сам пророк передсказує, що придуть царі зі Сходу: „З Сави придуть всі, принесуть в жертві золоту і кадило, та звістять славу Господню“ (Іса. 60, 6).

Пророки передсказували чуда, які буде робити Христос, Його муки, смерть і Його воскресення. Пророк Ісаїя каже: „Тоді отворяться сліпим очі, глухим відчиняться вуха, тоді підскачуть наче олень каліка, а язик німого стане свободний“. (Іса. 35, 4).

Пророк Захарія, що жив 500 літ перед Хр., передсказує Його візд до Єрусалиму тими словами: „Радій, донько Сіону! Ось цар твій приходить до тебе, справедливий і як Спаситель, він убогий і їде на ослиці, на осляти потомку підяремної“. (Зах. 9, 9).

А страсти Христові так докладно передсказали пророки, начеби були очевидцями. Пророк Захарія передсказував, що Христа продадуть за трицять срібняків: „І відважили мені мою заплату трицять срібняків“. (11, 12). Що його будуть бити, висмівати і плювати на нього, передсказує пророк Ісаїя: „Мое тіло дав я тим, що мене бють, лиця свого я не закрив перед ними, що мене висмівали і плювали на мене“ (50, 6). Пророк Давид описує в псалмі 21 страсти Христові, начеби він був присутній на Голгофі, а не жив тисячу літ перед Христом.

Я наведу лише дещо з того псалма: „Я ж червак, а не чоловік, пасміховище людям і погорда народів“. „Всі що бачили мене, насміхалися з мене, говорили устами, похитували головою“. „Як вода я розлився і розпалися усі кости мої“; „Висохла мов череп сила моя і язик прилип до гортани моєї“. „Пробили руки мої і ноги, почислили всі кости мої; розділили ризи мої між себе і про одежу мою кидали жереб“. „І замість страви моєї дали мені жовч, а в жаді моїй напоїли мене оцтом“. (Пс. 68, 22). А про причину страстей так говорить Ісаїя: „Він зраний задля наших беззаконств, побитий за наші гріхи, для нашого спокою лежить на ній кара, через Його рани ми стали спасенні. Його принесли в жертву, бо він сам хотів і не отви-

рає уст своїх“ (Іс. 53, 5). „І зачислено його до розбійників“. (12).

Пророки передсказували про Христове воскресення і вознесення. Пророк Давид каже: „Тіло моє спочине в надії, бо Ти не оставиш душі моєї в аді і не даш святому твому оглядати зіпсуття“. (Пс. 15, 9—10). Той сам пророк каже про вознесення: „Заспівайте Богу, що вийшов на небо небес“ (Пс. 15, 34). Що Він буде сидіти по правиці Бога Отця, каже такими словами: „Сказав Господь Господеви мому: сиди по правиці моїй, аж положу ворогів Твоїх підніжком ніг твоїх“. (Пс. 109, 1).

Пророки передсказали, що Христос зложить Церкву. В II. книзі царств читаємо: „Той побудує дім імени мому і я утверджу престол царства Його по віки (7, 3). А пророк Єзекиїл каже: „Пастир буде над нами всіми, і вони будуть ходити в моїй владі і сповняти мої прикази“. (37, 24).

Пророк Малахія передсказує Найсв. Тайну Евхаристії, яку установить Ісус Христос: „Від сходу до западу буде велике ім'я моє між народами і на всіх місцях буде приноситися жертва імени мому і то жертва чиста буде приноситися, бо великим буде ім'я Мое між народами“. (Мат. 1, 11).

Коли вже зближався час приходу Христа, пророк Агей так відзивається: „Ще мала хвиля, а я порушу небо і землю і море і сушу. І порушу всі народи, бо прийде Очікуваний всіми народами“. (Аг. II, 7, 8).

А коли Жиди вернули з вавилонської неволі і почали відбудовувати свою святиню і коли робота ішла дуже пияво і вони бачили, що цей храм не буде такий величавий, яким був перший, то цей сам пророк Агей потішає їх і каже: „Більша буде хвала цього храму, як першого“..., бо „вже в недовзі прийде до своєї святині Господь, що на нього чекаєте“ „і сам буде в ній свою волю проголошувати людям“. (Аг. II, 10; Мал. III, 1).

II

Ось такими й ще іншими пророцтвами передсказував і описував Бог устами пророків прихід Спасителя. Маючи такі часті і такі ясні обітниці і передсказання, Жиди жили надією на Месію. Цілий світ був в очікуванню якоїсь надзвичайної події. Самарянка, що вдалася в розмову з Ісусом при керниці в Сихар, виразно каже: „Я знаю, що Месія прийде і виявить нам усе“. (Ів. IV, 24). А коли з'явився Іван Хрест. і задивував нарід своїми науками, питали його: „Чи ти є той, що має прийти, або чи маємо ще

іншого ждати?“ (Мат. XI, 3). І літа були почислені і політичне положення описане і місце було назначене, де має прийти Месія. А однак Жиди Його не прийняли!

Що було причиною того, що Жиди поставилися ворожо до Ісуса?

Гордість і зарозумілість житейська! Ось ті старі, звичайні людські пороки, що завжди несуть прокляття.

Жиди в своїй зарозумілості хотіли мати такого Месю, який прийшов би лише для них і дав їм владу над іншими народами. Та їх зарозумілість так їх засліпила, що не брали під увагу науки і чуда Ісуса Христа. Спаситель мав прийти для всіх людей, щоб, як сказав Бог до Авраама, прийшло „благословення для всіх народів“. Месія мав прийти не для царства земського, але щоб заснувати Боже царство „щоби були спокутувані проступки, щоби була приведена вічна справедливість“. Та Жиди засліплені гордістю ті пророцтва переочили. Для них їх власний інтерес був важніший. Всі очікували Месії. А коли прийшов Месія, хоч на ньому сповнилися всі пророцтва, жидівська старшина, зарозумілі фарисеї, потрапили підбунтувати нарід проти Ісуса. Христос картав за це фарисеїв, а народа жалував, що дав себе збаламутити. „Єрусалиме, скільки разів хотів я зібрати тебе, як квочка збирає курята під свої крила — а ти не зрозумів часу навіщення свого, тому лишається твій дім пустий“. Відвернув Христос від них свої заслуги, не зробив їх учасниками своїх ласк, а став Спасителем тих, що Його прийняли.

Як заховуються нині Жиди супроти тих пророцтв?

Заведені в своїх надіях, в своїм очікуванні, оголосили, що не вільно обчислювати часу Месії. „Прокляті нехай будуть ті, що обчислюють часи Месії“. От до такого засліплення доводить зарозумілість. Сповнилися слова св. Євангелія: „Во своя прийде, і свої его не прияша“. Хоч мали такі докладні Божі знаки, не стали учасниками заслуг Спасителя.

А чи між христіянами нема таких зарозуміліців, як от фарисеїв? А хто то є ті різні недовірки та еретики? Скільки то між христіянами є таких, що не лише знають пророцтва Стар. Завіта, але знають уже науку самого Ісуса Христа, знають Його чуда, та мимо того не приймають їх так, як треба, а видвигають різні сумніви. А скільки є різних еретиків, що хочуть бачити іншого Христа, ніж ми всі Його приймаємо, і інакше толкують собі Євангелію, як це роблять різні „дослідники“ та „суботники“? Це новочасні фарисеї, що самі до Божого царства не входять і других баламутять. А що причиною цього? Ніщо інше, як лише гордість житейська і зарозумілість.

III

Щоби гідно прийняти Христа, треба на це приготувати своє серце.

Як треба приготуватися на прихід Христа, що це говорить послідний пророк і предтеча Христовий, св. Іван Хреститель. Вже рожество св. Івана Хрест. було дивно Богом передсказане. Ангел являється його батькови Захарії і каже: „Твоя жена породить тобі сина і назвеш його іменем Іван... Він буде великий перед Господом... і св. Духом наповниться ще в утробі матери своєї. І многих із синів ізраїлевих наверне до Бога“ (Лук. 1, 13, 17). І так сталося. Св. Іван наперед сам вправлявся в чеснотах на пустині, а опісля на Божий голос приходить над Йордан між нарід, ходить по всій йорданській країні і проповідує, що вневовзі зявиться Спаситель: „Покайтеся, бо приближилось Боже царство“ — отсе його могуті слова. „Я хрещу вас водою, але за мною йде сильніший від мене, якому я недостойний розв'язати ременів його обуви. Той хреститиме вас Духом і огнем“. „Його лопата в руці його, щоби перечистити свій тік і забрати пшеницю в свою стодолу, а полову спалити огнем невгасаючим“ (Лук. 3, 17). Проповідуючи покаєння св. Іван, поучує нарід, на чому власне полягає покаєння. Каже, що до покаєння треба ще і добрих діл. „Сотворіте убо плоди достойні покаєнія“ (Лук. 3, 8) та „не надійтеся на своє походження від Авраама, бо зможе Бог з цього каміння підняти діти Авраамови“ (Лук. 3, 8). Значить: не уповайте на своє походження від Авраама, бо само походження вас не спасе, коли не будете мати добрих діл, чеснот. І коли многі порушені його бесідою в пориві сердечного розкаєння приходили до нього і питали, що мають робити, св. Іван поучував їх: „Іміяй дві ризи да подасть неїмуцему, а іміяй брашна, також де да твориш“ (Лук. 3, 11) значить, крім покаєння треба діла милосердя.

Розголос про св. Івана дійшов і до фарисеїв. І вони приходили послуhati його. А св. Іван проникнув своїм пророчим духом їх порочне серце, пізнав, що вони не приходять у добрий вірі, тому картав їх, називаючи родом гадючим: „Роде гадючий, хто павчив вас утікати від будучого Божого гніву?“ Значить: За ваше лукавство, що не приймаєте широко Божого обявлення і не сповняєте Божої волі, не втічете перед Божим гнівом.

Ось так св. Іван приготував людей на прихід Христа. Мужно і ревно зивав до покаєння, до завернення на дорогу чеснот, бо лише до людей доброї волі прийде Месія. Він

відважився стати навіть перед царем і йому випінути його блуд, хоч за це мусів заплатити головою.

Мої Дорогі! Могутній голос св. Христового Предтечі і до нас відноситься. І до нас він кличе: „Покайтеся, бо приблизилося царство Боже. Творіте плоди достойні покаєння“. І до нас відносяться слова цього великого пророка, повні тяжкої грозби: „Вже сокира при корені лежить і кожне дерево, що не приносить доброго овочу, зрубается і кинеться в огонь“. (Лук. 3, 9).

Отже це наш другий обов'язок у тім св. пості, щоби ми, скріпивши свою віру пророцтвами, в тайні покаєння очистили свої душі від гріхів, та добрими ділами приготували своє серце на прихід Христа Господа. Амінь.

о. Теодор Цегельський

парох Струсова

Любим свій обряд!

Як колись у старім Завіті Мойсей по приказу Божому установив обряди до приношення кровавої жертви в честь Богу, так і Новим Завіті мусів повстати обряд при безкровній жертві Непорочного Агнця. А той обряд мусів приновитися до вдачі і звичаїв визнавців Христової віри. Тому то на сході повстав обряд східний, а на заході обряд західний. А коли наші предки, мешкаючи на східних землях, прийняли Христову віру від Греків, то враз з вірою прийняли і східний обряд, грецький. Посли нашого князя Володимира Великого сказали: „Скільки сходили ми світа, то ніде не бачили ми такого чудового Богослуження, як у Греків у Царгороді — здавалось нам, що ми були в самім небі.“ Минає майже 1000 літ, відколи наш нарід зв'язаний з тим чудовим обрядом, його повинні ми любити і ним дорожити. Сей обов'язок пливе з любови нашої вітчизни. Любити вітчизну се природний обов'язок, освоючений прикладом Господа нашого Ісуса Христа. Як далеко сягає людська пам'ять, по всі часи, у всіх народів ім'я „вітчина“ було святе, навіть зіпсувані, здеморалізовані народи не важилися виректися почування любови до вітчизни. Яким чудовим гомоном звеніла пісня про вітчизну в Давидових псалмах, якими молився сам Ісус Христос! Як радісно звучить та любов у пісні, уложеній самою Пречистою Дівою Марією, в словах: „Господь воспріят Ізраїля, отрока свого“! Нема сумніву, Господь наш Ісус Христос, хоч основував всесвітню Церкву, для всіх народів, в особливий спосіб любив свою близшу вітчизну з її горами, долинами, ріками і озерами, всіми своїми спогадами на її минуле. В своїм життю, науках і ділах приновлюється Він до вдачі і обичаїв свого

народу. Він піддається заповіди Мойсея. Він як „син за-
кона“ спішить рік річно до святині Єрусалима, а народні
свята обходить враз із своїм співплемінниками. Він роз-
мовляє мовою свого народу, в своїх науках всі представ-
лення, образи і порівняння бере з історії і життя свого на-
роду. Він почитає великих мужів Ізраїля, Авраама, Мойсея,
Соломона, Давида, Ілію і інших. Справді, розмовляє дружно
з Самаранкою, але не забуває підчеркнути, що „спасеніє
от Юдей“. Своїми дітьми називає на першій місці „овци
дому Ізраїля“. Він спочуває зі своїм народом з його велич-
чю і з його пониженьям. Він плаче над Єрусалимом, що не
розуміє свого часу і відкидає Христа, що прийшов, а горя-
чі сльози виливає на Оливній горі, дивлячись на святиню
Соломонову, бо незадовго не остане камень на камені. Отак
любив Христос вітчизну і все, що з тою вітчизною від віків
зв'язалось. А ми, Його ученики, малиб не любити своєї віт-
чини зі всіми скарбами її, і переданнями, історією, мовою,
звичаями, а передовсім з нашою гр.-кат. Церквою, її вірою,
і її зовнішнім почитанням Бога, т. є. з її обрядом?!

В тім нашій обряді літургічна мова старословянська,
її розуміє всякий, навіть непросвічений. А наші церковні
ризи — поважні, пригадують верхні одежі восточних наро-
дів. У тим обряді повстали перші угодники Божі, пустин-
ники, які дали почин монашому життю, і ті подиву гідні
стовпники, що наче громозводи розбрюювали своїми молит-
вами і покутами гнів Божий. А ті великі Світила сходу: Ва-
силій Великий і Іван Золотоустий, що нам уложили Літур-
гію, а далше св. Отці: Іриней, Атанасій, Григорій Бого-
слов, Єфрем Сирієць, Івам Дамаскин і ін., над якими не мо-
жуть надивуватись учені інших обрядів. Всі вони — мужі
східного обряду. Отсе слава наша.

Тепер пригляньмося бодай деяким Богослуженням на-
шого обряду. На Різдество Христове в часі повечерія ве-
ликого, в ту хвилину, коли Пречиста Діва Марія складала
Боже Дитятко в яслах, іаша Церква співає величну пісню
„С нами Бог, разумійте, язици, і покарайтесь, яко с нами
Бог“ — аж душа підноситься, щоби поглянути на того Все-
сильного Бога в виді Малого Дитяти. І на „Христос раж-
дається“ відповідаємо „Славіте“. То знову в часі Богояв-
лення, коли св. Церква читає пророцтва Ісаї в часі водо-
свяття, ми наче видимо св. Івана Хрестителя „одіяна в вель-
блюжу одежу, вина і сікера не імає пити“, який удосто-
ївся хрестити Ісуса Христа, котрому був „недостойн ре-
мень от сапог разрішити“, одначе видів „разводящаяся не-
беса“: Св. Духа у виді голуба і почув слова Отця небесного:
„Сей єсть син мой возлюблений, о немже благоволих“ —
той Син, що його назвав Іван Хреститель Агнцем, що взяв

на себе гріхи світа. І ми те все наче видимо і чуємо і серцем і душею линемо в простори небесні.

То знову в часі св. Чотиродесятниці ті прекрасні служби Преждеосвящених Дарів, де наперед священик при престолі відспівує благальну пісню „Да ісправится молитва моя“, а нарід повторяє її, а коли священослужитель зі св. Агнцем обходить престол, нарід співає: „Нині сили небеснія невидимо служат — се бо входить Цар Слави“.

В великодну Пятницю той сумний обхід з плащаницею — образ сумного похорону Ісуса Христа; без гомону дзвонів, приспівуючи, ідемо за плащаницею і кладемо до гробу Бога, що є „одіяний світом яко ризою“.

А вже на сам Великдень Утренья Воскресна, співана на два крилоси при світлі всіх свічок і при всіх звонах з частим проголошуванням „Христос воскрес“, уводить нас наче до самого неба.

Згадаймо ще і наше свято Воздвиження Чесного Хреста, де на Утрені священик і весь нарід щораз низше хилиться до землі, співаючи тільки одно благання: „Господи помилуй“ 160 разів.

Вінчання в нашій церкві з вложенням вінців на голови женихів нагадує нам, що молодята се наче княжа пара, „язик свят, царское священіє“. Похорон у нашім обряді повний глибокого змісту, особливо в посліднім цілуванні, де покійник просить о молитви: „Аз іду ко Господу Богу моєму“ і журиться „како предстати Богу“, тому прощається і просить о молитви.

Такий гарний наш обряд! І треба дивуватися, як можуть знайтися люди, що вирікаються того святого обряду. Се хіба легкодухи або кимось побаламучені, або чинять се для марностей сього світа. Ті, що покидають наш обряд, покидають і свою народність, вирікаються своєї вітчизни, як у нас, на жаль, досвід се потверджує. А вже жаль стискає серце, коли се чинять дівиці, виходячи за жениха іншої народности, і на його жадання змінюють свій обряд і покидають свою рідню, свій нарід. Треба би заложити якесь церковно-народне братство, щоби брало в оборону наш обряд.

В катол. Церкві є різні обряди: грецький, латинський, вірменський, коптійський і ін. Саме ті обряди через різноманітність додають краси зовнішньому почитанню Бога. Городець тим красший, чим більше в ньому всіляких цвітів: рож, фіялок, півоній, георгіній, резед, бальсамін... І сама Апостольська столиця дбає, щоби всі католицькі обряди були заховані. „Не хочемо, щоби всі були латинниками, але щоби всі були католиками“. Ось так пишуть і повчають Христові Намісники. Нинішній Святійший Отець Папа Пій XI особливо піклується нашим обрядом. Він казав своїми фондами

вибудувати в Римі духовну семінарію для Українців гр.-кат. обряду, а всіх католиків на світі взиває, щоби пізнавали східний обряд та щоб ужили всіх старань, щоби і некатоликів східного обряду привести до єдності з Апостольським Престолом. А вже віддавна є правосильне рішення, що до зміни обряду треба дозволу Апостольської Столиці. Тому звертаюся до вас, дорогі батьки і матері, виховуйте своїх діточок у любові і привязанню до свого обряду. До вас, братчики: упоминайте своїх сестричок, щоби для женихів не вирікалися свого обряду. До всіх: для забаганок працедавців не відступайте від рідного обряду. Любіть свій обряд і дорожте ним, бо в ньому наша слава і сила, в ньому наша минулість і наша будучність. Амінь.

Яків Бенінь Боссуе

ПРОПОВІДЬ на славу Преблагословенної Діви Марії

„Жінко, це син твій. Опісля сказав ученику: Це **мати** твоя“. Ів. 19, 26—27.

Поганська старовина затимила собі ось такий чин Евдаміда, мудрця з Коринту: Цей мудрець вмираючи не мав чим забезпечити своєї рідні, в останній хвилі впав на щасливу гадку і старунок про жінку й діти лишив тестаментом своєму найвірнішому другови. Думав мудрець, що не всилі він висловити більше чести своєму приятелеви над це довіря, яким поручав його опіці своїх найдорожших.

Цему мудрець подиктувала біда це діло, нашому Спасителеви натомісць казала безмежна любов віддати з хреста свою Божу матір нам за матір, а нас їй за дітей. Отже поручити Свій найбільший скарб Своїй найдорожшій Матери. Велике це діло Божого милосердя сягає своїм початком ще раю. Читаємо в першій книзі Мойсея, що Бог, призначуючи людський рід до неволі, рівночасно заповів йому Спасителя; в моменті, коли висказував над прародичами прокляття, об'явив був змієви, що його голову зітре, що його царство зруйнує Невіста, а нас від неволі пекла висвободить Її Божий Син.

Отак зійшлися погроза з обітницею; сяйво ласки появилось в огні гніву, щоб пізнав християнин, що Бог поводить з людьми, як добрий батько, що розгнівається справедливою злістю, але не забуває милосердя, не здержує вітцівської любові й сердечности.

(Докінчення буде)

Яків Бенінъ Боссуе

ПРОПОВІДЬ
на славу Преблагословенної Діви Марії
 (Докінчення)

Ісус Христос це новий Адам, а Мати Божа це нова Ева, тамті спричинили погубу, а ці обьявили надію спасення. Після упадку зачала перша Ева приводити на світ самих мертвороджених, зате друга Ева, взявши участь у тілеснім родженню Сина Божого, стала матірю живучих дітей неба. Доказують нам це і Голгофти і зацитоване в горі євангеліє. На Голгофті бачимо терплячого Спасителя, стражданням пронизану Матір Божу і возлюбленого Ученика, який, обтрясшись з попередних страхіть, прийшов побачити останню хвилю конання найдорожшого Спасителя. Але не на це дивіться, а зверніть пильну увагу, що там серед терпінь родить Ісус Христос новий нарід і подивляйте Його хотіння, щоби тоді саме, коли Він нам своєю смертю життя подає, Вона нас духово породила й тому з хреста дає Своїй Матери за Сина св. ап. Івана: „Жінко, це син твій“. Ісус Христос поручає в особі св. Івана цілий новий нарід, цілу Свою Церкву возлюбленій Матери. Чи не ясно вам, що Преблагословенна Марія слушно називається у св. Отців Евою Нового Завіту, матірню всіх живучих, а через тісну злуку з новим Адамом, стала Матірню всіх вибранців неба?

На цій євангельській науці хочу побудувати набоженство до Пречистої Діви, а щоби легко прийшлося вам поняти цілість змісту цієї важної події, тому розділю нинішню проповідь на дві часті.

Двох великих річей треба було, щоби породити новий нарід і зробити з нього через ласку дітей Божих: Мусів людей хтось прийняти за дітей, мусів їх хтось відкупити. Бо коли людство стало чужим Богови, то як могли ми стати Його дітьми, колиб Його доброта нас за таких не прийняла? Коли гріх першого чоловіка продав був сатані цілий людський рід, то яким правом могли ми сягнути руками по Боже синівство, колиб нас найсвятіша Кров Його Сина не відкупила? За своїх дітей прийняв нас Бог задля Своєї безмежної любови, а спас нас муками і смертю Свогого Сина. Отже нас породила незмірима любов Отця і жорстока страсть Сина, які на Голгофті зєдинилися в пренепорочнім серцю Марії, заставляючи її стати нашою матірню.

I

Нічого так не бажав собі наш Спаситель, як получитися з нашою природою і стати нам подібним сотворінням та через Божу ласку зробити людей Божим родом. Тому подвійним звязком лучиться з нами: стає сином Адама, а нас рівночасно робить синами Божими, а через те, що наш отець (Адам) став Його вітцем, а небесний Отець нашим, говорить божественний Вчитель: „Вертаю до Отця мого й Отця вашого“. Ів. 20, 17. Все вже має спільне з людьми. Тепер, мої християни, тимсамим, що дає Він нас небесному Вітцеві, дає Він також своїй Матері: хоче, щоби породила Вона нас духом, як Його тілом зродила. Вона стає нашою матір'ю, а Він нашим братом. Завсіди удавайтеся з довірям під св. омофор Божої Матері, бож Вона також нашою матір'ю.

Св. Письмо розказує, як тісно зединилася Преч. Діва з предвічним Отцем, щоби стати матір'ю всіх християн. Не відважуся вам цього пояснити власними думками, але св. Августин відчиняє перед нами знамениту дорогу, якою певно дійдемо до пізнання цієї правди. Він говорить: „Вона стала тілесною матір'ю Ісуса Христа, а по духови матір'ю всіх християн, бо Вона своєю любов'ю співпрацювала над родженням Божих дітей у Божій Церкві“. (De Virg. С. VI. t. VI). Розріжнємо подвійну плодовитість: одну в природі, другу в любови. Природна плодовитість, це безнастанне розмноження всіх родів через благословенство Сотворителя. А тепер послухайте, що говорить св. Павло про плодовитість з любови: „Дітоньки мої, (ви) котрими знов мучусь (перед народами), доки Хрситос вобразиться у вас“. Галат. 4, 19.

Не добачуєте чудесної плодовитости з любови у св. Павла? Бо хтож це ті діти, які апостол стоїми називає, як ре ті, що йому їх дає любов? А що властиво означають ті породові болі св. Павла, як не велич його любови і св. неспокій, які мучать апостола народів жадобою багато й багато наплодити вірних Господеви? З цього вже можемо вносити, що плодоносною є любов. Отже любов родить, як мати, і як мати носить вона своїх дітей під серцем, показує їм ніжну прихильність; має все для них сердечне співчуття. Любов є також кормителькою, як мати, вона живить своїх діток молоком лагідности і християнської постійности, усуває з перед їх очей підступ, злобу і лицемірство.

Погляньмож тепер, як преблагословенна Діва Марія зединилася з предвічним Отцем у пречистім родженню дітей Нов. Завіта?

Відвічний Отець так з природи, як і з любови є творчим, плодовитим. Обі ці плодовитости знаходяться у Бозі як у своїм природнім жерелі.

Божа природа є плодovита і вона родить небесному Отцеві відвічного Сина, який являється Його живим образом, а також Божа любов родить Йому в кождім часі багато синів з поміж всіх народів землі, які мають унаслідити на правах синівства Його небесне царство. З цієї любови ми вродилися і набули право кликати Його: Отче наш! Цю подвійну плодovитість уділив Він також Преч. Діві.

Уважайте! Відки це, що Пр. Діва сталася Матір'ю Божою? Сама Вона відповідає: „Зробив мені велике Сильний“. Лук. 1, 49. Не через власну плодovитість стала Вона Бажою Матір'ю, бо сама говорить: „Рече ж Марія до ангела: Як буде се, коли чоловіка не знаю?“. Лук. 1, 34. Отже Преч. Діва призначила себе до вічного дівицтва, до неплідности. Ангел відповідає їй: „Дух св. найде на тебе, й сила Вишнього отінить тебе; тим і, що вродиться святе, зватиметься Сином Божим“. Лук. 1, 35. Начеб поясняв Дух св. через архангела, що плодovидість небесного Вітця уділиться Пр. Діві. Чи ж можливо було б, щоби Бог дав їй власного Сина, якого вродив з природи, а відмовив Пр. Діві дітей, які Він з любови за своїх приймає? Коли Він уділяє Преблагословенній природній плодovитости, щоби могла стати матір'ю Ісуса Христа, то чиж відказав би Він плодovитости з любови, силою якої мала б Вона стати матір'ю всіх членів Христового тіла? Там, на Голгофті зединює возлюблений Син свою Матір з плодovосною любов'ю відвічного Вітця. Кого не зворушує ця прегарна картина?

Годі надивуватися безмірній Божій любові, з якою Він нас приймає за Своїх дітей. Слушно завважує св. Августин, що з досвіду знаємо, що усиновлення знаходить місце у людей тільки тоді, коли зникає надія правдиві діти мати. Тоді аж, коли природа не може дати дітей, винайшли люде спосіб собі з любови їх подбати. Тут отже любов заступає недостачу природи, приходять на поміч людській природі. Бог цілком ясно, що цієї помочі не потребує. Ще перед віками зродив Він цілком подібного до Себе і наймилішого Собі Сина, а нас покликав до синівства тільки з надміру любови. Яка велика ця любов? Бог віддає свого єдинородного Сина на хрестну смерть, щоби нас, приймаків, усиновити: „Так Бог полюбив світ, що свого єдинородного Сина віддав на смерть, щоби віруючі в Нього не вмерли, а мали життя вічне“. От саме ця любов небесного Вітця, яка передає Сина Божого катам, Його цілковито опускає на хресті, Його жертвує смерті, нас вона приймає за синів, оживляє, наново родить.

А тепер киньте оком на Преч. Діву Марію, погляньте, як зединює Вона з плодovосною любов'ю предвічного Вітця? Бо пощо властиво покликав її преблагий Син на Голгофту? Чи ж мусів меч болю проколоти їй серце? Чи ж мусіли мате-

ринські очі завмерти на вид жорстоких страждань рідного Сина, чи ж мусіла найдорожша кров найлюбішої Дитини заблагрянити скали Голгофти? Так Вона мусіла у підніжжя хреста зединитися з любов'ю небесного Вітця, щоби грішників рятувати; мусіли Обоє свійого спільного Сина одногослосно смерти передати, щоби людський рід від вічної загибелі відкупити. Мені причувається, начеб говорила Божа Матір до небесного Вітця: Тому, що Ти цього хочеш, о мій Боже, я годжуся на цю страшну смерть, якій передаєш Спасителя. Ти засуджуєш Його, я засуд підписую; Ти хочеш смерти нашого невинного Сина, щоб відкупити грішників; отже нехай Він умирає, щоби лише люди жили. Любов до людського роду відбирає в Неї єдинородного Сина, але ця сама любов віддає Їй нас за дітей.

Ніколи не сміємо цього забути! Любов'ю за любов платімо! Нехай Вона за свійого страченого Сина в кождім з нас найде рідну дитину!

Спитаєте: Як же ми смертельні і грішні можемо заступити Їй Божого Сина? Дайте Їй спосібність побачити страченого Христа в наших душах живим і творчим! Будьмо в життю непорочними і чесними, то пізнає Пречиста в нас Христа; будьмо покірні й послухні, як Христос був аж до смерти; відкриваймо наші серця і відчинім наші руки на вид нужди наших братів; забудьмо всяку нехоть до ближних. Нехай Христос Господь панує в наших серцях через любов, а в наших тілах через здержність; в наших очах через христ. скромність і обичайність. Докладне сповнювання св. Євангелія уподібнить нас до Ісуса Христа, а це спричинить, що Препоблагословенна осолодить наше життя солодкістю материнських пестощів.

А коли не вистарчає вам Її любов, коли вимагає ваша безсердечність аж крові й терпінь, то в другій частині проповіді покажу вам ті стони й болі, які породили вас Божими дітьми.

II

Св. Іван представляє нам Препоблагословенну в 12. гл. Откровення так: „І явилась велика ознака на небі, жінка зодягнена в сонце, а місяць під ногами її, а на голові її вінець з дванацяти зізд. І бувши важкою, кричала в болях, і мучилася породом“. (1—2). Св. Августин запевняє, що ця невіста в Откр. це Пр. Діва, воно й легко це доказати. Але одно слово в наведеном місці св. Письма, начеб противилося нашим поняттям, воно представляє нам цю таємну невісту в породових болях: „Вона кричала в болях, і мучилася породом“. Чи ця страдаюча невіста може бути Пр. Дівою? Чи не впадемо в ересь, коли припустимо, що Преч. Діва підпала під прокляття всіх матерей, які родять своїх

синів серед криків, стонів і болів? Навпаки, знаємо, що безболісно Вона родила свого Сина так, як не втративши дівництва приймила Його до свого лона. В чім же лежить значіння цих слів св. Письма? Як погодити ці позірні протиріччя? Мусимо знати, що в Приснодіві Марії знаходять місце два зовсім інші породи: Вона породила Ісуса Христа, Вона родить віруючих християн. Породила Вона найневиннішого Сина, але й родить Вона грішників. Сина Божого цілком певно породила без терпінь, але грішників мусіла родити серед болів і криків. Тому бачимо в євангелію, що грішників родить Вона під хрестом, там Її серце вщерть виповнене горем і болем, а пресумне лице Її зрошують сльози. Людський рід, як сказали ми, мусів відродитися через любов предвічного Вітця і через страсти єдинородного Сина, тому й цілком природно мусіла Пр. Діва, коли мала стати матір'ю нового народу, тісно зєдинитися так з плодоносною любов'ю небесного Вітця, як і з жорстокими терпіннями Божого Сина. Цеж було konieczністю, щоби Ева Нового Завіта зєдинилася з новим Адамом. Тому бачите Її згноблену під хрестом. Як колись перша Ева разом зі своїм неслухняним мужем спробувала затроєних солодоців забороненого овочу з дерева пізнання, так друга Ева зблизилася до Ісусового хреста, щоби з ним всю гіркість цього таїнственного дерева спожити. Але дозвольте продовжати нашу проповідь в яснішій світлі, не забуваймо, що невідкличною волею Спасителя було породити новий нарід, оснувати нове царство духа, сотворити новий світ правди й святости там на Голгофті серед лютих терпінь. Він виразно стверджує це, коли в євангелію порівнює себе з пшеничним зерном, яке розмножується аж у землі, аж через власну смерть: „Істинно, істинно кажу вам: Коли зерно пшеничне, впавши на землю, не вмере, то одно зостанеться; коли ж умре, то багато овочу приносить“. Ів. 12, 24. Поправді, то всі таємниці Спасителя являються одним безустанним упадком. Він упав з неба на землю, зі свого престолу в'ясла; задля низьких уродин попадав Він з клопотів у клопоти, з нужди в нужду і так ціле життя; вкінці впав на дерево ганьби, розп'яли Його між розбійниками; врешті з хреста впав у гріб. Тут закінчився Його упадок, бо не було вже куди низше падати. Ню ледви дійшов він до самого споду самовинищення, зараз почав показувати свою силу; а що зародок безсмертності, який носив Він під поволокою кволого тіла, розвинувся через Його смерть, побачили люди, як це зерно пшеничне безмірно розмножилося і породило та й до кінця віків родити буде Божих дітей, наслідників неба.

Зі сказаного витягаю непомильний висновок, що ці блаженні уродини, через які Спаситель родить нас предвічному Вітцю, основуються тільки на Його смерті і Його стражданнях.

Молимо Тебе, Препоблагословенна Мати: Прийди, зближися до хреста Твого найдорожшого Сина, щоби Твоя материнська любов зєднала Тебе з тими терпіннями, які нас родять на Божих синів.

Хто вам, християни, виразить словами це посвоячення, через яке Пресвята Діва Марія відчуває всі муки свого Первенця? Вона видить Єдинородного і Найдорожшого, як свої скривавлені рамена до невіруючого і безсмертного народу з дерева ганьби простягав; як Його очі знеможені мукою погасали; Його лице обезображувалося від побоїв, зневаги й жорстокостей рідного Ізраїля. Завмирає в Ній життя з понадсильного болю, коли найсвятіша кров спливала з Його насиллям роздертих жил.

Св. Василій Вел. описує нам хананейську жінку у стій Спасителя повну таких сумних просьб: „Сину Давидів, змилуйся над моїм нещастям, бо моя донька терпить страшно від нападів диявола. Помилуй мене, бо моя донька терпить, а з нею я терплю і сумую. Злий дух її побиває, а природа мене бе: відчуваю кожний удар, кожного синця у своїм серцю, а всі болі, завдані розшалілим дияволом моїй дитині, втискаються аж до найглибших глибин моєї душі“.

А прецінь божественний Спаситель безконечно перевищає всіх земських синів; то й біль звичайних матерей не дасться порівняти з терпінням Божої Матери. Її смуток залляв бездонним морем прискорбну душу материнську, Його рани роздерли Її серце пречисте. Але якраз під ударом цих невблаганих страждань, в цій страшній безпотішності, яка запровадила Пренепорочну в ряди мучеників, Вона зєдинюється нерозлучно зі своїм Сином, бере чинну участь в Його плодовитості: „Жено, ось син твій“. Невісто, зі мною страдаєш, будь же також зі мною плодовитою; будь матір'ю тих, яких роджу моєю кров'ю та моїми ранами.

Християни! Страшний тягар болю гнєте св. серце Божої Матери, ледвичутно скиглить пречиста Її душа. Завмираючий голос з висот хрестного дерева кидає останнє прощай: „Жено, ось син твій!“. Ці слова добивають Її, ціле єство прокидається і кличе: „Як, інший має заступити Твоє місце в моїм серцю? Сину, яке прикре прощання посилаєш мені з хреста? Чому ні крихітки потіхи нема в ньому?“ Безперечно ці слова добивали Пр. Діву, але якраз вони робили Її плодовитою матір'ю нашою. Таким способом родить Непорочно Зачата нас своїм серцем, родить любов'ю; родить серед надмірних болів і смутків.

Отже ми є дітьми Пренепорочної Діви Марії; Вона породила нас під хрестом на Голгофті. Тому згадуйте собі часто слова Сіраха: „Не забудь болів твоєї матери“. Сір. 7, 29. Коли світ тебе манити буде своїми приманами в безодню гріха, згадай сльози Діви Марії, не забудь стонів коха-

ної матери. В страшних спокусах, коли опадатимуть твої сили в боротьбі непомірній, коли твої стопи звернуться на путь нечестивих, коли оказія, злий примір або огонь молодости гнатимуть тебе вихором в сіті діавола, в пропасть пекла не забудь тоді болючих стонів, гірких сльозів, неімовірних страждань твоєї Пречистої Матери, які Її святу душу на Голгофті мечем прошили. Нещасний, заверни з дороги беззаконня!

Чому отягаєшся? Чи хочеш ще один хрест построїти і на ньому Ісуса Христа розп'яти? Хочеш ще раз перед очима Божої Матери голову Сина Божого терням вінчати, кров Нового Завіта ногами здоптати, св. рани на очах Матери наново роздерти? Ах, браття, не робіть цього! Подумайте радше над сльозами Пресвятої Матери, в яких родила Вона нас; не відновляйте муки; радше спокутуймо чесно наші упадки. Ми є дітьми смутку й болю, тому не пристують нам розкоші та змислові вживання. Преч. Діва найшла своїх синів у лідніжжя хреста коло страдаючого Ісуса, а не серед багатства, блиску і величі цього світа. Тому обнімім хрест, любім терпіння, щиро покутуймо, бо лиш це вказує, що ми правдивими дітьми Божої Матери.

О, Пренепорочна Діво! Надіємося, що за Твоїм заступництвом дасться нам оминати всяке лихо, яке грозить нам нерозкаяністю. Зділай, о дорога Мати, щоби ми цілим серцем полюбили небесного Вітця, який нас Своєю любовю усиновив, і милосерного Сина, який нас серед страстей породив. Вчини, щоби ми хрест Сина Божого полюбили, щоби ми Твоїми вірними дітьми стали; щоби Ти колись у небі показала нам благословенний Плід Твойого тіла, а ми щоби з Ним споживали славу, приготовану нам Його щедротами. Амінь.

Переложив о. Й. Осташевський

о. Омелян Квіт

Проповідь на свято Арханг. Михаїла

„Се даю вам власть наступати на змію і на скорпію, і на всю силу вражю: і нічогоже вас вредить“.
(Лук. X, 19).

М. Д.! Шукаєте приятеля! Хочете з ним поговорити, поділитися думками, порадитися у важніших справах. Його відвідуєте, складаєте бажання й дарунки. Він вас зрадить, але ви шукаєте за ним знову, бо без товариша сумно жити. Цікаво тільки, що про одного товариша, який вам найвірніший від першого дня аж до смерті, ви скоро забуваєте. Ви забуваєте, що Бог поставив коло вас ангела, щоби вам

товаришив через ціле життя. Він ходить за вами в день і в ночі, він радить вам, він захоронює вас перед ріжними нещастями, а ви навіть думкою не звернете до нього. Він прямує наші кроки, показує стежки, він опікуном вашого тіла і душі; на вас зі всіх сторін напирють спокуси, ціла армія пекла завзялася на вашу душу, а чи звертаєтесь ви до свого ангела за поміччю?

Тому в нинішній науці в день Арх. Михаїла буду проповідувати про боротьбу двох таборів:

1) табору злих духів зі Сатаною на чолі;

й 2) табору ангелів під прапором Христа, щоби знали ви, за що вона ведеться, до кого прилучитися, кому поручити себе в опіку.

I

Створив Господь ангелів і вони служили Йому. Та старший з них Люцифер-Денниця згордів і захотів бути рівним Богови. Він підмовив і інших ангелів, і вони також не схотіли коритися й служити Богові. Тоді арх. Михаїл на Божий приказ зібрав добрих ангелів і вони побідили злих. Бог засудив їх на вічне прокляття. Ось і початок диявольського табору.

Придивімся цьому таборови, щоб зміряти його пекольну силу та вміти успішно віднести над ним побіду. Хоч трошки уяв'ї собі цю країну, що вкрита тьмою. Там усюди клубиться неспокійний дим, там злосливими язиками прискає вогонь, там чути сірку зіпсуття і спаленину мертвоти. „Князь міра цього“, Сатана, там сидить по середині. Окружений злими духами й проклятими душами розвиває пляни свого ділання. Там розум працює, там горить жадоба і сила зривається, щоби якнайбільше людей унещасливити й загорнути під свою владу.

Пригляньмося особі провідника цього табору. Хто він є? Це Сатана, диявол, батько неправди, чоловіковбийник. Від самого початку він зміряє до того, щоби спокушувати людей й заганяти в пекло. Він стратив Бога, якого вже не може любити, тільки ненавидіти. Він старається всюди йому шкодити. Він перенятий пекольною ненавистю й до чоловіка, бо він уже стратив небо, а чоловік має приготоване місце в Христовому царстві. Тому він за всяку ціну намагається його унещасливити й до неба не допустити. Він сам мучиться і хоче, щоби ми мучилися. Він батьком ложі; кожне його слово, це неправда, фалш. Він уже на самому початку обдурих прародичів. Він казав: „Ви не умрете, будете богами“, а думав тільки про те, як пхнути їх у пропасть. Він є духом темряви. В нього немає ні одного проміння світла. Ніччю підсіває кукіль гріха і злочину. Він обмежений тільки до дібр цього світа. На хвилевім щастю, маєтку, пожаданню

й мамоні заставляє свої сіти. Він є обманець. Обманувши людей, доводить їх до розпуки. Він є найбільшим бунтівником. Де ненависть, гордість, непослух і зрада — там він. Нешастя, незгода, зневіра — це його робота.

Яка його ціль? Не інша, як та, щоби людей відвернути від Бога. Він показує фатаморгану, дає мамону і загортає душу під свою владу. Він переводить свої пляни дуже штучно й справно. Спершу він розбуджує в нас привязання до земських річей. Це ж і не є гріхом, бо можна користуватися всяким добром. Але він на цьому не пристає. Роздмухавши в чоловіці привязання до землі й дїбр цього світу, він склонює його, щоб насичувався ними й пристрасно уживав. Коли роздмухає ці пристрасти в полумінь, тоді така душа на все вже готова. Їй вже все одно, її ніщо не здержує, вона з кожним днем грузне в гріх і не має розкаяння. Щож є причиною незгоди держав? Посідання й жажда землі та золота! За одно пасмо гір, копальню соли чи вугілля, за одну кольонію ведуться завзяті війни, й мільйони людей кладуть свої голови. Що є причиною процесів, злочинів, крадіжей і грабіжів? Маєток-золото! За скибу землі, за грудку золота один одного мордує. Що зродило страшний большевизм? Зависть і рознуздана змисловість!

Ось це те, чим воює Сатана.

II

А тепер вдивімся у другий табір. Хто в нім є? Там осяяний блеском сидить Христос — Цар слави. Окружений ангелами, апостолами й святими розвиває свої пляни в цьому тоборі, щоби ратувати кожну душу. Він Христос, Боже-ственний Спаситель, Син Чоловічий, Він чоловіколюбець. Діявол палає ненавистю й злобою — Христос горить безмежною любовю, лагідністю, добротою й безінтересовністю. Він прийняв убожество, пониження, муки, і кров пролляв, щоби спасти людей від погуби. Він є Царем мира. „Мир оставляю вам; мир мій даю вам; не так, як світ дає, я даю вам; щоби серце ваше не тривожилося й не лякалося“. (Іва. XIV, 27). Де любов, згода, вдоволення й тишина — там Христос. „Як полюбив мене Отець, і я полюбив вас; останьтеся в моїй любові“. (Іва. XV, 9). Він сама правда і світло світла. „Поки я на світі, я світлом світла“. (Іва. IX, 5). „Я хліб життя; хто до мене приходить, не буде голодний, а хто увірить у мене, не буде ніколи спрагнений“. (Іва. VI.—30). „Я пастир добрий; пастир добрий дає свою душу за вівці“. (Іва. X, 11). „Я є дорога і правда і життя; ніхто не прийде до Отця, тільки через мене“. (Іва. XIV, 16).

Христос прийшов на землю, щоби звільнити нас з неволі діавола, зробити Божими дітьми, щоби всі унаслідили життя вічне. Він учить нас, щоби ми не привязувалися до

земських дібр, але пам'ятали про те, що вони не наші. Краса і сила, майно і гідність, усе це в Божих руках. Ці речі дані нам тільки до хвиливого вжитку, а всі сили й енергію душі ми мусимо звернути на осягнення вічності.

Христос легковажить людською славою і почеснями, і каже: Щасливі ви, коли світ погордить вами задля мене. Щасливі ви, коли підете стежками заповідей і блаженств, бо тоді знайдете мир на землі і щастя у вічності.

Оце ціль, пляни й засоби Христового табору. Ними Христос зломив силу Сатани. Ними дванацять простеньких рибалок світом заволоділи. Ціною крові відкупив Христос нашу душу зпід влади діавола, і ангела поставив на сторожі її. Кудиж підете, М. Д.? Чи не станете в ряди святих ангелів, щоби відперти силу Сатани?! Чи не підете під стягом Арх. Михаїла по славу Христови?!

Чи вранці встанете, чи вечером кладетеся спати, заговоріть слово до вашого ангела хоронителя. Відмовте молитовку. Поручіть йому в опіку вашу душу і ваших дітей. Нехай він сторожить їх перед навалом Сатани, що як лев рикаючий поглядає вкруг себе, щоби пірвати в свої кігті необачних. А коли будете знемагати, просіть ангела о поміч, а він наступить на змію і pomoже поконати хочби й найтяжшу ворожу силу. Нехай Арх. Михаїл, покровитель України, провадить нами в наших змаганнях за долю вітчизни. Нехай наш ангел хоронитель провадить наші душі до нашої небесної вітчизни, до світла, до правди й до життя вічного. Амінь.

о. Волод. Лиско

Готовися, Вифлеєме!

III. Свідectво св. Івана Хрестителя про Христа

Щоби гідно приготувитися до свят Різдва Христового, треба передовсім скріпити свою віру, треба ожити в собі сильне переконання, що Ісус Христос, який прийшов у Вифлеємі на світ, це обіцяний Месія, це Той, якого Г. Бог післав для ратування людей, якого передсказали пророки. До такого висліду дійшли ми в розважанню попередньої неділі. В попередній науці я навів вам головні слова св. Івана Хрест., що, як Божий Предтеча, учив, як належить приготувитися на прихід Христа. Ви чули, з якою рішучістю, з якою ревністю він взивав до покаяння і до поправи.

Нині хочу подати *свідощтво* того самого святого, яке він дає *про самого Ісуса Христа, що він говорить про Месію.*

Більше пізнання Ісуса Христа це й наш обов'язок у тім пості. Тому доложіть більше старання і уваги, щоби Божа наука цього великого Святого розяснила і наш слабкий розум та загріла і наше отяжіле серце до більшої ревности та любови Божественного Спасителя.

Св. Іван Хрест. знав і бачив, що багато Жидів має ложне поняття про Месію, начеб він мав бути тільки чоловіком. Тому Св. Іван передовсім звертає їх увагу на Божу гідність Ісуса Христа. Хоч св. Івана Жиди дуже почитали, він себе упокорює, а про Ісуса каже так: „Це той, про котрого сказав я: за мною йде муж, який був передомною, тому, що був перше, ніж я“ (Іван 1, 29). Св. Іван майже пів року скорше прийшов на світ, як Ісус, отже був старший. А всетаки він каже, що Ісус був уже перед ним. Тим дає він свідощтво, що *Ісус був уже перед тим, як народився з Преч. Діви*: стверджує те, що учить св. Письмо: „На початку було Слово... і все ним сталося, що сталося“. Ісус був перед повстанням світа, він у вічності роджений від Бога Отця.

Коли Ісус у своїй покорі приходить до св. Івана і бажає, щоби він Його охрестив, св. Іван зборонюється і каже: „Мені треба від Тебе хреститися, а Ти приходиш до мене“. (Мат. 3, 14). Той св. Іван, який фарисеям, що уходили перед людьми за праведних, виказував їх лукавство, що називав їх гадючим родом, той, що цареві Іродови мав відвагу сказати в очі його блуд — цей уважає Ісуса таким совершенно чистим, що не лише зборонюється Його хрестити, але просить, щоб Ісус Його охрестив. Що більше — він себе так низько ставить супроти Христа, що каже: „Я Йому недостойний розв'язати ременів від Його обуви“. (Іван 1, 27). І що сказав св. Іван, не пересадна покора — ні, це правда. Бо хоч св. Іван був великим Святим, то всежтаки ні він, ні хтось інший, хочби який великий достойник, не є гідний сповнити Ісусу Христу хочби найнижшу службу. Така велика гідність Ісуса Христа! Коли ми це розуміємо, то разом зі св. Іваном з повною покорою і подивом мусимо глядіти на безмежну Божу доброту і нескінчину любов, як Боже Єство сходить з небесних висот на землю, щоби з нами зрівнатися, і то не тому, щоби ми Йому служували, але щоби нам услужити і нас ратувати.

Св. Іван дає ще таке свідощтво про Христа: „*Я бачив Св. Духа, що сховався як голуб знеба і перебував на ній. І я не знав Його, та хто післяв мене хрестити водою, той сказав мені: Над ким побачиш Духа, що сходить і перебуває на ній, це*

той, що хрестить Св. Духом. І Я бачив і свідчив, що це *Син Божий*". (Іва. 1, 31—34).

Тими словами св. Іван сказав про Ісуса те, що міг найбільше про Нього сказати, чого не можна сказати про ніякого чоловіка. Він сказав, що Христос є Сином Божим і не лише що має в собі Св. Духа, але може Його і другим уділяти. Бо рівне лиш від собі рівного походить. Від якоїсь ростинки може вийти лише ростина. Син чоловіка може бути також лише чоловіком і має всі прикмети батька; а Син Божий є також Богом і має всі прикмети і совершенства Бога. Отже й Ісус є також від віків всемогучий, всевідючий, наймудріший, святий, незмінний, як Бог. Тому то читаємо в Св. Письмі: „Умалив себе, принявши вид слуги... ставши послухний аж до смерти, а смерти хрестної. Через що і Бог Його вивисшив і дав Йому імя понад всякі імена“. (Фил. 2, 7—9).

Тими словами св. Іван. Хрест. опрокидує ложне переконання Жидів і виказує, що Ісуса не можна вважати за звичайного чоловіка, а Його слова за слова людські, але за Бога, а Його слова за Божі слова.

2. Св. Іван виказував також, чому Ісус прийшов на землю і чого від нього можемо сподіватися.

Коли Предтеча побачив зближаючогося Ісуса, закликав: „Се Ангель Божий, що бере на себе гріхи світа“. (Іва. 1, 29). Що значать ці слова, може оцінити той, хто розуміє, що значить гріх. Один гріх, який поповнили перші люди, стягає ще нині й буде стягати, як довго світ буде стояти, ті всі нещастя і смерть на нас і на всіх людей, які переносимо на землі. Один одніський смертний гріх має в собі стільки злоби, що чоловік за нього іде на вічну кару в пеклі. І люди не мали ніякого способу, ніякого середника, щоби себе від гріхів звільнити. Лише Т. Бог. міг звільнити нашу душу від гріхів. Але Бог є справедливий і не може безкарно допустити, щоби чоловік зухвало топтав Його заповіді.

І ось тут прийшов на ратунок Христос. Сам Бог став чоловіком, щоби на себе взяти кару, терпіти за наші гріхи, щоби надолужити Божій справедливості. Але що Син Божий о ціле небо перевисшує своєю гідністю світ, тому і Його надолуження, Його терпіння о ціле небо перевисшують провини цілого світа. Т. зн. кожний грішник від того часу, як терпів Христос. аж до кінця світа, може дістати прощення всіх своїх гріхів, коли відродиться в імя Ісуса Христа, т. зн. коли широко буде каятися зі всіх своїх гріхів і через Св. Тайни, установлені Ісусом Хр., прийме ласку Св. Духа. Без Христа булиби ми всі пропащі. Через Нього можемо бути всі спасені. Предтеча, натхнений Св. Духом, наперед це пі-

знав і тому кликав до народу, коли Ісус до нього збижався: „Це Агнець Божий, що бере на себе гріхи світа“.

Він ще сказав: „Я хрещу вас водою, але за мною йде сильніший від мене, цей буде хрестити вас Св. Духом і огнем“ (Мат. 3, 11). Наслідки гріха на душі грішника є двоякі: 1) грішник затягає за свій гріх вину, 2) сама душа псується, набирає під впливом гріха схильностей до злого. Колиж Христос звільняє своєю хрестною жертвою грішника від вини, то ще в цім для душі не є цілий ратунок, ще лишається попсована душа, злі її схильності. По відпущенню вічної провини грішник мусить ще змінити своє внутрішнє наставлення, мусить дістати ліпше серце. Без того він не мігби подобатися Богу.

Та і на це дав Ісус поміч. Він посилає Св. Духа. Вже в св. Хрещенні Св. Дух перетворює в грісі уроджену душу дитини на красну і чисту душу і дає їй освячуючу ласку. Подібно діється і в інших св. Тайнах. І чим більше християнин молиться і з гідним приготуванням приступає до св. Тайн, тим частіше перебуває в нім Св. Дух, тим більше освячується і удосконалюється, набирає божого змісту, шляхотного стремління. Звісно: „хто з ким пристає, таким ся хтає“. Під впливом Св. Духа і ділання Божої ласки тисячі християн збогачуються чеснотами і живуть як справдішні „Божі діти“.

3. Предтеча, цей найбільший зі всіх пророків, дає ще одно свідцтво про Христа. Він, натхнений Божим Духом, бачить не лише те, що Ісус зараз буде робити — що Ісус бере на себе діло відкуплення людського роду, але він знав уже, що Ісус прийде при кінці світа, як суддя. Тому він так далше говорить про Христа так: „Його лопата в руці Його, *щоби перечистити свій тік і зібрати пшеницю у свою стодолу, а полову спалити огнем невгасаючим*“... (Мат. 36, 2). Це кінцеве слово „огнем невгасаючим“ свідчить, яку то пшеницю і половиу має на гадці пророк.

З досвіду знаємо, що не всі будуть спасені. Ми бачимо, що многі волять оставатись у своїх гріхах до кінця життя. Многі з грішників може гадають, що на суді Божім їх доля буде така сама, як праведних. Та ні! Там буде великий розділ. Як половина зверху подобає на зерно, так часто здається, що нема різниці між добрими людьми і злими. Але Христос на страшнім Суді покаже, хто що буде варта, і відділить добрих від злих, як пшеницю від полови; добрих прийме до небесного царства, а злих, які злегковажили собі хрестну жертву, які не хотіли позбутися своїх гріхів, відкине як непоправних і непотрібів, як те дерево, що не приносить добрих овочів, в огонь пекольний на вічну муку.

З того, що Предтеча сказав про Христа і для нас християн виходить важна наука, важна правда. Коли Ісус є без порівняння більший від св. Івана Хрест., коли він є Божим Сином, самим Богом — то й ми мусимо Його слова, Його науку приймати з повним почитанням, з повною вірою. В християнській науці єдино можемо-найти для себе непомильну правду. Після неї мусимо уложити своє життя, коли хочемо Його певно тут на землі перевести і зайти до вічної щастливості.

Ми подивляємо в Ісусі Його безграничну любов до людей і покору, коли бачимо, як Він покидає свій небесний престол, свою небесну хвалу, знижується до незаметного чоловіка, щоби нам у нашій горю, в нашій нещастю допомогти, з душевної неволі випровадити. Коли хто хоче бути Його учеником і йти Його слідом, мусить у першій мірі наслідувати Ісуса в тих чеснотах — покорі і любови ближнього.

Але Ісус не лише нас учив своїм словом і приміром, Він нас відкупив — Він став „агнцем Божим, що взяв на себе гріхи світа“. І це для нас велика потіха, потіха для грішника, що знає свої гріхи і хоче з них поправитися.

Він може їх позбутися лише через Ісуса. Тому старайтеся *позбутися своїх гріхів, поки ще час.*

Робіть добре приготування до сповіди. Уломний і повний злих склонностей чоловік може через Ісуса знайти *силу до всього доброго*. Ісус хрестив Св. Духом і „вогнем“. Простіть щоденно про це духове хрещення вашої душі і не дозволяйте, щоби в вас вигасла освячуюча ласка, але кріпіть її і множуйте гідним і частим св. Причастям.

Не будьте ліниві в старанню за спасення ваших душ. Коли Син Божий стільки і так тяжко терпів, щоби ратувати ваші душі, то чиж ми можемо відтягатися від зусиль і старань, а може навіть і терпінь, яких вимагає добро нашої душі?

Памятаймо, що Ісус ще тепер є нашим Спасителем і Добродієм для кожного, що хоче спастися. Але знаймо, що прийде час, коли той сам Спаситель стане нашим Судею і то строгим суддею для всіх тих, що його спасенної науки не приймають, а живуть після своїх склонностей.

Тому жийте як добрі християни, користайте із заслуг, які заслужив нам Христос, збогачайтеся добрими ділами, щоби Г. Бог приймив вас як добрий овоч, чільну пшеницю до свого царства.

Амінь.

IV. Свідोцтво Ісуса Христа про самого себе

Чи Ти є той, що має прийти,
чи маємо іншого ждати? Лук. 7. 20.

Чим ближше до Різдвяних Свят, тим більше росте наш дух, тим висшим почуванням наповняється наше серце. Чим більше пізнаємо Христа-Спасителя, тим більше захоплює нас з одного боку Його безмірна доброта, Його любов, яка розброює і ломить в нас наше лукавство, що родиться з низького самолюбства чи ненависти до ближніх — з другого боку дивує нас Його надзвичайна покора, що знову розброює і ломить нашу гордість та непогамоване стремління: себе понад других вивисшувати.

Чим ближше Свят, росте в нас святочний настрій. Це бачимо виразно на дітях, які так нетерпеливо очікують тих Свят, які так багато обіднують собі по тих Святах. Діти ширі, не скривають своїх почувань. А ми старші нераз байдужніємо. Заняті щоденними життєвими турботами, нераз знесилені ріжними журбами, затрачуємо часто вражливість на висші, духові почування, що родяться з великих тайнств нашої віри.

Та час посту є власне на те, щоби ми скріпили свою віру, загрели своє серце. Моїм бажанням в тім пості є, щоби ви як найдокладніше пізнали Ісуса. Бо чим більше пізнаємо Його, тим більше Його полюбимо.

В попередніх науках ми пізнали, як Ісуса Христа передсказували і описували пророки, в останній науці чули ми, як свідчив про Ісуса св. Іван Хреститель, який так гарно висказував Його божество і ціл Його приходу. А в нинішній науці хочу навести ще 1) *свідоцтво самого Ісуса Христа про самого себе*, щоби в ще повнішим і яснішим світлі виступила Його Божа особа, і 2) *яку нам потіху несуть Його Божі слова*.

I.

Що сказав Христос про себе самого?

Св. Іван Хрест. сидів у в'язниці. Ми знаємо защо. За те, що зробив виговір цареві „за Іродіяду, жінку брата його, і за все згіршення, що робив“ — (Лук. 3, 19). І за це стягнув на себе неласку царя, а ще більше гнів негідної Іродіяди. Його зараз не покарано смертю, бо Ірод боявся гніву народа, який почитав св. Івана як великого пророка, а лише вкинено до в'язниці. Там — у тій в'язниці — св. Іван не був ще зовсім відірваний від світа. До нього приходили його ученики і приносили йому вісти про все, що діялося в світі.

Головною темою, яка займала уми всіх під той час, була якраз поява Ісуса Христа, що тоді розвинув широку

діяльність, та своєю наукою і чудами звернув на себе увагу цілого народу. Ученики св. Івана доносили Йому про це все. Вони оповідали і про те, що многі Жиди, головні фарисеї, ворожо ставляться до Ісуса, піддають в сумнів Його Боже післанництво, навіть бунтують нарід проти Нього. Це дуже боліло св. Івана. А ще прикріше йому було, коли спостеріг, що і Його ученики не з такою певністю, якби належало, і не з таким довірям відносяться до Ісуса. Він спостеріг, що і його ученики надихані такими самими пересудами про Месію, як і інші Жиди. З того, що вони оповідали про Христа, він пізнав, що й вони сподівалися, що Месія прийде з великою силою, зорганізує велику жидівську державу, повалить чужі держави, а власть передасть жидівському народови. Предтеча пізнав, що і вони гіршилися, коли бачили, що Ісус, замість організувати світову державу, ходить по краю лагідний і скромно одягнений та уздоровлює хорих і помагає немічним.

Таке непорозуміння! Як його це боліло! Цей нарід, що недавно, коли він був свободним, так слухав його наук про Месію, готов тепер відпасти від нього. Св. Іван, хоч сам у вязниці, хоч у кожній хвили може наложити головою, не думає про себе; він апостол цілим еством, він боїться, щоб його нарід не прогайнував тої важної хвили, на яку його предки чекали тисячі літ, він боїться, щоб його нарід, задіялений у дочасне, не стратив вічного добра. Він, коли не може сам виступити публично, продумує над способом, якби лихови зарадити і переконати нарід, що Христос це правдивий Месія. І знаходить спосіб. Йому прийшла гадка, щоби післати учеників до Христа. і запитати Його, нехай сам дасть відповідь про себе: Хто він? Як подумав, так і зробив. Посилає двох своїх учеників до Ісуса і каже їм запитати Його: Чи Він є той, на якого цілий нарід чекає?

Велике питання! Питання немов виняте з тисячних сердець. Многі, що подивляля Христа, а були мучені сумнівами, хотіли мати певну відповідь на це питання. І нарід... і фарисеї... і ученики св. Івана...

Ученики св. Івана зараз вибралися в дорогу. Найшли Христа окруженого товпою людей, станули перед ним і сказали: Іван Хреститель післав нас до Тебе і велів спитати: „Чи Ти є той, що має прийти, чи маємо іншого ждати“ (Лук. 7, 20).

Згадка про увязнення великого пророка, про його посольство з вязниці, слово з насильно замкнених уст, святочний запит того, що недавно так голосно і рішучо свідчив про Христа — це все викликало глибоке вражіння на всіх, що були зібрані коло Ісуса. А з ще більшим напруженням усі учікували, що Христос на це відповість?

(Кінець буде)

о. В. Лиско

IV. Свідокство Ісуса Христа про самого себе

(Докінчення)

Ісус саме у тім часі, як оповідає євангелист Лука, робив багато чудес. Уздоровляв багато хорих, виганяв злих духів та сліпим вертав зір.

Ученики Івана прийшли саме на той час так, що деякі чуда бачили власними очима, а про деякі чули вже по дорозі.

І саме на те, що вони бачили і чули, вказує їм Ісус у своїй відповіді: *„Ідїть — каже він — і сповістїть Івана, що бачили і чули: сліпі прозирають, глухі чують, криві ходять, прокажені очищаються, мертві встають і вбогим благовіститься. І блажен, хто не соблазниться мною“* (Лук. 7, 22—23).

Божа відповідь!

Ісус відповідає не лише словами. Він дає більші докази. Він засвідчається своїми ділами. Він і опісля раз сказав був до фарисейв: „Коли не роблю діл Вітця мого, не вірте мені. Колиж роблю, то хоч і мені не хочете вірити, моїм ділам вірте, щоби ви зрозуміли і пізнали, що Отець у мені, а я в Отці“ (Іва. 10, 37—38). Так і тепер Він у своїй відповіді немов говорить: Ви мене питаєте: Хто я? Я відповідаю вам не самими словами. Нехай діла мої за мене говорять. А діла мої ви бачили власними очима. Про многи інші ви чули від других. Ідїть і сповістїть про се Івана. А діла Христові се були чуда, великі чуда, що свідчать про Його Боже післанництво.

Ся Христова відповідь, сі Христові слова мають месійне значіння. Вже в Ст. Завіті пророк Ісаїя так передсказував про Месію: *„Тоді отворяться сліпим очі, глухим уха відчиняться, тоді підскачить наче олень паралітик, а язик німого стане свободний“...* (Іса 35, 4—5). А коли Ісус у своїй відповіді наводить ті самі слова і їх відносить до себе, то мовби хотів сказати: Ви знаєте, що передсказав пророк про обіцяного Месію. А от бачите, на Мені те все сповняється: *Сліпі прозирають, глухі чують, хромі ходять, прокажені очищаються, мертві встають... чи треба вам ще більшого свідокства*, що я той, що був обіцяний патріярхам, якого передсказали пророки?

При кінці своєї відповіді двдав Христос ще такі слова: *„І блаженний, хто не соблазниться Мною“*. Хоч Христос дав про себе таке ясне свідокство, Він знав, що є чимало таких між народом, що відносяться до Нього з недовірям

що, засліплені земською гордістю, не орієнтуються ні в пророчтвах, ні в Його чудах. Тому додав ті слова, які є доказом, а навіть доганою для всіх, що ставляться до Нього з недовірям: „І щасливий той, хто не соблазниться Мною“.

Не лише тяжкий докір дав Христос тими словами тим, що не вірили в Нього, але тими словами дав ще один доказ про своє месійне післанництво. Він тими словами знову засвідчив, що від Нього залежить спасення. „І блажен, хто не соблазниться Мною“. Іншими словами: хто за Христом не йде, хто Його не слухає, той не може бути щасливий. Таку відповідь дав Христос на питання св. Івана, а Його ученики з захопленням вертали, щоби про се сповістити свого учителя.

II

І ми нині вглибімся в сі Христові слова. Вони і нам несуть потіху в наших труднощах і розвівають наші сумніви.

„Сліпі бачуть!“ Ніс Христос поміч сліпим. Повною радістю тішилися сліпці, коли Христос їм привернув зір, дякували Йому з цілого серця за ту велику ласку. І ми повинні тішитися, що не лише маємо тілесні очі, але що Христос отворив нам своєю наукою духові очі. Ми повинні бути Йому вдячні за нашу віру, за те, що через Нього ми пізнали вартість і ціль нашого життя. Яка велика темнота царювала між людьми перед Христом, ми чули вже в однім з попередніх наук. З появою Христа наче ясне сонце зійшло над землею. „Сідашим во тьмі і тіни смертній, світ возсіяєт на ви“ — каже пророк. Ми маємо не лише дякувати Христу за Його науку, але з вдячності йти за Його приміром. Як Він приніс нам світло правдивої науки, так і ми повинні поширювати Його науку між тими, що ще її не знають або не живуть після неї. „Хромі ходять...“ З радістю вставали хромі і каліки, коли їх уздоровлював Христос. А скільки то було і ще тепер є духових калік? Скільки то різних пересудів і ложних вірувань? Скільки ересей і недовірків? Скільки з тої причини неспокою і душевних терпінь? А скільки то тисяч і мільонів людей, пізнавши науку Христа, вилічилися з душевної недуги і найшли душевний спокій? Скільки тисяч з вдячності посвятилися на службу Богови чи то проповідуючи Христове євангеліє, чи по приміру Христа usługуючи убогим і калікам? І ми лише в науці Христовій можемо найти поміч і душевну потіху.

„Прокажені очищаються...“ Проказа се невилічима недуга. Прокажених вивожено за оселі, щоби від них не заражувалися інші. Там вони в безнадійности очікували свого кінця. — З сього безнадійного стану хтож міг їх вибавити, як не всемогуча сила Христа? З якою вірою вони кликали, коли побачили Христа: „Ісусе, Сину Божій, помилуй нас!“

А хтож може очистити і нашу душевну проказу, наші гріхи, як не Христос? Чиж не Він є тим Божим лікарем, що очищує наші душі, а вливає свою ласку і з нею спокій та благословення?

„Мертві воскрешають...“ Своїми чудами показав Христос, що наше життя не кінчиться смертю, але що є ще друге життя і Він прийшов на те, щоби се життя нам заслужити, як каже євангелист Іван: „Хто вірить в Сина, має життя вічне“ (3, 36); „Сеж написано, щоби ви вірили, що Ісус є Христос, Син Божий, і щоби віруючи мали життя вічне“ (20, 31).

„Убогим благовіститься...“ Що за радісне слово! Убогим звіщається радісну, благу вість. Хто найбільше відчуває недолю? Убогий. До Христа убогі були позбавлені навіть людської гідності. Христос перший привернув убогим людську гідність. Він перший навчав: „Блаженні убогі духом, бо їх є царство небесне“. „Блаженні плачучі, бо вони потішаться“.

Чиж не є се і для нас потіха, коли ми опущені, пригноблені, коли журба нас гнєте, або біль витискає сльози? Чиж не належиться Христу за се вдячність; що Він не лише в чудесний спосіб приходив нещасним у поміч, але щоби вибавити людство, сам на себе приймає понижений стан убогої дитини в Вифлеємі, терпіння і смерть на хресті. Чиж не належиться Христу велика хвала за те, що він як першу засаду своєї науки поставив любов ближнього: „Нову заповідь даю вам, де любите друг друга“; що на Страшнім Суді буде нагороджувати після того, як хто заховувався супроти убогих і потребуючих.

Не лише вдячність належиться за се І. Христови, але ми мусимо за ті засади боротися, як се робив св. Іван Хреститель.

Так! За засади Христові треба боротися з нараженням власної вигоди — навіть власного життя. Христос перед всім народом висказав похвалу св. Іванови за Його ревність.

Коли прийшли послы від св. Івана з вязниці, не міг Христос поминути сеї нагоди, щоби не згадати про Його заслуги та не висказати Йому своєї похвали.

Міг дехто думати, що св. Іван зломився у вязниці і зневірився у власну науку, яку голосив про Христа. Міг дехто думати, що Христос забув про свого Предтечу, коли він у вязниці страдав.

Щоби і такі сумніви розвіяти, Христос відізався до людей, коли вже послы Іванові відійшли, словами: „Що бачити вийшли ви в пустиню? Чи тростину вітром колисану?.. Чи чоловік, у мягку одежу одягненого? Ті, що носять мягкі одежі та в роскошах, вони в царських домах. Чогож ви ви-

ходили? Побачити пророка? Так, кажу вам, і більше від пророка. Бо се той, про котрого написано: Се я посилаю ангела мого перед лицем твоїм, що приготує твою дорогу перед тобою. Істинно кажу вам, між родженими з невіст нема більшого від Івана Хрестителя..." (Лук 7, 24—28).

Отсе похвала і признання св. Іванови. Христос наче хотів сказати: Може ви гадаєте, що св. Іван се тростина, що буде хилитися під кождим подувом вітру? Може ви гіршитесь його простотою, твердою одежою, його вязницею? Коли так думаєте, то зле думате. Чимало було великих і славних людей, але нема більшого між народженими над Івана Хрестителя. Він більше, ніж пророк. Він мов ангел іде і приготує дорогу для мене.

Дорогі браття і сестри! З тих слів зрозуміймо і вчійся, в чому лежить великість перед Богом. Не в гарній, м'якій одежі, не в вигодах! Але той великий, хто вірно і ревно служить Г. Богу, вірно і ревно сповняє свої обов'язки і виступає заповіді Божі. Ідім і ми по тих вказівках, приготуємо своє серце на прихід Христа, а заслужимо собі на Його ласку і поміч в сім життю і колись на похвалу на Його Суді.

Амінь.

о. Й. Осташевський

БОГОРОДИЧНА ПРОПОВІДЬ

за о. Віктором Кольб Т. І.

„Величаєм Тя, пренепорочная Мати Христа Божя нашого“. (Велич. Успен.)

Дорогі християни! Між розважаннями великих питань нашої віри часто надібує наше око знеслу і світляну появу Пречистої, яка тісно вяжеться з початком, з поширенням і завершенням христ. віри. В серцях всіх правдивих католиків живе стало глибока, солодка любов до Божої Матері. В звичайній каплиці, як і в величній катедрі, в простенькій образку на дереві, як і в славних образах Мурілля і Рафаеля, в відпустовій пісні, як і в могутніх творах Палестріни чи Россінього, визнає і любить і почитає серце правдивого католика Матір свого Господа і Свою Матір, Препорочну Діву Марію. Про неї сказати можна: „Небо і земля повні слави Твоєї“.

Дорогі християни, діти і почитателі Божої Матері! Нині вже більше не вистарчає сама любов до Препоблагословенної, яка відгомоном давно минулих часів дзвонить наче срібними дзвіночками приємно в нашій душі. Ми живемо в ча-

сах, де треба здавати собі справоздання навіть з віри, де треба не тільки признавати себе сином Пресвятої Матери, але й в обороні Причистої вміло відперти не один поважний запит чи насмішливий закид її ворогів. Нині такий вже світ, що людина все аналізує, у кожній правді, в кожному почуванні, у кожній думці та само собою в кожному чині шукає за стійними доказами.

Тому розважмо нині, як то любов до Богородиці, яка ясним полумням палає в нашім серцю, побудована є на найглибших підвалинах нашої віри, а не є самим впливом м'якого сентименту. Кожний нарід, що хоче з блудних доріг безвір'я чи суевір'я вернути до Спасителя, мусить віднайти дорогу до Його Матери, як блудний син, вертаючи до вітця, знаходить в ріднім домі також тепле серце рідної ненки.

Отже на чім ґрунтується наша велика і загальна любов до Преч. Діви?

З яких жерел черпає вона непроминаючу, віки триваючу силу? Відповідаємо, що наша віра і любов до Пренепорочної ґрунтуються на трітій, потрійній підвалинах:

1) Вони суттєво і нерозлучно зв'язані з першою основою догмою християнства, з Божеством Ісуса Христа.

2) Вони опираються на вискази св. Письма Старого і Нового Завіта.

3) Віра наша і любов до Богородиці наказані нам заповідом умиряючого Спасителя.

Дорогі! Наша любов і почитання до Преч. Діви не є річчю фантазії, чи річчю почувань серця, ні, це річ розуму. Коли почитаємо Богородицю, даємо свідоцтво оснóвній догмі християнства, даємо свідоцтво нашій вірі в божество Ісуса Христа. Подумайте хвилику: Хто має право називатися християнином? Той, хто вірує в божество Ісуса Христа. Цеж є головна умова христ. віри. Божество Христа провадить нас зараз таки безпосередно до другої таємниці, до Преблагословенної, з якої народився Христос — Бог. Пречінь ясно всім, що коли Христос є Богом, то Його мати є Божою Матір'ю, є Богородицею. А тепер уявіть собі невісту, яку Бог ласкою святою вивисив до достоїнства Божої Матери, чи тоді є висота, є слава, яку можна булоб прирівняти з нею? Хто тоді з пресвітлих рядів чистих дівиць, горячих ісповідників, жертвених мучеників, всехвальних апостолів пророків і патріархів, хто зпоміж ангелів, архангелів, херувимів чи серафимів важиться стати поруч Богородиці та закликати: Я рівний тобі, Божа Мати! Тому слушно кличуть Св. Отці: Хто, як Марія? Ані ангели, ані архангели, ні серафими, ні херувими, ані жадні сотворіння на землі, ні на небі не може рівнятися з Преч. Дівою: все, що не є Богом, стоїть низше Марії Діви; міг Господь сотворити більший і красший світ, але чогось більшого від

Матери свого єдинородного Сина не міг сотворити навіть сам Бог. Бо що ж властиво додати можна до слова: Мати Божа? Чи вистарчить сказати, що ще перед віками призначив Її Бог у безмежній любови на це достоїнство? Чи може вистарчить на повний зміст цих двох слів, що Пречиста була у своїй появі на світ захоронена від найдрібнішої тіни гріха? Може скажу, що всіх людей, які були і будуть, перевищила Вона ласкою і совершенствами? Шо Вона ясніє всіми чеснотами, що Вона сама любов, саме милосердя, сама доброта; що Вона посідає повню власти у свого Божого Сина, що через Неї можемо все випросити і одержати? Так, кажіть це все, але вірте, що безмірно більше вміщається у тих двох словах: Мати Божа. Правда, може запитати безвірок: Марія, Мати Божа? Чи не було Бога перед Марією? Безперечно, що Бог був перед Марією, але рішучо не було перед Марією Богочоловіка на землі між людьми, щойно Вона породила другу Особу Божу в людським тілі. Річ ясна, що друга Особа Божа була Богом від віків, але чоловіком не була від віків, а щойно в часі породила Її як чоловіка Пресвята Богородиця. Прецінь також інші матері не дають своїм дітям душі, а називаються матерями цілого чоловіка. Так і Марія Діва справді не дала своєму Синови божества, але мимо цього є матірню цілого Богочоловіка, отже є Матірню Божою.

Тепер памятаймо, що коли Бог вивисив Пр. Діву понад всі сотворіння, тож від людей належиться Їй більша слава і більше почитання, ніж комусь другому зі сотворінь, що кождий, хто тільки вірує в божество Ісуса Христа, обов'язаний також почитати і любити Його Матір, Преч. Марію. Не думайте, що честь і слава, яку Їй віддаємо, противорічать почитанню і славі належним Божому Синови, але вони з почести Божого Сина впливають і тісно з ним вяжуться. Бо цілком сміло можемо запитати: Де в цілیم світі найдете сина, який сам дійшов би до великого достоїнства, а не жадав, щоб його матір відповідно шанували? Де найдете сина, який не відчув би болючо заподіяної його матери зневаги? А коли б такий найшовся, ми слушно уважали б його злим сином. А щоб сказали ви про дитину, яка ображалася б, що її матір хвалять, шанують; яка б забороняла своїм приятелям і прихильникам почитати її неньку, так що в її привности не смів би ніхто навіть згадати добрим словом її матери? Ми ж добре знаємо, що добрий син любить сердечно свою неньку, а також бажає, щоб інші її любили і шанували. Тому Христос Господь чується прославленим в почитанню Його Матери; обидженим у зневазі Богородиці. З Його величі спливає заєдно блеск слави на Марію Діву. Тому закликала євангельська жінка: „Блаженна утроба, що носила Тебе; і груди, що Ти

їх ссав“. Празнаюся, що дім, з котрого викинули б мою неньку, рішучо не гідний того, щоб моя нога колибудь переступила його поріг. Зневага моєї мами повинна тисяч разів більше палити жалем і болем мою душу, ніж обиди заподіяна мені особисто.

Щоб доказати розумність почитання Божої Матери, треба звернути бачнішу увагу на примір Ісуса Христа. Сам Господь називає себе: дорогою, правдою і життям. Значиться, коли ступаємо слідами Христа, — добре робимо. Який же найперший примір дає нам Богочоловік на землі? Чи не найбільшу любов і не безоглядне почитання Своєї Неньки? Бо ж яка любов і яке почитання не міститься вже в тім, що вибрав Він собі її за матір? Чи не чуємо, як говорить божественний Відкупитель до свого Вітця: Отче, хочу вочоловічитися, бажаю перенести всі страждання і турботи людського життя, почавши від дитинства аж до виснажуючих болів хрестної смерти, але дай мені за матір Преч. Марію. В Її раменах хочу укрити свою дитинячу кволість і під Її опікою провести молодість; Вона нехай стане під моїм хрестом тоді, як всі покинуть мене; Вона нехай приготує моє бездушне тіло на похорони.

Все рад був за нас Син Божий перетерпіти, але кінче бажав, щоб все при ньому стояла Його Мати і то від вифлеємських ясел аж до голгофського хреста. Також замовчує євангелист все про укриті життя Христове в Назареті, але підчеркує Його любов, слухняність і пошану до Матери Божої: „Він був їм підданий у всім“ або „Він зростав у послуші“. Нам слід призадуматися над цим приміром і гідно нуслідувати Його. Або як можемо ми знайти Христа, коли не хочемо по дорозі стрінати Його Матери? Кличуть нас ангели з пастирями до вифлеємських ясел; там найдемо Дитя з Матір'ю; поспішимо з царями до вбогої стайні, а там на лоні Пречистої наче на престолі цар царів резидує, будемо товаришити Йому до Єгипту, так цілу дорогу бачитимемо Його на руках Всеблагої Діви; хочемо знайти Його в Назареті, так найдемо певно разом з Богородицею; побіжимо під хрест, і там вже застанемо Його нещасну, тяжким горем пригнічену Матір. Схочемо поцілувати Його рани, Він на лоні страдаючої Матери їх зложив. Вони нерозлучно належать до себе. Хто знаходить Христа, цей знаходить рівночасно Його Матір, а хто гратить Марію Діву, цей тим самим гратить Її Сина. Хто перестає почитати Матір Божу, цей певно в коротці не зігне коліна перед Її божественним Сином.

II

Наше почитання Пресвятої Діви впливає ясно зі св. Письма.

Запитаєте: Де саме записано в св. П., що маємо почитати Преч. Діву?

Відповімо, що зараз таки на першій сторінці, опісля у пророків і в псалмах, а на кінець у св. Євангелію.

Відчинім першу книжку Мойсея, там зараз вичитаємо страшну подію. Бог виганяє прародичів з раю: „Нехай проклята буде земля задля тебе; в печалі і тузі харчуватимешся з неї по всі дні життя, аж покінь вернешся в землю“. (Мойс. I. кн. 3, 16.) Отець викидає своїх дітей на злидні. Чи не подасть їм ні крихітки надії на тяжку дорогу життя, ні дрібки ліку на розятрені рани?

Слухайте! По грізних словах прокляття, які наче буревій зашуміли над людством, являються наче семибарвна веселка солодкі слова надії: „І положу ворогування між тобою й жінкою, вона рощавлювати ме тобі голову“.

Чи чуєте? По словах прокляття наступають слова благословення.

Прийде день побіди над діаволом, прийде невіста, яка роздавить голову змії. О, людський роде! На тернистім шляху життя стрінеш ясний образ невісти, яка верне тобі те, що ти стратив в раю. От ця надія підтримувала цілі віки серце людства. Це була зоря, на яку тисячліття звертало людство тужливе око — це була: Преч. Діва Марія, Матір Божа.

А що обіцяв Бог у раю, сповнилося в часі. „Місяця ж шестого післав Бог ангела Гавриїла в город галилейський, званий Назарет до діви Марії. І прийшовши ангел до неї, рече: Радуйся, благодатная“. Лук. 1, 26—28.

Дорогі! Господнє слово в раю звучало грізно: „Проклята нехай буде земля!“

А тепер в імені Божім говорить ангел: „Радуйся, благодатная!“ Відчуваєте противенства між словами в раю і поздоровленням, яке ангел передає назаретській Діві? Там прокляття — тут благословення!

Архангел продовжує: „Господь з тобою; благословенна еси між жинами“. Лук. 1, 28.

В трьох словах представляє він нашим очам ціле достоїнство Марії, а воно таке велике, що навіть не важилисяб наші уста вимовити його, колиб не навчив був нас цього післанець Божий. В трьох словах каже нам ангел, що Марія є в собі повна благодати; що зі згляду на Бога: „Господь з тобою“, на кождім місці та в кождій хвилині Бог у ній, Бог коло неї, що зі згляду на людей Вона благословенна між всіма і понад всіма!

Отже коли прославляємо Пренепорочну, то робимо тільки те, що в імені Творця робив і говорив архангел.

Але ступім крок дальше. Пр. Діва йде у відвідини до своєї тети Єлисавети, на зустріч виходить старенька своячка

і навчена св. Духом витає Її словами покори: „І звідкіля мені те, що прийшла мати Господа мого до мене? Благословенна еси між женами, й благословенний плід утроби твоєї“. Лук. 1, 42—43.

Бачите, що ділає св. Дух в серцях, які Він просвічає? Він вчить їх прославляти Преблагословенну Діву Марію. Це саме діється і нині. Коли Дух Св. увійде на престіл серця людини, то зараз починає воно виспівувати величну пісню любови та прославлювання на честь Божої Матери; а залишить Дух св. ваше серце, зараз мовкне, загибає у вашій душі набоженство до Пресвятої Богородиці. Прецінь цілком ясно вяжуться слова прославлювання Диви Марії з прославлюванням і Божого Сина в устах Єлисавети: „Благословенна еси між женами й благословенний плід утроби твоєї“.

Отак кат. віра, почитаючи Божу Матір, стоїть на добрих основах, на підставах поданих самим св. Духом.

Чи ви вже коли задумувалися над чудесним таїнством, яке міститься в прегарній пісні Пречистої: „Величає душа моя Господа!“ Там сказано, що Пресвята Діва, заслухавши поздоровлення св. Єлисавети, заспівала пророчі слова: „Ось бо від нині блаженною зватимуть мене всі роди“. Лук. 1, 48. Хто з великих людей на землі важився сказати о собі таке слово? А колиб найшовся такий зарозумілий, то чи сповнилосяб воно? Погляньте на історію світа: як все забувають, як славні колись імена пішли безпоротно в забуття? Ні Цезара, ні Августа, ні Ксеркса, ні Александра Великого нині не почитають. А тут тобі в непроходимі гори заходить покірна дівчинка до старушки тети; обидві нікому ширше не відомі: на порозі скромної хатини поздоровляють себе, тоді молодша пророкує: „ось бо від нині блаженною зватимуть мене всі роди“. Опісля обидві вони губляться серед життєвих клопотів і про них не чувати. Але небаром починає сповнятися пророцтво. Тисячі церков на цілм світі, сотки тисяч олтарів, образів, статуй голосять свідощтво правди цему пророцтву по великолюдних містах, по вбогих селах, по самотніх островах, серед диких пралісів і на плесі незглибимого моря. Линуть день в день міліони пісень і молитов високо в гору, під синяву небесного склепіння, перед престол Божого Сина. Сповняється пророцтво, а з ним втискається переконання, що розумно, добре і Богу мило робимо, коли любимо і прославляємо Божу Матір.

III

Зворушлива причина, яка накладає на нас обов'язок любови й почитання Божої Матери, а від якого не годиться нам ніколи відхилитися, лежить в останніх словах умираючого Спасителя.

Було це в найважливішій хвилині світової історії, у Велику П'ятницю, коли Господь за нас на хресті вмирав, коли з Ним разом на Голгофту вийшла Його Мати.

Скрізь там, де в життю Ісуса Хр. виявляється чоловіча природа у своїй немочі, всюди там бачимо біля Нього святу Його Матір; натомість там, де Його божество могутністю сяє, отже підчас чудес, Вона покірно в тінь відходить.

Пречиста впровадила Христа в земське життя, Вона мусить близько Нього стояти в тяжких хвилях скону. В понадсильних болях упливали страшні години кровавої жертви, яка мала здіймати із людства прокляття, проголошені колись загниванням Сотворителем у райським огороді. Ще хвилинка і виповниться все до краю. В останній момент поглянув Спаситель на прибуту важким горем, прискорбну Матір і на дорогого ученика, який сам один зі всіх видержав у вірності аж до кінця. І як давно підчас прокляття вказав справедливий Суддя на Неї, на досвітну зорю надій красної долі, так тепер, коли проклин мав місце зробити милосердя, мусів всещедрий Відкупитель вказати людям невичерпане жерело милосердя в серцю Всеблагот Матери.

Колись замкнуло Боже слово перед людьми браму раю, а тепер це Боже слово звернене до Пр. Діви відчиняє на ново перед нами ворота життя: „Жено, ось син твій“; сину, це мати твоя“.

Коротке слово, як те в раю. Повне глибокого змісту також, як те в раю.

Вона, це обіцяна в раю надія, Вона, благословенна між жинами, її це блаженною зватимуть всі роди і на Неї саме вкладає Спаситель завдання гідне великого моменту: „Жено, ось син твій“. Сином цим стає ціле відкуплене людство, яке з хреста її опіці вмираючий Господь поручає. В цій самій мінутці, коли Він цілу людськість зливає кровю, тоді рівночасно вкладає цю людськість на шире серце найлучшої Матери; лишає нас їй мовби коштовний спадок по собі.

А до св. Івана сказав Господь: „Сину, це мати твоя“. В це слово вложив Іс. Христос весь зміст, ціле значіння нашого синівства супроти Божої Матери. Серце кожної дитини говорить раз в раз, що винна вона своїй мамі. Нехай ваші серця говорять до вас нелицемірним язиком доброї дитини і подиктують сердечну любов і шире почитання Богородиці, предоброї нашої Неньки. Нерозлучною любов'ю зв'язав нас умираючий Син Божий зі своєю Пресвятою Матір'ю і запевнив нас немичним і все потребуючим опіки в наших нуждах і потребах всемогучу поміч і шире заступництво.

Дорогі! Довкруг нас широким морем розлилася недоля і кожному з нас чисто приходить ся захлинутися брудним намулом життя. В невідрадних обставинах, в невиносимих

трудах нераз згадує людина солодкі хвили дитячих літ прожитих під печаливим боком рідної неньки. Тужливо й сумно нераз оглядаємося багато літ взад, щоб побачити хоч у мріях-споминах дорогий образ мами, пожалітися перед її духом на тяжкі злидні, виплакати важкий камінь власного горя. Ми люди й потребуємо підпори, помочі, розуміння, співчуття в нашій життю. Часто кипить все, крім рідної неньки, фарисейською облудою; затаєну радість скриває із нашої недолі, от тоді нам вчиняє своє серце небесна Мати. Згадаймо, як під хрестом Вона стоїть самотна, повна болю і терпіння і будьмо певні, що Вона розуміє і відчуває нашу муку і наш біль та поспішить нам на поміч. Тільки кликнім з глибин любови та щирого почитання: Мамо! Небесна Мамо! Поможі нам! Поглянь, о Пресвятая, кождий з нас приніс перед Твої очі свої клопоти, свої бажання, свою журбу, своє терпіння і благає Твого заступництва. Ми ж Твої діти! Коли побачиш нас на стрімких стежках життя, як ми боротися мусимо серед тяжкої праці повні журби, невдач і горя о кусник насущного хліба для наших родин, тоді згадай, Премилосердна, що ми Твої діти, поможи вийти щасливо з нужди! Коли побачиш нас у тенетах грізних спокус, тоді згадай, що ми, хоч невдячні грішники, але таки Твої діти, порятуй нас! А навіть, коли хто з нас Тебе виречеться, забуде, навіть тоді благаємо: Мамо! не забувай навіть тоді нас, стій у хвилях упадку при нас, піднеси нас з яруги гріха, вирятуй від пекла! Передусім у хвилях хвороби, в хвилях, коли смерть холодним потом скропить наше чоло, тоді прийди, о добра Мамо, і скріпи останки наших сил і поможи перейти з чистим серцем перед лице справедливого Сина Твогого.

Амінь.

о. Гр. Бусль

Різдво Христове

(Догматична сторона)

Слово стало тілом. Ів. 1. 14.

Побожні в Христі!

Коли духом вернемося 1933 літ взад і там за містечком Вифлеємом пошукаємо опущену, самотну стайню серед зимової пори на полі, то знайдемо Дитя, що мерзне в яслах, а біля нього бідну Маму, котра ледви знаходить платинку накрити Його.

Хтож міг подумати, що це Дитя має за собою ціле небо, та і землю позискає для Себе і що до Нього молитимуться, як далеко і як довго сонце стітить? Кому прий-

шлюби на думку, що цю Матір колись всі роди величатимуть і що навіть Ангели Її як свою Царицю узнаватимуть?

Хтож поваживсяби ранше твердити, що стайня стане предметом релігійного культу, що тисячі паломників з найдальших сторін відвідувати Її будуть, та в святім захопленню цю землю цілуватимуть? А прецінь все те сталося, відколи те святе Таїнство об'явлене стало. Це Таїнство я назвав враз зі святим Єванг. Іваном: „Слово тілом стало“. Яке просте, а яке повне змісту це слово! Розважмо це нині як зміст нашої віри, та нехай догматична сторона нинішнього свята буде предметом цієї нинішньої науки.

Нехай святе Дитя Ісус дозволить нам ласкаво пізнати тайну ясел, о що просимо Його через Пренепорочну Діву, Матір Його Марію.

Без сумніву був це Св. Дух, що велів св. Євангелистови Іванови написати „Слово тілом стало“, бо лиш він один зумів найважнішу і повну змісту тайну віри в таких простих, а таких вірних словах висказати.

Розважмо одно по другім.

„Слово“, каже св. Іван. — Що це за Слово? Ніяке інше, а Слово Бога, або ясніше: Син Божий. Його назвав св. Іван „Словом“; цілком слушно, бож Він ним був справді. Ми люди знаємо подвійне слово, одно зовнішнє, друге внутрішнє.

Внутрішнє слово — це думка, що в глибині серця захована, як у посудині, це безплотне слово.

Зовнішнє слово, це при допомозі язика і уст висказана думка, це чутке слово. Але не так воно у Бога. Тому, що Бог чистий Дух, вільний від усякої плоти, тому у Нього і внутрішнє і зовнішнє Слово зливається в одно.

Що Бог думає — це вже і сказане, а що сказав, це і сталося. Тому кожда думка Божа, це слово і то не голе слово, але і дійсність. Відвічна думка Божа є разом Словом і дійсністю, а не мертвий образ, як наша думка. Бо як Бог Себе Самого пізнає, то Сам Себе ставить, як дійсне, особове Єство. Як приміром ми, коли споглядаємо на себе в зеркалі, то тоді ми представляємо нашу цілу особу, як є і жиє, однак лише в безжиттєвім і безтілеснім образі — відбитці, як тінь; так бачить Бог, котрий від віків на Себе глядить, Свій власний, досконалий образ перед Собою, однак бачить, як дійсне, живе Єство, і це друге Боже я, ця відвічна думка, це відвічне Слово Боже, тому що з Нього вийшло, з Нього народилося, є назване Сином Божим.

Цей Син Божий, або друга особа Божа, є названа „Словом“, через що Божа природа і вічне показування Сина через Отця і Його спільність Єства тим „Словом“ є означені. Це Слово стало „тілом“. Що це є „тіло“? Воно означає людську природу. В тім змислі це слово кілька рази в святім Письмі ужите, а саме, коли над людським родом

прокляття гріха зависло. Читаємо в книзі „Битія“: „кожде слово затратило свою дорогу“. Тут під тілом розуміти треба всіх людей. В подібнім змислі каже мудрець: „кожде тіло є, як трава“, значить: всі люди минаються, як трава. Отжеж „Слово стало тілом“ значить: „Син Божий прийняв людську природу“. А вона складається з душі і тіла. Отже Син Божий явився у людським тілі і то дійсним, а не в уявленім.

Коли ангел Рафаїл товаришив на дорозі молодому Товії, явився йому в тілеснім виді молодця, однак ця його стать було заявою, це тіло було лиш сповидним образом. Не так зі Сином Божим. Його тіло — це дійсне людське тіло, зложене зі всіх елементів, з яких зложене наше тіло, і здане на всі немочі і потреби, яким підлягає наше тіло. Тому росло, їло, пило, спало; тому відчував Ісус голод, спрагу, умучення, сонність, відчував всі роди болів, як був звязаний, бичований, терням вінчаний і розпятий. Це все булоб немислиме, якщо мав би уявлене тіло. В таким випадку не міг би був нас відкупити, бо не міг би за нас ані терпіти, ані умерти, що однак по божих плянах було потрібне, за наші гріхи. З людським тілом прийняло Боже Слово також і правдиву людську душу, обдарену розумом і свободною волею. Тому бачимо у Нього різні прикмети душі, чуття, які у себе спостерігаємо. Він тішиться і співчуває, огортає Його страх, жах і смуток. Він же сказав: „Сумна душа моя аж до смерти“ (Мар. 14, 34) і Євангелист оповідає, що Ангел покріпив Його. Це все має тоді змисл, коли Ісус мав правдиву людську душу, бо як Бог не міг так радості і смутку відчувати. Ця людська Христова душа була обдарена, як і наша, розумом, і тому оповідає св. Лука, що Ісус ріс у мудрости; вона мала свободну волю, тому Спаситель молився: „Отче, не моя, а Твоя воля нехай буде“ (Лук. 22, 42). Він виразно підчиняє свою волю божій волі. Це міг Він лиш у відношенню до своєї людської душі сказати; бо як Бог має одну волю з волею Отця Свого. Тому Син Божий є zarazом дійсним чоловіком, бо має людське тіло і людську душу. Вона має дві природи, божу і людську, і дві волі божу і людську.

Як довго вже має Спаситель сі дві природи? Це каже нам св. Іван у вираженню „Слово тілом стало“. Значить: Людська природа стала надана йому щойно в часі, вона не від віків. Він її одержав з Пречистої Діви Марії. — Тому висказ „стало“ означає злучення обох природ у Христі, а не переміну. Як приміром кажемо: В Кані вода стала вином, або зі страви, яку ми спожили, тіло і кров наша стала. Тут бесіда про переміну, в якій перший предмет уступив з появою другого. Вода зникла, як на її місце прийшло вино. Страва зникла, як перемінилася в тіло і кров. Не в тім змислі приходить висказ „стало“ в євангельських словах: „Слово тілом стало“. Бо якби з прийняттям людської природи

Син Божий перестав бути Богом, тоді стративби божество, тоді ставби меншим, що неможливо було, бо Бог не змінється, не може змінитися. Також не означає те слово „стало“ вивиснення або помноження Сина Божого. Справді ми не раз кажемо: Ця дитина стала велика, цей бідака став багатим. Але що Син Божий є безконечно досконале Єство, тому не може дістати більшого приросту, не може бути більшим, як є від віків. Висказ „стало“ означає, що Син Божий узнав за відповідне в часі получить Свою божеську природу з людською. Помимо тих двох природ є Христос лишень одною особою. „Слово Боже стало тілом“ означає: Божеська і людська природа злучилися разом в одну особу. Як у нас тіло і душа злучилися в одного чоловіка, таксамо в Христі Божество і людськість злучилися в одну особу. А ця злука є нероздільна і неустаюча. Злука тіла з душею, в нас здійснена, через смерть може бути усунена, але злуки Божества і людськості в Христі ніколи навіть у вічності не може бути роздільна. Де Його людськість, там і божество. І коли Христос на хресті помер, то поділилися обі часті людської природи, тіло і душа, але Його божество лишилося таксамо при тілі в гробі, як і при душі в аді. — І як Христос у славі зносився на небо, тоді і Його чоловічество було вивиснене і по правиді Божій посаджене, де царствуватиме на віки. І коли тецер нам Його Тіло і Його Кров уділяється, як пожива в Найсв. Тайні Евхаристії, то тоді приймаємо і Його божество, яке в нерозлучній злучі перебуває з Тілом і Кровю. Ця сполука безконечного божества зі скінченням чоловічеством в одну вічну особу є поєдинча в своїм роді і не дається з нічим іншим, навіть зі злукою тіла з душею влучно порівняти. Через злуку людського тіла з людською душею створиться друга природа, повстає людська особа, бо особа людини не складається лишень з душі, або тіла, а зі злуки обоїх. Однак через злуку божества з чоловічеством не повстає нова Богочоловіча особа, а обоє разом творять Божу Особу Спасителя. Якже це? Чи може чоловічество втратило дещо через божество, як приміром капля оливи в море влита, там розпливається і зникає? Ні, навпаки, обі природи в Христі стоять самостійно без помішання і без зміни, але також нероздільно і невідлучно. — Ба навіть є вони від себе незалежні. В нас людей тіло і душа взаємно доповняються, так що тіло без душі ані порушитися, ані жити не може, і на відворот душа підлягає діланню і впливам тіла, і тому, коли тіло хорує, або ранене, голодне, або спрагнене, вона ті потреби і болі відчуває; а божество Ісуса Христа лишається свободне, навіть коли Його чоловічество голод і спрагу, тревогу і смуток відчуває, божество Його від тих усіх терпінь і немочей є вільне, ба навіть сама гірка смерть на хресті не змінила

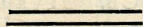
Його безмежної щасливості ані на хвилю, ані в жаднім разі. Мимо деї самостійности обі природи. Спасителя є так само сильно разом злучені, що вони не тільки ніколи не можуть бути розділені, але все лиш божеську Особу творять. Тому вільно було тій одній Особі, або божеську, або людську прикмету примінити. Можна сказати: Бог став дитиною, терпів на хресті, помер і на відворот: це Дитя є всемогуче і сотворитель неба і землі, бо той, що став дитиною і страдав на хресті, є той сам всемогучий Сотворитель. Однак що говориться о Особі, цього неможна сказати о природі, це є неможна прикмети божої природи перелляти на людську і на відворот. Не слушно булоби сказане: Божество Христа було смертельне, або чоловічество вічне.

Коли поспитаємо, як нероздільна сполука в одно божої Особи доконалася, то на це є відповідь: це сталося силою Св. Духа, котрому це діло приписується, бож це є в визначний спосіб ділання божої любови і ласки, хоча всі три Особи при тім мали участь, то однак лиш Син прийняв людську природу. Для лекшого зрозуміння нехай послужить це порівняння: На утворення чуткого слова складаються розум і воля. Хоче хтос вимовити слово, мусить йому розум думку піддати, яка щойно тоді стає словом, коли воля вискаже її. Хоч розум і воля до висказання думки собі взаємно помагають, то лише думка приодівається в чутке слово — а місцем цього є уста людини. В подібний спосіб — каже один святий Отець — співділяли при воплощенню Спасителя Отець і Дух Святий; однак лише Син прийняв людську природу. І як думка виключно через волю стає словом, так і Син Божий передовсім через Св. Духа став чоловіком, а місце, де тіло і кров одержав, було лоно Пречистої Дівиці. Правду цих слів, потверджує архангел, що ту безмежну вістку Пречистій приніс: „Дух Святий зійде на тебе, і Сила Вишнього осінить Тебе“ (Лук. 1, 35). Тому і Церква молиться: Я вірю в Ісуса Христа, що почався з Духа Святого і з Марії Діви народився. А як почався Христос з Духа Св., то тим самим без людського порока прийшов на цей світ, бо Він в надприродний спосіб став членом людського роду. Отжеж бачите, який повний у знеслі і таїнственні правди є висказ: „Слово стало тілом“. Він учить нас про цілу Особу Христа і заключає в собі шість основ віри, які ми під утратою спасення прийняли і пізнати мусимо. Вони кажуть нам, 1) що Ісус Христос, єдинородний Син Божий, є відвічним Словом Отця, 2) що Він воплотився в часі, значить: став чоловіком; 3) що в Ньому дві природи є злучені, божя і людська, 4) що обі природи лиш одну особу творять; 5) що та одна особа виключно божя, 6) що ця чудесна тайна сповнилася через Духа Святого.;

Це чудо чудес зложене нині там у стайні у Вифлиемі як

безпомічне, убоге Дитя, потребує опіки, корму і старання, і це сталося для нас, бо для нас і нашого спасення Син Божий зійшов з неба. Там у Вифлеємі зачало Воно довго вичікуване і повне страдань діло спасення. Слава Богу, що це вже згодом сповнилося. Однак завсіди сходиться це Дитя Святого Духа на землю з бажанням замешкати у відкуплених серцях. Воно вже не вбоге, не немічне, не мале, а сильне, багате, могуче і велике. Вже не вимагає опіки і поживи, а хоче Само нас жити і нами піклуватись. Чи знайде прийняття? Або чи не мусить сказати: „до своїх прийшов і свої Його не прийняли“. Чому? Бо вони з крові, з похоти тілесної, з похоти мужеської народились, отже похотям і гріхам віддалися. Попри них мусить перейти Боже Дитя. Однак де знайде душу „з Бога зроджену“, де стріне чисте серце, там нині замешкає і йому велич Єдинородного від Отця повну ласк і правди покаже. Чисте серце! багатим станеш через святе Дитя Ісуса, навіть тоді, коли тобі любляча рука найдорожчого дару не дасть, коли про тебе ніхто не подумає, ніхто різдвяним дарунком не обділить. Багатшим навіть станеш від тих, що нині найдорожші дарунки і прикраси дістануть. Ти маєш Слово, що на початку було Боже-ство, через котре все сталося. Радуйся і тіпся, бо Бог замешкав у тобі і ангели біля тебе шепотом молитви голосять: „Слово стало тілом і замешкало в тобі повне благодати і правди“. О коби вони це могли про нас усіх сказати! Амінь.

З німецького переложив *о. Петро Андрейчик.*

о. Володимир Лиско

Готовися, Вифлеєме

V Різдвяна наука

Вже лише кілька днів ділить нас від великого торжества Христового Різдва. По хатах слідно вже приспінений рух. Господар приготує все потрібне, щоби була і солома на дідуха і сіно на стіл, сніп збіжжя в куті і порядок на подвір'ю та потрібний гріш для колядників. А господиня то вже ночами не спить, а думає про приготування на Святий Вечір, щоби випав, як велить звичай. Діти заходяться коло вертепу та приготувають прикраси на ялинку, а старша молодь думає про прикрасу хати, приготує нові співи та може і інші святочні розривки.

Те все — розуміється — звичайні приготування, потрібні, але не найважніші.

Найважливішим обов'язком — ми вже про це говорили в попередніх науках — є, щоби приготувати своє серце на прихід Спасителя. Наміром моїх попередніх наук було, щоби ви скріпили свою віру, що новонароджений Ісус — це Божий Син, це Той сам, що Його обіцяв Господь Бог і якого передсказали пророки.

Але само зрозуміння ще не вистарчає. І воля наша мусить мати в тім участь. Ми мусимо склонити свою волю, щоби пішла за тими правдами, які показує нам віра. Ми мусимо піти за тим знеслим взором, який дав нам Ісус Христос своїм приходом на світ і своїм земським життям.

Нам треба духа *покори і духа любови*, коли хочемо угодити своє серце до Христового Серця і удостоїтися Його ласки.

І про це буде нинішня наука.

I

Нам треба духа *покори*.

Гордістю не можна подобатися Богу. „Бог гордим противиться, а покірним дає благодать“ (Як. 4, 6). Святий Різдва Христового це пам'ятка безпримірно великої покори нашого Спасителя. Ісус Христос лишає свій небесний маєстат, покидає свою небесну хвалу, а сходить на землю в дуже покірнім виді. В виді убогої дитини, з убогих родичів, в якнайскромніших обставинах: у вертепі серед бідлят, без земських привітів. Перше привітання дали Йому убогі, скромні пастирі. О, цей привіт пастирів це — не без Бо-

жої волі великий знак, велике свідоцтво, чого Господь бажає від нас на землі. Він показав, що хоче від нас широти, широкого серця — не гордості. Гордість лишилася в Єрусалимі, у можних, а до Христа прийшли убогі пастирі. І коли ми хочемо гідно привитати Спасителя, нам треба широкого, покійного серця. А що ми довкола себе бачимо?

Гордість стала загальною пошестю. Жажда бути і видаватися більшим і висшим понад міру, назначену Богом, відзивається у кождім потомку Адама. Жажда панувати над другим, нікому не підлягати, від нікого не залежати, всіх мати під собою, а нікого над собою, це первородне і правдиво диявольське дитя гордості.

А якіж овочі гордості?

Першим овочем гордості це — лож. Гордий всюди обманює і обдурює себе. Каже Ап. Павло: „Коли хто думає, що він є чимсь, а є нічим, сам себе обдурює“. (Галат. 6, 3). А Господь Бог так бридиться ложжю! „Я є дорога, *правда* і життя“ — сказав Хростос (Ів. 14. 6). А Пилатові, коли він на суді запитав Ісуса, чи він є цар, Ісус відповів: „*Я на те родився і на те прийшов у світ, щоби дати свідоцтво правді*“. І кождий, хто від правди, слухає мого голосу“ (Ів. 18, 37). Гордий не є після серця Христового, не слухає голосу Божого. Дальшим овочем гордості є ненависть, брак любови Бога і ближнього. Гордий себе любить і шукає лише своєї слави. Ірод боявся за свою славу і в своїм самолюбстві не завагався виступити проти Христа, наставати на Його життя. Противенством до гордості є покора. Як самовподобання і самовивиспування є питомою чертою гордості, так розумне униження себе є ядром і душею покори. Покірний признає свої блуди і недостачі, своїми прикметами не виноситься, бо пам'ятає, що це все має від Бога. Пам'ятаючи свої гріхи, терпеливо зносить, коли прийдеться, пониження і терпіння.

Практичним овочем духа покори є сповідь — тайна покаяння. Так! першою умовиною до сповіді — є покора. Сповідь є одинокою тайною по хрещенню, в якій наново зискуємо утрачену освячаючу благодать. „Бог гордим противиться, а *покірним дає благодать*“.

Сповідь є Божою купіллю, в якій омиваємо свою душу від гріхів.

Перед святами ми все очищуємо і відновлюємо: і хату і одержу, заводимо порядок на подвір'ю і в господарстві, а в найважнішій справі, в нашій душі чи не мало би бути відновлення?

Гріх повстає з гордості. „Не буду слухати Г. Бога“, каже кождий грішник, що переступає Божі заповіді. Чиж таке серце може бути миле Г. Богу? Чи в таку лукаву душу

може прийти Христос зі своєю благодаттю? Ні! Нам треба сповіди. Нам треба на привітання Ісуса щирого, покірного серця.

II

Нам треба духа любови.

Любов — це друга велика чеснота, якої взір дав нам Ісус Хр. своїм приходом на світ: „Так Бог полюбив світ, що Сина свого єдинородного дав, щоб кождий віруючий у Нього мав життя вічне“ (Ів. 3, 16). Любовю злучився Ісус Христос з нами, і ми з Ним можемо лучитися лише любовю. Любов — це ніщо інше, як постійний наклін волі до того, кого любимо. Як віра лучить з Богом наш розум, так любов лучить з Богом нашу волю. Безперечно ми мусимо мати в своїм серцю любов до Бога, коли хочемо, щоби він з нами злучився, щоби прийшов до нашого серця.

Певно, християнин, коли широко відбуває сповідь, коли широко визнає свої гріхи, коли має в сері жаль і постановлення поправи, тоді він має і любов Бога. Він нерепрошує Бога за свої гріхи. Він узнає Бога своїм Господом і Вітцем.

Але Ісус Христос жадає ще іншої любови.

Він сказав: „Друга заповідь, подібна до першої, є: „Люби ближнього свого“... „По тім пізнають усі, що ви мої ученики, коли любов будете мати між собою“. (Ів. 13, 35). „Колиб хто сказав, що любить Бога, а брата свого ненавидіє, той лгун“. (І Ів. 4, 20). Після тих слів Ісуса Христа любов Бога мусить лучитися з любовю ближнього. Тому і я, коли подаю вам вказівки, як належить приготувитися на свято Христового Різдва, уважаю своїм обов'язком і на це звернути вашу увагу. Ми мусимо усунути зі свого серця всяку ненависть і гнів до наших ближніх.

Наші різдвяні обряди і звичаї найкрасше вказують нам, як треба виявляти свою любов і прихильність до ближніх. Чи не вражає мило кожного, коли в часі свят Різдва одні одних навідують зі святочним привітом, з побажаннями? Який це гарний спосіб виявлювання своєї зичливості для ближніх! Або коли діти защебечуть мов ангелята під вікнами своїх сусідів і рознесуть „Бог предвічний народився“ або „Нова радість стала“. В деяких сторонах нашого краю є звичай, що діти йдуть з побажаннями до своїх хрестних родичів. Цей великий день дає їм нагоду пригадати собі своє духовне посвоячення та сповнити обов'язок вдячності і любови духових дітей.

А вже найкрасшим виявом почування єдності і любови для ближніх є Святий Вечір — спільна св. Вечеря і ділення просфорою. Серце ворухиться і не одним сльоза поплине з очей, коли християнська рідня засідає до св. Вечері. Найстарший член родини, батько, нім ще засяде до стола, бере

в руки просфору, приступає до кожного члена родини, гостей, челяди і ділиться просфорою, а при тім висказує кожному свої побажання. Діти цілують родичів в руки, а старші між собою витаються. Торжественна хвиля! В той час немов ангел мира сходить на землю, між родини і наповняє хати небесним, Божим духом. З хати уступає незгода, смуток ненависть, а витає любов, єдність, сердечність.

Справді Святий Вечір!

Божий, Святий Вечір!

Ось — такого треба й нам духа, такого треба приготування на свято Христового Різдва. Наші християнські звичаї нам у тім допомагають, дають нагоду викресати зі себе духа поєднання і любови.

На тім ще не кінець.

Любов до ближнього має бути засвідчена ділами. А свято Христового Різдва якнайкраще до цього надається. Вифлеємські пастушки прийшли до Ісуса з дарунками. Тим показали свою щедрість. А в Євангелію Ісус Христос сказав, що коли хто щось доброго зробить потребуючому ближньому, робить самому Христови. Покажім і ми в часі тих Свят своє щедre серце.

І в нашій громаді певно знайдеться хтось в нестатку. Може безпомічна вдова, може якась сирітка без опіки — може без теплої одежі, без куска хліба... Цеж наші ближні! Вони дуже близькі Христовому серцю. Треба їм допомогти, ними заопікуватися. Нехай і вони знають, що надходить Христове Різдво, нехай і вони відчують у своїм серці піднесення і радість. А їх радістю буде радуватися і сам Христос.

„По тім пізнають усі, що ви мої ученики, коли любов будете мати між собою“ (Ів. 13, 35).

— о —

Дорогі в Христі Браття і Сестри! Вкладаєте багато старань на приготування до Свят в справах дочасних, для тіла, для святочних гостей, доложіть у рівній мірі й старань в приготуванні своєї душі для Бога. Поєднання з Богом у сповіді, поєднання з ближніми дасть нам право на прихід Христа з благодаттю до нашого серця. А ми, витаючи Ісуса Христа в торжественний день Його Різдва, будемо могли по правді і з серця співати:

„Слава во вишніх Богу, а на землі мир, в чоловіцях благоволеніє“. — Слава нехай буде Богу на висотах, а на землі мир, між людьми благоволення.

Амінь.

о. Гр. Бусль

Різдво Христове

(Моральна сторона свята)

„А Слово стало тілом“.

Побожні в Христі слухачі!

Стисло і коротко висказав св. Іван Євангелист Тайну нинішнього радісного празника, коли написав: „Слово стало тілом“. Ми вже минулого року обняли зором душі сю тайну, та ми її розглядали з точки віри, яку вона в собі заключає. Вонаж обнімає цілу особу Ісуса Христа, Його божу і людську природу, як також її нероздільну сполуку в одну і то божу особу. Однак ся правда віри має й свою *моральну сторону*, бо заключає в собі і голосить нам моральну науку, яку ми собі до серця взяти маємо. Дозвольмо, нехай нам саме святе Дитя Ісус скаже, коли ми, на колінах клячучи перед Його яслами дряжачими устами, поспитаємо: „Боже Дитя, що Тебе спонукало стати людським тілом і тут у яслах лежати?“ А з неба дане Дитятко отвірає свої уста і шепоче: Дві речі спонукали Мене, відвічне Слово, стати тілом — *моя любов і твої гріхи*.

Тут маємо подвійну моральну науку тайни нинішнього свята, яку хочемо зараз виложити. Нехайже нам Святе Дитя Ісус у своїй ласці допоможе, о що просимо Його, через Його Непорочну Матір Діву Марію.

1) Перша причина, чому Син Божий став чоловіком і у вифлемському вертепі явився, це його любов. Підчас коли наші справи, нехай це будуть тягарі і пониження, ведені є з конечности, або зиску, то Син Божий виключно зі свободної любови прийняв пониження. Його не змусила ніяка конечність. Бо з якої сторони могла вона прийти? Чи зі сторони упавшої людскости? Хтож зі смертних мав право і силу Йому приказати: Сину Божий, покинь своє місце на лоні Твого Отця і зійди на землю як немичне людське дитя! Така бесіда це образа Бога і каригідна відвага. А може спонукав Його до цього Небесний Отець? Авжеж ми знаємо, що Отець любив Його відвічною любовю і ділив з Ним небо з постійною єдністю. Чиж міг жадати від Нього, щоби Він на негостинну і грішну землю зійшов! Ніколи! Чи може спонукала Сина Божого до того власна Його природа? І це ні, бож Він був Богом і совершенно щасливий, тому не потребував шукати щасливости на землі, а її тут ніколи знайти й не міг. — Отжеж ніщо Його з цієї сторони не змушувало взяти на себе людську природу. А може потягав Його до того якийсь зиск? користь? Ах, мій Боже! Що ж міг зискати ще Син Божий, чого доси не мав би? Чи потребував ще

чогось поза собою? Чи не посідав всі добра, коли Сам є найдоскональше і нескінчене добро? Щож Він тим зискав, що став чоловіком? Ми знаємо Його земське життя, воно явне, і ми знаємо, що убожество, труди, погорда і переслідування, страсти і смерть були Його долею на землі від ясел аж до хреста. Якщо Він всетаки в людській тілі явився, то це сталося зі свободної волі, а оця свободна воля вийшла з Його любови.

2) Розважмо тепер глибину сеї любови!

Коли Євангелист безконечну любов Небесного Отця до нас бажав представити, то ужив таких слів: „Так полюбив Бог світ, що свого Єдинородного Сина дав, щоби ніхто не погиб, хто в Нього вірить.“ (Ів. 3, 16). Ці слова є просто незглибими, ніхто їх не може цілковито вияснити, ніхто досить поняти. Так само непоняті є слова, в яких любов Сина до нас є обнята: „А Слово стало тілом“. Щоб їх зрозуміти як слід, ми мусілиб оба вискази „Слово і тіло“ цілковито поняти. „Слово“ се значить Вічний, котрий ніколи не мав початку, бож Він вже з поконвіку був при Бозі; Незмінний, на котрім навіть тінь зміни не знаходиться; Всевідучий, котрого „очі ясніші, ніж сонце“; Всюдиприсутний, що небо і землю наповняє; Всемогучий, для Нього нема нічого неможливого, через котрого все сталося; Найсвятіший, котрому кожда тінь гріха є жахлива; Найправдивіший, котрий ані помилитися, ані в блуд ввести не може. І цей безконечно досконалий Бог став тілом, значить Він взяв на себе людську природу, піддався судьбам і змінам земського життя, велівся замкнути в лоні Дівиці, явився в нужденнім виді слабої, безпомічної дитини, та став іграшкою людського гонення і злоби; жив в убожестві, вихований і живлений теслею, перебував серед грішників, та був метою смертельної ненависти і безбожного очорнення. Ах, зіставте ці два вискази „Слово і тіло“ разом і вдумайтесь в пропасть, яка ділить оба, в безодню, яка з жахом отвірається поміж цими двома поняттями, які від себе віддалені, як небо і земля. Скорше можете заповнити своїми гадками цю просторонь, як поняти віддалення, яке поміж „Словом“ і „тілом“ лежить. — Яка віддаль поміж сином царським і сином жебрака! А вона зникає, коли їх поставити побіч віддалі, яка лежить між вічним „Словом“ і смертним тілом. Син царський і син жебрака ріжняться поміж собою батьківським родом, щодо природи оба рівні, бо оба вони люди. Коли царський син знизиться до хати жебрака, та з ним бідує і з ним жие просто, то приносить зі себе подиву гідну жертву, але лишається тим, чим був, а саме чоловіком. Однак, коли „Слово“ стає тілом, тоді зрікається, так сказати, всіх божих прикмет і ставиться в положення пониження, яке майже рівняється знищенню. А всетаки „Слово“ стало дійсно тілом.

„Тілом“ каже з розумом апостол, а не „чоловіком“, щоби саме через слово „тіло“ означити пониження і висказати неміч та спосібність до терпінь. Добре тямив про скаргу мудрця: „кожде тіло як трава і як свіжий листок на зеленій деревині“ (Екл. 14, 10) і хотів через це виразити безмежні труди, гіркі журби, болючі терпіння, яким мусіло піддатися передовсім найсвятіше чоловічество Ісуса Христа. „Стало тілом“, каже; бо перед Його духом пересуваються кроваві рани, які краяли тіло Христове; ostrі цвяхи, які прокололи Його руки і ноги, бліде лице, яке мало клонитися і Його смерть віщувати. Слово стало тілом! Що це значить, говорить нам найкрасше св. Апостол Павло в своїм листі до до Филиппян (2, 6): „Ісус Христос, будучи в образі Божим, не зважав посяганням бути рівним Богу, але умалив себе, прийнявши вид слуги, ставши подібний людям, понизив себе“. Отже хоч без вивиснення себе мав право стати на рівні з Отцем, став таки Його слугою і то не в подобі ангела, а в куди нижшій подобі чоловіка, і явився між нами без своєї величі. І се Він зробив з любови.

О солодкий Ісусе! Що за безмежна любов! Щож Тебе спонукало, мене полюбити? „Се зробили твої гріхи.“ І бачите, се є друга точка нашого розважання.

I

Тілом стало „Слово“, щоби тілом спокутувати гріхи тіла, щоби тілом направити те, що чоловік тілом перед Богом завинив. Однак тому, що по твердженню св. Івана кождий гріх на світі походить або з пожадання очей, або з тілесних похотей, або з житейської погорди, се є з потрійних злих пожадань, то мусить відвічне Слово ідпокутувати у людському тілі те, що люди нагрішили через ті три злі пожадання. Початок до цього вже нині зробило „Слово“ у вертепі.

Ходіть і дивіться, як Воно змиває всі гріхи, що походять з пожадання очей. Де погляне, бачить лиш недостаток, де не звернеться, скрізь стрічає Його нужда. Навикле до небесної слави і блиску, щасливе безмежним щастям, оточене небесними скарбами, як довго у небі царювало, мусить вдоволяти свій зір видом цієї темної землі, а своє серце заспокоювати найконечнішими потребами. Святе Дитя не має багатства, Воно бідніше, як птиці небесні, як лиси лісові. (Лука 9, 18).

В тім убожестві змиває численні гріхи, які похоть очей зробила, ці безбожні нечисті пожадання, які переносять земське щастя над вічне, якого осліплює зиск і блиск металю, яке не задрожить перед жадною неправістю і за гроші все, честь, чесноту, а навіть душу промінєє. — Погляньте на всю ту зависть, яку жажда майна зродила; всі замахы і брехні, якими вона послугується, всі ошукаництва і присвоєння чу-

жого добра, всі лихви, які вона спричинює; всю студінь і відчуження від Бога, які вона спонукує; за всі зневаги святих днів, через невільничу працю і безстидне гонення за зиском мусить вже святе Дитя терпіти через брак всякої власности.

В рівній мірі терпить за всі гріхи, що повстали з похоти тіла. Тому лежить Воно в жолобі — ніяка вигідна колиска не приймає Його ніжних членів, жадна тепла подушка не хоронить від морозу. Жолоб твердий — це Його ліжко, трохи сіна і соломи — це Його постіль, та кілька звірят мусить Його огріти. — Тут нема нічого з вигоди і м'якості з надміру опіки тіла. В умиртвленню і самовідреченню починає Ісус свою мандрівку на землі. Чому? Бо ми послушні вигодам і похотям тіла, провадимо себе до гріхів без міри. Або чого найбільше боїться нинішній світ, як не слова умиртвлення, яке йому майже чужим стало, від якого ухляється як від лячного привида. Все мусить бути вигідне та приналежне на услуги лінивству-бездільності, бо кожне самовідречення веде до втоми, і від нього втікається, як від смертоносної отруї.

Навіть найсвятіші обовязки занедбується, а від найтяжших приказів усувається, якщо це получене з умиртвленням. Трохи горяча, чи зимна вистарчає, щоби опустити або богослуження, або проповідь в дні святочні; для догодження піднебінню ломиться піст і не хочеться навіть час від часу відмовити від споживання мяса.

А до того, скільки неумірковання, уживання, скільки прикрих при тім виснажень тіла. Земля могла би запастися від надміру розпусти, злоби і пиянства, а сонце сховатися перед грозою нечистоти, яку явно і скрито можна подібати так у старих, як і молодих подружжях і поза ними і у всіх проступках тіла. Ах, любе Дитя Ісусе! Скільки мусиш терпіти! Справді мусиш зачати в деревлянім жолобі, а скінчити на дерев'ї хрестнім — коби це помогло, коби Твоє трицять-трилітнє самовідречення отворило очі налоговим грішникам!

Святе Дитя покутує вкінці за гріхи гордості. Не має ані золота, ані шовку, не має надміру убрання і чести, а ціла оздоба, це пара пеленок, яка не всилі прикрити Його цілої наготи і без почести є звичайною дитиною з Вифлеєму, а опісля сином теслі з Назарету. Погляньте на людину позбавлену гонорів, котру ви ніколи не зможете досить почитати і славити; погляньте, ви горді, що безнастанно маєте на устах своє багатство, своє становище, своє уродження, своє знання і заслуги; погляньте, ви пусті приклонники моди і убрання, що майна і часу уживаєте на прикрасу свого грішного тіла і без порівняння більше дбаєте за його красу, ніж за красу душі; погляньте, ви всі горді, яким могло бути ваше ім'я, та з чого ваші гріхи гордості могли

повстати, погляньте на непоказне і покірне Дитя Дівиці і почуйте з Його святих уст, яка тяжка покута, яке велике було пониження, якому Воно піддало себе! Скажіть мені, чи можете відійти і ще Його збільшити, чи маєте відвагу зірвати тих кілька пеленок з Нього і покрити Його публичним сльозом? Ні, це не можливе.

Слово стало тілом, щоб спокутувати гріхи, які ми поповнили в наслідок потрійних злих пожадань, і ця покута зачинається вже в яслах. Що святе Дитя терпить, це щойно початок, по яким слідує дальший трицятьтрилітний тернистий шлях, повний труду, убожства, невигод, терпінь, які щойно з послідним віддыхом на хресті на Голгофі кінчаються. О, які тяжкі мусіли бути ті гріхи, що Синови Божому завдали такої тяженької і довгої покути!

Тому спішім і оплакуймо їх, та перед яслами, а радше перед кивотом, де маємо живе Дитя Ісуса, поправу обіцюймо. Нехай ніхто не отягається, всі без виїмку! Хтож схоче, або може бути таким закаменилим, щоби в обличчю солодкого Божого Дитяти не знайшов навіть крихітки жалю за свої провини? Ані на хвилю не сумніваюся, що скажу у Вашому імені: Дорога, солодка Дитино! Вирікаємося, похотей очей; ми не хочемо землі і її переминаючих дібр, а неба з його вічними скарбами. Вирікаємося похотей тіла, геть від нас всі діла нездержности і змисловости, та всі недозволені порушення і думки; нехай розірвані будуть всі грішні звязки і прокляте кожде грішне місце! В душі умертвлення розпинаймо всі грішні пожадання, нехай дух заволодіє над тілом. Відрікаємося всіх житейських гордошів, бо ми пізнали, що, як грішні люди, ми не чести, а ганьби гідні, в покаянню і покорі решту днів наших перевести повинні. Що ми досі нагрішили, за це хочемо не лишень жалувати, але також явно це визнати і ці святі дні використати на прийняття св. Тайн, до яких ми так давно, може ще перед Великоднем, приступали.

З цєю обітницею зложім також нашу любов у стіп Месії. — Хтож не схоче Його полюбити? Ця любов, це одинокий дар, якого від нас жадає за всі свої жертви. Дивіть, як це Боже Дитя, любі свої рученята до вас простягає, як любим зором на вас споглядає, та з ангельським усміхом до вас промовляє: О, люби, люби мене, бо я тебе полюбив вічною любовю; люби, люби мене, бо за тим тужить моя душа, через це нагороджена буде вся моя жертва. Хтож проте не схоче Його полюбити? Що ж може нас відстрашувати від Нього? Дивись на це невинне Дитя! чи можеж справити Йому прикрість? Дивись на Його змерзлі члени! Чи не відчуваєш милосердя? Дивись на Його болюче положення! Чи не змякне тобі серце? О, ніде і ніколи не знайдеш ти дитини такої любові і такої доброї, такої лагідної, а такої

ніжної. Хтож не схоче Його полюбити? Таж це Єство, яке варта любови, таж це Божа Особа, для якої не можемо бути рівнодушні, щоб не стягнути на себе многих проклять. Тому любім це мале Дитя, котре, щоб зискати наші серця, такі великі докази любови Своєї нам дало, оказуймо Йому безграничну любов за нескінчену любов“.

Це Дитя принесе нам прощення і мир, через свою неміч зробить нас сильними, через своє пониження, великими, через своє убожество, багатими. Скажу у вашому імені: Любляче і любови гідне Дитя Ісусе, возьми собі наші серця, які складаємо Тобі у жертві в шопі! До Тебе вони вповні належать, для Тебе виключно буться, Тебе більше любимо як себе, понад усе і через цілу вічність.

Амінь.

З нім. переклав
о. П. Андрейчик

о. Онуфрій Гайовський

Неділя по Різдві

Тоді Ірод... розгнівався дуже, післав та повбивав усі діти в Вифлеємі і в усіх його околицях (Мат. 2, 16).

І як воно не дивно? Найбільше радості в оці святочні дні вносять діти. Колядують. Від ранку аж до пізної ночі лунають по всіх усядах їх розспівані голосочки. Наче щебіт любих птичок. А от і задля дітей захоплюється наша радість. Ще не було досить часу налюбуватися шойно розколисаною піснею, ще не розворушились усі струни, на яких грати стала розбуджена веселість, а уже чиясь злобна рука урвала одну струну, а її проймаючий зойк заглушив пісню.

Хтож це такий, що позавидував людям радості? Цар Ірод! О той кровожадний тиран, що налякався за свій престол. Булож чого налякатися! Оце мудрці зі сходу доносять йому, що народився новий жидівський цар. А він був вже певний, що давно позбувся всіх суперників свого володіння. А тут новий родився! Невжеж він ніколи не буде мати спокою? Ні, і цього ворога він мусить утопити в йогож крові, щоб лиш довідатися, де його шукати. Кажуть, що в Вифлеємі! Треба тільки пождати, щоби вернулись ті мудрці. Вони розкажуть докладніше про всі, потрібні йому, обставини. Та вони щось довго забарились. Та нема часу ждати. Слати військо до Вифлеєму і шукати. А не знайдуть, повбивати всі діти. Для певности: усі до двох літ життя.

Мов хижі яструби поміж писклята впали кати на дітей нещасного міста і околиці. Ах, який плач, який виск і зойк

роздер тишу спокійних осель! Якеж ридання розривало душу нещасник матерей. Страшне! От чого доказав Ірод. Кровю в нічому неневинних дітей ратував своє панування! Таке діялось тому 1933 років.

А що вам, М. Д., буде уявлятися, якщо я вам скажу, що Ірод живе до нині. Не один, але тисячі. Не ген за морем, а таки близько, може і поміж вами. Не вірите?

Алеж і нині відбувається *убійства* дітей і то не тільки 1) *тілесно*, але й 2) *душевно*; 3) не лише поодинокі, але й *громадно*.

I

Чим завинили бідні діти перед кровожадним Іродом, що він казав їх так немилосердно повбивати? Нічим! Алеж вони були однолітками здогадного суперника його царства. І це йому вистарчило, щоби зважитись на таку жорстокість. Безбожність усе короткозора і не любить розважної застанови, а хто зживається з одним гріхом, тому не важко рішитись на другий. От і всі причини, які пхнули Ірода до вчинку окаяння. На тій почві виростають і нинішні Іроди. Хтож вони? Убійці дітей! Деж вони? Яж сказав уже: Може і поміж вами. Ви зжахнулись? Дивно вам? Яж правду говорю! Ставлю велике обвинувачення: Убійці дітей ходять поміж вами! Іроди живуть нині і безкарно сповняють злочин свого лютого предка. І їм, як йому, ходить о ратування свого панування — вигоди, гріхом збагреної слави. І їм, як йому, на заваді діти, бо між ними суперник їх земського храму і перепона розпусти. Іроди, що власні руки багрять неповинною кровю власнихже дітей. Люди без серця! Християни без Христа! Матері гірші вовчиць. Як колись їх патрон *тайком призвав мудрців і випитував їх пильно про час появи зірки* (Мат. 2, 7), так і вони потайки перед людськими очами випитують новочасних мудрців про спосіб *зігнання плоду*. Лякаються безсилового потомка, а не лякаються всемогучого Бога. Дали дітям тіло, а вбивають тіло і душу!

Євангелист Матей, згадуючи різну вифлеємських дітей, наводить пророцтво Єремії (31, 15) про ту жакливу подію і кладе побіч нещасних матерей праматір жидівського роду, Рахиль. Вона наче встає з гробу, збуджена їхнім риданням, і лучиться з ними в страшній горю. А колиб так нині збудились оті колишні, почорнілі від страшного болю, вифлеємські матері, то від нинішніх матерей-дітовбійниць втікали би більше, ніж від жорстокого Ірода. Алеж і дійсний Ірод не прийнявся би стати до їх оборони. Бо якаж та оборона? Що мають ті матері на своє оправдання? Скажуть, що вони бідні, а забогато в них дітей? „Так — завважав би Ірод — і я боявся, щоб моїм дітям не прийшлося жити без царського престолу, але мені не були так, як вам, звісні

Христові слова: *Не журіться, що вам їсти або в що одягнутися, бо птиці небесні менше варті вас, а Отець небесний їх годує і одягає.* (Мат. 6,25—26). Скажуть, що боялись стратити добру славу? На те Ірод: І я дуже цинив це блискальце молодухів, але мені вистарчали лицемірні поклони підлесників, бо я нічого не знав про небесну славу. А ви зробили немудру заміну: ізза слави в людей стратили славу в Бога... Будуть і такі матери, що стануть оправдуватися: ми слабого здоров'я і тому заздалегідь спрятали плід, бо лякалися, щоб дитина, беручи від нас життя, не принесла нам смерті. А Ірод: І я думав, що для мене і для новонародженого юдейського царя нема разом життя на землі, алеж я був наче поганин і уявляв собі, немовто тільки життя, що на землі. Колиб у мене так, як у вас, була така чудова віра про друге, позагробове, гарне, вічне життя в небі, то хто зна, чи я був би зважився на такий злочин... Чуєте, немилосердні матері і безсовісні батьки дочок-дітовбійниць? Навіть Ірод від вас відвернеться. Не оборонцем, але строгим прокуратором вашим він стане.

II

Він, Ірод, кине вам в очі і найтяжшим закидом. Приведе вам на пам'ять оту коляду *), якою ви його осуджували, співаючи, як

„З Ірода приводу лили кров мов воду:

Діти убивали — за Христом шукали“.

Але тамті

„Діти хоч пропали, — душі їх остали“.

Для неба душі їх остали, а ви, вбиваючи тіло, убили й душу. Не допускаючи дітей до св. Тайни Хрещення, відібрали їм життя в небі. — З Христовим вознесенням вифлеємські

„Діточки ожили, ласки доступили“.

А нині

„Ангели їх водять, без журби дні сходять,

Діти славлять Бога, що зі світа цього

Їх забрав до себе, дав життя у небі“.

Болюча грижа совісти зверне Іродови очі на вифлеємські матері. Свідомість заподіяної їм кривди буде його давити невиносимим горем. А над тими виродними матерями, що мають на руках кров своїх немовляток, навіть Ірод буде почуватися висшим, бо вони, убиваючи душу, гірші від нього. Жалуючи своїм дітям куточка на землі, гидким злочином замкнули перед ними і небо.

А в останніх часах цей злочин, як страшна почесь, починає охоплювати щораз ширші круги. Ні перед карами

*) Не плач, Рахиле...

законів, ні перед осудом відмови розрішення не має він стриму, та в панських палатах, як і під чорними стріхами, має він свій притулок. Так „культура“ міст, як і сільська темнота, дають йому своє підлога. Не лиш у вільнодушній Франції і рознузданім царстві червоної свободи, але й в нас він плете собі гніздо. Всюди він має своїх Іродів. І, як колись Молох, пожирає він нині не лиш діти зроджені поза подружжям, але й багато дітей законно вінчаних родичів, бо люди, збившись з дороги до Бога, викривили ціль і гідність подружжя. Шукаючи щастя на землі, без страху і без розбору в засобах усувають з дороги все те, що стало їм перепорою до їх низьких або й вікчемних забаганок. Отже не мають стриму і перед убійством власних дітей.

III

Отаке діється тепер на землі. А що світ на те? Світ? Отой світ, що зжахується на згадку масового морду безсердешного Ірода, нині шукає дороги до нових законів. Так, бо нині на все мусуть бути закон. „В нас же все по закону“. Отже є закони, що не можна убивати людей, але можуть бути закони, як убивати дітей. Не так явно і жорстоко, як Ірод але також масово, як він, тільки не тисячами, як у часах, коли люди слабо ще рахували, але сотками тисяч, як личить часам великих чисел: не просто заколювати ножами здичілих жовніврів, але по культурному. Бо як же назвати новочасні подружжі закони, як не рафінованими дозволами на масове убійство дітей?

Незадовго і до нас прилине отой „поступ“. Вже є готові проекти на подружжі розводи. Вже й газети захвалюють їх поступовість. А може знайдеться і поет, що на їх честь пісні стане складати. От вам один параграф: Арт. 54 дозволяє на розвід без подання причин. Дуже поступово і вільнодумно! Хочете розвестися? Сейчас, тільки, щоб дітей у вас не було і справа піде легко. Будуть теж пробні подружжя (арт. 6). В праві вони мають називатися дуже гарно — „нареченством“, а в дійсности це будуть конкубінати, життя на віру, або просто „розпуста“. І тут і там діти стануть великою перепорою; отже не треба допустити до їх появи, а знайдуться — убити. „Не так, як Ірод — борони Боже — між не варвари; в нас все тихо, спритно, без розголосу, але за те певно“. Але навіть подружжя з дітьми зможе дістати розвід, коб лиш адвокат причини вишукав. А шож з дітьми? „Закон обіцяє їх взяти в опіку“. Та внас поступ, винаходи, може дійде до того, що винайдуть тепло без вогню, а очі для сліпих, але тепло материнського серця без матері, благородного росту душі — без батьківського проводу таки не винайдуть. Шож воно буде? Шож буде, ми

ше не знаємо, але за те ми добре видимо, що вже є там, де на місце установленної Христом Тайни завели подружжя „стайню“.

Ось послушайте:

Крупська, вдова по Ленінові, в ч. 5. большевицької „Правди“ з 1931 р. подає, що в 1923 р. було 7 мільонів опущених родичами дітей. Це тільки записаних, а скільки не записаних?! З того лише 800.000 можна було примістити в державних заведеннях. На Україні в 1926 р. таких дітей було 1,655.000. Облави поліції наловили раз 11.690 злочинців-дітей в літах від 10—16. Їх просто вигублювали так: ладували до неопалених вагонів і серед зими висипали на Схід. Та заки там доїхали, вимерзали. У Києві лікарські оглядини ствердили, що 42% таких дітей недужі на сухоти, 76% заражені половими недугами. Банди таких дітей живуть брудні, вонючі, завошивлені в стадах або вяжуться у пари, як дорослі. Звиродніння дійшло у них до крайнього ступня. Радянське правительство не має іншого виходу, як масове вбивання тих незнаних дотепер в історії світа людських звірток. Є дівчата, що в 10-ім році стають матерями. Так отже обкрадене з батьківщини, релігії та з понять людської гідності виростає під цю пору на Радянщині покоління, до самої крові заражене гріхом*).

От до чого довели новочасні Іроди. Звідки вони взяли? З гордості людської глупоти. Бо дійсно треба бути по диявольськи гордим, щоби не признати Божої волі в визначенню цілі подружжя. А ту ціль показав Господь ще в раю словами: „*Ростіть і множітьс я наповнюйте землю*“ (Бит. 1, 18). Ту ціль освятив Христос, підносячи подружжя до гідності св. Тайни. Треба бути нескінчено глупим, щоби хотіти збудувати людське щастя на рознузданості пристрастей і заціплюванню звірячих інстинктів. Треба бути разом і гордим і глупим, щоб пробувати заступити Божий закон людською вигадкою, щоб забути, що *люди родяться не так для землі і дочасности, як для неба і вічності**). Треба бути по дикому жорстоким, щоб для сваволі одиниць дозволити на убиство тисячей.

Тож нехай всемогучий Отець, від котрого всяке вітцївство на небі і на землі має назву (Єф. 3, 15), дасть нам світло сердець, щоб зрозуміли ми Божу волю в установленню подружжя; хай дасть нам силу духа, щоб устоялись ми проти всіх блудів і небезпек та заходів, які понижують Христом установлену Тайну; щоби ми через гідне поставлення тої Тайни причинилися до збільшення дітей Христової Церкви, зродження небесних мешканців і Божих домашніх*); щоб на Божому суді не поставив нас з Іродом, який убивав діти, але з Марією і Йосифом, що хоронили життя переслідуваної ним Дитини.

Амінь.

*) о. Т. Галушинський: Царство сатани.

*) Енцикліка папи Пія XI: Casti connubii.

Зміст

Проповідничого додатку до „Ниви“ за 1933 р.

Стор.

о. Г. Костельник: Проповіді, голошені до радія:

1. Новий Рік 1933 1—4
2. Благовіщення 1932 5—7
3. Вознесення Господнє 1932 7—10
4. Воздвиження Чесного Хреста 1932 10—13
5. Св. Димитрія 1932 13—16
6. Непорочне Зачаття 1932 17—20

о. Й. Остапешевський:

1. Блудний Син 20—27
2. Кінець світа 27—31

о. Євген Мацелюх:

Промова з нагоди ювілею філії Т-ва Просвіти 32—34

Н. Павлосюк:

Неділя блудного сина 35—40

о. Др. Андрій Ішак:

Неділя XXXI по Сош. 40—44

о. Остап Гайдюкевич:

Слово над гробом пароха 43—43

о. А. Галандюк:

1. Про жертву та її значіння 49—53
2. Про установлення Служби Божої 53—58
3. Про значіння Служби Божої 58—63
4. Про ціль Служби Божої 63—68
5. Про церкву 68—74
6. Неділя VIII по Сош. 74—77

Ол. Герета:

Про смерть 78—82

о. П. Яросевич:

1. Неділя IV по Сош. (про віру) 82—85
2. Неділя X по Сош. (про молитву) 85—88

	Стор.
3. Неділя XI по Сош.	88—91
<i>о. А. Галандюк:</i>	
1. Неділя XVI по Сош.	91—94
2. Неділя XVII по Сош.	94—99
<i>о. Омелян Квіт:</i>	
1. Неділя XII по Сош.	99—102
2. Неділя XVIII по Сош.	102—106
<i>о. Богдан Цурковський:</i>	
Про Католич. Акцію	106—111
<i>о. В. Р. Рабій:</i>	
Воздвиження Чесного Хреста	111—112
<i>о. Володимир Лиско:</i>	
Готовися, Вифлеєме (Різдвяні науки):	
1. Як Бог у Ст. Завіті проготовляв людей на прихід Месії	113—119
2. Що передсказали пророки про Спасителя	119—125
<i>о. Теодор Цегельський:</i>	
Любим свій обряд	125—128
<i>Яків Бенінг Боссуе (перекл. о. Й. Осташевський):</i>	
Проповідь на славу Преподобнословенної Діви Марії	128—135
<i>о. Омелян Квіт:</i>	
Проповідь на свято Арханг. Михаїла	135—138
<i>о. Володимир Лиско:</i>	
Готовися, Вифлеєме:	
3. Свідectво св. Івана Христ. про Христа	138—142
4. Свідectво Ісуса Христа про самого себе	142—148
<i>о. Й. Осташевський:</i>	
Богородична проповідь за о. В. Кольб-ом	148—155
<i>о. Гр. Бусль: (перекл. о. Петро Андрейчик):</i>	
Різдво Христове (Доґматична сторона)	155—160
<i>о. Володимир Лиско:</i>	
Готовися, Вифлеєме:	
5. Різдвяна наука	161—164
<i>о. Гр. Бусль: (перекл. о. Петро Андрейчик):</i>	
Різдво Христове (Моральна сторона свята)	165—170
<i>о. Онуфрій Гайовський:</i>	
Неділя по Різдві	170—174

1,65

1000
1000

ИП 22658
1933

ч. 1-12, роз. по ч. 1-12

НИВА

1933